

NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM

za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje

Republika Hrvatska
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM

ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE TE
OPĆE OBVEZNO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Zagreb, srpanj 2010.

Predgovor

Poštovane odgojiteljice/odgojitelji, učiteljice/učitelji, nastavnice/nastavnici, stručne/i suradnice/suradnici, ravnateljice/ravnatelji, djeco, učenice/učenici, roditelji/skrbnici, građanke/građani,

znanje, kompetencije, uspjeh i konkurentnost strateške su smjernice Republike Hrvatske. Promijenjen i promjenljivi svijet tržišnoga gospodarstva, europskoga suživota, interkulturalnih odnosa, kao i utjecaj informacijskih tehnologija i znanstvenih postignuća, te globalizacijskih procesa zahtijevaju učinkovitije prilagođavanje pojedinca i društva. Ovi ciljevi se mogu postići sustavnim i dugoročnim promjenama sustava odgoja i obrazovanja. Promjene na visokoškolskoj razini se provode od uvođenja bolonjskoga procesa. Promjene na nižim razinama odgoja i obrazovanja tek prethode. Polazište za sustavne promjene na razini predškolskoga odgoja, osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja je Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK).

Vrijednosti navedene u NOK-u jasne su težnje koje obvezuju na ostvarenje sve dionike - kako one koji obnašaju odgojno-obrazovnu djelatnost u odgojno-obrazovnim ustanovama, tako i one koji posredno sudjeluju u najhumanijoj misiji odgoja i obrazovanja. Vrijednosti, ciljevi i međupredmetne teme osiguravaju prostor odgoju koliko i obrazovanju. Određivanjem općega obrazovanja, odnosno temeljnih kompetencija, osiguravamo svakom učeniku bolje snalaženje u životu i pripremamo ga za promjenljiv i nepredvidiv svijet u kojemu treba biti spreman za cjeloživotno učenje. S odgojno-obrazovnim područjima i ciklusima postići ćemo smislenu povezanost odgojno-obrazovnih sadržaja, fleksibilniji način programiranja i planiranja odgojno-obrazovnoga rada usmjerenoga prvenstveno na dijete/učenika.

NOK donosi okvir za stjecanje temeljnih i stručnih kompetencija. On je osnova za restrukturiranje prvenstveno nastavnih planova, a potom i predmetnih kurikuluma na razini osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, vodeći računa o optimalnome opterećenju učenika u školi i kod kuće. NOK je osnova za definiranje očekivanih postignuća učenika kroz nastavne predmete, te polazište za uređivanje predmetne strukture – odgojno-obrazovne jezgre, izbornih i fakultativnih nastavnih predmeta. NOK je osnova za sustavnu primjenu međupredmetnih tema koje obvezuju sve nositelje odgojno-obrazovnoga i nastavnoga rada.

NOK zahtijeva transparentnost rada odgojno-obrazovnih ustanova, učestaliju suradnju s roditeljima/skrbnicima, lokalnom zajednicom i širim okruženjem.

NOK pretpostavlja visoku kompetentnost onih koji poučavaju djecu/učenike, za djelotvorno korištenje cijeloga repertoara metoda i sredstava, kao i umijeća u organizaciji odgojno-obrazovnoga rada i nastave.

Dokument je nastao na uvažavanju povijesti i tradicije hrvatskoga školstva, zakonskih propisa i dokumenata koje je donijela Vlada RH, te na analizama relevantnih europskih dokumenata.

Zahvalnost za osmišljavanje i izradbu ovoga vrijednoga i važnoga dokumenta dugujemo mnogima – članovima i stručnjacima u području odgoja i obrazovanja triju Vijeća za nacionalni kurikulum, odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima, pedagogima, psiholozima, knjižničarima, stručnjacima edukacijsko-rehabilitacijskog profila, sveučilišnim profesorima, akademikima. Zahvalnost dugujemo brojnim ustanovama – ministarstvima, institucijama pravobranitelja, Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, sveučilištima i njihovim sastavnicama (fakultetima, odjelima, akademijama), agencijama, sindikatima, školama, Hrvatskoj udruzi poslodavaca, Hrvatskoj gospodarskoj komori, Hrvatskoj obrtničkoj komori. Svoj doprinos dala su brojna županijska stručna vijeća, centri za odgoj i obrazovanje, strukovne udruge i društva, političke stranke, te brojni pojedinci.

NOK nam svima pokazuje očekivani tijek odrastanja, odgoja i obrazovanja naše djece, učenika i mladih na putu ka znanju, kompetentnosti, uspjehu i konkurentnosti. Ta će očekivanja biti ispunjena odgovornom, savjesnom i dosljednom primjenom ovoga dokumenta.

dr. sc. Radovan Fuchs

ministar znanosti, obrazovanja i športa

Sadržaj

PREDGOVOR	5
UVOD	9
I. NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE TE OPĆE OBVEZNO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE	11
1. Što je Nacionalni okvirni kurikulum?	11
2. Usmjerenost prema kompetencijama	11
3. Koje su sastavnice Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma?	13
4. Zašto nacionalni? Zašto okvirni? Zašto kurikulum?	13
II. ODGOJNO-OBRAZOVNE VRIJEDNOSTI I OPĆI ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI	14
1. Društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti	14
2. Odgojno-obrazovni ciljevi	15
III. NAČELA NACIONALNOGA OKVIRNOGA KURIKULUMA	16
IV. ODGOJ I OBRAZOVANJE USMJERENI NA DIJETE I UČENIKA	17
V. STRUKTURA NACIONALNOGA OKVIRNOGA KURIKULUMA ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE TE OPĆE OBVEZNO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE	18
1. Odgojno-obrazovne razine	18
2. Odgojno-obrazovni ciklusi	19
3. Struktura Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma u osnovnoj i srednjoj školi	20
4. Izborni i fakultativni (neobvezni) predmeti	22
VI. MEĐUPREDMETNE TEME	23
1. Osobni i socijalni razvoj	23
2. Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša	24
3. Učiti kako učiti	24
4. Poduzetništvo	25
5. Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije	26
6. Građanski odgoj i obrazovanje	26
VII. PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE	28
1. Svrha i važnost predškolskoga kurikuluma	28
2. Struktura predškolskoga kurikuluma	28
VIII. ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA OPĆEGA OBVEZNOGA I SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA	30
1. Jezično-komunikacijsko područje	30
OPIS PODRUČJA	30
ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA	31
OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA	32
A. HRVATSKI JEZIK	32
B. STRANI JEZICI	52
C. KLASIČNI JEZICI	73
D. JEZICI NACIONALNIH MANJINA KAO MATERINSKI JEZICI	79
OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA	79
2. Matematičko područje	80
OPIS PODRUČJA	80

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA	80
OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA	81
OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA	93
3. Prirodoslovno područje	93
OPIS PODRUČJA	93
ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA	94
OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA	95
OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA	114
4. Tehničko i informatičko područje	115
OPIS PODRUČJA	115
ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA	116
OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA	117
OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA	131
5. Društveno-humanističko područje	131
OPIS PODRUČJA	131
ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA	131
OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA	132
OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA	152
6. Umjetničko područje	152
OPIS PODRUČJA	152
ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA	153
OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA	154
OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA	188
7. Tjelesno i zdravstveno područje	188
OPIS PODRUČJA	188
ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA	188
OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA	189
OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA	198
IX. OČEKIVANA POSTIGNUĆA UČENIKA U STRUKOVNOMU I UMJETNIČKOMU ODGOJU I OBRAZOVANJU	199
X. DJECA I UČENICI S POSEBNIM ODGOJNO-OBRAZOVNIM POTREBAMA	201
1. Djeca i učenici s teškoćama	201
2. Talentirana i darovita djeca i učenici	203
XI. OCJENJIVANJE I VRJEDNOVANJE UČENIČKIH POSTIGNUĆA	206
XII. PRAĆENJE I VRJEDNOVANJE OSTVARENJA NACIONALNOGA KURIKULUMA	209
1. Vanjsko vrjednovanje – državna matura i nacionalni ispiti	209
2. Samovrjednovanje odgojno-obrazovnog rada	210

UVOD

Razvoj društva temeljena na znanju i širenje globalizacijskih procesa naglasili su važnost obrazovanja za osobni i društveni razvoj. Republika je Hrvatska prepoznala potrebu preobrazbe školskoga sustava prema novim zahtjevima vremena, pri čemu osobitu važnost imaju promjene u području nacionalnoga kurikulumu.

Hrvatska se obrazovna politika opredijelila za izradbu *Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu* koji omogućuje da se sve sastavnice sustava smisleno i skladno povežu u jednu međusobno povezanu cjelinu. *Nacionalni okvirni kurikulum* predstavlja temeljni dokument koji određuje sve bitne sastavnice odgojno-obrazovnoga sustava od predškolske razine pa do završetka srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja.

Izradbi *Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu* prethodio je niz aktivnosti koje pokazuju trajno nastojanje hrvatske obrazovne politike za poboljšanjem kvalitete odgoja i obrazovanja. Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2005. godine dokument *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010.* Riječ je o stratezijskomu razvojnemu dokumentu temeljenomu na sveobuhvatnu promišljanju sustava odgoja i obrazovanja. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa 2005. godine počelo je s ostvarivanjem reformskoga projekta škola poznat pod nazivom *Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS)* s kojim su započele kvalitativne promjene u osnovnoj školi u dijelu koji se odnosi na programske sadržaje. U 2007. godini izrađena je *Strategija za izradbu i razvoj Nacionalnoga kurikulumu za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Navedene, a i brojne druge aktivnosti stvorile su važne pretpostavke za osmišljavanje i provođenje dubljih zahvata u odgojno-obrazovnomu sustavu na nacionalnoj razini, uključujući i izradbu *Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu*.

Temeljno obilježje Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu je prelazak na kompetencijski sustav i učenička postignuća (ishode učenja) za razliku od (do)sadašnjega usmjerenoga na sadržaj. S Nacionalnim se okvirnim kurikulumom postiže usklađivanje svih razina odgoja i obrazovanja koje prethode visokoškolskoj razini (koja je svoj sustav promijenila uvođenjem bolonjskog procesa).

Prelazak na kompetencijski sustav bio bi nedostatan bez uvažavanja društveno-kulturnih vrijednosti, povijesti i tradicije hrvatskoga školstva i temeljnih smjernica Republike Hrvatske.

U *Nacionalnomu okvirnomu kurikulumu* su definirane temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti, zatim ciljevi odgoja i obrazovanja, načela i ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikulumu. Ukratko su opisane i međupredmetne teme i njihovi ciljevi. Određena su očekivana učenička postignuća za odgojno-obrazovna područja po ciklusima. Naznačena je predmetna struktura svakog odgojno-obrazovnog područja. Naime, uspješno ostvarenje obrazovanja koje vodi prema usvajanju kompetencija nije u suprotnosti s provođenjem tradicionalne predmetne nastave. Nacionalni okvirni kurikulum upućuje učitelje i nastavnike na to da nadiđu predmetnu specijalizaciju i podjednako sudjeluju u razvijanju ključnih kompetencija učenika, primjenjujući načelo podijeljene odgovornosti, posebice u ostvarenju vrijednosti koje se prožimaju s međupredmetnim temama.

Nacionalni okvirni kurikulum čini polazište za izradbu nastavnih planova, odnosno definiranje optimalnoga opterećenja učenika, te izradbu predmetnih kurikulumu temeljenih na razrađenim postignućima odgojno-obrazovnih područja. Pretpostavka za kvalitetno provođenje nacionalnoga kurikulumu je visoka kompetentnost nositelja odgojno-obrazovnog rada. Ona pretpostavlja izradbu sustavnih programa za osposobljavanje učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja za primjenu kurikulumskoga pristupa. Nacionalni okvirni kurikulum služiti će i za izradbu udžbenika i drugih nastavnih i odgojno-obrazovnih sredstava.

Važno je istaći da *Nacionalni okvirni kurikulum* pruža iznimno značajan dokument za planiranje i organiziranje rada škola, uključujući i izradbu školskoga kurikulumu. Opisane odgojno-obrazovne vrijednosti, ciljevi, kompetencije i načela pridonose razumijevanju i usklađenom planiranju razvoja i rada škola. Nadalje, opis odgojno-obrazovnih područja i njihovih ciljeva pomaže školama povezati nastavne predmete i svrsishodno racionalizirati nastavu. Tomu pridonose i međupredmetne teme čije uvođenje služi produbljivanju predviđenih sadržaja, znanja i svijesti kod učenika o zdravlju, pravima, osobnoj i društvenoj

odgovornosti, društveno-kulturnom, gospodarskom, tehnološkom i održivom razvitku, vrijednostima učenja i rada, te samopoštovanju i poštovanju drugih i drugačijih. Uvođenje međupredmetnih tema i mogućnost osmišljavanja i organizacije izborne i fakultativne nastave, omogućit će školama znatno obogaćenje školskoga kurikuluma.

Ovaj nas dokument poziva da počnemo na drugačiji način razmišljati o nastavi i školi: donosi izazove za učenje i poučavanje, planiranje i ostvarivanje nastave, kao i za cjelokupnost školskoga rada.

Izradba kurikulumskih dokumenata, uključujući i *Nacionalni okvirni kurikulum*, predstavlja složen i dugotrajan proces koji podrazumijeva trajno vrjednovanje i samovrjednovanje odgojno-obrazovnoga tijeka onih koji uče i onih koji poučavaju te stalnu povezanost obrazovne politike sa znanošću i odgojno-obrazovnom praksom.

I. NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE TE OPĆE OBVEZNO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

1. Što je Nacionalni okvirni kurikulum?

Nacionalni okvirni kurikulum predstavlja osnovne sastavnice predškolskoga, općega obveznoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, uključujući odgoj i obrazovanje za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. *Nacionalni okvirni kurikulum* temeljni je dokument u kojemu su prikazane sastavnice kurikulumskega sustava: vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikuluma.

Središnji dio *Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma* čine učenička postignuća za odgojno-obrazovna područja, razrađena po odgojno-obrazovnim ciklusima te opisi i ciljevi međupredmetnih tema koje su usmjerene na razvijanje ključnih učeničkih kompetencija. Osnova je za razradu predmetne strukture područja, određivanje predmeta i modula jezgrovna kurikuluma, izbornih predmeta i modula, opterećenja učenika itd. Drugim riječima, *Nacionalni okvirni kurikulum* služi kao temelj za izradbu predmetnih kurikuluma i ostalih kurikulumskih dokumenata (smjernice za primjenu kurikuluma, priručnici za nastavnike, priručnici za roditelje, standardi za izradbu udžbenika i ostalih nastavnih materijala, standardi i mjerila za vrjednovanje kvalitete učeničkih postignuća i rada škola i dr.).

Potrebno je istaknuti da *Nacionalni okvirni kurikulum* pridonosi planiranju i organiziranju rada škola, uključujući donošenje školskoga kurikuluma. Odgojno-obrazovne vrijednosti, ciljevi, kompetencije i načela određena dokumentom omogućuju razumijevanje osnovnoga smjera razvoja nacionalnoga kurikuluma i pružaju temeljne odrednice za usklađivanje planiranja razvoja i rada odgojno-obrazovnih ustanova.

Opis, ciljevi i očekivana učenička postignuća odgojno-obrazovnih područja te opis i ciljevi međupredmetnih tema pomažu školama da lakše povezuju nastavne predmete, racionaliziraju nastavu te ju obogate izbornom i fakultativnom nastavom i izvannastavnim aktivnostima sukladno svojem profilu i prioritetima, potrebama učenika i lokalne zajednice.

Nacionalni okvirni kurikulum razvojni je dokument. Razvojan u smislu što iz njega slijedi duboko promišljena razrada i izradba svih drugih dokumenata; razvojan u smislu otvorenosti promjenama i stalnom obnavljanju u skladu s promjenama i razvojnim smjerovima u društvu i obrazovanju. Brze promjene u znanosti, tehnologiji, gospodarstvu i ostalim područjima društvenoga života postavljaju odgoju i obrazovanju stalno nove zahtjeve, što dovodi do potrebe za stalnim vrjednovanjem i mijenjanjem nacionalnoga kurikuluma. Suvremeni pristup izradbi i razvoju nacionalnoga kurikuluma sve više decentralizira i demokratizira ovaj proces te uključuje i širi odgovornost za promjene na odgojitelje, učitelje, nastavnike, stručne suradnike i ravnatelje te ostale važne sudionike i korisnike obrazovanja – roditelje, djecu, učenike, članove lokalne i regionalne zajednice, socijalne partnere i druge.

2. Usmjerenost prema kompetencijama

Razvoj društva temeljena na znanju i proces globalizacije, naročito jačanje svjetskoga tržišta i konkurencije na globalnoj razini, stvaraju nove potrebe na razini društvenoga života i života pojedinca u svim područjima: kulturi, znanstvenomu i tehnološkomu razvoju, gospodarstvu, društvenoj povezanosti, položaju i ulozi pojedinca kao građanina te njegovu osobnomu razvoju.

Život i rad u suvremenom društvu brzih promjena i oštre konkurencije zahtijevaju nova znanja, vještine, sposobnosti, vrijednosti i stavove, tj. nove kompetencije pojedinca, koje stavljaju naglasak na razvoj inovativnosti, stvaralaštva, rješavanja problema, razvoj kritičkoga mišljenja, poduzetnosti, informatičke pismenosti, socijalnih i drugih kompetencija. Njih nije moguće ostvariti u tradicionalnomu odgojno-obrazovnomu sustavu koji djeluje kao sredstvo prenošenja znanja. Pomak u kurikulumskoj politici i planiranju s prijenosa znanja na razvoj kompetencija znači zaokret u pristupu i načinu programiranja odgoja i obrazovanja.

Razvoj nacionalnoga kurikulumu usmjerena na učeničke kompetencije predstavlja jedan od glavnih smjerova kurikulumske politike u europskim i drugim zemljama. Da bi uspješno odgovorila izazovima razvoja društva znanja i svjetskoga tržišta, Europska Unija odredila je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje. Obrazovna politika RH je prihvatila iste temeljne kompetencije. To su:

- **komunikacija na materinskomu jeziku** – odnosi se na osposobljenost za pravilno i stvaralačko usmeno i pisano izražavanje i tumačenje koncepata, misli, osjećaja, stavova i činjenica te jezično međudjelovanje u nizu različitih društvenih i kulturnih situacija: obrazovanje, rad, slobodno vrijeme i svakodnevni život; uključuje također razvoj svijesti o utjecaju jezika na druge i potrebi upotrebe jezika na pozitivan i društveno odgovoran način.
- **komunikacija na stranim jezicima** – odnosi se na osposobljenost za razumijevanje, usmeno i pisano izražavanje i tumačenje koncepata, misli, osjećaja, stavova i činjenica na stranomu jeziku u nizu različitih kulturnih i društvenih situacija. Značajna je sastavnica ove kompetencije razvijanje vještina međukulturnoga razumijevanja.
- **matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji** – matematička se kompetencija odnosi na osposobljenost učenika za razvijanje i primjenu matematičkoga mišljenja u rješavanju problema u nizu različitih svakodnevnih situacija; prirodoslovna se kompetencija odnosi na osposobljenost za uporabu znanja i metodologije kojima se objašnjava svijet prirode radi postavljanja pitanja i zaključivanja na temelju činjenica; tehnološka kompetencija shvaćena je kao osposobljenost za primjenu prirodoslovnoga znanja i metodologije kao odgovor na ljudske potrebe i želje. Osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, također, uključuju razumijevanje promjena uzrokovanih ljudskom djelatnošću te odgovornost pojedinca kao građanina.
- **digitalna kompetencija** – odnosi se na osposobljenost za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije za rad, u osobnomu i društvenomu životu te u komunikaciji. Njezini su ključni elementi osnovne informacijsko-komunikacijske vještine i sposobnosti: upotreba računala za pronalaženje, procjenu, pohranjivanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija te razvijanje suradničkih mreža putem interneta.
- **učiti kako učiti** – obuhvaća osposobljenost za proces učenja i ustrajnost u učenju, organiziranje vlastitoga učenja, uključujući učinkovito upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnomu učenju, tako i pri učenju u skupini.
- **socijalna i građanska kompetencija** – obuhvaća osposobljenost za međuljudsku i međukulturnu suradnju.
- **inicijativnost i poduzetnost** – odnosi se na sposobnost pojedinca da ideje pretvori u djelovanje, a uključuje stvaralaštvo, inovativnost i spremnost na preuzimanje rizika te sposobnost planiranja i vođenja projekata radi ostvarivanja ciljeva. Temelj je za vođenje svakodnevnoga, profesionalnoga i društvenoga života pojedinca. Također, čini osnovu za stjecanje specifičnih znanja i vještina potrebnih za pokretanje društvenih i tržišnih djelatnosti.
- **kulturna svijest i izražavanje** – odnosi se na svijest o važnosti stvaralačkoga izražavanja ideja, iskustva i emocija u nizu umjetnosti i medija, uključujući glazbu, ples, kazališnu, književnu i vizualnu umjetnost. Također, uključuje poznavanje i svijest o lokalnoj, nacionalnoj i europskoj kulturnoj baštini i njihovu mjestu u svijetu. Pritom je od ključne važnosti osposobljavanje učenika za razumijevanje kulturne i jezične raznolikosti Europe i svijeta te za njihovu zaštitu kao i razvijanje svijesti učenika o važnosti estetskih čimbenika u svakodnevnomu životu.

Prema: Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December for lifelong learning (2006/962/EC)

Ove se kompetencije danas uvode u nacionalne kurikulume članica Europske Unije i njihov razvoj predstavlja jedan od važnih ciljeva europske obrazovne politike i nacionalnih obrazovnih politika u europskim zemljama. Za Republiku Hrvatsku pristupanje Europskoj Uniji predstavlja jedan od temeljnih stratejskih ciljeva. Stoga, osim njezine vlastite obrazovne tradicije i potreba, važnu odrednicu u stvaranju obrazovne politike i razvoju nacionalnoga kurikulumu predstavljaju i europski obrazovni dokumenti, posebice Europski kompetencijski okvir u kojem su definirane navedene temeljne kompetencije.

3. Koje su sastavnice Nacionalnoga okvirnoga kurikulum?

Temeljne su sastavnice Nacionalnoga okvirnoga kurikulum:

- društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti
- ciljevi koji izražavaju očekivana učenička postignuća tijekom odgoja i obrazovanja odgovarajući na pitanja: koja znanja svaki učenik treba usvojiti te koje vještine, sposobnosti i stavove treba razviti
- načela kao smjernice odgojno-obrazovne djelatnosti
- metode, sredstva i oblici rada
- odgojno-obrazovna područja kao temeljni sadržaj
- ocjenjivanje i vrjednovanje učeničkih postignuća i škole.

4. Zašto nacionalni? Zašto okvirni? Zašto kurikulum?

Nacionalni je zato što se donosi usuglašeno na nacionalnoj razini, uvažavajući mišljenja društvenih, kulturnih, gospodarskih čimbenika, znanstvene i stručne javnosti, kao i samih građana. Stoga obvezuje sve sudionike tijekom primjene na djelovanje u skladu s vrijednostima i ciljevima donesenima ovim dokumentom.

Okvirni je zato što pruža najširi okvir odgojno-obrazovnoga djelovanja – poučavanja i odgojno-obrazovnog procesa – učenja. Služi za uređivanje odgojno-obrazovnoga sustava. Okvirni je jer utvrđuje bitna suvremena odgojno-obrazovna područja iz kojih proizlaze jezgrovni i diferencirani (razlikovni) kurikulum, odnosno nastavni predmeti i moduli kao njihovi dijelovi, te školski kurikulum.

Kurikulum – sa značenjem tijeka odrastanja, odgoja i obrazovanja djeteta/učenika, tijeka učenja i poučavanja, dugoročnoga, sustavno osmišljenoga, postojana, smisleno povezanoga i skladnoga uređenja odgojno-obrazovnoga procesa, koji je širi i dublji od nastavnoga plana i programa. Kurikulum podliježe promjenama primjenom vanjskoga vrjednovanja i samovrjednovanja.

Nacionalni okvirni kurikulum služi nositeljima odgojno-obrazovne djelatnosti – odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima, ravnateljima, ali i sudionicima i korisnicima odgoja i obrazovanja – učenicima, odraslim polaznicima uključenima u obrazovanje, roditeljima, lokalnoj zajednici, vjerskim zajednicama, agencijama, udrugama, vladi, socijalnim partnerima, političkim strankama, stručnim i građanskim udrugama.

II. ODGOJNO-OBRAZOVNE VRIJEDNOSTI I OPĆI ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI

1. Društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti

Odgojem i obrazovanjem izričemo kakvo društvo i kakvog čovjeka želimo. Bitno je, stoga, prepoznati i usuglasiti zajedničke društveno-kulturne vrijednosti i dugoročne odgojno-obrazovne ciljeve koji podupiru i usmjeravaju odgojno-obrazovno djelovanje. Od predškolskih ustanova i škola se očekuje promišljanje i djelovanje u skladu s tako određenim vrijednostima i ciljevima.

Na početku 21. stoljeća i hrvatska se odgojno-obrazovna politika suočava s izazovom i potrebom usklađivanja lokalnog i nacionalnoga sa svjetskim i globalnim, usklađivanjem tradicije sa suvremenosti, kratkoročnoga s dugoročnim, konkurencije i natjecateljskoga duha sa solidarnosti, ubrzanog rasta znanstveno-tehnološkoga znanja s ljudskim sposobnostima da ih usvoji, duhovnoga s materijalnim itd.

Jedan od odgovora na navedene izazove i potrebe jest promicanje temeljnih vrijednosti putem odgoja i obrazovanja. Takve su, na primjer, dostojanstvo ljudske osobe, sloboda, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, solidarnost, dijalog i snošljivost, rad, poštenje, mir, zdravlje, očuvanje prirode i čovjekova okoliša te ostale demokratske vrijednosti. Vrijednosti na kojima se temelji odgojno-obrazovni sustav u Hrvatskoj valja sagledavati kao nove mogućnosti razvoja hrvatskoga nacionalnoga, kulturnoga i duhovnoga identiteta unutar složenih globalizacijskih procesa.

Vrijednosti kojima *Nacionalni okvirni kurikulum* daje osobitu pozornost jesu: znanje, solidarnost, identitet te odgovornost.

Znanje. Republika Hrvatska opredijelila se za razvoj društva znanja jer je znanje temeljna proizvodna i razvojna snaga u društvu. Znanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje su temeljni pokretači razvoja hrvatskoga društva i svakoga pojedinca. Omogućuju mu bolje razumijevanje i kritičko promišljanje samoga sebe i svega što ga okružuje, snalaženje u novim situacijama te uspjeh u životu i radu.

Solidarnost pretpostavlja sustavno osposobljavanje djece i mladih da budu osjetljivi za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i obespravljene, za međugeneracijsku skrb, za svoju okolinu i za cjelokupno životno okružje.

Identitet. Odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta pojedinca. Danas, u doba globalizacije, u kojemu je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, čovjek treba postati *građaninom svijeta*, a pritom sačuvati svoj nacionalni identitet, svoju kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu. Pritom osobito valja čuvati i razvijati hrvatski jezik te paziti na njegovu pravilnu primjenu. Odgoj i obrazovanje trebaju buditi, poticati i razvijati osobni identitet istodobno ga povezujući s poštivanjem različitosti.

Odgovornost. Odgoj i obrazovanje potiču aktivno sudjelovanje djece i mladih u društvenom životu i promiču njihovu odgovornost prema općemu društvenom dobru, prirodi i radu te prema sebi samima i drugima. Odgovorno djelovanje i odgovorno ponašanje pretpostavlja smislen i savjestan odnos između osobne slobode i osobne odgovornosti.

Temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti *Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma* proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjelovit osobni razvoj učenika, za čuvanje i razvijanje nacionalne duhovne i materijalne te prirodne baštine Republike Hrvatske, za europski suživot i za stvaranje društva znanja koje će omogućiti održivi razvoj.

2. Odgojno-obrazovni ciljevi

Odgojno-obrazovni ciljevi su:

- osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unaprjeđivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima
- razvijati svijest učenika o očuvanju materijalne i duhovne povijesno-kulturne baštine Republike Hrvatske i nacionalnoga identiteta
- promicati i razvijati svijest o hrvatskomu jeziku kao bitnomu čimbeniku hrvatskoga identiteta, sustavno njegovati hrvatski standardni (književni) jezik u svim područjima, ciklusima i svim razinama odgojno-obrazovnoga sustava
- odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima te pravima i obvezama djece, osposobiti ih za življenje u multikulturnom svijetu, za poštivanje različitosti i snošljivost te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskomu razvoju društva
- osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i strukovnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivu društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnoga gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija, znanstvenih spoznaja i dostignuća
- poticati i razvijati samostalnost, samopouzdanje, odgovornost i kreativnost u učenika
- osposobiti učenike za cjeloživotno učenje.

Navedene vrijednosti i ciljevi trebaju biti povezani sa sadržajima temeljnoga obrazovanja i svakodnevnoga školskoga života. Vrijednosti i opći ciljevi odgoja i obrazovanja, koji proizlaze iz vrijednosti, obvezni su za sve učitelje, nastavnike i stručne suradnike, u svim odgojno-obrazovnim ciklusima, područjima i predmetima, školskim i izvanškolskim aktivnostima.

Da bi škole mogle pridonositi ostvarivanju vrijednosti i ciljeva, trebaju surađivati s obiteljima i lokalnim zajednicama.

III. NAČELA NACIONALNOGA OKVIRNOGA KURIKULUMA

Načela Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu predstavljaju uporišta na kojima se temelji nacionalni kurikulum i svi ih se sudionici pri izradbi i primjeni kurikulumu trebaju pridržavati. Načela su sadržajno povezana s ciljevima i učeničkim postignućima te čine bitnu sastavnicu kojom se osigurava unutarnja usklađenost kurikulumskega sustava i suradničko djelovanje sudionika u tijeku izradbe i primjene nacionalnoga kurikulumu.

Načela, koja čine vrijednosna uporišta za izradbu i ostvarenje nacionalnoga kurikulumu, jesu:

- **visoka kvaliteta odgoja i obrazovanje za sve** – osiguravanje materijalnih, tehničkih, informacijsko-tehnoloških, higijenskih i drugih uvjeta za ostvarenje najviših obrazovnih standarda, kao i visokih stručnih standarda nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti
- **jednakost obrazovnih mogućnosti za sve** – svako dijete i svaki učenik ima pravo na svoj najviši obrazovni razvoj; jednakost obrazovnih mogućnosti temelji se na društvenoj pravednosti; obrazovanje i školovanje ne može biti povlastica manjine niti se može umanjiti prema razlikama – etničkim, spolnim, rodnima ili drugim društveno uvjetovanima
- **obveznost općeg obrazovanja** – stjecanje temeljnih kompetencija pravo je i obveza svakoga čovjeka, daje svakome temeljna znanja za život i osnova je za daljnje učenje; obveznost općega obrazovanja pravno je propisana obveza uključenosti djeteta u obrazovanje i pohađanja obrazovanja do određene odgojno-obrazovne razine
- **horizontalna i vertikalna prohodnost** – osiguravanje mogućnosti učenicima da tijekom obrazovanja promijene vrstu škole (horizontalna prohodnost) te mogućnost daljnjega obrazovanja i stjecanja više razine obrazovanja (vertikalna prohodnost)
- **uključenost svih učenika u odgojno-obrazovni sustav** – uvažavanje odgojno-obrazovnih potreba svakoga djeteta, učenika i odrasle osobe, napose onih koji su izloženi marginalizaciji i isključenosti
- **znanstvena utemeljenost** – cjeloviti se sustav odgoja i obrazovanja mijenja, poboljšava i unaprjeđuje u skladu sa suvremenim znanstvenim spoznajama
- **poštivanje ljudskih prava i prava djece** – istinsko poštivanje svakoga djeteta i svakoga čovjeka; ljudsko dostojanstvo
- **kompetentnost i profesionalna etika** – odgojno-obrazovna djelatnost podrazumijeva visoku stručnost svih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti i njihovu visoku odgovornost
- **demokratičnost** – pluralizam, donošenje odluka na demokratski način; uključenost svih bitnih dionika u stvaranju odgojno-obrazovne politike i njezino provođenje
- **samostalnost škole** – stupanj slobode i neovisnosti škole u osmišljavanju aktivnosti, programa te projekata za učenike, roditelje, učitelje i ostale školske djelatnike kao dio školskoga kurikulumu i stvaranja identiteta škole; sloboda izbora sadržaja, primjene metoda i organizacije odgojno-obrazovnog rada u ostvarivanju nacionalnoga kurikulumu
- **pedagoški i školski pluralizam** – stupanj slobode i neovisnosti u stvaranju različitosti u pedagoškomu i školskomu radu
- **europska dimenzija obrazovanja** – osposobljavanje za suživot u europskomu kontekstu
- **interkulturalizam** – razumijevanje i prihvatanje kulturalnih razlika kako bi se smanjili neravnopravnost i predrasude prema pripadnicima drugih kultura.

IV. ODGOJ I OBRAZOVANJE USMJERENI NA DIJETE I UČENIKA

Nacionalni okvirni kurikulum promiče odgoj i obrazovanje usmjeren na dijete/učenika. Oni podrazumijevaju:

- prilagođivanje odgojno-obrazovnih i nastavnih oblika, metoda i sredstava rada pojedinačnim potrebama i sposobnostima učenika, kako bi se osigurao odgojno-obrazovni uspjeh svakoga pojedinca
- odabir i primjenu odgojno-obrazovnih oblika, metoda i sredstava koji će poticajno djelovati na razvoj svih područja djetetove/učenikove osobnosti
- planiranje i pripremu školskoga i nastavnoga rada prema sposobnostima učenika, pripremajući različite sadržaje, različitu organizaciju i tempo nastave
- prihvaćanje različitih stilova učenja djeteta/učenika, kao i razvojnih razlika između dječaka i djevojčica te između pojedinih učenika općenito
- uvođenje primjerenih oblika i metoda poučavanja i učenja koji će omogućiti aktivno, samostalno učenje i praktičnu primjenu naučenoga
- uporabu različitih relevantnih izvora znanja i nastavnih sredstava koji potiču sudjelovanje, promatranje, samostalno istraživanje, eksperimentiranje, otkrivanje, zaključivanje, znatiželju te učenje *kako učiti*
- stvaranje ugodna odgojno-obrazovnoga, razrednoga i školskoga ozračja koje će poticati zanimanje i motivaciju djeteta/učenika za učenje te će im pružiti osjećaj sigurnosti i međusobnoga poštivanja
- prepoznavanje i praćenje darovite/tih djece/učenika i djece/učenika s teškoćama u učenju i ponašanju
- pružanje pomoći djeci/učenicima s teškoćama i senzibiliziranje ostale djece i učenika za njihove potrebe, pružanje pomoći i suradnju.

Kurikulumski pristup usmjeren na razvoj kompetencija traži promjene metoda i oblika rada. Predlažu se otvoreni didaktičko-metodički sustavi koji učenicima, ali i učiteljima i nastavnicima, pružaju mogućnosti izbora sadržaja, metoda, oblika i uvjeta za ostvarivanje programskih ciljeva. Radi se o interaktivnim sustavima, odnosno sustavima koji su otvoreni dijalogu, izboru i odlučivanju te omogućuju samostalno učenje i učenje na temelju suodlučivanja. Svoju punu potvrdu nalaze ove metode, oblici i načini rada: istraživačka nastava, nastava temeljena na učenikovom iskustvu, projektna nastava, multimedijaska nastava, individualizirani pristup učeniku, interdisciplinarni pristup, tj. povezivanje programskih sadržaja prema načelima međupredmetne povezanosti, problemsko učenje, učenje u parovima, učenje u skupinama i slično. Prednost se daje socijalnomu konstruktivizmu u kojemu učenik, uz podršku učitelja i nastavnika, sam istražuje i konstruira svoje znanje.

U ostvarivanju odgoja, obrazovanja i nastave potrebna je stalna suradnja i dogovor učitelja i nastavnika. Postižu se redovitim raspravama o povezanosti odgojno-obrazovnih sadržaja iz različitih odgojno-obrazovnih područja ili predmeta, te razmjenom mišljenja o metodama, sredstvima poučavanja i mogućnostima organizacije nastave.

Kvalitetno odgojno-obrazovno djelovanje predškolske ustanove i škole podrazumijeva redovitu i trajnu suradnju s roditeljima/skrbnicima u smislu jasno podijeljene odgovornosti glede ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja u školi.

V. STRUKTURA NACIONALNOGA OKVIRNOGA KURIKULUMA ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE TE OPĆE OBVEZNO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Nacionalni okvirni kurikulum strukturiran je prema odgojno-obrazovnim razinama i odgojno-obrazovnim ciklusima.

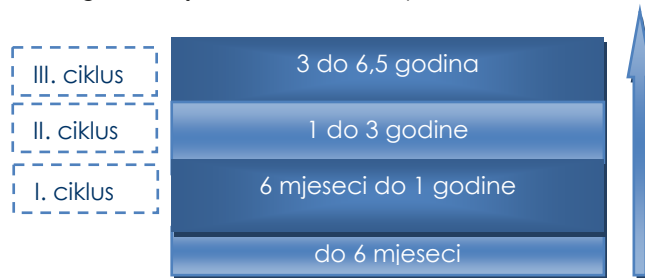
1. Odgojno-obrazovne razine

Odgojno-obrazovne razine jesu: predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko opće obvezno obrazovanje i srednjoškolsko opće obvezno obrazovanje.

Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje čini prvu razinu u strukturi Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma i nije obavezan za svu djecu predškolske dobi. Podijeljen je na tri odgojno-obrazovna ciklusa (slika 1.):

- od šest mjeseci do navršene prve godine djetetova života
- od navršene prve do navršene treće godine djetetova života
- od navršene treće godine djetetova života do polaska u osnovnu školu.

Slika 1. Odgojno-obrazovni ciklusi predškolskoga odgoja i obrazovanja

U skladu s vrijednostima, općim ciljevima i načelima Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma težište odgojno-obrazovne djelatnosti tijekom predškolskoga odgoja i obrazovanja usmjereno je na poticanje cjelovita i zdrava rasta i razvoja djeteta te razvoja svih područja djetetove osobnosti: tjelesnoga, emocionalnoga, socijalnoga, intelektualnoga, moralnoga i duhovnoga, primjereno djetetovim razvojnim mogućnostima.

Preduvjet za valjano djelovanje ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja usmjereno je na razumijevanje i prihvaćanje roditelja/skrbnika kao ravnopravnih sudionika u institucijskome odgojno-obrazovnomu radu.

Opći odgoj i obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi

Opći odgoj i obrazovanje odnose se na osnovnoškolsku razinu u cijelosti te na srednjoškolsku razinu u omjeru koji ovisi o vrsti škole. Opći odgoj i obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi čine jednu cjelinu. Budući da za stjecanje temeljnih kompetencija nije dostatno osmogodišnje opće obrazovanje, Nacionalnim se okvirnim kurikulumom, uz osmogodišnje opće obrazovanje, propisuje i zajednička općeobrazovna jezgra u srednjim strukovnim i umjetničkim školama te zajednička jezgra za sve gimnazije.

Općeobrazovna jezgra u srednjim strukovnim i umjetničkim školama predstavlja minimalno opće obrazovanje koje je škola dužna osigurati učenicima. Obvezni minimum općeobrazovnih sadržaja za stjecanje temeljnih kompetencija u tim školama iznosi 60% strukovnoga, odnosno umjetničkoga kurikuluma u prvomu razredu i 40% strukovnoga, odnosno umjetničkoga kurikuluma u drugomu razredu. U završnim razredima trogodišnjih i četverogodišnjih strukovnih škola udio općeobrazovnih sadržaja u strukovnom kurikulumu ovisi o strukturi kompetencija definiranih strukovnom kvalifikacijom. Udio općeobrazovnih

sadržaja ovisi i o stupnju razvoja učenikovih sposobnosti, učenikovim sklonostima, te procjeni nastavnika o sposobnostima pojedinih učenika za nastavak obrazovanja.

Gimnazije kao općeobrazovne srednje škole u cijelosti imaju općeobrazovni kurikulum. Zbog toga je u njima opće obrazovanje šire i dublje od obveznoga općega obrazovanja strukovnih škola. *Nacionalni okvirni kurikulum* određuje zajedničku jezgru za sve gimnazije. Ovisno o tipu gimnazije, ona se produbljuje i proširuje novim sadržajima, predmetima i modulima, što se određuje predmetnim kurikulumima.

2. Odgojno-obrazovni ciklusi

Odgojno-obrazovni ciklusi jesu odgojno-obrazovna razvojna razdoblja učenika koja čine jednu cjelinu. Obuhvaćaju nekoliko godina školovanja tijekom određene odgojno-obrazovne razine te imaju zajedničke odgojno-obrazovne ciljeve, odnosno očekivanja što sve učenik treba postići u određenom razvojnemu ciklusu. Odgojno-obrazovni ciklusi temelje se na razvojnim fazama učenika.

Nacionalni okvirni kurikulum određuje četiri odgojno-obrazovna ciklusa za stjecanje temeljnih kompetencija. Oni su redom:

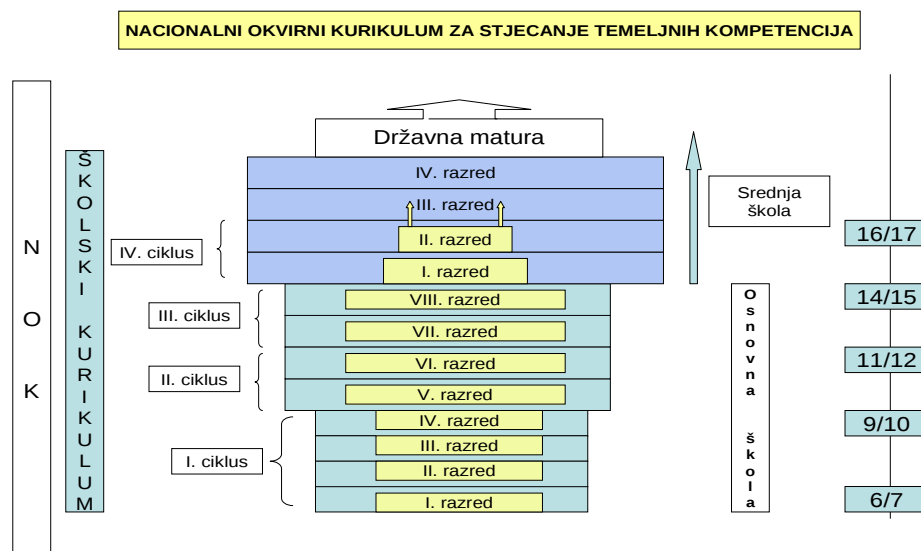
Prvi ciklus koji čine I., II., III. i IV. razred osnovne škole.

Drugi ciklus koji čine V. i VI. razred osnovne škole.

Treći ciklus koji čine VII. i VIII. razred osnovne škole.

Četvrti ciklus odnosi se na I. i II. razred srednjih strukovnih i umjetničkih škola, dok u gimnazijama obuhvaća sva četiri razreda. Treba imati na umu da se u srednjim strukovnim i umjetničkim školama općeobrazovni sadržaji mogu poučavati i u završnim razredima, ovisno o profilu i potrebama škole, odnosno učenika.

Četvrti se ciklus ujedno odnosi i na stjecanje najniže razine strukovne kvalifikacije, što znači da učenik može steći prvu kvalifikaciju u dobi od 16 godina.

Slika 2. Odgojno-obrazovni ciklusi za stjecanje temeljnih kompetencija

Odgojno-obrazovni ciklusi ponajprije služe za kurikulumsko planiranje i programiranje odgojno-obrazovnih područja i predmetnih kurikuluma vodeći se načelima međusobne povezanosti i smislene usklađenosti te jasnim opterećenjem učenika tijekom određenoga obrazovnoga ciklusa, odnosno jedne školske godine u jezgrovnomu, razlikovnomu (diferenciranomu) i školskomu kurikulumu. Kurikulumsko programiranje podrazumijeva uvažavanje međupredmetnih ili interdisciplinarnih tema. Kurikulumsko planiranje i programiranje pretpostavlja uvažavanje učenikovoga angažiranja u školi (školski rad) i kod kuće (domaći rad).

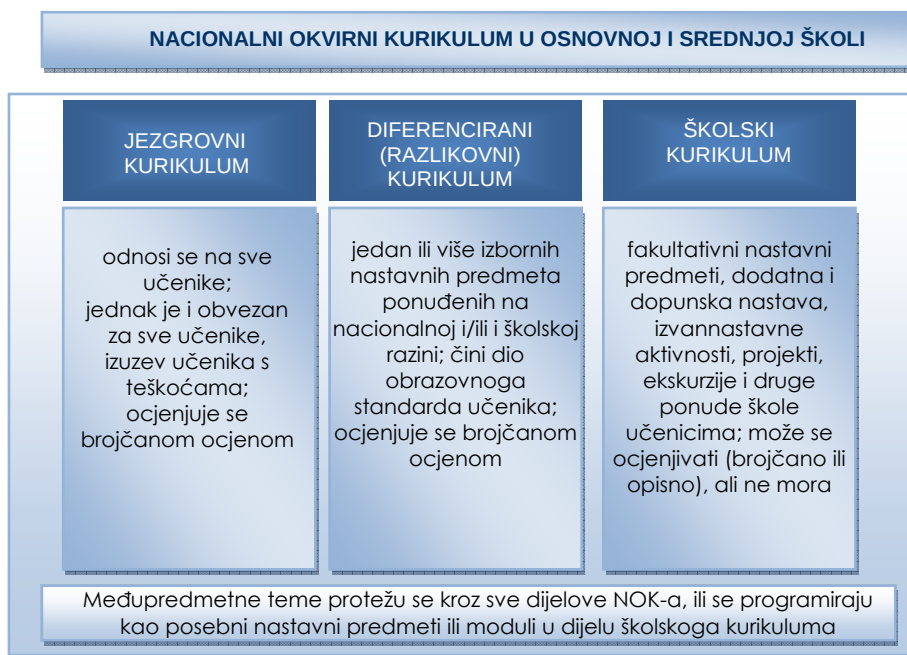
U srednjemu strukovnomu obrazovanju odgojno-obrazovni ciklusi nastavljaju se ovisno o razini i standardu kvalifikacije. Trogodišnji strukovni kurikulumi mogu činiti jedan ciklus (tri godine), a mogu činiti dva ciklusa (shematski: 2 + 1). Četverogodišnji općeobrazovni kurikulumi ili strukovni kurikulumi činit će dva ciklusa (shematski: 2 + 2). Pojedini strukovni kurikulumi zbog složenosti kvalifikacije mogu biti i dulji od četiri godine.

Opće obrazovanje za temeljne kompetencije koje se stječe u osnovnoj i srednjoj školi služi kao općeobrazovna osnova za stjecanje strukovnih kvalifikacija.

Kurikulumi umjetničkih škola propisat će se posebnim propisima.

3. Struktura Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma u osnovnoj i srednjoj školi

Vodeći se znanstvenim istraživanjima, suvremenim obrazovnim pravcima te polazeći od odredaba Strategije za izradbu i razvoj nacionalnog kurikuluma za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2007.), Mjera za uvođenje obveznoga srednjega obrazovanja u RH (2007.) i čl. 27. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008.) Nacionalni okvirni kurikulum pretpostavlja kurikulumsku strukturu jednaku u osnovnoj i srednjoj školi. On se sastoji od jezgrovnoga, diferenciranoga ili razlikovnoga i školskoga kurikuluma (slika 3).

Slika 3. Struktura nacionalnoga kurikuluma u osnovnoj i srednjoj školi

Osnovna škola

Jezgrovni dio za stjecanje temeljnih kompetencija u osnovnoj školi obvezan je i zajednički svim učenicima, izuzev učenika s teškoćama.

Diferencirani ili razlikovni dio za stjecanje temeljnih kompetencija u osnovnoj školi skup je izbornih nastavnih predmeta koji se učenicima nudi na nacionalnoj i/ili školskoj razini. Jezgrovni i diferencirani (razlikovni) kurikulum čine obrazovni standard učenika. Prema tome, opterećenje učenika diferenciranim kurikulumom jednako je za sve učenike. Diferencirani dio za sve je učenike obvezan, ocjenjuje se brojčanom ocjenom i unosi u školsku svjedodžbu.

Školski kurikulum odnosi se na načine na koje škole implementiraju Nacionalni okvirni kurikulum uzimajući u obzir odgojno-obrazovne potrebe i prioritete učenika i škole te sredine u kojoj škola djeluje. Izrađuje se u suradnji s djelatnicima škole, učenicima, roditeljima i

lokalnom zajednicom. Školski kurikulum se odnosi na ponudu fakultativnih nastavnih predmeta, modula i drugih odgojno-obrazovnih programa, realizaciju dodatne i/ili dopunske nastave, projekte škole, razreda, skupine učenika, ekskurzije, izlete, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Programi školskoga kurikulumu nisu obvezni. Međutim, ako se školski kurikulum odnosi na stjecanje određenih kompetencija u vidu fakultativnoga predmeta, dodatne nastave (primjerice, učenje stranog jezika) ili druge ponude učeniku (primjerice, poseban kurikulum za darovitoga učenika), određene aktivnosti (primjerice, poduzetničko učenje), onda se učenikovo postignuće može vrjednovati opisnom ili brojčanom ocjenom. Ova je ocjena izvan učeničkoga standarda i može se upisati u dodatak svjedodžbi ako je transparentno objavljena kao ponuda na početku školske godine.

Školski kurikulum pretpostavlja izradbu izvannastavnih i izvanškolskih programa i aktivnosti koje će škola programski napraviti i uskladiti vodeći računa o sklonostima i razvojnim mogućnostima učenika te o mogućnostima škole, a posebice o optimalnome opterećenju učenika.

Školski kurikulumi se objavljuju na početku školske godine kako bi s njima pravovremeno bili upoznati učenici i roditelji, obrazovna politika, lokalna zajednica i šira javnost.

Strukovno obrazovanje

Jezgrovni dio strukovnoga kurikulumu obuhvaća ukupnost njegova općeobrazovnoga i obveznoga strukovnoga dijela. Općeobrazovni dio u dvogodišnjemu će obrazovnom ciklusu biti minimalan, a razmjerno složenosti kvalifikacije bit će povećan i produbljen.

Diferencirani dio strukovnoga kurikulumu čini skup izbornih općeobrazovnih i strukovnih nastavnih predmeta koji se učenicima nude na nacionalnoj i/ili školskoj razini. Bitno je voditi računa da je opterećenje učenika strukovnih škola diferenciranim kurikulumom jednako za sve učenike. Diferencirani dio za sve je učenike obavezan, ocjenjuje se brojčanom ocjenom i unosi u školsku svjedodžbu.

Školski kurikulum se odnosi na ponudu fakultativnih nastavnih predmeta i/ili modula i drugih odgojno-obrazovnih programa, realizaciju dodatne i/ili dopunske nastave, projekata škole, razrednoga odjela ili, skupine učenika, realizaciju ekskurzija, izleta, izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Programi školskoga kurikulumu nisu obvezni.

Dodatna nastava kao dio školskoga kurikulumu može se organizirati za učenike koji namjeravaju nastaviti obrazovanje na razini visokoškolskoga obrazovanja, pa će tijekom dodatne nastave obavljati pripreme za državnu maturu. Školski kurikulum se odnosi i na stjecanje određenih kompetencija u vidu fakultativnoga predmeta. Fakultativni predmet može biti svaki nastavni predmet koji programski čini produbljeniji i prošireniji sadržaj od dijela koji se nalazi u jezgrovnomu i diferenciranomu kurikulumu. Školski kurikulum može biti poseban kurikulum za darovitoga učenika. On može biti određena aktivnost koja proizlazi iz profila škole (primjerice, vođenje vježbeničke tvrtke). Učenikovo postignuće tijekom sudjelovanja u školskom kurikulumu može se vrjednovati opisnom ili brojčanom ocjenom, ali i ne mora. Ocjena iz školskog kurikulumu izvan je učeničkoga standarda i može se upisati u dodatak svjedodžbi.

Školski kurikulum pretpostavlja izradbu izvannastavnih i izvanškolskih programa i aktivnosti koje će škola programski napraviti i uskladiti vodeći računa o sklonostima i razvojnim mogućnostima učenika te o mogućnostima škole.

Učenik srednje strukovne škole završava srednjoškolsko obrazovanje obranom završnoga rada. Izradba završnoga rada dio je učeničkoga opterećenja koje ulazi u jezgrovni i diferencirani kurikulum.

U srednjoj strukovnoj školi učenicima se osigurava prohodnost k visokoškolskoj razini pristupanjem polaganju ispita državne mature. Ispit državne mature polaže se na nacionalnoj razini prema *Pravilniku o polaganju državne mature*, a završni se rad izrađuje u školi prema *Pravilniku o izradbi i obrani završnoga rada*.

Priprema učenika srednje škole za polaganje ispita državne mature, koji pohađaju strukovne kurikulume u najmanje četverogodišnjem trajanju, provodi se neprekidno kroz jezgrovni kurikulum. Diferencirani i školski kurikulum omogućuju svakomu učeniku stjecanje širih, dubljih i specifičnih znanja i razvoj sposobnosti prema njegovim razvojnim mogućnostima te osobnim sklonostima.

Nacionalni okvirni kurikulum predviđa praćenje i prepoznavanje učenika trogodišnjih strukovnih škola koji postižu više od prosječnih postignuća, a ujedno pokazuju zanimanje za nastavak obrazovanja. Zato je tim učenicima potrebno prilagoditi izborne i fakultativne nastavne predmete kao oblik dodatne nastave ili kao dio školskoga kurikuluma, čime će im se omogućiti stjecanje širih i dubljih znanja i razvijanje sposobnosti koje odgovaraju zahtjevima ispita državne mature, odnosno zahtjevima uspješnoga nastavka obrazovanja.

Srednje škole općeobrazovnoga smjera – gimnazije

U srednjim školama općeobrazovnoga smjera jezgrovni je dio jednak za sve učenike, a diferencirani ili razlikovni omogućuje profiliranje učenika prema posebnostima pojedinoga gimnazijskoga smjera (općega, jezičnoga, klasičnoga, matematičkoga, sportskoga i dr.), kao i školski kurikulum.

U gimnazijama i četverogodišnjima srednjim školama, tj. višim razredima srednje škole, sadržaji će se strukturirati po nastavnim predmetima (primjerice: matematika, kemija, fizika, povijest, hrvatski jezik itd.).

Učenik gimnazije završava srednjoškolsko obrazovanje polaganjem ispita državne mature. Priprema učenika srednje škole za polaganje ispita državne mature neprekidan je rad koji se planira i ostvaruje općeobrazovnim kurikulumom u gimnazijama.

4. Izborni i fakultativni (neobvezni) predmeti

Zbog usklađivanja obrazovnoga standarda za sve učenike osnovne škole, potrebno je ujednačiti i opterećenje učenika. Stoga se predviđa uvođenje alternativnoga izbornog predmeta koji omogućuje stjecanje temeljnih etičko-moralnih kompetencija i osnovnoga znanja o religiji za one učenike koji ne upisuju konfesionalni *Vjeronauk*.

Dok je izborni predmet obvezni nastavni predmet koji ulazi u obrazovni standard učenika, fakultativni nastavni predmet je onaj predmet koji učenik izabire iz ponude nastavnih predmeta/modula u školskom kurikulumu i nije obavezan. Za razliku od izbornoga, fakultativni predmet ne treba imati alternativni nastavni predmet, nego predstavlja jedinstvenu ponudu.

Fakultativni nastavni predmeti mogu biti, primjerice, Profesionalna orijentacija i vlastita budućnost, Informacijsko-komunikacijska tehnologija, Građanski odgoj i obrazovanje, Kultura govora i slušanja, Govorništvo, Medijska kultura, Hrvatska tradicijska kultura, Arhitektura, Okoliš i kulturna baština, Dramski odgoj, Prevencija ovisnosti, Domaćinstvo, Ručni rad, klasični i strani jezici te mnogi drugi koje škola može programski izraditi te ih ponuditi učenicima, vodeći računa o njihovim potrebama, o općeobrazovnim vrijednostima i ciljevima te temeljnim kompetencijama. Škole mogu samostalno kreirati i druge nastavne predmete, module, projekte i aktivnosti.

Nacionalni okvirni kurikulum donosi samo okvirnu predmetnu strukturu određenih odgojno-obrazovnih područja. Precizna predmetna struktura nacionalnoga kurikuluma, tj. popis obveznih predmeta koji čini jezgrovni kurikulum i popis izbornih predmeta koji čini diferencirani (razlikovni) kurikulum, kao i nastavni predmeti i moduli školskoga kurikuluma odredit će se u sljedećemu koraku izradbe nacionalnoga kurikuluma nakon izradbe odgojno-obrazovnog plana, odnosno optimalnoga opterećenja učenika.

VI. MEĐUPREDMETNE TEME

Planiranje i ostvarivanje međupredmetnih ili interdisciplinarnih tema pridonose međusobnomu povezivanju odgojno-obrazovnih područja i nastavnih predmeta u skladnu cjelinu. Njima se razvijaju različite temeljne kompetencije učenika.

Međupredmetne su teme obvezne u svim nastavnim predmetima i svi nositelji odgojno-obrazovne djelatnosti u školi obvezni su ih ostvarivati. Zato je važno voditi računa o njima tijekom kurikuluskoga programiranja u jezgrovnome i diferenciranome dijelu.

Škole imaju mogućnost razrađivati predložene međupredmetne teme i osmisлити načine na koje će ih ostvariti. Međupredmetne teme škole mogu ostvariti na više načina. Učinkovitost razvoja međupredmetnih kompetencija učenika veća je kada se, osim ugradbe u pojedine predmete, ostvaruju zajedničkim projektima ili modulima. U *Nacionalnomu okvirnomu kurikulumu* navodi se opis njihove svrhe i važnosti za ostvarivanje ciljeva nacionalnoga kurikuluma te njihovi opći ciljevi.

Nacionalni okviri kurikulum predviđa da se u osnovnim i srednjim školama ostvaruju ove međupredmetne teme ili interdisciplinarni sadržaji i/ili moduli:

- Osobni i socijalni razvoj
- Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša
- Učiti kako učiti
- Poduzetništvo
- Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije
- Građanski odgoj i obrazovanje.

1. Osobni i socijalni razvoj

Opis međupredmetne teme

Svrha je poučavanja osobnoga i socijalnoga razvoja osposobiti učenike da prepoznaju i kritički procjenjuju vlastite i društvene vrijednosti kao bitne činitelje koji utječu na njihovo vlastito mišljenje i djelovanje, da razviju odgovornost za vlastito ponašanje i život, pozitivan odnos prema drugima i konstruktivno sudjeluju u društvenomu životu. Odgoj i obrazovanje za osobni i socijalni razvoj omogućuje učenicima izgrađivanje komunikacijskih, organizacijskih i socijalnih vještina i sposobnosti, jačanje samopoštovanja, stjecanje vještina suradnje u međukulturnim situacijama i izgrađivanje zrelih stavova o drugima i sebi. Također im omogućuje razvoj sposobnosti potrebnih za izražavanje i zadovoljavanje njihovih vlastitih potreba i sklonosti, procjenu vlastitih sposobnosti, donošenje odluka i suradnju s drugima.

Ciljevi međupredmetne teme

Učenici će:

- razviti samopouzdanje i sigurnost u osobne sposobnosti i identitet
- razviti organizacijske sposobnosti za donošenje odluka, postavljanje ciljeva, rješavanje problema, planiranje i vođenje
- steći vještine razvijanja dobrih odnosa s vršnjacima, razumijevanja položaja i mišljenja drugih učenika radi šire prihvaćenosti u društvu
- razviti suradničko učenje prihvaćajući uzajamnu komunikaciju, rješavanje problema raspravom, razgovorom i dijalogom
- razviti sposobnost uviđanja posljedica svojih i tuđih stavova i postupaka
- prihvaćati pravila suradničkih odnosa u skupini, solidarnosti, uljudnoga ponašanja, uzajamnoga pomaganja i prihvaćanja različitosti
- odgovorno izvršavati preuzete zadatke
- razviti sposobnost javnoga nastupanja i govorenja pred drugima (u skupini, razredu, skupovima i sl.).

2. Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša

Opis međupredmetne teme

Međupredmetno temom Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša u svim se odgojno-obrazovnim područjima promiče i osigurava razvoj pozitivna i odgovorna odnosa učenika prema svojem zdravlju i sigurnosti, zdravlju i sigurnosti drugih te zaštiti okoliša i održivu razvoju. Podrazumijevaju se svi vidovi zdravlja: tjelesno, mentalno, emocionalno i socijalno zdravlje. Učenike se potiče na trajno usvajanje zdrava životnoga stila – zdrave i uravnotežene prehrane, pravilnih higijenskih navika, stalne i primjerene tjelesne aktivnosti te odgovorna odnosa prema sebi, drugima, izgradnji partnerskih odnosa, spolnosti, prenosivim bolestima i dr.

Odgoj i obrazovanje za sigurnost učenicima pomaže osvijestiti i procijeniti rizike i moguće opasnosti te posljedice rizičnoga ponašanja u različitim područjima njihova života: u prometu, pri upravljanju novcem, pri rukovanju različitim alatima, opremom i tvarima, kako u svakodnevnomu radu, tako u odnosima s drugim ljudima i slično. Osposobljava ih se za donošenje odgovornih i osviještenih odluka i poduzimanje primjerenih sigurnosnih i zaštitnih radnja u raznolikim poznatim i nepoznatim situacijama.

Odgojem i obrazovanjem za zaštitu okoliša i održivi razvoj učenici otkrivaju i uspostavljaju višestruke i raznolike odnose između prirodnih, društvenih, gospodarskih i kulturnih dimenzija okoliša. Razvijaju razumijevanje za složenost problema što ih u odnosu na okoliš donose promijenjeni uvjeti života te društveni, gospodarski i tehnološki razvoj. Učenici izgrađuju pozitivan sustav vrijednosti u odnosu na potrebu očuvanja kvalitete okoliša te racionalno korištenje prirodnih izvora. Osobito usvajaju vrijednosti kao što su obzirnost, umjerenost, štedljivost, solidarnost i poštovanje samih sebe i drugih ljudi, prirode, okoliša te njihovih izvora i zaliha za sadašnje i buduće naraštaje, biološke i kulturne raznolikosti te planeta Zemlje u cijelosti.

Ciljevi međupredmetne teme

Učenici će:

- usvojiti zdrav način života i razumjeti kako prehrana, tjelesna aktivnost i odluke o vlastitom ponašanju i odnosima s drugim ljudima utječu na tjelesno, mentalno, emocionalno i socijalno zdravlje
- donositi osviještene i odgovorne odluke i razumjeti posljedice svojega izbora
- razviti samopoštovanje i samopouzdanje te razviti i održati pozitivne, poštovanjem ispunjene odnose s različitim ljudima u raznolikim situacijama, uključujući posao, dom i širu zajednicu
- steći znanje i razumijevanje sigurnosnih i zaštitnih mjera i radnja u različitim situacijama te razviti vještine sigurnoga ponašanja i postupanja
- biti osposobljeni za prepoznavanje, procjenu i upravljanje rizicima i opasnostima u različitim situacijama
- pravovremeno, pribrano i osviješteno postupati u različitim kriznim situacijama, pružajući pomoć sebi i drugima te znajući kome se i kako obratiti za stručnu pomoć
- razviti odgovoran odnos prema očuvanju kvalitete okoliša i njegovih izvora i zaliha, zasnovan na razumijevanju utjecaja različitih čimbenika na promjene u okolišu ili njegovo uništavanje.

3. Učiti kako učiti

Opis međupredmetne teme

Svrha je razvoja kompetencije učiti kako učiti osposobiti učenike za učinkovitu organizaciju i upravljanje vlastitim učenjem te razviti pozitivan stav prema učenju. Kompetencija učiti kako učiti osnova je za cjeloživotno učenje i značajna za daljnji obrazovni i profesionalni razvoj učenika. Ona uključuje ove elemente: osposobljenost za organiziranje i praćenje usvajanja, obrade i vrijednovanja novoga znanja, vještina, sposobnosti i stavova te njihove primjene u različitim situacijama. Ona također uključuje znanje o strategijama i metodama učenja,

osposobljavanje učenika za procjenjivanje i odabiranje strategija i metoda učenja koje mu najbolje odgovaraju, osposobljavanje učenika za preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje te donošenje odluka o vlastitom obrazovnom putu.

Ciljevi međupredmetne teme

Učenici će:

- razlikovati činjenice od mišljenja
- znati postavljati bitna i na problem usmjerena pitanja, tražiti, procijeniti pouzdanost i služiti se informacijama iz različitih izvora (rječnici, atlas, enciklopedije, internet i ostali mediji)
- steći vještine suradnje s drugima, znati raspravljati o temama i problemima s drugima i doći do zajedničkih rješenja
- steći znanja i vještine planiranja, organiziranja i upravljanja vlastitim učenjem, posebice vremenom posvećenom učenju
- znati odabrati određene tehnike i strategije učenja te procijeniti jesu li one dobre za učenike
- razviti pozitivan stav prema stjecanju novog znanja i prema učenju općenito
- biti osposobljeni za primjenu stečenoga znanja i vještina u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za vlastito učenje i uspjeh postignut učenjem.

4. Poduzetništvo

Opis međupredmetne teme

Osnovni cilj razvoja poduzetničke kompetencije učenika jest razvoj osobina ličnosti te znanja, vještina, sposobnosti i stavova potrebnih za djelovanje pojedinca kao uspješne poduzetne osobe. Poduzetnička kompetencija uključuje razvoj učenika kao poduzimljivih, kreativnih i samostalnih osoba spremnih na prihvatanje promjena i preuzimanje rizika, kao pojedinaca s razvijenim socijalnim i komunikacijskim sposobnostima i temeljnim znanjima iz područja gospodarstva i vođenja poslova, te područja obrta. U osnovi razvoja poduzetničke kompetencije, kao međupredmetne teme koja se razvija u svim predmetima, jest razvoj poduzetne osobe osposobljene za uočavanje prilika u kojima svoje ideje mogu pretvoriti u djelatnost ili pothvat u različitim situacijama: obrazovanju, radu i životu općenito.

Ciljevi međupredmetne teme

Učenici će:

- biti osposobljeni za postavljanje, vrjednovanje i ostvarivanje osobnih ciljeva
- znati planirati svoj rad i ostvarivati planove
- razviti inicijativnost, ustrajnost u aktivnostima, posebno u učenju
- biti osposobljeni za prilagođavanje novim situacijama, idejama i tehnologijama
- razviti stvaralački pristup prema izazovima i promjenama, stresovima i sukobima te natjecanju
- razviti vještine vrjednovanja drugih i samovrjednovanja te kritičkoga odnosa prema vlastitom uspjehu, odnosno neuspjehu
- razviti samostalnost, samopouzdanje i osobni integritet
- upoznati radni život i zanimanja u neposrednoj okolini i društvu
- steći temeljna znanja u području gospodarstva i vođenja poslova
- osvijestiti važnost i mogućnosti samozapošljavanja.

5. Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

Opis međupredmetne teme

Informacijska i komunikacijska tehnologija ima mogućnosti najsuvremenijega dostupnoga nastavnoga pomagala i sredstva u svim odgojno-obrazovnim područjima. Mogućnostima multimedijjskih prikaza i pristupa računalnim mrežama, osobito internetu, omogućuje trenutni pristup golemu i brzo rastućemu broju informacija iz cijeloga svijeta omogućujući ujedno i njihovo pretraživanje. Uz to, pridonosi razvoju učeničkih sposobnosti samostalnoga učenja i suradnje s drugima te njihovih komunikacijskih sposobnosti. Pridonosi razvoju pozitivnog odnosa prema učenju, unaprjeđenju načina na koji učenici prikazuju svoj rad te njihovim pristupima rješavanju problema i istraživanju. Isto tako učinkovita i racionalna primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u različitim situacijama daje bitan doprinos razumijevanju temeljnih koncepata u području tehnike i informatike.

Stoga je odgovarajući pristup informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji nužno omogućiti svim učenicima. Oni se tom tehnologijom trebaju služiti u svim predmetima i tako dobiti mogućnost za istraživanje i komunikaciju u lokalnoj sredini, ali i šire, kako bi stekli vještine razmjene ideja i podjele rada sa suradnicima te pristupa stručnim sadržajima različitim načinima.

Ciljevi međupredmetne teme

Učenici će:

- biti osposobljeni za prepoznavanje i izbor informacija potrebnih za određene situacije te vrjednovati odgovarajuće izvore informacija
- biti osposobljeni prikazati informacije na jasan, logičan, sažet i precizan način
- razložno i učinkovito rabiti informacijsku i komunikacijsku tehnologiju za:
 - o traženje i prikupljanje podataka te njihovu pohranu, pretraživanje, obradbu i organizaciju
 - o analizu i sintezu strukturiranih informacija
 - o istraživanje, modeliranje i simuliranje različitih procesa i pojava u prirodi i društvu
 - o rješavanje problema u različitim situacijama
 - o stvaranje i prikazivanje vlastitih ideja i materijala
 - o učinkovito samostalno učenje služeći se računalom kao medijem
 - o komunikaciju i suradnju s drugima
- razviti svijest o primjeni informacijske i komunikacijske tehnologije u društvu i njezinim posljedicama
- razviti kritičan i misaoni stav o pitanjima vezanima za valjanost i pouzdanost dostupnih informacija te o pravnim i etičkim načelima interaktivnoga korištenja tehnologijama informacijskoga društva.

6. Građanski odgoj i obrazovanje

Opis međupredmetne teme

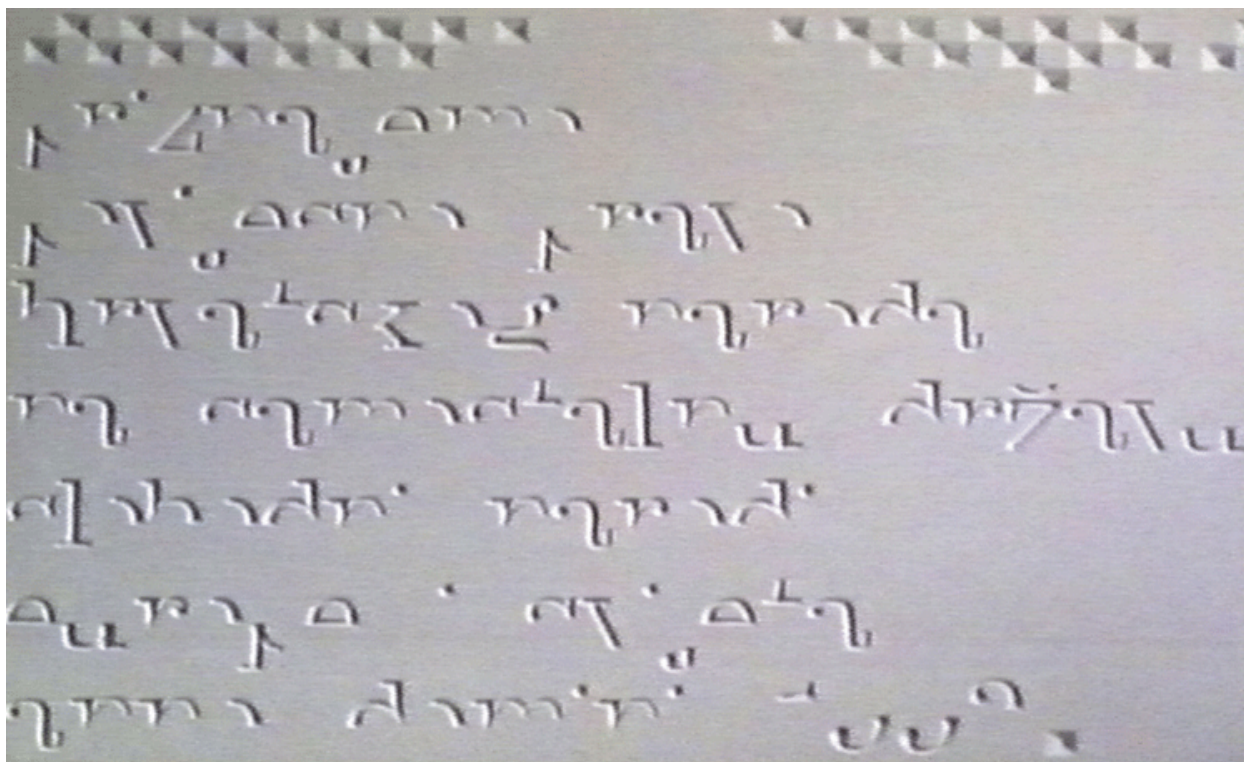
Suvremene demokracije trebaju radne, obaviještene i odgovorne građane, odnosno državljane. Svrha je poučavanja međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje pridonijeti osposobljenosti učenika za aktivno i učinkovito obavljanje građanske uloge. Među značajnije elemente ove međupredmetne teme ubrajaju se znanja, vještine, sposobnosti i stavovi koji razvijaju demokratsku svijest učenika i potiču ih na aktivno i učinkovito sudjelovanje u razvoju demokratskih odnosa u školi, lokalnoj zajednici i društvu, pridonose razvoju vlastitoga identiteta, boljemu upoznavanju i poštovanju drugih te senzibiliziraju i osvješćuju učenike za rješavanje globalnih problema na načelima demokracije, posebice pravednosti i mirotvorstva.

Boljim upoznavanjem sebe i svoje uloge u razvoju društva te prihvaćanjem različitosti drugih, učenici razvijaju samostalnost, osobni integritet te pozitivan odnos s drugim učenicima i okolinom. Objedinjujućim temama građanskoga odgoja i obrazovanja unaprijedit će se suradnja škole, obitelji, lokalne zajednice i društva.

Ciljevi međupredmetne teme

Učenici će:

- steći znanja i razviti svijest o važnosti demokratskih načela, institucija i procesa u vlastitom društvu, Europi i na globalnoj razini
- razviti pozitivan stav i zanimanje za stvaralačko i učinkovito sudjelovanje u životu škole i neposredne zajednice u kojoj žive
- razviti pozitivan stav i zanimanje za stvaralačko i učinkovito sudjelovanje u društvenomu životu kao odrasli građani
- razviti svijest o pravima, dužnostima i odgovornostima pojedinca, jednakopravnosti u društvu, poštovanju zakona, snošljivosti prema drugim narodima, kulturama i religijama te različitosti mišljenja
- biti osposobljeni za kritičko prosuđivanje društvenih pojava
- biti osposobljeni za uporabu i procjenu različitih izvora informiranja pri donošenju odluka i prihvaćanju obveza.

VII. PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

1. Svrha i važnost predškolskoga kurikulumu

Temeljna uloga predškolskoga odgoja i obrazovanja odnosi se na stvaranje uvjeta za potpun i skladan razvoj djetetove osobnosti, doprinos kvaliteti njegova odrastanja i, posredno, kvaliteti njegova obiteljskoga života. Svrha je predškolskoga odgoja i obrazovanja osigurati takve uvjete koji jamče razvoj svih sposobnosti svakoga djeteta te osiguravaju jednake mogućnosti svoj djeci. U ustanovama predškolskoga odgoja i obrazovanja stvaraju se materijalni i kadrovski uvjeti te društveno okružje za kvalitetan život djeteta.

Nacionalni okvirni kurikulum pretpostavlja stvaranje uvjeta za cjelovit razvoj djeteta u ustanovama predškolskoga odgoja i obrazovanja, poštujući pritom razvojne i druge čimbenike (osobne potrebe, obitelj, zajednica, vrijednosti, prava i sl.). Na taj se način potiče razvoj kompetencija koje su nužne pojedincu za snalaženje i aktivno sudjelovanje u svakodnevnomu osobnomu te kasnije profesionalnomu i društvenomu životu. Nizom aktivnosti i poticaja stvaraju se osnove za razvijanje svih djetetovih sposobnosti kako za učenje, tako i za njegovu samostalnost u učenju.

Djetetova sadašnja i buduća dobrobit svrha je djelovanja svih izravnih i neizravnih sudionika odgoja i obrazovanja. Odgojno-obrazovno djelovanje različitih sudionika odgoja, osobito roditelja i odgojitelja, zahtijeva njihovo međusobno razumijevanje i suradnju čime se ostvaruju jedinstveno shvaćeni i prihvaćeni bitni ciljevi odgoja i obrazovanja prema potrebama i razvojnim mogućnostima djeteta.

2. Struktura predškolskoga kurikulumu

Temeljna struktura predškolskoga kurikulumu podijeljena je na tri velika potpodručja u kojima dijete stječe kompetencije:

- ja (slika o sebi)
- ja i drugi (obitelj, druga djeca, uža društvena zajednica, vrtić i lokalna zajednica)
- svijet oko mene (prirodno i šire društveno okružje, kulturna baština, održivi razvoj).

U svakom potpodručju određuju se sadržaji koji povezuju pedagoške i psihološke dimenzije odgojno-obrazovnoga procesa. Prema uvjetima, sadržajima i aktivnosti neposrednoga odgojno-obrazovnog rada ostvaruju se ciljevi kojima se potiče cjelokupan tjelesni, intelektualni, psihofizički, emocionalni, moralni i duhovni razvoj djeteta.

Područja kompetencijskih dimenzija

- Temeljna znanja: razvoj vještina i sposobnosti, usvajanje i praktična uporaba pojmova i predodžaba kojima dijete razumije i objašnjava sebe, svoje ponašanje i izbore, odnose s drugim osobama u svom okruženju te sa svijetom u kojem živi i koji ga okružuje. Očekuje se da dijete usvoji informacije, tj. izgradi znanja koja mu omogućavaju nesmetanu komunikaciju s vršnjacima i odraslima, te međudjelovanje sa sadržajima učenja, osiguraju mu kvalitetnu prilagodbu trenutačnomu okruženju te ga kvalitetno osposobe za izazove koji ga očekuju kao što je, primjerice, polazak u školu.
- Vještine i sposobnosti: stjecanje i razvoj vještina učenja, povezivanja sadržaja, logičkog mišljenja, argumentiranja, zaključivanja i rješavanja problema; sposobnost propitivanja vlastitih ideja i zamisli djeteta te argumentirano iznošenje vlastitih načina razmišljanja; sposobnost identifikacije različitih izvora učenja i njihove raznovrsne primjene; preuzimanje inicijative, (samo)organizacije vlastitih aktivnosti i vještina vođenja; sposobnost razumijevanja vlastitih potreba (tjelesnih, emocionalnih, spoznajnih, socijalnih, komunikacijskih i sl.) i potreba drugih te njihova zadovoljavanja na društveno prihvatljiv način; sposobnost uspostavljanja, razvijanja i održavanja kvalitetnih odnosa s drugom djecom i odraslima (sudjelovanje, pregovaranje, rješavanje sukoba); razumijevanje i poštivanje različitosti među ljudima; sposobnost zajedničkoga (usklađena) djelovanja djeteta s drugima (drugom djecom i odraslima); sposobnost odgovornoga ponašanja prema sebi, drugima i okružju (prirodnom i materijalnom); etičnost, solidarnost, povjerenje i tolerancija u komunikaciji s drugima; sposobnost

(samo)poticanja na djelovanje, (samo)organiziranja i (samo)vođenja aktivnosti; samostalnost u obavljanju aktivnosti (samostalnost djetetova djelovanja, mišljenja i odlučivanja); mogućnost prilagodbe novim, promjenjivim okolnostima (okretnost i prilagodljivost); stvaranje i zastupanje novih ideja (kreativnost); sposobnost promišljanja i samoprocjene vlastitoga rada i postignuća; inicijativnost, inovativnost i poduzetničke sposobnosti.

- Vrijednosti i stavovi: prihvaćanje, njegovanje i razvijanje vrijednosti obitelji, zajednice i društva.

Na osnovi ovih temeljnih odrednica napraviti će se pojedinačni i posebni kurikulumi u ustanovama predškolskoga odgoja i obrazovanja te za sve druge aktivnosti koje se odnose na dijete predškolske dobi.

VIII. ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA OPĆEGA OBVEZNOGA I SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Interdisciplinarni pristup i međupredmetno povezivanje omogućuju cjelovit (holistički) pristup razvoju učeničkih kompetencija. Ovaj se trend očituje u sve izraženijem strukturiranju kurikuluma u šira odgojno-obrazovna područja te oblikovanju međupredmetnih tema. Uvođenje odgojno-obrazovnih područja, tj. povezanih cjelina srodnih predmeta i međupredmetnih tematskih cjelina, omogućuje ne samo stjecanje novih kompetencija, nego i učinkovitije planiranje i bolju konceptualnu povezanost odgojno-obrazovnih sadržaja. Odgojno-obrazovna područja i međupredmetne teme također omogućuju učenicima da probleme o kojima uče sagledavaju s motrišta različitih disciplina odnosno predmeta.

Nacionalni okvirni kurikulum uključuje ova odgojno-obrazovna područja:

- jezično-komunikacijsko područje
- matematičko područje
- prirodoslovno područje
- tehničko i informatičko područje
- društveno-humanističko područje
- umjetničko područje
- tjelesno i zdravstveno područje.

Ona u *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* izražavaju i određuju temeljne kompetencije učenika u svakom pojedinom području. Slijedom određenja pojma temeljne kompetencije u Europskom kompetencijskom okviru, temeljne kompetencije učenika izražene su u očekivanim učeničkim postignućima ili odgojno-obrazovnim ishodima koji predstavljaju jasno iskazana očekivana znanja, vještine i stavove koje učenici trebaju steći i moći pokazati po završetku određenoga programa, odgojno-obrazovnoga ciklusa ili stupnja obrazovanja.

U *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* učenička očekivana postignuća za svako odgojno-obrazovno područje određena su na razini odgojno-obrazovnih ciklusa, ali ne i na razini pojedinog razreda. Predmetni kurikulumi, odnosno njihovi ciljevi i očekivana učenička postignuća, bit će razrađeni za svaki razred, nakon izradbe *Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma*. Određivanje učeničkih postignuća na razini područja i odgojno-obrazovnih ciklusa olakšava oblikovanje ciljeva i učeničkih postignuća u predmetnim kurikulumima i njihovu razradu po razredima. Određivanje učeničkih postignuća na razini područja i ciklusa također omogućuje racionalnije strukturiranje i usklađivanje predmetne strukture u svakom pojedinom kurikulumskom području.

Uz svako odgojno-obrazovno područje stoji:

- opis područja, u kojem su definirani svrha i važnost područja te njegov doprinos općim ciljevima, načelima i vrijednostima *Nacionalnog okvirnog kurikuluma*
- odgojno-obrazovni ciljevi područja, u kojima su postavljeni opći ciljevi odgoja i obrazovanja učenika u tom području
- očekivana učenička postignuća, odnosno očekivani odgojno-obrazovni ishodi za svako područje i za svaki odgojno-obrazovni ciklus

Predmetna struktura područja bit će razrađena po odgojno-obrazovnim ciklusima i razredima u zasebnom dokumentu.

1. Jezično-komunikacijsko područje

OPIS PODRUČJA

Osnovna je svrha jezično-komunikacijskoga područja omogućiti učenicima stjecanje znanja, razvoj vještina i sposobnosti te usvajanje vrijednosti i stavova povezanih s jezikom, komunikacijom i kulturom. To znači da će učenici steći jezična i komunikacijska znanja, sposobnosti i vještine na standardnomu hrvatskomu i drugim jezicima, razvijati čitateljske

interese, literarne sposobnosti, potrebu za sadržajima medijske kulture te sposobnost kritičkoga pristupa različitim medijima i njihovim sadržajima.

U okviru jezično-komunikacijskoga područja poučavaju se i uče hrvatski kao materinski jezik, hrvatski kao drugi jezik, hrvatski kao strani jezik, jezici nacionalnih manjina, moderni strani jezici, klasični strani jezici, hrvatski znakovni jezik i ostali jezici osoba s posebnim potrebama.

Jezik kao sredstvo izražavanja podloga je svim ostalim područjima i predmetima tijekom odgoja i obrazovanja, često jedini oblik kojim se učenicima posreduje sadržaj nastavnoga predmeta te izravno utječe na uspjeh u njihovu ovladavanju. U predmetima jezično-komunikacijskoga područja jezik je istovremeno i sadržaj i sredstvo učenja i poučavanja. Ovladanost jezikom (poglavito materinskim, ali i drugim i stranima) temelj je za učenje tijekom cijeloga života.

Kao sredstvo izražavanja i sporazumijevanja jezik je osnova za intelektualni, moralni, emocionalni, duhovni, društveni, estetski, kulturni i tjelesni razvoj pojedinca te njegovo snalaženje i napredovanje u osobnomu životu i široj zajednici te odgovorno djelovanje u društvu i prirodi. Jezikom se izražava kulturno nasljeđe i prenosi kultura življenja, što uključuje i vrijednosti, norme i običaje pojedine zajednice.

Potrebno je osvijestiti važnost poznavanja hrvatskoga jezika i znanja o njemu kao općega kulturnoga dobra. Treba razvijati poštovanje prema jeziku hrvatskoga naroda, njegovoj književnosti i kulturi te skrbiti o njima jer se tako doprinosi razvoju nacionalnoga identiteta.

Za govornike ostalih materinskih jezika važno je to isto osvijestiti za njihov jezik te osvijestiti nužnost poštivanja hrvatskoga kao službenoga i državnoga jezika u Republici Hrvatskoj i ovladavanja njime. Također je bitno kod hrvatskih građana razvijati poštovanje prema jezicima, književnostima i kulturama pripadnika svih naroda koji žive u Republici Hrvatskoj i Europi.

Materinski jezik osnova je za ovladavanje drugim jezicima. Poučavanjem, učenjem i usvajanjem klasičnih i modernih stranih jezika i upoznavanjem njihovih kultura širi se slika svijeta u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima. Stjecanjem višejezične i međukulturne kompetencije razvija se svijest pojedinca o potrebi ovladavanja drugim jezicima i upoznavanja njihovih kultura te potiče poštivanje različitosti i snošljivost.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA

Učenici će:

- naučiti jezikom izraziti vlastite misli, osjećaje, ideje, stavove i prikladno jezično reagirati u međudjelovanju sa sugovornicima u različitim situacijama razvijajući (samo)poštovanje
- steći potrebne razine slušanja, govorenja, čitanja i pisanja ključne za učenje, rad i život, tj. razviti sposobnost komunikacije u različitim situacijama
- razumjeti kako jezik djeluje i ovladati potrebnim jezikoslovnim pojmovima, tekstnim vrstama i stilovima
- razviti razumijevanje, zanimanje, poštovanje i skrb za vlastiti jezik, kulturu i književnost, te za kulture, književnosti i jezike drugih naroda u Hrvatskoj, Europi i svijetu
- razvijati vlastito jezično stvaralaštvo i istraživačku radoznalost propitivanjem, razumijevanjem i rješavanjem problema stječući time samopouzdanje te zadovoljstvo radom i postignutim uspjehom
- razumjeti različite medijske jezike te ih uspješno rabiti u učenju i komunikaciji, posebno informacijsko-komunikacijsku tehnologiju
- znati pronalaziti različite izvore informacija i koristiti se njima, procjenjivati njihovu pouzdanost i korisnost za proučavanje određene teme, prepoznavati njihov kontekst i autorovu namjeru
- osvijestiti povezanost unutar jezično-komunikacijskoga područja i ostalih odgojno-obrazovnih područja stječući temelje za cjeloživotno učenje.

Prvi ciklus

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za slušanje jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- razlikovati spontano slušanje i slušanje s namjerom jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnomu životu
- prepoznati i izdvojiti ključne riječi, ideje i jezična obilježja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti temeljne kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije slušanja i tijekom slušanja (i gledanja) jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- usvojiti i primijeniti temeljne strategije samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka (različiti izvori: tradicionalni i elektronički)

Učenici će:

- uočiti i izdvojiti ključne riječi, ideje i jezična obilježja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- tijekom slušanja procijeniti u različite svrhe sadržajne, jezične i teorijske podatke u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

4. Slušanje iz potrebe, sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema slušanju u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje s obzirom na dob
- steći kulturu slušanja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje, s obzirom na dob
- prepoznati važnost jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u svakodnevnomu životu
- procijeniti svoj izbor i razloge zadovoljstva slušanja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- usvojiti temeljne okvire za izgrađivanje valjana osobnoga izbora za slušanje jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližemu okružju i u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima

- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližem okruženju i u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- isplanirati oblik jednostavnih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih te njihovih dijelova u skladu s temom i namjenom te slušateljem ili publikom
- razlikovati i odabrati ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te slušateljem ili publikom.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti temeljne kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije i tijekom govorenja jednostavnih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke radi oblikovanja jednostavnih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina
- razlikovati, odabrati i primijeniti važne pojedinosti i zanimljive podatke prilikom govorenja jednostavnih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina radi pridobivanja slušatelja
- usvojiti i primijeniti temeljne strategije samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje govorenja

Učenici će:

- oblikovati i izgovoriti jednostavne govorene cjeline, zadane i samostalno odabrane, popraćene primjerenim neverbalnim elementima govorenja s obzirom na namjenu i slušatelja ili publiku
- ovladati u govoru pravogovornom normom i rječnikom u skladu s dobi i neverbalnim elementima za izricanje jednostavnih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, s obzirom na namjenu i slušatelja ili publiku.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema govorenju i kulturu govorenja u skladu s dobi u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje
- govorenjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav u skladu s dobi
- procijeniti i samoprocijeniti govorenje i prilagoditi ga slušatelju ili publici u različitim situacijama i u skladu s dobi
- preuzeti odgovornost za izgovoreno u različitim situacijama i u skladu s dobi.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližem okruženju te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u skladu s općeljudskim vrijednostima u svojem bližem okruženju te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za čitanje zadanih i samostalno odabranih jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova
- prepoznati i opisati važnost čitanja s namjerom jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnomu životu
- prepoznati i izdvojiti ključne riječi, ideje i jezična obilježja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- razlikovati, odabrati i primijeniti temeljne kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije čitanja i tijekom čitanja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima, radi shvaćanja teksta
- ovladati tehnikama različitih vrsta čitanja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u skladu s dobi
- usvojiti i primijeniti temeljne strategije samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova (tradicionalni i elektronički oblik)

Učenici će:

- uočiti, razlikovati i opisati ključne riječi, ideje i jezična obilježja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- tijekom čitanja procijeniti u različite svrhe sadržajne i jezične podatke u tekstu i teorijske podatke o tekstu jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- protumačiti i samostalno procijeniti nepoznate jednostavne neknjiževne i književnoumjetničke tekstove, zadane i samostalno odabrane.

4. Čitanje iz potrebe, sa zanimanjem i sa zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema čitanju u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje, u skladu s dobi
- steći kulturu čitanja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje, s obzirom na dob
- prepoznati važnost jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u svakodnevnomu životu
- procijeniti svoj izbor i razloge zadovoljstva čitanja jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- usvojiti temeljne okvire za izgrađivanje valjana osobnoga izbora za čitanje jednostavnih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svom bližem okruženju i u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima

- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem blizumu okruženju i u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje tekstova

Učenici će:

- isplanirati oblik jednostavnih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova i njihovih dijelova u skladu s temom i namjenom te čitateljem, slušateljem ili publikom
- razlikovati i odabrati ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te čitateljem, slušateljem ili publikom.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti temeljne kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije pisanja i tijekom pisanja jednostavnih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke radi oblikovanja jednostavnih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova
- razlikovati, odabrati i primijeniti važne pojedinosti i zanimljive podatke oblikujući jednostavnije funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove radi pridobivanja čitatelja, slušatelja ili publike
- usvojiti temeljne strategije samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- oblikovati i napisati jednostavne funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove s obzirom na namjenu i čitatelja, slušatelja ili publiku
- primijeniti temeljnu jezičnu (gramatičku i pravopisnu) normu i rječnik u skladu s dobi i obilježjima jednostavnih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova s obzirom na namjenu i čitatelja, slušatelja ili publiku.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema pisanju i kulturu pisanja u skladu s dobi u didaktičkoj situaciji i izvan nje
- pisanjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav u skladu s dobi
- procijeniti i samoprocijeniti svoj tekst i prilagoditi ga čitatelju, slušatelju ili publici u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za napisano u skladu s dobi i u različitim situacijama.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem blizumu okruženju te ih izraziti pisanjem
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u skladu s općeprihvaćenim humanističkim vrijednostima u svojem blizumu okruženju te ih izraziti pisanjem.

Drugi ciklus

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za slušanje jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- razlikovati i opisati spontano slušanje i slušanje s namjerom jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnomu životu
- razlikovati i odabrati ključne riječi, ideje, jezična obilježja i temeljne odlike stila jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije slušanja i tijekom slušanja (i gledanja) jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke i važne pojedinosti u jednostavnijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- usvojiti i primijeniti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka (različiti izvori: tradicionalni i elektronički)

Učenici će:

- uočiti i razlikovati ključne riječi, ideje i jezična obilježja jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- tijekom slušanja procijeniti u različite svrhe sadržajne, jezične i teorijske podatke u jednostavnijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

4. Slušanje iz potrebe, sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema slušanju u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje, s obzirom na dob
- steći kulturu slušanja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje, s obzirom na dob
- prepoznati važnost jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u svakodnevnomu životu
- procijeniti svoj izbor i razloge zadovoljstva slušanja jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- usvojiti temeljne okvire za izgrađivanje valjana osobnoga izbora za slušanje jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem blizemu okružju i u jednostavnijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima

- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližem okruženju i u jednostavnim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- isplanirati oblik jednostavnijih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, i njihovih dijelova u skladu s temom i namjenom te slušateljem ili publikom
- odabrati ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te slušateljem ili publikom i razlikovati temeljna stilski obilježja jednostavnijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije i tijekom govorenja jednostavnijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke i važne pojedinosti radi oblikovanja jednostavnijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina
- razlikovati, odabrati i primijeniti važne pojedinosti i zanimljive podatke prilikom govorenja jednostavnijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina radi pridobivanja slušatelja
- usvojiti i primijeniti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje govorenja

Učenici će:

- oblikovati i izgovoriti jednostavne govorene cjeline, zadane i samostalno odabrane, popraćene primjerenim neverbalnim elementima govorenja s obzirom na namjenu i slušatelja ili publiku
- ovladati u govoru pravogovornom normom i rječnikom u skladu s dobi i neverbalnim elementima za izricanje jednostavnih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, s obzirom na namjenu i slušatelja ili publiku.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema govorenju i kulturu govorenja u skladu s dobi u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje
- govorenjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav u skladu s dobi
- procijeniti i samoprocijeniti govorenje i prilagoditi ga slušatelju ili publici u različitim situacijama i u skladu s dobi
- preuzeti odgovornost za izgovoreno u različitim situacijama i u skladu s dobi.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližem okruženju te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u skladu s općeljudskim vrijednostima u svojem bližem okruženju te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za čitanje zadanih i samostalno odabranih jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova
- razlikovati i opisati važnost čitanja s namjerom jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnomu životu
- razlikovati i odabrati ključne riječi i ideje, jezična obilježja i temeljne odlike stila jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- razlikovati, odabrati i primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija prije čitanja i tijekom čitanja jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke i važne pojedinosti u jednostavnijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- ovladati tehnikama različitih vrsta čitanja jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u skladu s dobi
- usvojiti i primijeniti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji izvan nje.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova (tradicionalni i elektronički oblik)

Učenici će:

- uočiti, razlikovati i opisati ključne riječi, ideje i jezična obilježja jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- tijekom čitanja procijeniti u različite svrhe sadržajne i jezične podatke i teorijske podatke o tekstu jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- protumačiti i samostalno procijeniti nepoznate jednostavnije neknjiževne i književnoumjetničke tekstove, zadane i samostalno odabrane.

4. Čitanje iz potrebe, sa zanimanjem i sa zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema čitanju u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje, s obzirom na dob
- steći kulturu čitanja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje s obzirom na dob
- prepoznati važnost jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u svakodnevnomu životu
- procijeniti svoj izbor i razloge zadovoljstva čitanja jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- usvojiti temeljne okvire za izgrađivanje valjana osobnoga izbora za čitanje jednostavnijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližem okruženju i u jednostavnijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližem okruženju i u jednostavnijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje tekstova

Učenici će:

- isplanirati oblik jednostavnijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova i njihovih dijelova u skladu s temom i namjenom te čitateljem, slušateljem ili publikom
- odabrati ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te čitateljem, slušateljem ili publikom i razlikovati temeljna stilsko obilježja jednostavnijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije pisanja i tijekom pisanja jednostavnijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova
- razlikovati i izdvojiti potrebne, bitne i zanimljive podatke i važne pojedinosti radi oblikovanja jednostavnijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova
- razlikovati, odabrati i primijeniti važne pojedinosti i zanimljive podatke oblikujući jednostavnije funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove radi pridobivanja čitatelja, slušatelja ili publike
- usvojiti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- oblikovati i napisati jednostavnije funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno oblikovane, vezane tekstove s obzirom na namjenu i čitatelja, slušatelja ili publiku
- primijeniti jezičnu (gramatičku i pravopisnu) normu i rječnik u skladu s dobi i obilježjima jednostavnijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova s obzirom na namjenu i čitatelja, slušatelja ili publiku.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema pisanju i kulturi pisanja u skladu s dobi u didaktičkoj situaciji i izvan nje
- pisanjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav u skladu s dobi
- procijeniti i samoprocijeniti svoj tekst i prilagoditi ga čitatelju, slušatelju ili publici u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za napisano u skladu s dobi i u različitim situacijama.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem bližem okruženju te ih izraziti pisanjem
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u skladu s općeprihvaćenim humanističkim vrijednostima u svojem bližem okruženju te ih izraziti pisanjem.

Treći ciklus

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za slušanje složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- razlikovati i objasniti spontano slušanje i slušanje s namjerom složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnom životu
- razlikovati, objasniti i procijeniti ključne riječi, ideje, jezična obilježja i odlike stila složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije slušanja i tijekom slušanja (i gledanja) složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- izdvojiti i objasniti potrebne, bitne, zanimljive i korisne podatke i važne pojedinosti u složenijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- primijeniti i objasniti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka (različiti izvori: tradicionalni i elektronički)

Učenici će:

- uočiti, razlikovati i procijeniti po različitim kriterijima ključne riječi, ideje i jezična obilježja slušajući složenije neknjiževne i književnoumjetničke tekstove, zadane i samostalno odabrane
- tijekom slušanja procijeniti u različite svrhe sadržajne, jezične i teorijske podatke u složenijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

4. Slušanje iz potrebe, sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema slušanju u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje s obzirom na dob
- steći kulturu slušanja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje s obzirom na dob
- prosuditi važnost složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u svakodnevnom životu
- obrazložiti svoj izbor i zadovoljstvo slušanja složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- procijeniti valjanost osobnoga izbora za slušanje složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati, razlikovati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i u složenijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i u složenijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- isplanirati oblik složenijih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, i njezinih dijelova u skladu s temom i namjenom te slušateljem ili publikom
- odabrati i procijeniti ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te slušateljem ili publikom i razlikovati temeljna stilska obilježja složenijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije i tijekom govorenja složenijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina
- izdvojiti i urediti potrebne, bitne, zanimljive i korisne podatke i važne pojedinosti radi oblikovanja složenijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina
- odabrati i primijeniti važne pojedinosti i zanimljive podatke prilikom govorenja složenijih, zadanih i samostalno odabranih, govorenih cjelina radi pridobivanja slušatelja
- primijeniti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje govorenja

Učenici će:

- oblikovati i izgovoriti složenije govorene cjeline, zadane i samostalno odabrane, popraćene primjerenim neverbalnim elementima govorenja s obzirom na namjenu i slušatelja ili publiku
- ovladati u govoru pravogovornom normom i rječnikom u skladu s dobi i neverbalnim elementima za izricanje složenijih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, s obzirom na namjenu i slušatelja ili publiku.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema govorenju i kulturi govorenja u skladu s dobi u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje
- govorenjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav u skladu s dobi
- procijeniti i samoprocijeniti govorenje i prilagoditi ga slušatelju ili publici u različitim situacijama i u skladu s dobi
- preuzeti odgovornost za izgovoreno u različitim situacijama i u skladu s dobi.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati, razlikovati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem širem okružju te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno

- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u skladu s općeljudskim vrijednostima u svojem širem okružju te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za čitanje zadanih i samostalno odabranih složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova
- razlikovati i objasniti važnost čitanja s namjerom složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga interesa i potrebe u svakodnevnom životu
- razlikovati, objasniti i procijeniti ključne riječi, ideje, jezična obilježja i odlike stila složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- razlikovati, odabrati i primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija prije čitanja i tijekom čitanja složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- izdvojiti i objasniti potrebne, bitne, zanimljive i korisne podatke i važne pojedinosti u složenijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- ovladati tehnikama različitih vrsta čitanja složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u skladu s dobi
- primijeniti i objasniti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova (tradicionalni i elektronički oblik)

Učenici će:

- razlikovati, objasniti i procijeniti po različitim kriterijima ključne riječi, ideje i jezična obilježja složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- tijekom čitanja procijeniti u različite svrhe sadržajne i jezične podatke i teorijske podatke o tekstu složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- protumačiti i samostalno procijeniti nepoznate složenije neknjiževne i književnoumjetničke tekstove, zadane i samostalno odabrane.

4. Čitanje iz potrebe, sa zanimanjem i sa zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema čitanju u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje s obzirom na dob
- steći kulturu čitanja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje s obzirom na dob
- prosuditi važnost složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, u svakodnevnom životu
- obrazložiti svoj izbor i razloge zadovoljstva čitanja složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- procijeniti valjanost osobnoga izbora za čitanje složenijih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati, razlikovati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i u složenijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i u složenijim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje tekstova

Učenici će:

- isplanirati oblik složenijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova i njihovih dijelova u skladu s temom i namjenom te čitateljem, slušateljem ili publikom
- odabrati i procijeniti ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te čitateljem, slušateljem ili publikom i razlikovati temeljna stilska obilježja složenijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije pisanja i tijekom pisanja složenijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova
- izdvojiti i urediti potrebne, bitne, zanimljive i korisne podatke i važne pojedinosti radi oblikovanja složenijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova
- odabrati i primijeniti važne pojedinosti i zanimljive podatke oblikujući složenije funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove radi pridobivanja čitatelja, slušatelja ili publike
- usvojiti i primijeniti veći broj strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- oblikovati i napisati složenije funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove s obzirom na namjenu i čitatelja, slušatelja ili publiku
- ovladati u pisanju jezičnom normom i rječnikom u skladu s dobi i obilježjima složenijih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova s obzirom na namjenu i čitatelja, slušatelja ili publiku.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema pisanju i kulturu pisanja u skladu s dobi u didaktičkoj situaciji i izvan nje
- pisanjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav u skladu s dobi
- procijeniti i samoprocijeniti svoj tekst i prilagoditi ga čitatelju, slušatelju ili publici u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za napisano u skladu s dobi i u različitim situacijama.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- prepoznati, razlikovati i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura u svojem širem okruženju te ih izraziti pisanjem
- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u skladu s općeljudskim vrijednostima u svojem širem okruženju te ih izraziti pisanjem.

Četvrti ciklus (strukovne škole)

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za slušanje složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- objasniti spontano slušanje i slušanje s namjerom složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnom životu
- razlikovati, raščlaniti i objasniti ključne riječi, ideje, jezična i temeljna stilska obilježja složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije slušanja i tijekom slušanja (i gledanja) složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- izdvojiti i razvrstati različite vrste podataka: potrebne, bitne, zanimljive i korisne te važne pojedinosti prema modelu prije i tijekom slušanja (i gledanja) složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- primijeniti i objasniti uporabu strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka (različiti izvori: tradicionalni i elektronički)

Učenici će:

- razlikovati i raščlaniti ključne riječi, ideje i jezična obilježja te razlikovati i procijeniti prema modelu složene neknjiževne i književnoumjetničke tekstove, zadane i samostalno odabrane
- tijekom slušanja procijeniti u različite svrhe sadržajne, jezične i teorijske podatke u složenim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima.

4. Slušanje iz potrebe, sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema slušanju u različitim situacijama te u skladu s ciljevima vrste obrazovanja
- steći kulturu slušanja u različitim situacijama i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- obrazložiti svoj izbor tekstova i razloge zadovoljstva tijekom slušanja i onih vezanih za slušanje.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- uočiti i poštivati različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i na temelju neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, s obzirom na prostor i vrijeme njihova nastanka
- ponašati se u skladu s općeljudskim vrijednostima.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- odabrane, i njezinih dijelova u skladu s temom i namjenom te slušateljstvom ili publikom
- odabrati i procijeniti ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te slušateljstvom ili publikom i razlikovati temeljna stilska obilježja složenih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, u skladu s ciljevima vrste obrazovanja.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije govorenja i tijekom govorenja složenih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih
- urediti i sastaviti složene govorene cjeline, zadane i samostalno odabrane, prema modelu jasno ističući: potrebne, bitne, zanimljive i korisne podatke i važne pojedinosti
- izdvojiti, razvrstati i primijeniti različite vrste podataka prema modelu za oblikovanje složenih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, radi pridobivanja slušateljstva ili publike
- primijeniti i objasniti uporabu strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje govorenja

Učenici će:

- oblikovati i izgovoriti složene govorene cjeline, zadane i samostalno odabrane, popraćene primjerenim neverbalnim obilježjima s obzirom na namjenu i slušateljstvo ili publiku
- ovladati u govoru složenih govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, pravogovornom normom i rječnikom s obzirom na namjenu, ciljeve vrste obrazovanja te slušateljstvo ili publiku.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema angažiranom sudjelovanju govorenjem i oblikovanju rješenja problema u različitim situacijama te u skladu s ciljevima vrste obrazovanja
- steći kulturu govorenja u različitim situacijama i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav
- procijeniti i samovrjednovati govorenje i prilagoditi ga slušateljstvu ili publici u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za izgovoreno u različitim situacijama.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- razlikovati, obrazložiti i poštivati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno
- uočiti, obrazložiti i prihvatiti različitosti i općeljudske vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za čitanje složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- objasniti važnost čitanja s namjerom složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnomu životu
- razlikovati, raščlaniti i objasniti ključne riječi, ideje, jezična i temeljna stilska obilježja složenih tekstova, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije čitanja i tijekom čitanja složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- izdvojiti i razvrstati različite vrste podataka: potrebne, bitne, zanimljive i korisne te važne pojedinosti prema modelu prije čitanja i tijekom čitanja složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- ovladati tehnikama različitih vrsta čitanja složenih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih
- primijeniti i objasniti uporabu strategija samostalnoga i suradničkog učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova (tradicionalni i elektronički oblik)

Učenici će:

- razlikovati i objasniti sadržajne podatke i jezična obilježja te razlikovati i procijeniti prema modelu složene neknjiževne i književnoumjetničke tekstove, zadane i samostalno odabrane
- tijekom čitanja procijeniti u različite svrhe sadržajne, jezične i teorijske podatke u složenim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima, zadanim i samostalno odabranima
- protumačiti i samostalno procijeniti nepoznate tekstove u skladu s ciljevima vrste obrazovanja.

4. Čitanje iz potrebe, sa zanimanjem i sa zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema čitanju u različitim situacijama i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- steći kulturu čitanja i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- obrazložiti svoj izbor tekstova i razloge zadovoljstva tijekom čitanja i onih vezanih za čitanje.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- uočiti i poštovati različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i na temelju neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova s obzirom na prostor i vrijeme njihova nastanka
- ponašati se u skladu s općeljudskim vrijednostima.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje tekstova

Učenici će:

- isplanirati oblik složenih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova i njihovih dijelova u skladu s temom i namjenom te čitateljstvom, slušateljstvom ili publikom
- odabrati i procijeniti ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te čitateljstvom, slušateljstvom ili publikom i razlikovati temeljna stilsko obilježja složenih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova u skladu s ciljevima vrste obrazovanja.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije pisanja i tijekom pisanja složenih funkcionalnih i stvaralačkih zadanih i samostalno odabranih, tekstova
- urediti i sastaviti složene funkcionalne i stvaralačke zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove prema modelu jasno ističući: potrebne, bitne, zanimljive i korisne podatke i važne pojedinosti
- izdvojiti, razvrstati i primijeniti različite vrste podataka prema modelu za oblikovanje složenih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova radi pridobivanja čitateljstva, slušateljstva ili publike
- primijeniti i objasniti uporabu strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- strukturirati i napisati složene funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove s obzirom na namjenu, čitateljstvo, slušateljstvo ili publiku i ciljeve vrste obrazovanja
- ovladati u pisanju jezičnom normom i rječnikom te obilježjima složenih funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova s obzirom na namjenu, ciljeve vrste obrazovanja te čitateljstvo, slušateljstvo ili publiku.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema pisanju i kulturi pisanja u didaktičkoj situaciji i izvan nje te u skladu s ciljevima vrste obrazovanja
- pisanjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav
- procijeniti i samovrjednovati pisanje i prilagoditi ga čitateljstvu, slušateljstvu ili publici u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za napisano u različitim situacijama.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- razlikovati, obrazložiti i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti pisanjem
- uočiti, obrazložiti i prihvatiti različitosti i općeljudske vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti pisanjem.

Četvrti ciklus (gimnazije)

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za slušanje neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih
- obrazložiti spontano slušanje i slušanje s namjerom neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih, zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnomu životu
- raščlaniti, protumačiti i procijeniti ključne riječi, ideje, jezična i stilska obilježja neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije slušanja i tijekom slušanja (i gledanja) neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih
- izdvojiti i organizirati različite vrste podataka prema modelu i sastavljajući model prije slušanja i tijekom slušanja (i gledanja) neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih
- primijeniti i obrazložiti uporabu strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u interaktivnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka (različiti izvori: tradicionalni i elektronički)

Učenici će:

- raščlaniti i protumačiti ključne riječi, ideje i jezična obilježja te razlikovati i procijeniti prema modelu i sastavljajući model neknjiževne i književnoumjetničke tekstove različite složenosti, zadane i samostalno odabrane
- tijekom slušanja procijeniti u različite svrhe sadržajne, jezične i teorijske podatke u neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima različite složenosti, zadanim i samostalno odabranima.

4. Slušanje iz potrebe, sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema slušanju u različitim situacijama te u skladu s ciljevima vrste obrazovanja
- steći kulturu slušanja u različitim situacijama i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- obrazložiti svoj izbor tekstova i razloge zadovoljstva tijekom slušanja i onih vezanih za slušanje.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- uočiti i poštivati različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i na temelju neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova, zadanih i samostalno odabranih, s obzirom na prostor i vrijeme njihova nastanka
- ponašati se u skladu s općeprihvaćenim humanističkim vrijednostima.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- isplanirati oblik govorene cjeline različite složenosti, zadane i samostalno odabrane, i njezinih dijelova u skladu s temom i namjenom te slušateljstvom ili publikom
- odabrati i procijeniti ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te slušateljstvom ili publikom i razlikovati stilski obilježja govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, različite složenosti u skladu s ciljevima vrste obrazovanja.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- primijeniti i procijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije i tijekom govorenja cjelina, zadanih i samostalno odabranih, različite složenosti
- sastaviti prema modelu i organizirati sastavljajući model govorene cjeline, zadane i samostalno odabrane, različite složenosti te odabrati i primijeniti različite vrste podataka i važne pojedinosti
- izdvojiti i organizirati različite vrste podataka prema modelu i sastavljajući model za oblikovanje govorenih cjelina, zadanih i samostalno odabranih, različite složenosti radi pridobivanja slušateljstva ili publike
- primijeniti, osmisliti i obrazložiti uporabu strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje govorenja

Učenici će:

- oblikovati i izgovoriti govorene cjeline različite složenosti, zadane i samostalno odabrane, popraćene primjerenim neverbalnim elementima s obzirom na namjenu i slušateljstvo ili publiku
- ovladati u govoru govorenih cjelina različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih, pravogovornom normom i rječnikom s obzirom na namjenu, ciljeve vrste obrazovanja te slušateljstvo ili publiku.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema angažiranom sudjelovanju govorenjem i oblikovanju rješenja problema u različitim situacijama te u skladu s ciljevima vrste obrazovanja
- steći kulturu govorenja u različitim situacijama i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav
- procijeniti i samovrjednovati govorenje i prilagoditi ga slušateljstvu ili publici u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za izgovoreno u različitim situacijama.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- razlikovati, obrazložiti i prihvatiti obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno
- uočiti, obrazložiti i prihvatiti različitosti i općeprihvaćene humanističke vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti govorenjem, verbalno i neverbalno.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- odabrati temu, oblik, izvore i namjenu za čitanje zadanih i samostalno odabranih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti
- obrazložiti važnost čitanja zadanih i samostalno odabranih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti s namjerom zbog vlastitoga zanimanja i potrebe u svakodnevnomu životu
- raščlaniti, protumačiti i procijeniti ključne riječi, ideje, jezična i stilska obilježja neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- odabrati i primijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije čitanja i tijekom čitanja zadanih i samostalno odabranih neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti
- izdvojiti i organizirati različite vrste podataka prema modelu i sastavljajući model prije čitanja i tijekom čitanja neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih
- ovladati tehnikama različitih vrsta čitanja neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova različite složenosti, zadanih i samostalno odabranih
- primijeniti i obrazložiti uporabu strategija samostalnoga i suradničkog učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova (tradicionalni i elektronički oblik)

Učenici će:

- raščlaniti i protumačiti sadržajne podatke i jezična obilježja te razlikovati i procijeniti prema modelu i sastavljajući model zadane i samostalno odabrane neknjiževne i književnoumjetničke tekstove različite složenosti
- tijekom čitanja procijeniti u različite svrhe sadržajne, jezične i teorijske podatke u zadanim i samostalno odabranim neknjiževnim i književnoumjetničkim tekstovima različite složenosti
- protumačiti i samostalno procijeniti nepoznate tekstove u skladu s ciljevima vrste obrazovanja.

4. Čitanje iz potrebe, sa zanimanjem i sa zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje i pozitivan odnos prema čitanju u različitim situacijama i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- steći kulturu čitanja i s obzirom na ciljeve vrste obrazovanja
- obrazložiti svoj izbor tekstova i razloge zadovoljstva tijekom čitanja i onih vezanih za čitanje.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- uočiti i prihvatiti različitosti i vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura u širem okružju i na temelju neknjiževnih i književnoumjetničkih tekstova s obzirom na prostor i vrijeme njihova nastanka
- ponašati se u skladu s općeprihvaćenim humanističkim vrijednostima.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje tekstova

Učenici će:

- isplanirati oblik funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova različite složenosti i njihovih dijelova u skladu s temom i namjenom te čitateljstvom, slušateljstvom ili publikom
- odabrati i procijeniti ključne riječi i ideje u skladu s temom, namjenom i oblikom te čitateljstvom, slušateljstvom ili publikom i razlikovati stilski obilježja funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova različite složenosti u skladu s ciljevima vrste obrazovanja.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- primijeniti i procijeniti kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije prije pisanja i tijekom pisanja funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, tekstova različite složenosti
- sastaviti prema modelu i organizirati sastavljajući model funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove različite složenosti te odabrati i primijeniti različite vrste podataka i važne pojedinosti
- izdvojiti i organizirati različite vrste podataka prema modelu i sastavljajući model za oblikovanje funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova različite složenosti radi pridobivanja čitateljstva, slušateljstva ili publike
- primijeniti, osmisliti i obrazložiti uporabu strategija samostalnoga i suradničkoga učenja u međudjelatnoj didaktičkoj situaciji i izvan nje.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- oblikovati i napisati funkcionalne i stvaralačke, zadane i samostalno odabrane, vezane tekstove različite složenosti s obzirom na namjenu, čitateljstvo, slušateljstvo ili publiku i ciljeve vrste obrazovanja
- ovladati u pisanju jezičnom normom i rječnikom te obilježjima funkcionalnih i stvaralačkih, zadanih i samostalno odabranih, vezanih tekstova različite složenosti s obzirom na namjenu, ciljeve vrste obrazovanja te čitateljstvo, slušateljstvo ili publiku.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći zanimanje, pozitivan odnos prema pisanju i kulturu pisanja u didaktičkoj situaciji i izvan nje te u skladu s ciljevima vrste obrazovanja
- pisanjem izreći vlastito mišljenje, doživljaj i stav
- procijeniti i samovrjednovati pisanje i prilagoditi ga čitateljstvu, slušateljstvu ili publici u različitim situacijama
- preuzeti odgovornost za napisano u različitim situacijama.

5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

Učenici će:

- razlikovati, obrazložiti i poštovati obilježja hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti pisanjem
- uočiti, obrazložiti i prihvatiti različitosti i općeprihvaćene humanističke vrijednosti hrvatske, svoje i drugih kultura te ih izraziti pisanjem.

B. STRANI JEZICI¹

Prvi ciklus²

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- steći početni pozitivan stav prema aktivnom slušanju na stranomu jeziku i pokušati prevladati strah od nerazumijevanja
- uočiti najosnovnije posebnosti izgovora i intonacije stranog jezika.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- primjenjivati najosnovnije strategije za planiranje i upravljanje slušanjem te najosnovnije strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti popis riječi u udžbeniku te upoznati i koristiti se, samostalno ili uz pomoć, različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka

Učenici će:

- globalno i selektivno razumjeti vrlo jednostavne iskaze i tekstove vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje ako su izneseni vrlo polako i jasno te razumjeti najosnovnije namjere sugovornika
- primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje vrlo jednostavnih slušnih poticaja.

4. Slušanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- aktivnim sudjelovanjem i primjerenim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo slušanjem
- pratiti osnovni sadržaj raznih vrlo jednostavnih književnih i neknjiževnih slušnih i slušno-vidnih tekstova te reagirati na poticaje sadržane u njima
- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih vrlo jednostavnih tekstova.

¹ Navedena postignuća odnose se na minimalna očekivanja koja bi učenici trebali ostvariti u prvomu stranomu jeziku koji uče od 1. razreda osnovne škole.

² Postignuća u prvomu stranomu jeziku na završetku 4. razreda osnovne škole orijentiraju se prema pripremnomu stupnju (A1) *Zajedničkoga europskoga referentnoga okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će učenici u engleskomu jeziku s obzirom na značajno veću izloženost tomu jeziku u svakodnevnom okruženju navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.

5. Slušanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- slušanjem uočiti vrlo jednostavne činjenice o zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- usvojiti najosnovnije obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku
- na vrlo jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite i drugih kultura
- prepoznati humanističke vrijednosti, kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- steći početni pozitivan stav prema govorenju na stranomu jeziku i pokušati prevladati strah od pogrešaka
- uočiti najosnovnije posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju vrlo jednostavnih izričaja
- uočiti najosnovnije razlike između pisanja i izgovora vrlo jednostavnih izričaja.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- primjenjivati najosnovnije strategije za planiranje i upravljanje govorenim iskazima te najosnovnije strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- samostalno ili uz pomoć, upotrebljavati udžbeničke rječnike te različite druge izvore, uključujući i elektroničke medije.

3. Ostvarivanje govorenih tekstova

Učenici će:

- vrlo jednostavno verbalno reagirati na slušne, pisane i slikovne poticaje
- razumjeti i tumačiti različite kratke i vrlo jednostavne tekstove vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje
- vrlo jednostavnim jezikom, samostalno ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći osnovni interes za govorenje na stranomu jeziku te primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo govorenjem
- govorenjem i/ili pjevanjem vrlo kratkih tekstova različitih vrsta osjetiti zadovoljstvo u učenju stranoga jezika te verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnom izražavanju.

5. Govorenje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- u govorenim iskazima koristiti se usvojenim činjenicama o životu u zemljama jezika koji se uči
- usvojiti najosnovnije obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku
- na vrlo jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

- prepoznati humanističke vrijednosti, kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- steći temelje pozitivnoga stava prema čitanju na stranomu jeziku i pokušati prevladati strah od nerazumijevanja
- čitati s pozornošću i održati pozornost na određeno vrijeme
- uočiti najosnovnije posebnosti pravopisa stranoga jezika te ovladati najosnovnijim pravopisnim pravilima
- pri glasnu čitanju uočiti razliku između pisanja i izgovora učestalih riječi.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- primjenjivati najosnovnije strategije za planiranje i upravljanje čitanjem te najosnovnije strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti popis riječi u udžbeniku te upoznati i koristiti se, samostalno ili uz pomoć, različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova

Učenici će:

- globalno i selektivno razumjeti kratke, vrlo jednostavne tekstove vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje
- razumjeti i izvući bitne informacije iz kratkih izvornih i didaktičkih tekstova.

4. Čitanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i želju za čitanjem
- odabrati i samostalno i/ili uz pomoć, čitati različite vrste vrlo jednostavnih književnih i neknjiževnih, izvornih i didaktičkih tekstova.

5. Čitanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- čitanjem vrlo kratkih tekstova na stranomu jeziku uočiti i usvojiti jednostavne činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- na vrlo jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i stranih kultura
- prepoznati humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje

Učenici će:

- steći temelje pozitivnog stava prema pisanju na stranomu jeziku
- uočiti neke najosnovnije razlike između govornoga i pisanoga teksta te razlike u pisanju na stranomu i materinskomu jeziku
- ovladati najosnovnijim pravopisnim pravilima na stranomu jeziku.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- primjenjivati najosnovnije strategije za planiranje i ostvarivanje pisanih tekstova te najosnovnije strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti popis riječi u udžbeniku te upoznati i koristiti se, samostalno ili uz pomoć, različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- vrlo jednostavnim jezikom samostalno ili uz pomoć napisati vrlo kratak i vrlo jednostavan tekst uključujući i tekstove u svakodnevnoj komunikaciji
- pisati tekstove opisane u prethodnoj točki, i to na različitim stupnjevima samostalnosti: prepisati, dopuniti tekst, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći početni interes za pisanje raznovrsnih vrlo jednostavnih tekstova i pokazati zadovoljstvo pisanjem
- uočiti potrebu navike pisanja u svakodnevnoj komunikaciji
- pisanjem i/ili crtanjem vrlo kratkih tekstova osjetiti zadovoljstvo u učenju stranoga jezika te verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnom izražavanju.

5. Pisanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- u pisanju rabiti jednostavne činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- usvojiti najosnovnije obrasce uljudnog ophođenja pisanjem na stranomu jeziku te napisati vrlo kratak tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči
- na vrlo jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i stranih kultura
- prepoznati humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija.

V. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Pripremanje za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- na vrlo jednostavnim konkretnim primjerima globalno osvijestiti postojanje sličnosti i razlika između vlastite kulture i kulture/kultura jezika koji se uči u aspektima svakodnevnoga života te u značenju i uporabi pojedinih jezičnih izričaja
- osjetiti temeljnu radoznalost i steći zanimanje za kulturu/kulture jezika koji se uči
- globalno osvijestiti potrebu tolerantnog i empatičnog ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura.

2. Primjenjivanje strategija za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- na najjednostavniji način zatražiti i/ili potražiti objašnjenje radi razumijevanja kulturološki uvjetovanih sadržaja.

3. Primjenjivanje znanja, vještina i stavova radi uspješne međukulturne komunikacije

Učenici će:

- prepoznati poznate informacije o vlastitoj i stranoj kulturi, povezati ih s već poznatim situacijama, a povremeno i s novim kontekstom
- pokušati primijeniti prikladne obrasce ponašanja u poznatim situacijama
- pokušati otvoreno, radoznalo i empatično reagirati na strane i nerazumljive sadržaje, ponašanja i situacije.

Drugi ciklus³

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- steći početni pozitivan stav prema aktivnomu slušanju na stranom jeziku i osnovno samopouzdanje u slušanju
- uočiti i razumjeti osnovne posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika u odnosu na materinski jezik.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- primjenjivati osnovne strategije za planiranje i upravljanje slušanjem te osnovne strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- samostalno ili uz pomoć, koristiti se različitim izvorima slušnih tekstova na stranom jeziku uključujući i elektroničke medije.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka

Učenici će:

- globalno i selektivno razumjeti različite jednostavne tekstove vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje ako su izneseni polako i jasno te razumjeti osnovne namjere sugovornika
- primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje jednostavnih slušnih poticaja.

4. Slušanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- aktivnim sudjelovanjem i primjerenim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo slušanjem
- pratiti osnovni sadržaj različitih jednostavnih slušnih i slušno-vidnih književnih i neknjiževnih tekstova te reagirati na poticaje sadržane u njima
- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih jednostavnih tekstova.

5. Slušanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- slušanjem uočiti jednostavne činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- usvojiti osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranom jeziku

³ Pri određivanju očekivanih postignuća u učenju drugoga stranoga jezika od 4. razreda osnovne škole valja provesti prilagodbu ovdje navedenih postignuća s obzirom na manji fond sati i kasniji početak učenja. Konkretizacija razlikovnosti očekivanih postignuća učenika u prvom i drugom stranom jeziku odredit će se predmetnim kurikulumima.

- na jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- prepoznati humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- steći početni pozitivan stav prema govorenju na stranomu jeziku i osnovno samopouzdanje u govorenju
- uočiti osnovne posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih izričaja
- uočiti razlike između pisanja i izgovaranja jednostavnih izričaja.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- primjenjivati osnovne strategije pri ostvarivanju govorenih iskaza te osnovne strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti udžbeničke i dvojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektronične medije.

3. Ostvarivanje govorenih tekstova

Učenici će:

- verbalno reagirati na jednostavne slušne, pisane i slikovne poticaje
- razumjeti i tumačiti različite jednostavne tekstove vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje
- jednostavnim jezikom, samostalno ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći osnovni interes za govorenje na stranomu jeziku te primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo govorenjem
- govorenjem i/ili pjevanjem i/ili dramatizacijom kratkih tekstova različitih vrsta osjetiti zadovoljstvo u učenju stranoga jezika te verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnomu izražavanju
- sudjelovati u suradničkim govornim aktivnostima smještenima u stvarni kontekst jezika koji se uči te pritom izraziti svoja iskustva, osjećaje i vlastito mišljenje.

5. Govorenje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- u govorenim iskazima koristiti se usvojenim činjenicama o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- usvojiti osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku
- na jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- prepoznati humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivnog sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- steći temelje pozitivnoga stava prema čitanju na stranomu jeziku i osnovno samopouzdanje pri čitanju
- čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja
- ovladati osnovnim pravopisnim pravilima na stranomu jeziku te izgovorom i rečeničnom intonacijom pri glasnu čitanju.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- primjenjivati osnovne strategije za planiranje i upravljanje čitanjem te osnovne strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti udžbeničke i dvojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova

Učenici će:

- globalno, selektivno i detaljno razumjeti kratke jednostavne tekstove vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje
- razumjeti i izvući bitne informacije iz različitih vrsta kraćih izvornih i didaktičkih tekstova.

4. Čitanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i želju za čitanjem
- odabrati, i samostalno i/ili uz pomoć, sa zanimanjem čitati različite vrste jednostavnih književnih i neknjiževnih, izvornih i didaktičkih tekstova u prozi ili stihovima
- povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu.

5. Čitanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- čitanjem kratkih tekstova na stranomu jeziku uočiti jednostavne činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- na jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- prepoznati humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivnog sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje

Učenici će:

- steći temelje pozitivnoga stava prema pisanju na stranomu jeziku i osnovno samopouzdanje pri pisanju
- uočiti osnovne razlike između govorenih i jednostavnih pisanih tekstova te razlike u pisanju na stranomu i materinskomu jeziku
- ovladati osnovnim pravopisnim pravilima na stranomu jeziku.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- primjenjivati osnovne strategije pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova kao i osnovne strategije suradničkoga i individualnoga učenja

- rabiti dvojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- samostalno ili uz pomoć, napisati kratak jednostavan tekst, uključujući i tekstove u svakodnevnoj komunikaciji služeći se pritom vrlo jednostavnim jezičnim strukturama
- pisati tekstove opisane u prethodnoj točki, i to na različitim stupnjevima samostalnosti: prepisati, dopuniti tekst, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku te pisati slobodno.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći početni interes za pisanje raznovrsnih jednostavnih tekstova i pokazati zadovoljstvo pisanjem
- verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnomu izražavanju te steći osnove navike pisanja u svakodnevnoj komunikaciji.

5. Pisanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- u pisanju rabiti činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- usvojiti osnovne obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na stranome jeziku te napisati jednostavni tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči
- na jednostavnim konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite i drugih kultura
- prepoznati humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivnog sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

V. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Pripremanje za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- na jednostavnim konkretnim primjerima osvijestiti postojanje sličnosti i razlika između vlastite kulture i kulture/kultura jezika koji se uči u aspektima svakodnevnoga života te u značenju i uporabi pojedinih jezičnih izričaja i načina ponašanja
- osjetiti radoznalost i steći zanimanje za kulturu/kulture jezika koji se uči
- osvijestiti potrebu tolerantnog i empatičnog ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura i prepoznati postojanje stereotipa i predrasuda te potrebu da ih se razgradi.

2. Primjenjivanje strategija za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- uz pomoć sugovornika (učitelja), a povremeno i samostalno, primijeniti osnovne strategije za izbjegavanje i/ili prevladavanje nesporazuma uključujući i prepoznavanje i uočavanje stereotipa i predrasuda
- uz pomoć sugovornika (učitelja), a povremeno i samostalno, na vrlo jednostavan način zatražiti, potražiti i/ili istražiti dodatne informacije radi razumijevanja kulturološki uvjetovanih sadržaja uključujući i proširenje stereotipnih predodžaba.

3. Primjenjivanje znanja, vještina i stavova radi uspješne međukulturne komunikacije

Učenici će:

- rabiti poznate informacije o vlastitoj i stranoj kulturi te ih povezati s poznatim i novim situacijama

- primijeniti prikladne obrasce ponašanja u poznatim situacijama
- pokušati otvoreno, radoznalo i empatično reagirati na strane i nerazumljive sadržaje, ponašanja i situacije.

Treći ciklus⁴

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema aktivnomu slušanju na stranomu jeziku i postići samopouzdanje pri slušanju
- uočiti i razumjeti posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika te savladati razlike u izgovoru glasova i glasovnih skupina stranoga jezika u odnosu na materinski jezik.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- primjenjivati odgovarajuće kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije za planiranje i upravljanje slušanjem
- samostalno se koristiti različitim izvorima na stranomu jeziku, uključujući elektroničke medije i obrazovne programe
- primijeniti strategije suradničkoga i individualnoga učenja te oblike samoprocjene i međusobne procjene
- razumjeti i znati tumačiti dobivene informacije.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka

Učenici će:

- globalno i selektivno razumjeti različite jednostavne i nešto složenije tekstove vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje ako su izneseni polako i jasno te razumjeti namjere sugovornika
- primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje jednostavnih i nešto složenijih slušnih poticaja.

4. Slušanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- aktivnim sudjelovanjem i primjerenim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo slušanjem
- pratiti sadržaj raznih jednostavnih i nešto složenijih slušnih i slušno-vidnih književnih i neknjiževnih tekstova te reagirati na poticaje sadržane u njima
- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih jednostavnih i nešto složenijih tekstova.

5. Slušanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- slušanjem uočiti jednostavne činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- usvojiti osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku
- na konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite i drugih kultura

⁴ Postignuća na završetku 8. razreda učenja stranoga jezika orijentiraju se prema temeljnom stupnju (A2) *Zajedničkoga europskoga referentnoga okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će učenici u engleskomu jeziku, s obzirom na značajno veću izloženost tomu jeziku u svakodnevnom okruženju, vjerojatno nadmašiti navedena postignuća. Za postignuća u drugomu stranomu jeziku usporedi bilješku uz Drugi ciklus.

- steći pozitivan stav prema humanističkim vrijednostima kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te osvijestiti važnosti aktivna i odgovorna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema govorenju na stranomu jeziku i samopouzdanje u govorenju
- uočiti posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja
- uočiti razlike između pisanja i izgovaranja jednostavnih i nešto složenijih izričaja.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- primjenjivati odgovarajuće kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije pri ostvarivanju govorenih iskaza kao i strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti udžbeničke i dvojezične rječnike te služiti se različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe.

3. Ostvarivanje govorenih tekstova

Učenici će:

- verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje služeći se pritom prikladnim jednostavnim jezičnim strukturama
- tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati te jednostavno obrazložiti vlastiti stav
- samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i nešto složenijim jezikom.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći interes za govorenje na stranomu jeziku te primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo govorenjem
- govorenjem i/ili pjevanjem i/ili dramatizacijom kraćih tekstova različitih vrsta osjetiti zadovoljstvo u učenju stranoga jezika te verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnomu izražavanju
- sudjelovati u nizu suradničkih govornih aktivnosti smještenih u stvarni kontekst jezika koji se uči te pritom izraziti svoja iskustva, osjećaje i vlastito mišljenje.

5. Govorenje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- u govorenim iskazima koristiti se usvojenim činjenicama o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- primjenjivati osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranome jeziku
- na konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- steći pozitivan stav prema humanističkim vrijednostima kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te osvijestiti važnosti aktivna i odgovorna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema čitanju na stranomu jeziku i samopouzdanje pri čitanju
- čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja
- ovladati pravopisnim pravilima na stranomu jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnu čitanju.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- primjenjivati odgovarajuće kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije za planiranje i upravljanje čitanjem
- služiti se udžbeničkim i dvojezičnim rječnicima te različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe
- primijeniti strategije suradničkoga i a učenja te oblike samoprocjene i međusobne procjene.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova

Učenici će:

- globalno, selektivno i detaljno razumjeti kraće jednostavne i nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove o poznatim temama u kojima se koristi uobičajeni svakodnevni vokabular
- tumačiti dobivene informacije te kritički procijeniti njihov sadržaj i namjere autora
- uočiti osnovne značajke različitih vrsta tekstova.

4. Čitanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i želju za čitanjem
- odabrati i sa zanimanjem samostalno čitati različite vrste jednostavnih i nešto složenijih književnih i neknjiževnih, izvornih i didaktičkih tekstova u prozi ili stihovima te osjetiti zadovoljstvo u čitanju na stranome jeziku
- povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu.

5. Čitanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- čitanjem kraćih tekstova na stranomu jeziku usvojiti jednostavne činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- na konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- steći pozitivan stav prema humanističkim vrijednostima kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te osvijestiti važnosti aktivna i odgovorna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema pisanju na stranomu jeziku i samopouzdanje pri pisanju
- uočiti razlike između govorenih, jednostavnih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na stranomu i materinskomu jeziku
- ovladati pravopisnim pravilima na stranomu jeziku.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- primjenjivati odgovarajuće kognitivne, metakognitivne i društveno-afektivne strategije pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova kao i strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti dvojezične rječnike te se koristiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- napisati kraći tekst, uključujući i tekstove u svakodnevnoj komunikaciji, služeći se pritom jednostavnim i nešto složenijim jezičnim strukturama
- pisati tekstove opisane u prethodnoj točki, i to na različitim stupnjevima samostalnosti: dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno
- tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati
- izraziti svoja iskustva, osjećaje i vlastito mišljenje te ga obrazložiti.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći interes za pisanje raznovrsnih tekstova i pokazati zadovoljstvo pisanjem
- verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnomu izražavanju te steći naviku pisanja u svakodnevnoj komunikaciji.

5. Pisanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

Učenici će:

- u pisanju rabiti usvojene činjenice o životu u zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i okruženjem
- primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na stranomu jeziku te napisati kraći tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči
- na konkretnim primjerima uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- steći pozitivan stav prema humanističkim vrijednostima kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te osvijestiti važnosti aktivna i odgovorna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

V. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Pripremanje za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- na konkretnim primjerima steći svijest o postojanju sličnosti i razlika između vlastite kulture i kulture/kultura jezika koji se uči u aspektima svakodnevnoga života te u značenju i uporabi pojedinih jezičnih izričaja te načina ponašanja
- usvojiti svijest o potrebi tolerantnog i empatičnog ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura i prihvatiti činjenicu postojanja stereotipa i predrasuda te potrebu da ih se razgradi
- osvijestiti utjecaj vlastite kulture na doživljavanje vlastite i strane kulture, kulturnu uvjetovanost komunikacijskih i kulturnih obrazaca te raznolikost, promjenu i razvoj kao bitne značajke kultura.

2. Primjenjivanje strategija za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će uz pomoć sugovornika (učitelja), a povremeno i samostalno:

- tvoriti i provjeriti točnost pretpostavaka o razlozima za sličnosti i razlike između vlastite kulture i kulture/kultura jezika koji se uči

- primijeniti osnovne strategije za izbjegavanje i/ili prevladavanje nesporazuma, uključujući i prepoznavanje i uočavanje stereotipa i predrasuda o vlastitoj i stranoj kulturi/kulturama
- na jednostavan način zatražiti, potražiti i/ili istražiti dodatne informacije radi razumijevanja kulturološki uvjetovanih sadržaja uključujući i proširenje stereotipnih predodžaba.

3. Primjenjivanje znanja, vještina i stavova radi uspješne međukulturne komunikacije

Učenici će:

- rabiti poznate informacije o vlastitoj i stranoj kulturi te ih povezati s novim situacijama i kontekstima te kritički razmišljati
- pokušati se koristiti stečenim znanjima o obilježjima kultura i međukulturne komunikacije te tumačiti pojave strane kulture bez donošenja vrijednosnih prosudba
- primijeniti prikladne obrasce ponašanja u poznatim situacijama te iskušati nove obrasce ponašanja u nepoznatim situacijama
- pokušati otvoreno, radoznalo i empatično reagirati na strane i nerazumljive sadržaje, ponašanja i situacije.

Četvrti ciklus (strukovne škole)⁵

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema aktivnom slušanju na stranomu jeziku i postići samopouzdanje pri slušanju
- steći početni interes i motivaciju za usvajanje jezika struke
- razumjeti posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika te savladati razlike u izgovoru glasova i glasovnih skupina stranoga jezika u odnosu na materinski jezik.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje slušanjem
- samostalno se koristiti na stranomu jeziku, uključujući elektroničke medije i obrazovne programe
- primijeniti različite strategije suradničkoga i individualnoga učenja te oblike samoprocjene i međusobne procjene.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka

Učenici će:

- globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi ili na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i drugdje

⁵ Postignuća na kraju 2. razreda strukovnih škola određena su na međurazini između i prijelaznoga stupnja (A2+) prema *Zajedničkomu europskomu referentnomu okviru za jezike*. U strukovnim školama s pojačanom satnicom stranoga jezika ta će se postignuća također morati usložniti. Pri određivanju očekivanih postignuća u učenju drugoga stranoga jezika u kontinuitetu od 4. razreda osnovne škole, valja provesti prilagodbu ovdje navedenih postignuća s obzirom na manji fond sati prethodnoga učenja. Za određivanje očekivanih postignuća u početnomu učenju stranoga jezika kao polazište se mogu uzeti postignuća formulirana za pojedine cikluse u osnovnoj školi. Konkretizacija razlikovitosti očekivanih postignuća učenika u prvomu, drugomu i trećemu stranomu jeziku odredit će se predmetnim kurikulumima, a dodatne posebnosti s obzirom na profil škole u školskim kurikulumima.

- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje nešto složenijih slušnih poticaja
- kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati.

4. Slušanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- izraziti zadovoljstvo slušanjem te aktivnim sudjelovanjem i primjerenim reakcijama pokazati razumijevanje slušnih tekstova
- pratiti sadržaj raznih nešto složenijih slušnih i slušno-vidnih književnih i neknjiževnih tekstova te reagirati na poticaje sadržane u njima
- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih nešto složenijih tekstova.

5. Slušanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- slušanjem usvojiti bitna sociokulturna orijentacijska znanja te ih usporediti s vlastitim životom, okruženjem i budućim zanimanjem
- usvojiti i primjenjivati osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku
- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema govorenju na stranomu jeziku i samopouzdanje u govorenju
- razumjeti posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja
- razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri ostvarivanju govorenih iskaza kao i različite strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti dvojezičnim i jednojezičnim rječnicima te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe.

3. Ostvarivanje govorenih tekstova

Učenici će:

- verbalno reagirati na različite nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje služeći se pritom prikladnim, nešto složenijim jezičnim strukturama
- tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati te jednostavno obrazlagati
- samostalno sudjelovati u različitim oblicima nešto složenije govorne produkcije i interakcije koji uključuju i jednostavne stručne sadržaje i aktivnosti.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći interes za govorenje te primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo govorenjem
- govorenjem i/ili pjevanjem i/ili dramatizacijom kraćih tekstova iz vlastitoga područja interesa i struke osjetiti zadovoljstvo u učenju stranoga jezika te verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnomu izražavanju
- sudjelovati u nizu suradničkih govornih aktivnosti smještenih u stvarni kontekst jezika koji se uči te pritom izraziti svoja iskustva, osjećaje i vlastito mišljenje.

5. Govorenje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- u govorenim iskazima koristiti se usvojenim sociokulturnimtacijskimima o zemlji jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom, okruženjem i budućim zanimanjem
- primjenjivati osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranome jeziku u formalnim i neformalnim situacijama
- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema čitanju na stranomu jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke
- čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja
- razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja
- vladati pravopisnim pravilima na stranomu jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem
- rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe
- prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije
- primijeniti različite strategije suradničkoga i individualnoga učenja te oblike samoprocjene i međusobne procjene.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova

Učenici će:

- globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa
- kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati
- uočiti značajke različitih vrsta tekstova.

4. Čitanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i želju za čitanjem
- odabrati i, sa zanimanjem, samostalno čitati kraće književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike, te osjetiti zadovoljstvo u čitanju na stranomu jeziku
- povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem.

5. Čitanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- čitanjem tekstova na stranomu jeziku usvojiti bitna sociokulturna orijentacijska znanja te ih usporediti s vlastitim životom, okruženjem i budućim zanimanjem
- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema pisanju na stranomu jeziku i samopouzdanje pri pisanju
- uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na stranomu i materinskomu jeziku
- vladati pravopisnim pravilima na stranomu jeziku.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova kao i strategija suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- napisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama
- pisati tekstove opisane u prethodnoj točki, i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno)
- tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati
- izraziti svoja iskustva, osjećaje, sadašnje, prošle i buduće događaje, vlastito mišljenje, stavove, planove te ih obrazložiti.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći interes i pozitivan odnos prema pisanju raznovrsnih tekstova i pokazati i zadovoljstvo pisanjem
- verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnomu izražavanju
- primjenjivati naviku pisanja u svakodnevnoj komunikaciji.

5. Pisanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- u pisanju koristiti usvojena sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom, okruženjem i budućim zanimanjem
- primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na stranomu jeziku te napisati kraći, nešto složeniji, tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči
- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

V. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Pripremanje za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- prihvatiti potrebu tolerantnog i empatičnog ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura te postojanje stereotipa i predrasuda te potrebu da ih se razgradi
- osvijestiti utjecaj vlastite kulture na doživljavanje vlastite i strane kulture, kulturnu uvjetovanost komunikacijskih i kulturnih obrazaca te raznolikost, promjene i razvoj kao bitne značajke kultura
- osvijestiti proturječja i nesigurnosti u međukulturnoj komunikaciji.

2. Primjenjivanje strategija za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- uz pomoć sugovornika (nastavnika) i/ili samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite i kulture i kulture/kultura jezika koji se uči u aspektima svakodnevnog života ili određene struke te u značenju i uporabi pojedinih jezičnih izričaja i načina ponašanja
- uz pomoć sugovornika (nastavnika) i/ili samostalno tvoriti i provjeriti točnost pretpostavka o razlozima za sličnosti i razlike između vlastite i kulture/kultura jezika koji se uči
- uz pomoć sugovornika (nastavnika) i/ili samostalno primijeniti strategije za održanje i ponovno uspostavljanje prekinute komunikacije te za izbjegavanje i/ili prevladavanje nesporazuma, uključujući i prepoznavanje i uočavanje stereotipa i predrasuda, o vlastitoj i stranoj kulturi/ kulturama
- uz pomoć sugovornika (nastavnika) i/ili samostalno fleksibilnije reagirati u komunikaciji te na nešto složeniji način zatražiti, potražiti i/ili istražiti dodatne informacije radi razumijevanja kulturološki uvjetovanih sadržaja, uključujući i proširenje stereotipnih predodžaba.

3. Primjenjivanje znanja, vještina i stavova radi uspješne međukulturne komunikacije

Učenici će:

- rabiti poznate informacije o vlastitoj, stranoj i drugim kulturama te ih povezati s novim situacijama i kontekstima i kritički razmišljati
- pokušati koristiti se stečenim znanjima o obilježjima kultura i međukulturne komunikacije te tumačiti pojave strane kulture bez donošenja vrijednosnih prosudba
- primijeniti prikladne obrasce ponašanja u poznatim situacijama te iskušati nove obrasce ponašanja u nepoznatim situacijama
- otvoreno, radozno i empatično reagirati na strane i nerazumljive sadržaje, ponašanja i situacije.

Četvrti ciklus (gimnazije)⁶

I. SLUŠANJE

1. Pripremanje za slušanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema aktivnomu slušanju na stranomu jeziku i samopouzdanje pri slušanju
- razumjeti i svladati posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika
- uočiti razlike između standardnoga govora i tekstova izgovorenih u jezičnim registrima/varijetetima.

2. Primjenjivanje strategija za slušanje

Učenici će:

- primijeniti širok spektar kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje slušanjem
- samostalno se koristiti različitim izvorima na stranomu jeziku, uključujući elektroničke medije i obrazovne programe
- primijeniti različite strategije suradničkoga i individualnoga učenja te oblike samoprocjene i međusobne procjene.

3. Razumijevanje različitih slušnih predložaka

Učenici će:

- globalno, selektivno, a po potrebi i detaljno, razumjeti različite složenije tekstove na standardnomu jeziku vezane uz svakodnevni život i teme od osobnog, općeg i stručnog interesa
- verbalno i neverbalno reagirati na složenije slušne poticaje
- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje složenijih slušnih poticaja
- kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati.

4. Slušanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- izraziti zadovoljstvo slušanjem te aktivnim sudjelovanjem i primjerenim reakcijama pokazati razumijevanje slušnih tekstova
- pratiti sadržaj različitih složenijih slušnih i slušno-vidnih književnih i neknjiževnih tekstova te reagirati na poticaje sadržane u njima
- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih složenijih tekstova.

5. Slušanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- slušanjem usvojiti bitna sociokulturna orijentacijska znanja te ih usporediti s vlastitim životom i širim okruženjem
- usvojiti i primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku

⁶ Postignuća na završetku gimnazijskog školovanja određena su na međurazini između prijelaznoga i samostalnoga stupnja (B1+) prema *Zajedničkomu europskomu referentnomu okviru za jezike*. U gimnazijskim programima s pojačanom satnicom stranoga jezika navedena će se postignuća morati dodatno usložniti. Isto vrijedi i za postignuća u engleskomu jeziku s obzirom na značajno veću izloženost učenika tomu jeziku u svakodnevnomu okruženju. Za određivanje postignuća u drugomu stranomu jeziku koji se uči u kontinuitetu od 4. razreda osnovne škole te u početnomu učenju stranoga jezika te glede razlikovnosti očekivanih postignuća učenika u prvomu, drugomu i trećemu stranomu jeziku, usporedi bilješku uz 4. ciklus (srednje strukovne i umjetničke škole).

- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

II. GOVORENJE

1. Pripremanje za govorenje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema govorenju na stranomu jeziku i samopouzdanje u govorenju
- usvojiti posebnosti izgovora i intonacije stranoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju složenijih izričaja
- razlikovati pisanje od izgovaranja složenijih izričaja.

2. Primjenjivanje strategija za govorenje

Učenici će:

- primjenjivati širok spektar kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri ostvarivanju govorenih iskaza kao i različite strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe.

3. Ostvarivanje govorenih tekstova

Učenici će:

- verbalno reagirati na različite složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i teme od osobnog, općeg i stručnog interesa služeći se pritom prikladnim složenijim jezičnim strukturama
- tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati te argumentirati
- tečnim i jasnim govorom samostalno sudjelovati u različitim oblicima složenije govorne produkcije i interakcije, uključujući i spontani razgovor sa sugovornikom.

4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći interes i pozitivan odnos prema govorenju te primjerenim verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje i zadovoljstvo govorenjem
- govorenjem i/ili pjevanjem i/ili dramatizacijom tekstova različitih vrsta osjetiti zadovoljstvo u učenju stranoga jezika te verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnomu izražavanju
- sudjelovati u nizu suradničkih govornih aktivnosti smještenih u stvarni kontekst jezika koji se uči te pritom izraziti svoja iskustva, osjećaje i vlastito mišljenje.

5. Govorenje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- u govorenim iskazima koristiti se usvojenim sociokulturnim orijentacijskim znanjima o zemlji jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i širim okruženjem
- primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku u raznovrsnim situacijama
- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

III. ČITANJE

1. Pripremanje za čitanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema čitanju na stranomu jeziku i samopouzdanje pri čitanju
- čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja
- razlikovati pisanje od izgovaranja složenijih izričaja
- sigurno vladati pravopisnim pravilima na stranomu jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnu čitanju.

2. Primjenjivanje strategija za čitanje

Učenici će:

- primjenjivati širok spektar kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem
- rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe
- utvrditi i prepoznati ključne ideje teksta te utvrditi tijek argumentacije
- primijeniti različite strategije suradničkoga i individualnoga učenja te oblike samoprocjene i međusobne procjene.

3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova

Učenici će:

- globalno, selektivno i detaljno razumjeti složenije izvorne i didaktičke tekstove o temama od osobnoga, općega i stručnoga interesa
- kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati
- razlikovati značajke širokoga spektra književnih i neknjiževnih tekstnih vrsta.

4. Čitanje sa zanimanjem i zadovoljstvom

Učenici će:

- verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i želju za čitanjem
- odabrati i, sa zanimanjem, samostalno čitati književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove u prozi ili stihovima te osjetiti zadovoljstvo u čitanju na stranomu jeziku
- povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu.

5. Čitanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- čitanjem tekstova na stranomu jeziku usvojiti bitna sociokulturna orijentacijska znanja te ih usporediti s vlastitim životom i širim okruženjem
- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

IV. PISANJE

1. Pripremanje za pisanje

Učenici će:

- steći pozitivan odnos prema pisanju na stranomu jeziku i samopouzdanje pri pisanju
- uočiti razlike između govorenih i različitih složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na stranomu i materinskomu jeziku
- sigurno vladati pravopisnim pravilima na stranomu jeziku.

2. Primjena strategija za pisanje

Učenici će:

- primjenjivati širok spektar kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova kao i strategija suradničkoga i individualnoga učenja
- rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe.

3. Ostvarivanje pisanih tekstova

Učenici će:

- napisati različite vrste složenijih tekstova, uključujući i tekstove u svakodnevnoj komunikaciji služeći se pritom složenijim jezičnim strukturama
- pisati tekstove opisane u prethodno navedenoj točki, i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno)
- tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati
- izraziti svoja iskustva, osjećaje, sadašnje, prošle i buduće događaje, stavove, planove i vlastito mišljenje te ih obrazložiti.

4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom

Učenici će:

- steći interes i pozitivan odnos prema pisanju raznovrsnih tekstova i pokazati zadovoljstvo pisanjem
- verbalnim i neverbalnim sredstvima pokazati radoznalost i kreativnost u jezičnom izražavanju
- primjenjivati naviku pisanja u svakodnevnoj komunikaciji.

5. Pisanje radi upoznavanja i poštivanja vlastite i drugih kultura

Učenici će:

- usvojiti bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom i širim okruženjem
- primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na stranomu jeziku te napisati složeniji tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči
- poštivati vlastitu kulturu i druge kulture
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te htjeti aktivno i odgovorno sudjelovati u pitanjima bitnima za zajednicu.

V. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Pripremanje za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- prihvatiti potrebu tolerantnog i empatičnog ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura te postojanje stereotipa i predrasuda te potrebu da ih se razgradi
- osvijestiti utjecaj vlastite kulture na doživljavanje vlastite i strane kulture, kulturnu uvjetovanost komunikacijskih i kulturnih obrazaca te raznolikost, promjene i razvoj kao bitne značajke kultura
- osvijestiti proturječja i nesigurnosti u međukulturnoj komunikaciji.

2. Primjenjivanje strategija za primjereno međukulturno djelovanje

Učenici će:

- uočavati sličnosti i razlike između vlastite i kulture/kultura jezika koji se uči u aspektima svakodnevnoga života i šireg okruženja te u značenju i uporabi pojedinih jezičnih izričaja i načina ponašanja
- samostalno tvoriti i provjeriti točnost pretpostavka o razlozima za sličnosti i razlike između vlastite i kulture/kultura jezika koji se uči
- samostalno primijeniti različite strategije za održanje i ponovno uspostavljanje prekinute komunikacije te za izbjegavanje i/ili prevladavanje nesporazuma, uključujući i prepoznavanje i uočavanje stereotipa i predrasuda o vlastitoj i stranoj kulturi/kulturama
- fleksibilno reagirati u komunikaciji te samostalno zatražiti, potražiti i/ili istražiti dodatne informacije radi razumijevanja kulturološki uvjetovanih sadržaja uključujući i proširenje stereotipnih predodžba
- prepoznati i uočiti eksplicitno i/ili implicitno prisutne kulturno uvjetovane vrijednosti u komunikacijskim situacijama, izvorima i pojavama.

3. Primjenjivanje znanja, vještina i stavova radi uspješne međukulturne komunikacije

Učenici će:

- rabiti poznate informacije o vlastitoj, stranoj i drugim kulturama te ih povezati s novim situacijama i kontekstima i kritički razmišljati
- upotrebljavati stečena znanja o obilježjima kultura i međukulturne komunikacije te tumačiti pojave strane kulture bez donošenja vrijednosnih prosudba
- primijeniti prikladne obrasce ponašanja u poznatim situacijama te iskušati nove obrasce ponašanja u nepoznatim situacijama
- otvoreno, radozno i empatično reagirati na strane i nerazumljive sadržaje, ponašanja i situacije.

C. KLASIČNI JEZICI⁷

Prvi ciklus

U ovom ciklusu nije predviđeno poučavanje i učenje klasičnih jezika.

Drugi ciklus

I. ČITANJE I PISANJE

1. Razumijevanje pravila za čitanje i pisanje

Učenici će:

- uočiti osnovne posebnosti izgovora i pravopisa na klasičnomu jeziku
- steći pozitivan stav prema čitanju i pisanju te pokušati prevladati strah od nerazumijevanja
- uočiti razlike između čitanja i pisanja.

2. Ovladavanje znanjima o jeziku

Učenici će:

- ovladati najosnovnijim gramatičkim kategorijama

⁷ Klasični jezici uče se najranije od Drugoga ciklusa, pa su i ishodi razrađeni od toga, najranijega, stupnja učenja. Navedena postignuća odnose se na minimalna očekivanja koja bi učenici trebali ostvariti u programima s prosječnim fondom sati klasičnoga jezika, i to od početnoga Drugoga ciklusa postupno do kraja Četvrtoga ciklusa.

- razumjeti određeni fond riječi prema jednostavnijim prilagođenim tekstovima
- prepoznati veze vlastitoga jezika i gramatike klasičnoga jezika.

3. Primjena znanja o jeziku

Učenici će:

- samostalno, i uz pomoć, primjenjivati najosnovnije gramatičke kategorije
- samostalno, i uz pomoć, sastavljati kraće jednostavne rečenice, popunjavati i povezivati dijelove predloženoga teksta
- samostalno se služiti popisom riječi u udžbeniku.

II. RAZUMIJEVANJE, PREVOĐENJE I INTERPRETACIJA TEKSTOVA

1. Pripremanje za čitanje, analizu i razumijevanje teksta

Učenici će:

- ispravno pročitati i odrediti najosnovnije funkcije riječi u jednostavnijim rečenicama
- uz pomoć razumjeti sadržaj i znati izdvojiti bitne podatke iz rečenice i jednostavnijega prilagođenoga teksta
- uočavati civilizacijske sadržaje u rečenicama i prilagođenim tekstovima.

2. Ostvarivanje prijevoda

Učenici će:

- samostalno i pomoću rječnika prevesti jednostavne rečenice, fraze ili izreke te prilagođeni tekst
- prepoznati najosnovnije strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema prijevodu i razumijevanju teksta.

3. Pripremanje za analizu i shvaćanje tekstualne podloge

Učenici će:

- uz pomoć prepoznati suodnose u tekstu te poruku i nakanu jednostavnijega prilagođenoga teksta
- objasniti poruku i prevesti jednostavnije izreke i poučne rečenice
- staviti jednostavniji prilagođen tekst u odnos s civilizacijskim kontekstom.

III. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Istraživanje kulture i nasljeđa

Učenici će:

- čitati kratke mitološke priče i tekstove civilizacijskoga sadržaja iz udžbenika i drugih izvora, uključujući i elektroničke medije
- pokazati zanimanje za istraživanje kulture i nasljeđa
- prepoznati spoznaje o isprepletenosti kultura prošlosti sa suvremenim iskustvom.

2. Primjena znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- navoditi i prepričati priče iz mitologije te osnovne podatke iz povijesti i civilizacije
- citirati i upotrijebiti jednostavnije izreke u konkretnoj situaciji
- koristiti se različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije u pripremi jednostavnije prezentacije civilizacijskih sadržaja.

3. Uspoređivanje i razumijevanje znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- prepoznati važnost poštivanja vlastite i drugih kultura
- prepoznati i uočiti sličnosti i razlike između vlastite kulture i kulture klasičnoga jezika
- prepoznati humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

Treći ciklus⁸

I. ČITANJE I PISANJE

1. Razumijevanje pravila za čitanje i pisanje

Učenici će:

- ovladati posebnostima izgovora i pravopisa na klasičnomu jeziku
- steći pozitivan stav prema čitanju i pisanju te prevladati strah od nerazumijevanja
- usvojiti potrebu za čitanjem jednostavnijega originalnoga teksta.

2. Ovladavanje znanjima o jeziku

Učenici će:

- ovladati osnovnim gramatičkim kategorijama
- razumjeti određeni fond riječi prema jednostavnijim originalnim tekstovima
- povezati gramatiku vlastitoga jezika i gramatiku klasičnoga jezika.

3. Primjena znanja o jeziku

Učenici će:

- samostalno, i uz pomoć, primjenjivati osnovne gramatičke kategorije
- samostalno, i uz pomoć, sastavljati kraće složene rečenice, popunjavati i povezivati dijelove predloženoga teksta
- samostalno se služiti popisom riječi u dvojezičnomu rječniku.

II. RAZUMIJEVANJE, PREVOĐENJE I INTERPRETACIJA TEKSTOVA

1. Pripremanje za čitanje, analizu i razumijevanje teksta

Učenici će:

- ispravno pročitati i odrediti osnovne funkcije riječi u rečenicama
- samostalno, i uz pomoć, razumjeti sadržaj i znati izdvojiti bitne podatke iz rečenice i jednostavnijega originalnoga teksta
- uočiti civilizacijske sadržaje u rečenicama i jednostavnijim originalnim tekstovima.

2. Ostvarivanje prijevoda

Učenici će:

- samostalno i pomoću rječnika prevesti rečenice, fraze ili izreke te jednostavniji originalni tekst
- usvojiti osnovne strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema prijevodu i razumijevanju teksta.

⁸ U drugomu klasičnomu jeziku, koji se najranije počinje učiti u Trećemu ciklusu, postignuća će se u predmetnomu kurikulumu morati prilagoditi, a kao orijentacija mogu poslužiti postignuća za Drugi ciklus.

3. Pripremanje za analizu i shvaćanje tekstualne podloge

Učenici će:

- samostalno, i uz pomoć, prepoznati suodnose u tekstu te poruku i nakanu jednostavnijega originalnoga teksta
- objasniti poruku i prevesti jednostavne izreke i poučne rečenice
- staviti jednostavniji originalni tekst u odnos s civilizacijskim i književno-povijesnim kontekstom.

III. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Istraživanje kulture i nasljeđa

Učenici će:

- čitati mitološke priče i tekstove civilizacijskoga i književno-povijesnoga sadržaja iz različitih izvora, uključujući i elektroničke medije
- pokazati zanimanje za istraživanje kulture i nasljeđa
- steći spoznaje o isprepletenosti kultura prošlosti sa suvremenim iskustvom.

2. Primjena znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- navoditi i prepričati priče iz mitologije te podatke iz povijesti, književnosti i civilizacije
- citirati i upotrebljavati te znati smjestiti izreke u književno-povijesni kontekst
- koristiti se različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije u pripremi prezentacije književno-povijesnih i civilizacijskih sadržaja.

3. Uspoređivanje i razumijevanje znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- prepoznati i uočiti sličnosti i razlike između vlastite kulture i kulture klasičnoga jezika
- steći humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

Četvrti ciklus (strukovne škole)⁹

I. ČITANJE I PISANJE

1. Razumijevanje pravila za čitanje i pisanje

Učenici će:

- ovladati posebnostima izgovora i pravopisa na klasičnomu jeziku
- usvojiti pozitivan stav prema čitanju i pisanju te prevladati strah od nerazumijevanja
- osvijestiti potrebu za pravilnim čitanjem i pisanjem strukovnoga nazivlja te vrlo jednostavna originalnoga teksta.

2. Ovladavanje znanjima o jeziku

Učenici će:

- ovladati osnovnim gramatičkim kategorijama
- razumjeti određeni fond riječi prema strukovnomu nazivlju, u prilagođenim i vrlo jednostavnim originalnim tekstovima

⁹ Konkretizacija razlikovnosti očekivanih postignuća učenika, s obzirom na trajanje i fond sati učenja, odredit će se predmetnim kurikulumima, a dodatne posebnosti pojedinih strukovnih programa u školskim kurikulumima.

- uočiti veze materinskoga jezika i gramatike klasičnoga jezika.

3. Primjena znanja o jeziku

Učenici će:

- samostalno primjenjivati osnovne gramatičke kategorije
- samostalno, i uz pomoć, sastavljati kraće složene rečenice, popunjavati i povezivati dijelove predloženoga teksta
- samostalno se služiti popisom riječi u dvojezičnomu rječniku.

II. RAZUMIJEVANJE, PREVOĐENJE I INTERPRETACIJA TEKSTOVA

1. Pripremanje za čitanje, analizu i razumijevanje teksta

Učenici će:

- ispravno pročitati i odrediti osnovne funkcije riječi u rečenicama
- samostalno, i uz pomoć, razumjeti sadržaj i znati izdvojiti bitne podatke iz strukovnoga nazivlja, rečenice, prilagođena i vrlo jednostavna originalnoga teksta
- uočiti civilizacijske sadržaje u rečenicama i jednostavnijim originalnim tekstovima.

2. Ostvarivanje prijevoda

Učenici će:

- samostalno i uz pomoć rječnika prevesti rečenice, strukovne fraze ili izreke te prilagođen i vrlo jednostavan originalni tekst
- usvojiti osnovne strategije suradničkoga i individualnoga učenja
- steći radoznalost i pozitivan odnos prema prijevodu i razumijevanju teksta.

3. Pripremanje za analizu i shvaćanje tekstualne podloge

Učenici će:

- samostalno i uz pomoć, prepoznati suodnose u tekstu te poruku i nakanu jednostavnijega originalnoga teksta
- objasniti poruku i prevesti jednostavnije izreke i poučne rečenice, te strukovne termine
- staviti jednostavniji originalni tekst u civilizacijski i književno-povijesni kontekst.

III. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Istraživanje kulture i nasljeđa

Učenici će:

- čitati mitološke priče i tekstove civilizacijskoga i književno-povijesnoga sadržaja iz različitih izvora, uključujući i elektroničke medije
- steći zanimanje za istraživanje kulture i nasljeđa
- steći spoznaje o isprepletenosti kultura prošlosti sa suvremenim iskustvom.

2. Primjena znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- navoditi i prepričati priče iz mitologije te podatke iz povijesti, književnosti i civilizacije
- citirati i upotrebljavati te znati smjestiti izreke u književno-povijesni kontekst
- koristiti se različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije u pripremi prezentacije književno-povijesnih i civilizacijskih sadržaja.

3. Uspoređivanje i razumijevanje znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- uočiti važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura

- prepoznati i uočiti sličnosti i razlike između vlastite kulture i kulture jezika cilja
- usvojiti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

Četvrti ciklus (gimnazije)¹⁰

I. ČITANJE I PISANJE

1. Razumijevanje pravila za čitanje i pisanje

Učenici će:

- pravilno upotrijebiti pravila izgovora i pravopisa klasičnoga jezika
- steći pozitivan stav prema čitanju i pisanju
- usvojiti potrebu za čitanjem jednostavnijih i složenijih originalnih tekstova na klasičnomu jeziku.

2. Ovladavanje znanjima o jeziku

Učenici će:

- ovladati osnovnim, složenim i osobitim gramatičkim kategorijama
- razumjeti i znati određeni fond riječi prema jednostavnijim i složenijim originalnim obrađenim tekstovima
- povezati i objasniti veze gramatike vlastitoga jezika, ostalih stranih jezika (koje učenik uči) i gramatike klasičnoga jezika.

3. Primjena znanja o jeziku

Učenici će:

- samostalno, i uz pomoć, primijeniti osnovne, složene i osobite gramatičke kategorije
- samostalno, i uz pomoć, sastavljati sve vrste rečenica i konstrukcija, nadopunjavati i povezivati dijelove predložena prilagođenoga i originalnoga teksta
- samostalno se služiti popisom riječi u dvojezičnomu i višejezičnomu rječniku te usporediti etimologiju riječi koja se temelji na klasičnomu jeziku.

II. RAZUMIJEVANJE, PREVOĐENJE I INTERPRETACIJA TEKSTOVA

1. Pripremanje za čitanje, analizu i razumijevanje teksta

Učenici će:

- ispravno pročitati i odrediti funkcije riječi u rečenicama, znati morfološki i sintaktički analizirati rečenice
- samostalno, i uz pomoć, razumjeti sadržaj i znati izdvojiti bitne podatke iz rečenice i jednostavnijega i složenijega originalnoga teksta
- uočiti civilizacijske sadržaje u rečenicama u jednostavnim i složenijim originalnim tekstovima.

2. Ostvarivanje prijevoda

Učenici će:

- samostalno, i pomoću rječnika, prevesti rečenice, fraze ili izreke te jednostavniji i složeniji originalni tekst s klasičnoga jezika na vlastiti, i obrnuto
- usvojiti i primjenjivati strategije suradničkoga i individualnoga učenja

¹⁰ Pri određivanju očekivanih postignuća u učenju klasičnoga jezika u gimnazijama koje nisu klasične, valja provesti prilagodbu ovdje navedenih postignuća s obzirom na manji fond sati i godine učenja. Konkretizacija razlikovnosti očekivanih postignuća učenika odredit će se predmetnim kurikulumima, a dodatne posebnosti u pojedinim gimnazijskim programima s obzirom na profil škole u školskim kurikulumima.

- steći interes za razumijevanje teksta te radoznalost i kreativnost u ostvarivanju prijevoda s klasičnoga jezika na vlastiti, i obrnuto.

3. Pripremanje za analizu i shvaćanje tekstualne podloge

Učenici će:

- samostalno i uz pomoć, prepoznati suodnose u tekstu te poruku i nakanu jednostavnijega i složenijega originalnoga teksta te je primijeniti, povezati ili svrstati u civilizacijski, književno-povijesni i filozofski kontekst
- objasniti poruku i prevesti izreke i poučne rečenice
- staviti jednostavniji i složeniji originalni tekst u odnos s civilizacijskim i književno-povijesnim kontekstom te usporediti i povezati konkretne situacije iz svakodnevnoga života s primjerima iz književno-povijesnoga konteksta i originalnoga teksta na klasičnomu jeziku.

III. MEĐUKULTURNO DJELOVANJE

1. Istraživanje kulture i nasljeđa

Učenici će:

- čitati mitološke priče i tekstove civilizacijskoga, književno-povijesnoga i filozofskoga sadržaja iz raznih izvora, uključujući i elektroničke medije
- samostalno istraživati kulturu i nasljeđe te uspoređivati veze vlastite kulture s kulturom klasičnoga jezika
- izvesti zaključke i osmisлити prezentacije o isprepletenosti kultura prošlosti sa suvremenim iskustvom.

2. Primjena znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- navoditi, prepričati i upotrijebiti u konkretnoj situaciji priče iz mitologije te podatke iz povijesti, književnosti, filozofije i civilizacije
- citirati, upotrijebiti i znati smjestiti izreke u civilizacijski, književno-povijesni i filozofski kontekst
- samostalno se koristiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije u pripremi prezentacije civilizacijskih, književno-povijesnih i filozofskih sadržaja.

3. Uspoređivanje i razumijevanje znanja o kulturi i nasljeđu

Učenici će:

- uočiti i promicati važnost poštivanja vlastite kulture i drugih kultura
- prepoznati i znati prezentirati sličnosti i razlike između vlastite kulture i kulture klasičnoga jezika
- usvojiti i primijeniti humanističke vrijednosti kao što su prijateljstvo, suradnja, altruizam i tolerancija te važnost aktivna sudjelovanja u pitanjima bitnima za zajednicu.

D. JEZICI NACIONALNIH MANJINA KAO MATERINSKI JEZICI

Jezici nacionalnih manjina kao materinski jezici bit će razrađeni, prema istoj metodologiji, u predmetnim kurikulumima.

OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA: Hrvatski jezik, Hrvatski jezik kao strani jezik, Materinski jezik (nacionalne manjine), Prvi strani jezik, Drugi strani jezik, Treći strani jezik, Latinski jezik, Grčki jezik

2. Matematičko područje

OPIS PODRUČJA

U društvu utemeljenom na informacijama i tehnologiji potrebno je kritički misliti o složenim temama, tumačiti dostupne informacije, analizirati nove situacije i prilagoditi im se, donositi utemeljene odluke u svakodnevnomu životu, rješavati različite probleme, učinkovito primjenjivati tehnologiju te razmjenjivati ideje i mišljenja.

Budući da matematika izučava kvantitativne odnose, strukturu, oblike i prostor, pravilnosti i zakonitosti, analizira slučajne pojave, promatra i opisuje promjene u različitim kontekstima te daje precizan simbolički jezik i sustav za opisivanje, prikazivanje, analizu, propitivanje, tumačenje i posredovanje ideja, matematičko obrazovanje učenicima omogućuje stjecanje znanja, vještina, sposobnosti, načina mišljenja i stavova nužnih za uspješno i korisno sudjelovanje u takvu društvu.

Poučavanje i učenje matematike uključuje stjecanje znanja, vještina i sposobnosti računanja, procjenjivanja te logičkoga i prostornoga mišljenja. Matematički pristup problemima obuhvaća odabir i pravilnu primjenu osnovnih matematičkih vještina, otkrivanje pravilnosti u oblicima i brojevima, izradbu modela, tumačenje podataka te prepoznavanje i razmjenjivanje s njima povezanih ideja. Rješavanje matematičkih problema zahtijeva kreativnost i sustavan pristup, što igra glavnu ulogu u izumima (inovacijama) te znanstvenim i tehničkim otkrićima.

Matematičko obrazovanje učenicima omogućuje postavljanje i rješavanje matematičkih problema, potičući ih pritom na istraživanje, sustavnost, kreativnost, korištenje informacijama iz različitih izvora, samostalnost i ustrajnost. Svi učenici mogu i trebaju iskusiti uspjeh u matematičkim aktivnostima. Učeći matematiku, steći će samopouzdanje i sigurnost u upotrebi brojeva i razviti vještine mjerenja, konstruiranja i prostornoga zora. Naučit će prikupljati, organizirati i tumačiti podatke, upotrebljavati matematički jezik i prikaze, generalizirati iz uočenih pravilnosti i veza te apstraktno misliti. Postat će aktivni sudionici u procesu učenja i tako se osposobiti za cjeloživotno učenje.

Tijekom matematičkoga obrazovanja učenici će uvidjeti važnost matematike u svojim životima, steći uvid u povijesni razvoj ove znanosti te spoznati njezinu ulogu i važnost u društvu tijekom prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. U nastavnomu će procesu nove matematičke koncepte, prikaze, vještine i procese povezivati s već poznatima, s kojima imaju iskustva i koje znaju rabiti. Bavit će se matematičkim problemima koji proizlaze iz svakodnevnih, stvarnih i smislenih situacija i time uspostaviti poveznice između matematike i svakodnevnoga života te drugih područja odgoja, obrazovanja i ljudske djelatnosti. Imat će prilike primijeniti matematiku u proširivanju i primjeni vlastitih znanja, vještina i sposobnosti. Primjerene matematičke aktivnosti i istraživanja izvodit će samostalno i skupno (suradnički), što će ih osposobiti za pristup problemima koji uključuju primjenu matematike u raznolikim kontekstima.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA

Učenici će:

- usvojiti temeljna matematička znanja, vještine i procese te uspostaviti i razumjeti matematičke odnose i veze
- biti osposobljeni za rješavanje matematičkih problema i primjenu matematike u različitim kontekstima, uključujući i svijet rada
- razviti pozitivan odnos prema matematici, odgovornost za svoj uspjeh i napredak te svijest o svojim matematičkim postignućima
- prepoznati i razumjeti povijesnu i društvenu ulogu matematike u znanosti, kulturi, umjetnosti i tehnologiji te njezin potencijal za budućnost društva
- biti osposobljeni za apstraktno i prostorno mišljenje te logičko zaključivanje
- učinkovito komunicirati matematička znanja, ideje i rezultate služeći se različitim prikazima
- učinkovito primjenjivati tehnologiju
- steći čvrste temelje za cjeloživotno učenje i nastavak obrazovanja.

Prvi ciklus

I. MATEMATIČKI PROCESI

1. Prikazivanje i komunikacija

Učenici će:

- opisati riječima matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja te ih prikazati slikama, crtežima, didaktičkim materijalima, dijagramima i brojevima
- odabrati i primijeniti prikladan prikaz u skladu s razmatranom situacijom, povezati različite prikaze i prelaziti s jednih na druge
- samostalno protumačiti tekstni matematički zadatak
- izraziti ideje i rezultate govornim i matematičkim jezikom, u skladu s dobi, i to u usmenomu, pisanomu i vizualnom obliku
- saslušati i razmjenjivati matematičke ideje i objašnjenja te suradnički rješavati zadatke.

2. Povezivanje

Učenici će:

- uspostaviti veze između usvojenih matematičkih ideja, pojmova, prikaza i postupaka
- povezati matematiku s vlastitim iskustvom, svakodnevnim životom i drugim odgojno-obrazovnim područjima
- usporediti, grupirati i razvrstati objekte i pojave prema određenom kriteriju u jednostavnim konkretnim situacijama.

3. Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje

Učenici će:

- postavljati matematička svojstvena pitanja (Koliko ima...? Što je poznato? Što trebamo odrediti? Kako ćemo odrediti? Zbog čega? Ima li rješenje smisla? Postoji li više rješenja? i slična) te stvarati i istraživati pretpostavke o matematičkim objektima, pravilnostima i odnosima
- obrazložiti odabir matematičkih postupaka i utvrditi smislenost dobivenoga rezultata
- zaključivati nepotpunom indukcijom i neformalnom dedukcijom s malim brojem koraka.

4. Rješavanje problema i matematičko modeliranje

Učenici će:

- postaviti i analizirati jednostavniji problem, isplanirati njegovo rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka, riješiti ga te protumačiti i vrjednovati rješenje i postupak
- primijeniti matematičke pojmove i postupke u različitim kontekstima
- izgrađivati novo matematičko znanje rješavanjem problema.

5. Primjena tehnologije

Učenici će:

- istraživati i učiti matematiku pomoću džepnih računala i primjerenih obrazovnih računalnih programa.

II. MATEMATIČKI KONCEPTI

1. Brojevi

Učenici će:

- brojiti zadanim korakom, pročitati, zapisati i usporediti prirodne brojeve (uključujući nulu) te ih prikazati na brojevnoj crti
- pročitati i zapisati redne brojeve i rimske brojke
- upotrijebiti pozicijski dekadski brojevni sustav (dekadske jedinice i mjesne vrijednosti)
- zbrajati, oduzimati, množiti i dijeliti napamet (znajući tablicu zbrajanja do $10 + 10$ i tablicu množenja do $10 \cdot 10$) i metodama pisanog računa, te primjenjujući međusobne veze računskih operacija
- zaokružiti broj i procijeniti rezultat računa
- odrediti nepoznati broj u jednostavnim jednakostima i provjeriti točnost rješenja
- primjenjivati brojeve i računske operacije u jednostavnim svakodnevnim situacijama.

2. Algebra i funkcije

Algebra i funkcije ne postoje u ovom ciklusu.

3. Oblik i prostor

Učenici će:

- opisati položaj i smjer upotrebom svoje orijentacije i jednostavnih koordinata (npr. kvadratna mreža)
- prepoznati, imenovati, izgraditi, opisati, usporediti i razvrstati crte, plohe te jednostavne dvodimenzionalne i trodimenzionalne oblike i njihove dijelove
- skicirati jednostavne ravninske oblike te ih nacrtati služeći se geometrijskim priborom
- prepoznati i prikazati jednostavne ravninske i prostorne oblike u različitim položajima
- istražiti i predvidjeti rezultate sastavljanja i rastavljanja ravninskih i prostornih oblika rabeći stvarne materijale
- prepoznati osnovne geometrijske oblike u svakodnevnom životu.

4. Mjerenje

Učenici će:

- usporediti i procijeniti duljinu, obujam, masu, vrijeme i temperaturu te ih izmjeriti rabeći odgovarajuće mjerne uređaje i kalendar
- navesti i rabiti standardne mjerne jedinice za duljinu, površinu, obujam (litre), masu, vrijeme i temperaturu u svakodnevnom životu
- računati s novcem (kune i lipe) u svakodnevnom životu
- izračunati opseg jednostavnih likova, osobito trokuta, pravokutnika i kvadrata te površinu pravokutnika i kvadrata
- približno ili točno izmjeriti površinu jednostavnih likova prebrojavanjem jediničnih kvadrata
- odrediti mjeriva obilježja jednostavnoga objekta ili pojave u svakodnevnim situacijama i primijeniti mjerenje pri rješavanju problema.

5. Podatci

Učenici će:

- prikupiti, razvrstati i organizirati podatke koji proizlaze iz svakodnevnoga života te ih prikazati jednostavnim tablicama, piktogramima (slikovnim dijagramima) i stupčastim dijagramima
- pročitati i protumačiti podatke prikazane jednostavnim tablicama, piktogramima i stupčastim dijagramima

- prebrojiti različite ishode u jednostavnim situacijama rabeći stvarne materijale i dijagrame
- primjenjivati osnovni jezik vjerojatnosti (ishod, moguć, nemoguć, siguran, slučajan, vjerojatan, pravedna igra, nepravedna igra i slično)
- usporediti vjerojatnosti ishoda (manje vjerojatan, jednako vjerojatan, vjerojatniji).

6. Infinitesimalni račun

Infinitesimalni račun ne postoji u ovom ciklusu.

Drugi ciklus

I. MATEMATIČKI PROCESI

1. Prikazivanje i komunikacija

Učenici će:

- prikazati matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja riječima, slikama, crtežima, didaktičkim materijalima, dijagramima, grafovima, tablicama, brojevima, simbolima i misaono
- odabrati i primijeniti prikladan prikaz u skladu s razmatranom situacijom, povezati različite prikaze i prelaziti s jednih na druge
- samostalno se služiti obveznom matematičkom literaturom
- izraziti ideje i rezultate govornim i matematičkim jezikom, u skladu s dobi, različitim načinima (usmeno, pisano, vizualno i slično)
- saslušati i razmjenjivati matematičke ideje i objašnjenja te suradnički raditi u skupinama.

2. Povezivanje

Učenici će:

- uspostaviti veze i odnose među matematičkim objektima, idejama, pojmovima, prikazima i postupcima te oblikovati cjeline njihovim nadovezivanjem
- povezati matematiku s vlastitim iskustvom, svakodnevnim životom i drugim odgojno-obrazovnim područjima
- usporediti, grupirati i klasificirati objekte i pojave prema određenom kriteriju.

3. Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje

Učenici će:

- postavljati matematička svojstvena pitanja (Postoji li...? Koliko ima...? Što je poznato? Što trebamo odrediti? Kako ćemo odrediti? Zbog čega? Ima li rješenje smisla? Postoji li više rješenja? i slična) te stvarati i istraživati pretpostavke o matematičkim objektima, pravilnostima i odnosima
- obrazložiti odabir matematičkih postupaka i utvrditi smislenost dobivenoga rezultata
- zaključivati nepotpunom indukcijom i neformalnom dedukcijom s malim brojem koraka.

4. Rješavanje problema i matematičko modeliranje

Učenici će:

- postaviti i analizirati jednostavniji problem, isplanirati njegovo rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka, riješiti ga te protumačiti i vrijednovati rješenje i postupak
- primijeniti matematičke pojmove i postupke u različitim kontekstima
- izgrađivati novo matematičko znanje rješavanjem problema.

5. Primjena tehnologije

Učenici će:

- istraživati i učiti matematiku pomoću džepnih računala i primjerenih računalnih programa
- rabiti tehnologiju za crtanje, za prikupljanje, organiziranje i prikazivanje podataka i informacija te u-situacijama kojima su u središtu zanimanja matematičke ideje (radi rasterećivanja od računanja).

II. MATEMATIČKI KONCEPTI

1. Brojevi

Učenici će:

- sigurno i učinkovito uspoređivati, zbrajati, oduzimati, množiti i dijeliti prirodne brojeve primjenjujući osnovna svojstva i međusobne veze računskih operacija
- primijeniti osnovna svojstva prirodnih brojeva i pravila djeljivosti te rastaviti prirodni broj na proste faktore
- pročitati, zapisati i usporediti cijele brojeve, razlomke, decimalne brojeve i postotke te ih prikazati ekvivalentnim zapisima
- zbrajati, oduzimati, množiti i dijeliti (napamet, metodama pisanoga računa i uz pomoć džepnoga računala) racionalne brojeve zapisane u obliku razlomaka i decimalnih brojeva te primjenjivati osnovna svojstva i međusobne veze računskih operacija
- zaokružiti decimalni broj na potreban broj decimala i procijeniti rezultat računa
- primijeniti pozitivne racionalne brojeve i njihove zapise, cijele brojeve te računske operacije u jednostavnim svakodnevnim situacijama.

2. Algebra i funkcije

Učenici će:

- na brojevnom pravcu s prikladnom jediničnom dužinom prikazati cijele brojeve i jednostavnije racionalne brojeve zapisane kao razlomak ili decimalni broj
- uočiti pravilnosti u svezi s brojevima, njihovim zapisima i računskim operacijama i primjenjivati ih
- rabiti opće brojeve (slova) u zapisivanju jednostavnih formula i izraza te umjesto njih uvrstiti konkretne vrijednosti
- riješiti jednostavne linearne jednadžbe i uvrštavanjem provjeriti točnost dobivenog rješenja
- riješiti jednostavni problemski zadatak zadan riječima upotrebom algebarskih simbola (brojeva rečenica, formula, linearna jednadžba)
- prepoznati proporcionalne veličine te primjenjivati omjere i proporcionalnost u jednostavnim svakodnevnim situacijama.

3. Oblik i prostor

Učenici će:

- služiti se geografskim kartama i jednostavnim koordinatama u ravnini (kvadratna mreža) te odrediti udaljenost dviju točaka na brojevnom pravcu
- prepoznati, imenovati, izgraditi, usporediti i klasificirati ravninske i prostorne geometrijske oblike te istražiti, uočiti, opisati i primijeniti njihova geometrijska svojstva
- skicirati jednostavne ravninske oblike te ih nacrtati i konstruirati pomoću geometrijskog pribora i jednostavnoga računalnoga programa za crtanje
- nacrtati i konstruirati osnosimetričnu i centralnosimetričnu sliku jednostavnih ravninskih likova te prepoznati sukladne trokute, centralnosimetrične i osnosimetrične likove
- istražiti i predvidjeti ishode sastavljanja i rastavljanja složenijih ravninskih i prostornih oblika rabeći stvarne materijale

- rabeći makete te kvadratne i trokutaste mreže točaka, skicirati prostorne oblike sastavljene od kocaka i njihove tlocrte, nacрте i bokocrte
- prepoznati geometrijske oblike, sukladnost i simetriju u svijetu oko sebe te ih primjenjivati.

4. Mjerenje

Učenici će:

- usporediti, procijeniti i izmjeriti duljinu, obujam, masu, vrijeme, temperaturu i kut
- preračunati standardne mjerne jedinice za duljinu, površinu, obujam, masu, vrijeme, temperaturu i kut te ih primijeniti u svakodnevnom životu
- računati s novcem u svakodnevним situacijama
- približno i točno odrediti udaljenost dviju točaka, površinu likova i obujam jednostavnih tijela brojanjem jediničnih dužina, kvadrata i kocaka te prelijevanjem tekućine
- neizravno izmjeriti duljinu koristeći se proporcionalnošću (mjerilo karte)
- primijeniti formule za opseg, površinu i zbroj unutarnjih kutova trokuta i četverokuta te obujam kocke i kvadra
- odrediti mjeriva obilježja objekta ili pojave u svakodnevним situacijama i primijeniti mjerenje pri rješavanju problema.

5. Podatci

Učenici će:

- prikupiti, razvrstati i organizirati podatke te ih na prikladan način prikazati tablicom, tablicom frekvencija, piktogramom, stupčastim i kružnim dijagramom te sustavnom listom
- pročitati i protumačiti podatke prikazane tablicama, slikama, listama te različitim grafovima i dijagramima
- odrediti i primijeniti aritmetičku sredinu, raspon i medijan niza numeričkih podataka
- odrediti broj svih mogućih i, za dani događaj, povoljnih ishoda u jednostavnim situacijama
- primjenjivati jezik vjerojatnosti (ishod, događaj, suprotan događaj, slučajni pokus, moguć, nemoguć, siguran, slučajan, nasumičan, vjerojatan, šansa, vjerojatnost i dr.)
- procijeniti i izračunati vjerojatnost događaja u jednostavnim situacijama te ju prikazati u obliku razlomka, decimalnoga broja i postotka.

6. Infinitesimalni račun

Infinitesimalni račun ne postoji u ovom ciklusu.

Treći ciklus

I. MATEMATIČKI PROCESI

1. Prikazivanje i komunikacija

Učenici će:

- organizirano prikazati matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja riječima, slikama, crtežima, maketama, dijagramima, grafovima, listama, tablicama, brojevima, simbolima i misaono
- odabrati i primijeniti prikladan prikaz u skladu sa situacijom i namjerom, povezati različite prikaze i prelaziti s jednih na druge
- prikupiti i tumačiti informacije primjerena matematičkoga sadržaja iz raznovrsnih izvora
- izraziti ideje, rezultate i znanje jasnim govornim i matematičkim jezikom različitim načinima (usmeno, pisano, vizualno i dr.)
- raditi u skupinama uz razmjenu i sučeljavanje ideja, mišljenja i stavova.

2. Povezivanje

Učenici će:

- uspostaviti i razumjeti veze i odnose među matematičkim objektima, idejama, pojmovima, prikazima i postupcima te oblikovati cjeline njihovim nadovezivanjem
- povezati matematiku s vlastitim iskustvom, svakodnevnim životom u kući i zajednici te drugim odgojno-obrazovnim područjima
- usporediti, grupirati i klasificirati objekte i pojave prema zadanom ili izabranom kriteriju.

3. Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje

Učenici će:

- postavljati matematička svojstvena pitanja (Postoji li? Ako postoji, koliko? Kako ćemo ih pronaći? Zbog čega? i slična) te stvarati i istraživati na njima zasnovane matematičke pretpostavke
- obrazložiti odabir matematičkih postupaka i utvrditi smislenost dobivenoga rezultata
- pratiti i stvarati kraće lance matematičkih argumenata, zaključivati nepotpunom indukcijom i neformalnom dedukcijom te primjenjivati analogiju, generalizaciju i specijalizaciju u jednostavnim situacijama.

4. Rješavanje problema i matematičko modeliranje

Učenici će:

- postaviti i analizirati jednostavniji problem, isplanirati njegovo rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka, riješiti ga te protumačiti i vrijednovati rješenje i postupak
- primijeniti matematičke pojmove i postupke u različitim kontekstima
- izgrađivati novo matematičko znanje rješavanjem problema i modeliranjem situacija.

5. Primjena tehnologije

Učenici će:

- istraživati i analizirati matematičke ideje, eksperimentirati s njima te provjeravati pretpostavke pomoću džepnih računala i raznovrsnih računalnih programa, osobito programa dinamične geometrije i programa za izradu proračunskih tablica
- razložno i učinkovito rabiti tehnologiju za prikupljanje, organiziranje, prikazivanje, predstavljanje i razmjenu podataka i informacija, za rješavanje problema i modeliranje te u situacijama kojima su u središtu zanimanja matematičke ideje (radi rasterećivanja od računanja i grafičkoga prikazivanja)
- razumjeti prednosti i nedostatke primjene tehnologije.

II. MATEMATIČKI KONCEPTI

1. Brojevi

Učenici će:

- sigurno i učinkovito uspoređivati, zaokruživati, zbrajati, oduzimati, množiti, dijeliti, kvadrirati i korjenovati realne brojeve zapisane u decimalnom zapisu i u obliku razlomka
- pretvoriti razlomak u decimalni zapis s danom preciznošću
- računati s cjelobrojnim potencijama broja 10 i rabiti znanstveni zapis
- odabrati prikladan način računanja (napamet, metodama pisanoga računa i uz pomoć džepnoga računala)
- procijeniti smislenost i točnost rezultata računanja
- primijeniti realne brojeve, njihove zapise i računske operacije u rješavanju jednostavnih matematičkih problema i problema u svakodnevnom životu.

2. Algebra i funkcije

Učenici će:

- primijeniti postotke i postotni račun u konkretnim situacijama
- uvrstiti konkretne vrijednosti u formulu i izračunati vrijednost preostale veličine
- prepoznati i primijeniti proporcionalnost i obrnutu proporcionalnost u jednostavnim situacijama
- prikazati jednostavnu ovisnost dviju veličina (linearna, čista kvadratna, drugi korijen) riječima, tablicom pridruženih vrijednosti, formulom i grafički, opisati takve prikaze te ih prevesti s jednoga na drugi
- riješiti linearne jednadžbe i jednostavne sustave dviju linearnih jednadžbi s dvije nepoznanice te uvrštavanjem provjeriti točnost dobivenoga rješenja
- prevesti jednostavan problem u algebarske simbole (brojevna rečenica, linearna jednadžba, sustav dviju linearnih jednadžbi), isplanirati njegovo rješavanje, riješiti ga i utvrditi smislenost dobivenoga rješenja.

3. Oblik i prostor

- Učenici će:
- nacrtati u pravokutnom koordinatnom sustavu u ravnini točku zadanu koordinatama i pravac zadan jednadžbom te očitati koordinate točke
- prepoznati, imenovati, izgraditi i klasificirati ravninske i prostorne geometrijske oblike te istražiti, uočiti i precizno opisati njihova geometrijska svojstva
- primijeniti osnovne odnose i zakonitosti u svezi s ravninskim i prostornim geometrijskim oblicima, uključujući sukladnost i sličnost trokuta
- skicirati ravninske oblike te jednostavnije među njima nacrtati i konstruirati pomoću geometrijskoga pribora i računalnoga programa dinamične geometrije
- skicirati i nacrtati flocte, nacrte, bokocrte i mreže prostornih oblika te izgraditi prostorne oblike na temelju njihovih ravninskih prikaza
- osnosimetrično i centralnosimetrično preslikati, translirati i rotirati jednostavne likove, povećati i smanjiti jednostavni lik u zadanu omjeru rabeći geometrijski pribor i računalni program dinamične geometrije
- prepoznati ravninske i prostorne oblike te sukladnost, sličnost i simetriju u svakodnevnomu okružju i umjetnosti te ih upotrijebiti za opis i analizu svijeta oko sebe.

4. Mjerenje

Učenici će:

- usporediti, procijeniti i izmjeriti duljinu, obujam, masu, vrijeme, temperaturu i kut te izračunati površinu i prosječnu brzinu
- preračunati standardne mjerne jedinice za duljinu, površinu, obujam, masu, vrijeme, temperaturu, kut i prosječnu brzinu te ih primijeniti u svakodnevnomu životu
- neizravno izmjeriti duljinu primjenjujući proporcionalnost i sličnost
- primijeniti Pitagorin poučak i druge osnovne formule u svezi s mjerivim obilježjima jednostavnih likova i tijela
- odrediti mjeriva obilježja objekta ili pojave u svakodnevnim situacijama, odabrati primjerene mjerne jedinice i mjerne uređaje te primijeniti mjerenje pri rješavanju problema.

5. Podatci

Učenici će:

- prikupiti, klasificirati i organizirati podatke te ih na prikladan način, pomoću računala i bez njega, prikazati sustavnom listom, tablicom, tablicom frekvencija, linijskim, stupčastim i kružnim dijagramom, grafikonom, „brkatom kutijom“ („box and whiskers“ dijagram) i grafom

- pročitati, tumačiti i analizirati podatke prikazane na različite načine
- odrediti i primijeniti frekvenciju i relativnu frekvenciju za dane podatke te aritmetičku sredinu, medijan, kvartile, mod, raspon i interkvartilni raspon niza numeričkih podataka
- argumentirano i učinkovito odrediti broj mogućih i povoljnih ishoda u jednostavnim situacijama i izračunati vjerojatnost
- procijeniti vjerojatnost konkretnog slučajnog događaja tumačeći ju kao relativnu frekvenciju.

6. Infinitesimalni račun

Infinitesimalni račun ne postoji u ovom ciklusu.

Četvrti ciklus (strukovne škole)

I. MATEMATIČKI PROCESI

1. Prikazivanje i komunikacija

Učenici će:

- organizirano prikazati matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja riječima, slikama, crtežima, maketama, dijagramima, grafovima, listama, tablicama, brojevima, simbolima i misaono
- odabrati i primijeniti prikladan prikaz u skladu sa situacijom i namjerom, povezati različite prikaze i prelaziti s jednih na druge
- prikupiti i protumačiti informacije primjerena matematičkoga sadržaja iz raznovrsnih izvora
- izraziti ideje, rezultate i znanje jasnim govornim i matematičkim jezikom na različite načine (usmeno, pisano, vizualno i dr.)
- raditi u skupinama uz razmjenu i sučeljavanje ideja, mišljenja i stavova.

2. Povezivanje

Učenici će:

- uspostaviti i razumjeti veze i odnose među matematičkim objektima, idejama, pojmovima, prikazima i postupcima te oblikovati cjeline njihovim nadovezivanjem
- povezati matematiku s vlastitim iskustvom, svakodnevnim životom u kući i zajednici te na radnomu mjestu i drugim odgojno-obrazovnim područjima
- usporediti, grupirati i klasificirati objekte i pojave prema zadanomu ili izabranomu kriteriju.

3. Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje

Učenici će:

- postavljati matematički svojstvena pitanja (Postoji li? Ako postoji, koliko? Kako ćemo ih pronaći? Zbog čega? i slična) te stvarati i istraživati na njima zasnovane matematičke pretpostavke
- obrazložiti odabir matematičkih postupaka i utvrditi smislenost dobivenoga rezultata
- pratiti i stvarati kraće lance matematičkih argumenata, zaključivati nepotpunom indukcijom i neformalnom dedukcijom te primjenjivati analogiju, generalizaciju i specijalizaciju u jednostavnim situacijama.

4. Rješavanje problema i matematičko modeliranje

Učenici će:

- postaviti i analizirati jednostavniji problem, isplanirati njegovo rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka, riješiti ga te protumačiti i vrijednovati rješenje i postupak

- primijeniti matematičke pojmove i postupke u svakodnevnomu osobnomu, profesionalnomu i društvenomu životu te u drugim odgojno-obrazovnim područjima
- izgrađivati novo matematičko znanje rješavanjem problema i modeliranjem situacija.

5. Primjena tehnologije

Učenici će:

- istraživati i analizirati matematičke ideje, eksperimentirati s njima te provjeravati pretpostavke pomoću džepnih računala i raznovrsnih računalnih programa, naročito programa dinamične geometrije i programa za izradu proračunskih tablica
- razložno i učinkovito rabiti tehnologiju za prikupljanje, organiziranje, prikazivanje, predstavljanje i razmjenu podataka i informacija, za rješavanje problema i modeliranje te u situacijama kojima su u središtu zanimanja matematičke ideje (radi rasterećivanja od računanja i grafičkog prikazivanja)
- razumjeti prednosti i nedostatke primjene tehnologije.

II. MATEMATIČKI KONCEPTI

1. Brojevi

Učenici će:

- razlikovati prirodne, cijele, racionalne i realne brojeve i rabiti njihove različite zapise (razlomak, postotak, decimalni zapis, znanstveni zapis)
- uspoređivati, zbrajati, oduzimati, množiti, dijeliti, potencirati i korjenovati brojeve te procijeniti i zaokružiti rezultat računanja
- u konkretnim situacijama promišljeno izabrati između računanja napamet, pisanog računanja i korištenja džepnoga računala
- primijeniti brojeve, njihove zapise i računske operacije u modeliranju jednostavnih matematičkih problema i problema u svakodnevnomu životu.

2. Algebra i funkcije

Učenici će:

- primijeniti postotke i postotni račun u konkretnim situacijama
- uvrstiti konkretne vrijednosti u formulu i izračunati vrijednost preostale veličine
- prepoznati i primijeniti proporcionalnost i obrnutu proporcionalnost u jednostavnim situacijama
- opisati i izvesti jednostavne ovisnosti (veze) dviju veličina formulama, tablicama, grafovima i riječima; prevesti iz jednoga od navedena četiri oblika u drugi te čitati, uspoređivati i tumačiti ovisnosti (veze)
- riješiti linearne jednadžbe, linearne nejednadžbe i sustave dviju linearnih jednadžbi računski, grafički i uz pomoć računala
- prepoznati i protumačiti karakteristična svojstva jednostavnih grafova (monotonost, periodičnost) i njihove karakteristične točke (nultočke, ekstremi, točke važne za određenu situaciju), te uspoređivati jednostavne grafove
- primjenjivati linearne i jednostavne eksponencijalne ovisnosti te linearne jednadžbe, linearne nejednadžbe i sustave dviju linearnih jednadžbi u modeliranju situacija iz svakodnevnog života.

3. Oblik i prostor

Učenici će:

- nacrtati u pravokutnomu koordinatnomu sustavu u ravnini točku zadanu koordinatama i pravac zadan jednadžbom te očitati koordinate točke
- prepoznati, opisati, usporediti i primijeniti svojstva i odnose ravninskih i prostornih geometrijskih oblika radi crtanja, mjerenja, računanja i zaključivanja
- skicirati, opisati i protumačiti ravninske prikaze prostornih oblika

- opisati i rabiti pravilnosti i svojstva geometrijskih uzoraka
- rabiti geometrijski pribor i jednostavni računalni program za crtanje, računanje, rješavanje praktičnih zadataka i zaključivanje
- prepoznati ravninske i prostorne oblike u svakodnevnomu okružju i umjetnosti te rješavati praktične zadatke sa stvarnim objektima prikazujući ih pomoću geometrijskih likova i tijela.

4. Mjerenje

Učenici će:

- usporediti, procijeniti i izmjeriti duljinu, obujam, masu, vrijeme, temperaturu i kut te izračunati površinu i prosječnu brzinu
- preračunati standardne mjerne jedinice za duljinu, površinu, obujam, masu, vrijeme, temperaturu, kut i prosječnu brzinu te ih primijeniti u svakodnevnomu životu
- primijeniti proporcionalnost i sličnost u mjerenju
- primijeniti Pitagorin poučak i druge osnovne formule u svezi s mjerivim obilježjima likova i tijela
- odrediti mjeriva obilježja objekta ili pojave u svakodnevnoj situaciji, odabrati primjerene mjerne jedinice i mjerne uređaje te primijeniti mjerenje pri rješavanju problema.

5. Podatci

Učenici će:

- prikupiti, klasificirati i organizirati podatke te ih na prikladan način, pomoću računala i bez njega, prikazati za potrebe statističke analize
- pročitati, tumačiti i analizirati podatke prikazane na različite načine
- odrediti i primijeniti srednje vrijednosti (aritmetička sredina, medijan, mod) i raspršenost (raspon, interkvartilni raspon) niza numeričkih podataka
- rabiti jednostavne računalne programe za statističku obradu podataka
- izračunati vjerojatnost događaja u jednostavnim situacijama i procijeniti vjerojatnost tumačeći ju kao relativnu frekvenciju.

6. Infinitezimalni račun

Infinitezimalni račun ne postoji u ovom ciklusu.

Četvrti ciklus (gimnazije)

I. MATEMATIČKI PROCESI

1. Prikazivanje i komunikacija

Učenici će:

- organizirano prikazati matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja riječima, slikama, crtežima, maketama, dijagramima, grafovima, listama, tablicama, brojevima, simbolima i misaono
- odabrati i primijeniti prikladan prikaz u skladu sa situacijom i namjerom, povezati različite prikaze i prelaziti s jednih na druge
- prikupiti i protumačiti informacije primjerena matematičkoga sadržaja iz raznovrsnih izvora
- izraziti ideje, rezultate i znanje jasnim, preciznim i sažetim govornim i matematičkim jezikom na različite načine (usmeno, pisano, vizualno i dr.)
- raditi u skupinama uz razmjenu i sučeljavanje ideja, mišljenja i stavova.

2. Povezivanje

Učenici će:

- uspostaviti i razumjeti veze i odnose među matematičkim objektima, idejama, pojmovima, prikazima i postupcima te oblikovati cjeline njihovim nadovezivanjem
- povezati matematiku s vlastitim iskustvom, svakodnevnim životom u kući i zajednici te na radnom mjestu i drugim odgojno-obrazovnim područjima
- usporediti, grupirati i klasificirati objekte i pojave prema zadanom ili izabranom kriteriju.

3. Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje

Učenici će:

- postavljati matematička svojstvena pitanja (Postoji li? Ako postoji, koliko? Kako ćemo ih pronaći? Zbog čega? i slična) te stvarati i istraživati na njima zasnovane matematičke pretpostavke
- obrazložiti odabir matematičkih postupaka i utvrditi smislenost dobivenoga rezultata
- pratiti, stvarati i vrjednovati lance matematičkih argumenata različitih vrsta te primjenjivati analogiju, generalizaciju i specijalizaciju
- prepoznati logičko zaključivanje i matematički dokaz kao ključne vidove matematike
- kreativno, kritički i fleksibilno misliti
- prepoznati utjecaj ljudskih čimbenika i vlastitih uvjerenja na zaključivanje.

4. Rješavanje problema i matematičko modeliranje

Učenici će:

- postaviti i analizirati problem, isplanirati njegovo rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka, riješiti ga, te protumačiti i vrjednovati rješenje i postupak
- modelirati situacije i procese iz drugih odgojno-obrazovnih područja te svakodnevnoga osobnoga, profesionalnoga i društvenoga života
- izgrađivati novo matematičko znanje rješavanjem problema i modeliranjem situacija.

5. Primjena tehnologije

Učenici će:

- istraživati i analizirati matematičke ideje, eksperimentirati s njima te provjeravati pretpostavke pomoću džepnih računala i raznovrsnih računalnih programa, naročito programa dinamične geometrije i programa za izradbu proračunskih tablica
- razložno i učinkovito rabiti džepno računalo za računanje i tehnologiju za prikupljanje, organiziranje, prikazivanje, predstavljanje i razmjenu podataka i informacija, za rješavanje problema i modeliranje te u situacijama kojima su u središtu zanimanja matematičke ideje (radi rasterećivanja od računanja i grafičkoga prikazivanja)
- razumjeti prednosti i nedostatke primjene tehnologije.

II. MATEMATIČKI KONCEPTI

1. Brojevi

Učenici će:

- razlikovati prirodne, cijele, racionalne i realne brojeve, rabiti njihove različite zapise te prepoznati i rabiti svojstva i odnose skupova brojeva
- uspoređivati brojeve, računati s njima pomoću tehnologije i bez nje te procijeniti rezultat računanja, odrediti ga egzaktno i zaokružiti ga
- primijeniti brojeve, njihove zapise i računske operacije u modeliranju matematičkih problema i problema u ostalim odgojno-obrazovnim područjima i svakodnevnom životu.

2. Algebra i funkcije

Učenici će:

- utvrditi, izraziti i predvidjeti pravilnosti u brojevnim nizovima zadanim navođenjem članova te analizirati nizove zadane rekurzivno ili općim članom (osobito aritmetički i geometrijski niz)
- uvrstiti konkretne vrijednosti u formulu (osobito u funkciju zadanu formulom), izračunati vrijednost preostale veličine te u formuli izraziti jednu veličinu pomoću ostalih
- računati s potencijama, jednostavnim algebarskim izrazima, faktorijelima i binomnim koeficijentima
- opisati i izvesti jednostavne ovisnosti (veze) dviju veličina formulama, tablicama, grafovima i riječima; prevesti s jednoga od navedena četiri oblika na drugi te čitati, uspoređivati i tumačiti ovisnosti (veze)
- prepoznati, odrediti i protumačiti karakteristične elemente i svojstva jednostavnih funkcija, analizirati linearne, kvadratne, eksponencijalne, logaritamske i trigonometrijske funkcije te rabiti njihova svojstva
- računski, grafički i uz pomoć računala, u skupu realnih brojeva riješiti linearne, kvadratne, eksponencijalne i logaritamske jednadžbe i nejednadžbe i sustave jednadžba
- primijeniti funkcije i njihove grafove te jednadžbe i nejednadžbe u rješavanju matematičkih problema i problema u ostalim odgojno-obrazovnim područjima i svakodnevnomu životu.

3. Oblik i prostor

Učenici će:

- rabiti koordinatne zapise točke, pravca i kružnice te primijeniti koordinatnu geometriju za prikazivanje i istraživanje svojstava geometrijskih oblika
- prikazati vektore u ravnini, zbrajati ih, množiti skalarom te primijeniti vektore i operacije s njima za prikazivanje i istraživanje svojstava geometrijskih oblika
- prepoznati, opisati i primijeniti sukladnost i sličnost geometrijskih oblika
- skicirati, opisati i tumačiti ravninske prikaze prostornih oblika
- rabiti geometrijske transformacije ravnine za opisivanje pravilnosti i svojstava geometrijskih uzoraka
- prepoznati ravninske i prostorne oblike i njihova svojstva u svakodnevnomu okružju i umjetnosti te ih upotrijebiti za opis i analizu svijeta oko sebe.

4. Mjerenje

Učenici će:

- preračunati standardne mjerne jedinice za duljinu, površinu, obujam, masu, vrijeme, temperaturu, kut i brzinu te ih primijeniti u svakodnevnomu životu
- odrediti mjeriva obilježja likova i tijela primjenjujući osnovne formule, proporcionalnost, sličnost, Pitagorin poučak, trigonometrijske omjere i poučke o sinusima i kosinusu te ih rabiti u računanju duljine, mjere kuta, površine i obujma
- odrediti mjeriva obilježja objekta ili pojave u svakodnevnoj situaciji te primijeniti mjerenje pri rješavanju matematičkih problema i problema u ostalim odgojno-obrazovnim područjima i svakodnevnomu životu.

5. Podatci

Učenici će:

- sustavno prikupiti, klasificirati i organizirati podatke te ih prikazati i analizirati pomoću srednjih vrijednosti (aritmetička sredina, medijan, mod) i raspršenosti (raspon, interkvartilni raspon, standardna devijacija)
- procijeniti parametar srednje vrijednosti uza zadanu pouzdanost

- prepoznati približnu linearnu vezu dviju varijabli, odrediti njezine koeficijente te ju rabiti pri modeliranju
- protumačiti složene događaje, izraziti ih pomoću skupovnih operacija te izračunati njihovu vjerojatnost
- primijeniti normalnu razdiobu.

6. Infinitesimalni račun

Učenici će:

- izračunati prirast i prosječni prirast tablično zadanih funkcija te jednostavnih formulom zadanih funkcija
- protumačiti derivaciju funkcije fizikalno (brzina promjene) i geometrijski (koeficijent smjera tangente u točki) te derivirati polinome
- pomoću derivacije ispitati tok i nacrtati graf polinoma, ponajprije kvadratnoga i kubnoga
- izračunati neodređeni integral polinoma
- geometrijski protumačiti određeni integral te izračunati određeni integral polinoma rabeći Newton-Leibnizovu formulu
- primijeniti derivaciju i određeni integral pri rješavanju jednostavnih problema.

OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA: Matematika, Nacrtna geometrija

3. Prirodoslovno područje

OPIS PODRUČJA

Prirodoslovlje se osniva na spoznajama temeljnih prirodnih znanosti: fizike, kemije, biologije, geografije, geologije. One se razvijaju zahvaljujući čovjekovoj radoznalosti i njegovoj potrebi za odgovorima na pitanja o svom postanku, razvoju, ulozi i mjestu u prirodi i svemiru. Na taj je način prirodoslovlje je dio kulture svake ljudske zajednice. Ono istražuje i opisuje prirodu, svijet žive i nežive tvari, u rasponu od atomske jezgre, preko sustava sumjerljivih čovjeku, do najudaljenijega djelića svemira.

Čovjek uočava osjetilima i instrumentima stalne mijene u prirodi, a prirodne znanosti istražuju zakonitosti, uzroke i sile koje upravljaju tim mijenama. Spoznaje temeljnih prirodnih znanosti izravno doprinose tehnološkomu napretku te osiguravaju održiv razvoj na Zemlji. U prirodoslovnom području sakupljena su stoljećima usvajana znanja koja čine temelj svih tehnologija kojima se čovjek danas koristi. Primjena tih znanja očituje se u medicini, prijevozu, komunikacijama, proizvodnji hrane i drugih dobara, proizvodnji i prijenosu energije, istraživanju i uporabi prirodnih bogatstava, usklađivanju čovjekovih potreba s očuvanjem prirode, kulturi stanovanja, informiranju, umjetnosti, istraživanju postanka svemira. Znanja prikupljena u prirodoslovlju opća su svojina čovječanstva pa prirodoslovlje odlikuje demokratičnost i internacionalnost. Učenjem prirodoslovlja razvija se sustav vrijednosti koji učenike odgaja u smislu ravnopravnosti i odgovarajućega nagrađivanja za njihova postignuća.

Kako bi se prilagodili brzom razvoju znanosti i tehnike/tehnologije i odnosili se odgovorno prema prirodi, okolišu i zdravlju te doprinosili održivu razvoju, učenici trebaju steći temeljnu prirodoslovnu kompetenciju. Učenjem prirodoslovlja učenici razvijaju logičko, stvaralačko i kritičko mišljenje što doprinosi aktivnom ovladavanju okolnostima koje zahtijevaju znanje i stručnost. Učenici stječu temeljna znanja o prirodnim pojavama i sustavima: gibanjima i silama u dijelu prirode u kojemu čovjek živi, elektromagnetskim i termodinamičkim pojavama, relativističkim gibanjima i silama, odnosu tvari i energije, međudjelovanju osnovnih čestica, razvoju svemira na kozmološkoj razini te kvantiziranoj slici mikrosvijeta. Uočavaju važnost otkrića fizičara kao osnove za osmišljavanje i izvedbu suvremenih uređaja.

Učenici upoznaju svojstva tvari koje izgrađuju živi i neživi svijet i procese u kojima te tvari sudjeluju, materijale koji se iz prirode dobivaju jednostavnim postupcima, ali i one proizvedene u suvremenoj industriji. Otkrića kemičara i biologa, koja se osnivaju na

oponašanju prirodnih procesa, pokreću nove tehnologije u proizvodnji hrane i lijekova te doprinose razvoju medicine.

Učenici se upoznaju sa strukturom i funkcioniranjem živih sustava. Polazeći od stanice kao osnovne jedinice živoga bića, otkrivaju se molekularni i submolekularni temelji života, tajne nasljeđivanja i procesi kojima se genetički zapis ostvaruje u nekom od raznovidnih oblika života. Učenici uče o jedinkama i životnim zajednicama ekosustava te o prilagodbi živih bića uvjetima okoliša tijekom evolucije.

Učenici upoznaju geoprostor i njegove zakonitosti, stječu temeljna znanja o prirodnim pojavama i procesima na Zemlji, nastanku, izgledu i značenju ekološkoga i prostornoga sustava. Uče da je ekološki sustav rezultat međuzavisnosti čovjeka i prirode, a prostorni sustav rezultat procesa u regijama. Uče o međudnosu prirodnih elemenata i društvenih pojava i procesa, o snalaženju u prostoru i predočavanju prostora, razumijevanju i vrijednovanju podataka o ekološkim i prostornim sustavima. Pripremaju se za aktivno i savjesno djelovanje u društvu te odgovoran odnos prema okolišu i prirodnim bogatstvima.

Nastava je prirodoslovlja problemski i istraživački usmjerena na prikladan (praktični) rad u laboratoriju i u prirodnoj sredini/okolini. Služi se različitim metodama i pristupima pružajući tako osnovu za studij i cjeloživotno učenje. Eksperimentalni pristup omogućuje višekratno ponavljanje i istraživanje pojava u prirodi, stoga je pokus neizostavan dio prirodoslovnoga odgoja i obrazovanja. Prirodoslovne znanosti imaju dva lica: empirijsko, koje se služi opažanjem i mjerenjem i racionalno, koje se služi logičkim razmišljanjem i matematičkim zaključivanjem.

Prirodoslovni odgoj i obrazovanje ugrađuje se u kurikulum poštujući tri načela:

- suvremeno društvo zahtijeva dostupnost prirodoslovnoga odgoja i obrazovanja svima, bez obzira na spol, dob, kulturnu ili etničku pripadnost, sposobnosti, sklonosti i motivaciju za učenje. Svi učenici trebaju imati priliku za ostvarivanje prirodoslovne pismenosti na različitim razinama, a ostvarit će ju na raznolike načine, i na različitim razinama. Stoga treba omogućiti nastavne programe fizike, kemije, biologije i geografije od temeljne razine do naprednih programa.
- Učenje prirodoslovnih znanosti rad je učenika, a ne rad na učenikima, što znači da zahtijeva tjelesnu i mentalnu aktivnost učenika. Učenici promatraju i opisuju pojave, postavljaju pitanja, usvajaju znanja, smišljaju objašnjenja na različite načine i prenose svoje ideje drugima. Učenici su uključeni u planiranje, postavljanje pretpostavaka, izvođenje pokusa, mjerenje, obradu podataka, rješavanje problema, zaključivanje, raspravu i kritičko prosuđivanje.
- Prirodoslovni odgoj i obrazovanje izgrađuje znanstveni svjetonazor koji odražava intelektualnu i kulturnu tradiciju znanosti. Učenici se upoznaju sa znanstvenim pristupom, načinom istraživanja, pravilima dokazivanja, načinima oblikovanja pitanja i davanja objašnjenja. Osim stjecanja znanja i vještina te razvoja sposobnosti, učenjem prirodoslovnih znanosti izgrađuju se stavovi i odnos prema okolini.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA

Glavni je cilj prirodoslovnoga odgoja i obrazovanja uspostaviti prirodoslovno opismenjeno društvo. Pojedinaac je prirodoslovno opismenjen ako razumije i usvoji potrebu cjeloživotnoga obrazovanja, ako usvoji znanstveni koncept, metode, postupke i načela u donošenju odluka te usmjeri znanje i vještine stečene obrazovanjem za stvaralačko rješavanje problema. Taj se cilj ostvaruje postupno, na pojedinim razinama odgoja i obrazovanja, sukladno dobi učenika.

Usvajanjem ciljeva područja učenici će:

- usvojiti znanja o bitnim pojavama i procesima u prirodi
- steći osnovnu pismenost i usvojiti jezik prirodoslovlja te razumjeti bitne koncepte općega znanja o prirodi i ulogu toga znanja u razvoju tehnike/tehnologije i doprinosu boljemu življenju
- uočiti važnost postignuća prirodnih znanosti u povijesnom kontekstu razvitka civilizacije
- znati naći pouzdane podatke iz različitih izvora te uočiti njihovu važnost u usvajanju znanja

- razumjeti važnost pokusa u laboratoriju i prirodnoj sredini/okolini te neophodnost terenske nastave uz razvoj vještine snalaženja (orijentacije) u prirodi, naučiti upotrebljavati mjerne instrumente te opisati i pozorno izvesti jednostavne pokuse
- uočiti varijable pri proučavanju dane prirodne pojave te istražiti njihovu međuzavisnost
- naučiti raspravljati o pokusima, analizirati, vrjednovati i tumačiti prikupljene podatke, znati prikazati rezultate opažanja i mjerenja grafikonom, tablicom, matematičkim izrazom, tematskom kartom
- razviti kartografsku pismenost, koristiti se informacijskom tehnologijom u prikupljanju, obradi i prikazivanju podataka
- opisivati prirodne pojave pomoću osnovnih koncepata prirodoslovlja, koristiti se modelima u objašnjenju prirodnih pojava
- uočavati i vrjednovati ograničenja primijenjenih metoda, vještina, modela, teorija
- znati postavljati pitanja i tražiti odgovore, samostalno rješavati probleme i surađivati u timskom radu
- usvojiti znanja potrebna za očuvanje prirode, odgovorno se odnositi prema uporabi prirodnih bogatstava uz održivi razvoj, čuvajući prirodnu ravnotežu i biološku raznolikost
- usvojiti međunarodni sustav fizičkih veličina i pripadajućih mjernih jedinica
- znanstvena postignuća staviti u povijesni okvir
- uočiti temeljne sile i gibanja u prirodi, izvore, pretvorbe i prijenos energije, elektromagnetske i valne pojave, upoznati građu atoma i atomske jezgre
- upoznati svojstva i strukturu tvari te promjene tvari u kemijskim procesima
- upoznati životni ciklus živih bića i njihov evolucijski razvoj, građu tijela, ulogu organa, građu žive stanice, važnost gena i njihovu ulogu u nasljeđivanju
- razviti sposobnost tumačenja prirodno-geografskih pojava i procesa na Zemlji, na lokalnoj i globalnoj razini.

OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA

Prvi ciklus

I. PRIRODA I ČOVJEK

1. Povijest znanosti i razvoj civilizacije

Učenici će:

- opisati svoj odnos prema prirodi
- navesti primjere utjecaja velikih otkrića na svakodnevni čovjekov život
- opisati kako su se tijekom razvoja čovječanstva mijenjala tumačenja prirodnih pojava.

2. Istraživanja i komuniciranje

Učenici će:

- izvesti jednostavan pokus koristeći se jednostavnim mjernim instrumentima
- postavljati pitanja o prirodnim pojavama i prirodnim procesima te prikupljati podatke iz različitih izvora
- promatrati i opisati (riječima i crtežom) ključne značajke promatranog objekta, pojave ili procesa
- raspravljati o mogućim rezultatima izvedenog pokusa i izreći zaključak
- crtežom prikazati rezultate jednostavnog pokusa
- napraviti jednostavne modele.

3. Održivi razvoj

Učenici će:

- izraziti poštovanje prema prirodi, živim bićima, drugim ljudima i samima sebi
- imenovati neka najpoznatija zaštićena područja na moru i kopnu u Hrvatskoj
- izraziti suosjećanje za osobe koje pate i za druga ugrožena bića
- opisati značaj vode u životu čovjeka
- navesti primjer obnovljivoga izvora energije.

II. Planet Zemlja

1. Orijentacija u prostoru

Učenici će:

- snalaziti se u neposrednom okružju (dom, škola, naselje)
- orijentirati se) u prostoru prema orijentirima
- orijentirati se u prostoru prema glavnim stranama svijeta
- snalaziti se prema planu ili skici naselja.

2. Zemlja u Sunčevu sustavu

Učenici će:

- na temelju promatranja i bilježenja opisati kretanje Sunca tijekom vremena (dan, godina).

3. Prirodna osnova Zemlje (reljef, klima, voda, tlo, biljni i životinjski svijet)

Učenici će:

- prepoznati i opisati elemente prirodne osnove u mjestu i zavičaju (reljef, klima, vode, tlo, biljni i životinjski svijet)
- razlikovati tipove krajolika u Hrvatskoj.

4. Prirodna bogatstva

Učenici će:

- prepoznati i nabrojiti prirodna bogatstva
- opisati prirodu i učinke promjena na sustave na Zemlji.

5. Predočavanje pojava i prostornih procesa

Učenici će:

- izraditi jednostavan crtež, maketu, model.

III. MATERIJALI I NJIHOVA SVOJSTVA

1. Vrste i izvori

Učenici će:

- razlikovati prirodne materijale iz žive i nežive prirode te umjetne materijale
- navesti tvari koje se koriste za izradu predmeta koji nas okružuju.

2. Struktura i svojstva

Učenici će:

- navesti i opisati agregacijska stanja vode
- opisati kruženje vode u prirodi
- opisati svojstva zraka.

3. Prepoznavanje po svojstvima i rukovanje

Učenici će:

- izmjeriti obujam (volumen) tekućine, masu, temperaturu, vrijeme.
- navesti i izbjeći slučajeve u kojima može doći do ozljeda uzrokovanih opasnim, zapaljivim, eksplozivnim i otrovnim materijalima.

4. Kemijske promjene i reaktivnost

Učenici će:

- navesti primjere kemijskih promjena (kiseljenje mlijeka i kupusa, gorenje svijeće, promjene pri kuhanju jajeta)
- opisati promjene pri gorenju (npr. svijeće)
- opisati promjene pri kuhanju jajeta
- navesti primjere onečišćenja koji utječu na promjene sastava zraka, vode i tla.

IV. ŽIVOT

1. Bioraznolikost

Učenici će:

- opisati raznolikosti u zavičajnoj prirodi
- raspraviti zašto su raznolikost i različitost bogatstvo prirode
- imenovati značajne biljne i životinjske vrste iz najbližega okoliša
- opisati neke zajedničke osobine različitih živih bića
- na temelju promatranja opisati promjene godišnjih doba i povezati ih s promjenama u životu živih bića iz najbližega okoliša
- razlikovati uzgojene od samoniklih biljaka i domaće od divljih životinja.

2. Čovjek i zdravlje

Učenici će:

- navesti glavne dijelove tijela i opisati njihovu osnovnu ulogu
- usporediti čovjeka s drugim živim bićima
- raspraviti i opisati kako se pridržavanjem osnovnih higijenskih navika, pravilnom prehranom i tjelesnom aktivnošću može sačuvati zdravlje.

3. Životni procesi

Učenici će:

- navesti i opisati nekoliko zajedničkih osobina živih bića i obrazložiti ih na primjeru čovjeka
- razlikovati živu od nežive prirode
- navesti i opisati glavne dijelove biljke i opisati ovisnost biljaka o životnim uvjetima
- opisati način prehrane biljaka i životinja.

4. Nasljeđivanje i evolucija

Učenici će:

- usporediti sličnosti i razlike među organizmima s obzirom na srodstvo
- imenovati neke glavne skupine živih bića.

5. Ekosustavi

Učenici će:

- objasniti značaj čovjekova skladna života s prirodom

- navesti glavne ekološke čimbenike
- objasniti na primjerima kako promjene ekoloških čimbenika tijekom godišnjih doba utječu na živa bića
- opisati osnovne životne zajednice, moguće promjene u njima te mjere zaštite
- primijeniti znanja o zbrinjavanju otpada na ekološki prihvatljiv način.

V. GIBANJA I SILE

1. Gibanja

Učenici će:

- opisati promjenu položaja tijela u ovisnosti o vremenu te primijeniti na ostale jednostavne primjere vremenskih pojava u prirodi
- procijeniti, izmjeriti, izraziti brojem i mjernom jedinicom trajanja događaja ili prirodnoga procesa.

2. Sile i polja

Učenici će:

- na jednostavnim primjerima opisati djelovanje jednog tijela na drugo
- opisati djelovanje stalnoga magneta na predmete od različitoga materijala te međusobno djelovanje dvaju magneta.

3. Elektrodinamika

Učenici će:

- opisati električnu struju na primjerima uporabe rasvjete i kućanskih uređaja te navesti načine izbjegavanja opasnosti od djelovanja električne struje na čovjekovo zdravlje.

4. Titranje, valovi, zvuk

Učenici će:

- navesti primjere titranja i valnih gibanja u prirodi
- opisati različite izvore zvuka.

VI. ENERGIJA

1. Rad i energija

Učenici će:

- opisati značaj Sunca za život na Zemlji
- raspraviti toplinsko i svjetlosno djelovanje Sunca
- opisati potrebu zaštite od Sunca
- opisati promjene u pojavnim oblicima vode izazvane zagrijavanjem i hlađenjem.

2. Elektromagnetski valovi i svjetlost

Učenici će:

- objasniti pojavu dana i noći te svjetlosti i sjene.

3. Atomi, atomska jezgra, elementarne čestice

Učenici će:

- na temelju iskustva opisati dijeljenje tijela na sve sitnije i sitnije dijelove.

4. Evolucija svemira

Učenici će:

- nacrtati vidljive objekte na nebu: Sunce, Mjesec i zvijezde
- na temelju promatranja opisati glavna obilježja zvijezda
- na temelju promatranja, tijekom četiri tjedna, razlikovati izgled Mjeseca.

Drugi ciklus

I. PRIRODA I ČOVJEK

1. Povijest znanosti i razvoj civilizacije

Učenici će:

- na određenim primjerima analizirati odnos čovjeka i prirode
- usporediti razvoj civilizacije tijekom povijesnih razdoblja
- opažati prirodne pojave i usporediti njihova objašnjenja s onima iz različitih povijesnih razdoblja.

2. Istraživanja i komuniciranje

Učenici će:

- promatrati, odrediti i bilježiti ključne značajke promatranog objekta, pojave ili procesa
- prepoznati moguće opasnosti i primijeniti odgovarajuće mjere zaštite
- opisati sadržaj provedenoga promatranja ili izvedenoga pokusa
- prikazati rezultate pokusa crtežom, tablicom ili jednostavnim grafikonom
- na temelju promatranja neposredne stvarnosti ili nakon izvođenja jednostavnih pokusa, izreći jezično jasan i utemeljen zaključak o objektu, pojavi ili procesu.

3. Održivi razvoj

Učenici će:

- ukazati na ograničenost neobnovljivih izvora energije
- imenovati obnovljive i neobnovljive izvore energije te raspraviti o učinkovitosti i utjecaju na okoliš
- navesti primjere nejednake proizvodnje i potrošnje hrane u svijetu
- opisati ekološki način proizvodnje hrane
- objasniti na jednostavnom primjeru kako lokalne promjene utječu na biosferu
- imenovati neka najpoznatija zaštićena područja na moru i kopnu u Hrvatskoj
- raspraviti probleme zaštite prirode na primjeru iz vlastitoga okružja
- imenovati zaštićena područja na moru i kopnu u Hrvatskoj.

II. Planet Zemlja

1. Orijentacija u prostoru

Učenici će:

- snalaziti se orijentirati se) prema planu naselja ina geografskoj karti županije, Hrvatske i karti svijeta.

2. Zemlja u Sunčevu sustavu

Učenici će:

- prepoznati i definirati osnovne pojmove o svemiru i Sunčevu sustavu
- razlikovati svemirska tijela
- objasniti položaj Zemlje u Sunčevu sustavu
- opisati utjecaj vrtnje Zemlje oko svoje osi i oko Sunca na život ljudi i gospodarske djelatnosti.

3. Prirodna osnova Zemlje (reljef, klima, voda, tlo, biljni i životinjski svijet)

Učenici će:

- opisati elemente prirodne osnove u Hrvatskoj i u svijetu
- opisati prirodno-geografske procese u zavičaju, Hrvatskoj i svijetu.

4. Prirodna bogatstva

Učenici će:

- razlikovati prirodna bogatstva u Hrvatskoj i na pojedinim kontinentima
- opisati povezanost elemenata prirodne osnove i prostornoga rasporeda prirodnih bogatstva u zavičaju, Hrvatskoj i svijetu.

5. Predočavanje pojava i prostornih procesa

Učenici će:

- rabiti mjerilo u predočavanju prostornih pojava i procesa
- izraditi jednostavne nacрте skice
- predočiti pojave i prostorne procese jednostavnijim grafikonomima i tematskim kartama.

III. MATERIJALI I NJIHOVA SVOJSTVA

1. Vrste i izvori

Učenici će:

- navesti osnovne tvari u živom organizmu (voda, sol...).

2. Struktura i svojstva

Učenici će:

- opisati neka svojstva tvari (vrelšte, talište, gustoću, topljivost).

3. Prepoznavanje po svojstvima i rukovanje

Učenici će:

- izmjeriti obujam (volumen,), masu, temperaturu i vrijeme.

4. Kemijske promjene i reaktivnost

Učenici će:

- opažati temperaturne promjene pri gorenju
- opisati promjene pri otapanju.

IV. ŽIVOT

1. Bioraznolikost

Učenici će:

- upotrijebiti mikroskop pri promatranju
- opisati neke čovjeku korisne i štetne mikroorganizme
- razlikovati osnovne tipove životnih zajednica.

2. Čovjek i zdravlje

Učenici će:

- razlikovati tjelesne osobine muškog i ženskog spola
- opisati promjene u djevojčica i dječaka u pubertetu
- objasniti značaj zdrave prehrane i održavanja higijene za čovjekovo zdravlje
- opisati čimbenike koji mogu trajno narušiti zdravlje.

3. Životni procesi

Učenici će:

- opisati na temelju promatranja različite faze u životu nekih organizama i usporediti ih sa životnim putem čovjeka
- opisati građu i ulogu biljnoga i životinjskoga organizma.

4. Nasljeđivanje i evolucija

Učenici će:

- na primjerima opisati i pokazati kako su se živa bića mijenjala tijekom prošlosti
- opisati zajednička svojstva i srodstvo pojedinih skupina živih bića
- opisati čovjekovu ulogu u odabiru i uzgoju biljaka i životinja.

5. Ekosustavi

Učenici će:

- opisati prilagodbe živih bića određenim tipovima staništa u Hrvatskoj i objasniti kako na njih mogu utjecati promjene u okolišu
- objasniti čovjekovu ulogu u iskorištavanju, mijenjanju i zaštiti prirode
- opisati promjene tvari i protok energije kroz hranidbene lance.

V. GIBANJA I SILE

1. Gibanja

Učenici će:

- opisati gibanja tijela i primijeniti ga na različite prirodne pojave kao što su: vjetar, valovi i živa bića
- izmjeriti i izraziti brojem i mjernom jedinicom te prikazati histogramom prijeđeni put u jednakim vremenskim razmacima pri gibanju tijela.

2. Sile i polja

Učenici će:

- prema primjerima opisati međudjelovanja dvaju tijela na primjerima
- raspraviti o međudjelovanju dvaju magneta na daljinu
- opisati Zemljino magnetsko djelovanje.

3. Elektrodinamika

Učenici će:

- spojiti jednostavni strujni krug uporabom električne baterije, vodiča i žaruljice
- raspraviti jednostavni model električnog strujnog kruga.

4. Titranje, valovi, zvuk

Učenici će:

- opisati titranja u prirodi
- istražiti nastajanje i rasprostiranje valova na vodi te ih opisati uz pomoć pojmova: brijeg, dol, kružni val, ravni val
- istražiti nastajanje zvuka u različitim izvorima i opisati njegovo rasprostiranje kroz različita sredstva.

VI. ENERGIJA

1. Rad i energija

Učenici će:

- opisati različite oblike energije i pretvorbu jednoga oblika u drugi oblik energije
- obrazložiti važnost Sunčeve energije za život na Zemlji.

2. Elektromagnetski valovi i svjetlost

Učenici će:

- samostalno uporabiti povećalo i mikroskop
- objasniti što je duga.

3. Atomi, atomska jezgra, elementarne čestice

Učenici će:

- objasniti koncept mikrosvijeta na iskustvu promatranja povećalom i mikroskopom.

4. Evolucija Svemira

Učenici će:

- navesti, na temelju promatranja, razlike zvjezdanoga neba tijekom različitih godišnjih doba
- crtežom prikazati Zemlju u Sunčevu sustavu i Mjesec kao njezin prirodni satelit
- raspraviti, na temelju promatranja, vidljivost zvijezda i planeta kroz dalekozor (teleskop)
- objasniti zvijezde kao objekte istovrsne Suncu te njihov izgled na nebu
- opisati Sunce kao glavni izvor energije na Zemlji.

Treći ciklus

I. PRIRODA I ČOVJEK

1. Povijest znanosti i razvoj civilizacije

Učenici će:

- razlikovati geocentrični i heliocentrični sustav
- razlikovati znanstveno i religijsko objašnjenje postanka svijeta
- povezati povijest znanosti s razvojem tehnike konkretnim primjerima.

2. Istraživanja i komuniciranje

Učenici će:

- provesti jednostavno istraživanje zadanoga problema pomoću pokusa ili promatranja
- usporediti i sistematizirati rezultate pokusa (ili promatranja)
- prikazati rezultate (opažanja i/ili mjerenja) tablicom, grafički, matematičkim izrazom, kartom...
- prilikom objašnjavanja prirodnih pojava i procesa te prikazivanja rezultata pokusa (ili promatranja) koristiti se prirodoslovnim pojmovima i modelima te podacima (dobivenim mjerenjem) predloženima u tablicama i grafikonima,...
- pronaći podatke u stručnoj literaturi, časopisima ili u bazi podataka na mreži (internetu)
- služiti se međunarodnim sustavom mjernih jedinica.

3. Održivi razvoj

Učenici će:

- navesti osnovne probleme o kakvoći i količini pitke vode na Zemlji
- raspraviti važnost električne energije
- razlikovati načine iskorištavanja mora i ukazati na štetnost pretjerana iskorištavanja
- opisati i analizirati glavne uzroke globalnih promjena
- analizirati zbrinjavanje opasnoga otpada
- raspraviti o vrijednostima koje potiču održivi razvoj.

II. Planet Zemlja

1. Orijentacija u prostoru

Učenici će:

- snalaziti se (orijentirati se) na topografskim kartama i kartama kontinenata
- kao izvor podataka rabiti planove naselja, topografske karte te kompas i GPS za orijentaciju u prostoru i kao izvor podataka.

2. Zemlja u Sunčevu sustavu

Učenici će:

- objasniti uzroke i posljedice gibanja Zemlje
- objasniti kako vrtnja Zemlje oko svoje osi i oko Sunca utječe na život ljudi.

3. Prirodna osnova Zemlje (reljef, klima, voda, tlo, biljni i životinjski svijet)

Učenici će:

- opisati i usporediti elemente prirodne osnove na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i kontinentalnoj razini
- objasniti prirodno-geografske procese u zavičaju, regiji, Hrvatskoj i na pojedinim kontinentima.

4. Prirodna bogatstva

Učenici će:

- objasniti utjecaj elemenata prirodne osnove na prostorni raspored i vrijednovanje prirodnih bogatstava u Hrvatskoj, Europi i svijetu.

5. Predočavanje pojava i prostornih procesa

Učenici će:

- na temelju zadanih podataka predočiti pojave i prostorne procese nacrtima (skicama), grafikonima, tablicama i tematskim kartama.

III. MATERIJALI I NJIHOVA SVOJSTVA

1. Vrste i izvori

Učenici će:

- opisati tvari iz nežive prirode (Svemir, zvijezda, planet))
- opisati organske tvari iz živih organizama.

2. Struktura i svojstva

Učenici će:

- opisati djelovanje tvari na živa bića
- opisati čestičnost tvari, upotrijebiti modele i osnovnu simboliku
- opisati čvrstoću veza među česticama i povezati ju s talištem i vrelištem
- razlikovati kalavost i kovnost
- povezati ionsku strukturu i vodljivost
- povezati topljivost i polarnost otapala
- razlikovati čiste tvari i smjese
- razlikovati jednostavne tvari i složene tvari
- predložiti metode za odvajanje tvari iz smjesa.

3. Prepoznavanje po svojstvima i rukovanje

Učenici će:

- opisati međusobni odnos više tvari
- opisati neuništivost atoma
- prepoznati osnovno laboratorijsko posuđe za mjerenje i izvođenje pokusa
- opisati rizike od uobičajenih zapaljivih, eksplozivnih, otrovnih i nagrizajućih tvari i navesti odgovarajuće mjere zaštite pri rukovanju njima.

4. Kemijske promjene i reaktivnost

Učenici će:

- objasniti kemijske promjene
- povezati procese i prateće energijske promjene
- opisati difuziju i osmozu
- opisati kako kemijske reakcije mogu biti izvori energije
- razlikovati utjecaj koncentracije (u smislu: koncentriranije i razrijeđenije) reaktanata, temperature i katalizatora na brzinu reakcije.

IV. ŽIVOT

1. Bioraznolikost

Učenici će:

- opisati neke vrste živih bića i svrstati ih u pripadajuće sustavne kategorije
- navesti važnost mikroorganizama u kruženju tvari na Zemlji.

2. Čovjek i zdravlje

Učenici će:

- opisati organe u i njihove uloge u čovjekovu tijelu i njihove uloge
- navesti i opisati najčešće poremećaje u radu organskih sustava čovjekova tijela
- opisati kako živčani sustav i hormoni upravljaju različitim procesima u organizmu
- opisati oplodnju, razvoj embrija i fetusa te rođenje djeteta.

3. Životni procesi

Učenici će:

- opisati ulogu metaboličkih procesa u stanici
- opisati životne cikluse stanice
- usporediti građu i ulogu čovjekovih organskih sustava s građom i ulogom organskih sustava predstavnika glavnih skupina životinja.

4. Nasljeđivanje i evolucija

Učenici će:

- imenovati glavne dijelove stanice i opisati njihovu građu i uloge
- utvrditi postojanje nasljedne molekule kojom se informacija prenosi na potomstvo
- na temelju promatranja, opisati različite faze životnih ciklusa biljaka i životinja
- obrazložiti važnost varijabilnosti za nastanak novih vrsta i njihov opstanak u promjenjivim uvjetima.

5. Ekosustavi

Učenici će:

- opisati međuovisnost i prilagodbe živih bića u ekosustavima Hrvatske i pojedinih kontinenata
- opisati primjere koji pokazuju kako prirodne promjene i ljudska djelatnost utječu na ekosustave
- definirati važnost ozonskog omotača u odnosu na Sunčevo zračenje i opasnosti smanjivanja ozonskoga omotača.

V. GIBANJA I SILE

1. Gibanja

Učenici će:

- objasniti i primijeniti prijedeni put, srednju i trenutačnu brzinu i ubrzanje (akceleraciju) na primjerima nejednolikoga, jednolikoga i jednoliko ubranoga pravocrtnoga gibanja
- uz primjene, objasniti slobodni pad
- različitim prikazima opisati gibanja.

2. Sile i polja

Učenici će:

- objasniti, izmjeriti i razlikovati masu, silu težu i težinu
- primijeniti drugi i treći Newtonov zakon gibanja
- istražiti i primijeniti opis sile trenja i elastične sile
- prema primjerima, opisati i izmjeriti tlak
- istražiti i primijeniti ravnotežu na poluzi
- opisati međudjelovanje električnih naboja te djelovanje električne i magnetske sile na daljinu.

3. Elektrodinamika

Učenici će:

- sastavljati i crtati strujne krugove istosmjerne struje i objasniti ulogu svakoga dijela strujnoga kruga
- istražiti i opisati električnu struju, električni napon i otpor za različite materijale i agregacijska stanja
- izmjeriti električnu struju i napon te primijeniti Ohmov zakon
- objasniti zaštitu od električnoga udara i pomoć unesrećenome
- prikazati i navesti primjenu magnetskoga učinka električne struje i pojavu inducirana električnoga napona u zavojnici, gibanjem magnetu u odnosu na zavojnicu.

4. Titranje, valovi, zvuk

Učenici će:

- istražiti valne pojave (odbijanje i lom) i vrste valova te objasniti način rasprostiranja vala
- opisati odnos valne duljine, frekvencije i brzine vala te ga primijeniti na primjerima
- opisati nastajanje i rasprostiranje zvuka u različitim sredstvima te ga objasniti kao titranje sastavnih čestica sredstva.

VI. ENERGIJA

1. Rad i energija

Učenici će:

- objasniti kinetičku i potencijalnu energiju, povezati ih s radom te opisati pretvorbe energije
- opisati, objasniti i primijeniti rad sile i snagu na primjerima iz svakodnevnoga života
- opisati i navesti razlike između unutarnje energije, topline i temperature te objasniti promjenu unutarnje energije
- opisati prijelaze između agregacijskih stanja
- izračunati rad i snagu električne struje pomoću izmjerenih veličina
- objasniti zakon očuvanja energije na različitim primjerima.

2. Elektromagnetski valovi i svjetlost

Učenici će:

- objasniti ideju pravocrtnoga rasprostiranja svjetlosti najvećom brzinom u prirodi
- istražiti i primijeniti zakonitosti odbijanja i loma svjetlosti
- opisati razlaganje bijele svjetlosti na boje i navesti različite primjere.

3. Atomi, atomska jezgra, elementarne čestice

Učenici će:

- opisati razlike između čvrstih tijela, tekućina, plinova i plazme
- istražiti i opisati gustoću tvari te razlikovati gustoću tvari od gustoće tijela
- objasniti čestičnu građu tvari i postojanje prostora između čestica.

4. Evolucija svemira

Učenici će:

- opisati položaj i obilježja Sunca u galaksiji Mliječni put te planete i veličinu Sunčeva sustava
- objasniti pojam galaksije te raspraviti brojnost galaksija u svemiru, brojnost zvijezda u svakoj galaksiji te udaljenost i vidljivost najbliže galaksije.
- usporediti udaljenosti Sunca i drugih zvijezda od Zemlje pomoću vremena potrebna svjetlosti da od njih stigne do Zemlje
- analizirati udaljenosti u svemiru pomoću brzine svjetlosti.

Četvrti ciklus (strukovne škole)

I. PRIRODA I ČOVJEK

1. Povijest znanosti i razvoj civilizacije

Učenici će:

- analizirati znanstvenu i tehnološku revoluciju tijekom povijesti
- objasniti razvitak i primjenu mehanike, elektrotehnike i moderne tehnologije
- opisati racionalističku i empirističku sliku svijeta.

2. Istraživanja i komuniciranje

Učenici će:

- objasniti prirodne pojave/međudjelovanja pozivajući se na osnovna načela prirodnih znanosti rabeći znanstveno nazivlje
- analizirati primjere izvedenih pokusa i primijeniti metode obrade i prikazivanja rezultata
- raspraviti i obrazložiti zaključke.

3. Održivi razvoj

Učenici će:

- analizirati ovisnost gospodarskoga razvoja o izvorima energije
- analizirati ovisnost gospodarskoga razvoja sa stajališta različitih društvenih skupina te ih prikazati na različite načine
- objasniti energetska učinkovitost i usporediti obnovljive izvore energije s neobnovljivima
- analizirati probleme vodoopskrbe u svijetu
- raspraviti prednosti i nedostatke pojedinih izvora energije
- analizirati načine na koje se zbrinjava otpad na lokalnoj i globalnoj razini
- procijeniti mogućnosti povećanja zaštićenih područja u Hrvatskoj i svijetu.

II. Planet Zemlja

1. Orijentacija u prostoru

Učenici će:

- rabiti planove naselja, topografske karte, kompas i uređaj za navođenje (GPS) za kretanje u prostoru
- razlikovati suvremena tehnička sredstva za snalaženje (orijentaciju) i objasniti njihovu primjenu.

2. Zemlja u Sunčevu sustavu

- objasniti položaj Zemlje u Sunčevu sustavu

3. Prirodna osnova Zemlje (reljef, klima, voda, tlo, biljni i životinjski svijet)

Učenici će:

- opisati razlike među elementima prirodne osnove na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i kontinentalnoj razini
- istražiti i analizirati prirodno-geografske procese na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i kontinentalnoj razini.

4. Prirodna bogatstva

Učenici će:

- istražiti odnos čovjeka prema prirodnim bogatstvima u njegovu zavičaju, Hrvatskoj i svijetu.

5. Predočavanje pojava i prostornih procesa

Učenici će:

- predočiti pojave i prostorne procese na temelju zadanih podataka predočiti nacrtima (skicama), grafikonima, tablicama i tematskim kartama
- rabiti jednostavne računalne programe za predočavanje prostornih pojava i procesa.

III. MATERIJALI I NJIHOVA SVOJSTVA

1. Vrste i izvori

Učenici će:

- opisati tvari iz nežive prirode i međusobno ih uspoređivati u odnosu na svojstva i podrijetlo (svemir, zvijezde, planeti)
- objasniti složenost tvari iz živih organizama i prepoznati dijelove strukture (funkcionalne skupine) koji određuju bitna svojstva
- opisati svojstva sintetiziranih tvari i njihovu primjenu.

2. Struktura i svojstva

Učenici će:

- pomoću modela strukture tvari objasniti svojstva agregacijskih stanja
- uočiti trodimenzijsku (prostornu) strukturu molekula i objasniti posljedična svojstva tvari (stereoizomerija).

3. Prepoznavanje po svojstvima i rukovanje

Učenici će:

- prepoznati i znati upotrebljavati osnovno laboratorijsko posuđe za mjerenje i izvođenje pokusa+
- odrediti neke tvari prema fizičkim svojstvima
- odrediti neke tvari prema reakcijama s odabranim reagensima.

4. Kemijske promjene i reaktivnost

Učenici će:

- opisati spontanost fizičkih i kemijskih procesa
- opisati kako promjenama uvjeta možemo utjecati na brzine i ravnoteže procesa.

IV. ŽIVOT

1. Bioraznolikost

Učenici će:

- analizirati poveznicu između biološke raznolikosti i održiva razvoja
- definirati znanstveni način svrstavanja živih bića.

2. Čovjek i zdravlje

Učenici će:

- objasniti osnove građe i uloge čovjekova organizma
- primijeniti i obrazložiti osnovna načela zaštite zdravlja i higijene te razviti pozitivne stavove o odgovornosti za vlastito zdravlje i zdravlje društva u cjelini
- raspraviti ovisnosti i štetne pojave koje ugrožavaju zdravlje i život
- usporediti i obrazložiti različita stajališta o spolnosti; razlike u spolnoj orijentaciji, kontracepciji, pobačaju i spolno prenosivim bolestima.

3. Životni procesi

Učenici će:

- opisati temeljni proces kojim se genska informacija prenosi s roditelja na potomstvo
- objasniti kako stanice koriste tvari i energiju za održavanje života.

4. Nasljeđivanje i evolucija

Učenici će:

- objasniti univerzalnost stanične građe
- opisati strukturu i ulogu molekula odgovornih za prijenos genskih informacija
- navesti i objasniti temeljne principe nasljeđivanja
- objasniti zajedničko podrijetlo živih bića
- opisati procese koji su doveli do nastanka bioraznolikosti.

5. Ekosustavi

Učenici će:

- analizirati čovjekov utjecaj na prirodu i promjene ekosustava te predvidjeti moguće posljedice toga djelovanja na lokalnoj i globalnoj razini.

V. GIBANJA I SILE

1. Gibanja

Učenici će:

- primijeniti pojmove pomak, put, brzina i ubrzanje (akceleracija) na pravocrtnim gibanjima i na jednolikomu kružnomu gibanju
- analizirati okomiti (vertikalni) i vodoravni (horizontalni) hitac.

2. Sile i polja

Učenici će:

- opisati impuls sile i količinu gibanja
- primijeniti prvi, drugi i treći Newtonov zakon gibanja

- primijeniti opći zakon gravitacije
- izmjeriti centripetalnu silu i primijeniti njezin izraz
- primijeniti opis djelovanja sila u tekućinama i plinovima
- prikazati i objasniti međudjelovanje električnih naboja te primijeniti Coulombov zakon i osnovne pojmove za električno polje.

3. Elektrodinamika

Učenici će:

- objasniti pojmove o kojima je ovisno gibanje električnog naboja, i pojmove koji ga opisuju te ih primijeniti ih na strujne krugove istosmjerne i izmjenične struje
- izmjeriti napon, električnu struju i otpor te primijeniti Ohmov zakon na strujne krugove istosmjerne i izmjenične struje
- primijeniti opis magnetskoga učinka električne struje te djelovanje sile na naboj u gibanju i na vodič kojim teče struja u magnetskomu polju
- izvesti pokusom i primijeniti Faradayev zakon indukcije.

4. Titranje, valovi, zvuk

Učenici će:

- objasniti i primijeniti harmonijsko titranje i pojavu rezonancije
- primijeniti opis valnoga gibanja i zvučnih valova.

VI. ENERGIJA

1. Rad i energija

Učenici će:

- primijeniti koncepte rada, snage, kinetičke i potencijalne energije
- primijeniti zakone koji opisuju idealni plin i zakone termodinamike
- objasniti i primijeniti električnu potencijalnu energiju te rad i snagu električne struje
- primijeniti zakon očuvanja energije.

2. Elektromagnetski valovi i svjetlost

Učenici će:

- opisati elektromagnetsko titranje i spektar elektromagnetskih valova
- objasniti primjenu elektromagnetskih valova u prijenosu informacija na daljinu
- primijeniti zakone geometrijske i valne optike na svjetlost
- opisati i objasniti ogib elektrona valnom naravi čestica.

3. Atomi, atomska jezgra, elementarne čestice

Učenici će:

- objasniti pojmove, ideje i teorije koje opisuju atom, atomsku jezgru, pojavu radioaktivnosti i kvantiziranost
- opisati i objasniti fotoelektrični efekt čestičnom naravi svjetlosti
- objasniti primjenu nuklearne energije.

4. Evolucija svemira

Učenici će:

- na temelju promatranja, opisati glavne objekte u svemiru: zvijezde, zvijezda, galaksije i nakupine galaksija
- objasniti teoriju Velikog praska kao početak prostor-vremena te širenje i hlađenje svemira nakon Velikog praska

- raspraviti prožimanje svemira gravitacijskom silom
- opisati evoluciju Sunca i njegova zračenja
- opisati starost Zemlje u odnosu na svemir te utvrditi vremensko razdoblje postojanja *Homo sapiensa* na Zemlji
- objasniti termonuklearne procese u zvijezdama i zračenje energije
- opisati odnos tamne i vidljive tvari u svemiru.

Četvrti ciklus (gimnazije)

I. PRIRODA I ČOVJEK

1. Povijest znanosti i razvoj civilizacije

Učenici će:

- opisati teoriju termodinamičke, biološke, geološke i kozmološke evolucije
- argumentirati prirodno-znanstveni pogled na svijet
- objasniti redukcionizam i holizam
- raspraviti ulogu kvantne hipoteze u razumijevanju strukture materije.

2. Istraživanja i komuniciranje

Učenici će:

- objasniti prirodne pojave/međudjelovanja/procese pozivajući se na osnovna načela prirodnih znanosti rabeći znanstveno nazivlje
- koristiti se modelima pri objašnjenju određenih prirodnih procesa
- primijeniti osnovna načela pri rješavanju hipotetskih problema i zadataka
- povezivati teoriju i pokus
- osmisliti i provesti pokuse (promatranja) kojima se istražuje međuzavisnost pojedinih varijabla uz kontrolu ostalih varijabla
- analizirati, vrednovati i tumačiti sakupljene podatke i izvore podataka
- koristiti se informacijskom tehnologijom u sakupljanju, obradi i prikazivanju podataka
- procijeniti ograničenja u primijenjenim metodama, tehnikama, modelima i teorijama.

3. Održivi razvoj

Učenici će:

- analizirati utjecaj čovjekove djelatnosti na promjene poljoprivrednih površina i prirodnih staništa
- raspraviti o zaštiti i poboljšanju ljudskoga zdravlja na globalnoj i regionalnoj razini
- povezati potrošnju energije s onečišćenjem atmosfere
- ukazati na prepreke s kojima se susrećemo u nastojanju da živimo u suglasju s prirodom
- usporediti postupke dobivanja električne energije i njihova utjecaja na okoliš
- analizirati načine na koje se zbrinjava otpad na lokalnoj i globalnoj razini
- procijeniti mogućnosti povećanja zaštićenih područja u Hrvatskoj i svijetu.
- obrazložiti potrebu razvoja novih tehnologija (fuzijske elektrane, nova goriva, nanotehnologija).

II. Planet Zemlja

1. Orijentacija u prostoru

Učenici će:

- rabiti planove naselja, topografske karte, kompas i GPS za kretanje u prostoru

- primijeniti suvremena tehnička sredstva za snalaženje (orijentaciju)..

2. Zemlja u Sunčevu sustavu

Učenici će:

- objasniti strukturu svemira, Sunčev sustav i teoriju velikoga praska.

3. Prirodna osnova Zemlje (reljef, klima, voda, tlo, biljni i životinjski svijet)

Učenici će:

- izdvojiti prednosti i nedostatke elemenata prirodne osnove i planirati njihovo optimalno vrjednovanje
- istražiti, analizirati, usporediti i vrjednovati prirodno-geografske procese na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i kontinentalnoj razini
- objasniti razlike među sustavima odgovornim za promjene na Zemljinoj površini.

4. Prirodna bogatstva

Učenici će:

- istražiti i usporediti načine vrjednovanja i racionalnoga raspolaganja prirodnim bogatstvima na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, kontinentalnoj i globalnoj razini.

5. Predočavanje pojava i prostornih procesa

Učenici će:

- predočiti pojave i prostorne procese na temelju zadanih i samostalno prikupljenih podataka koristeći se nacrtima (skicama), grafikonima, tablicama, tematskim kartama i računalnim programima
- rabiti jednostavne računalne programe za predočavanje prostornih pojava i procesa.

III. MATERIJALI I NJIHOVA SVOJSTVA

1. Vrste i izvori

Učenici će:

- opisati tvari iz nežive prirode i međusobno ih uspoređivati u odnosu na svojstva i podrijetlo (svemir, zvijezde, planeti)
- analizirati složenost tvari iz živih organizama i prepoznati dijelove strukture (funkcionalne skupine) koji određuju bitna svojstva
- opisati svojstva sintetiziranih tvari i njihovu primjenu.

2. Struktura i svojstva

Učenici će:

- objasniti svojstva tvari u različitim agregacijskim stanjima (pomoću modela strukture tvari)
- povezati strukturu atoma s položajem elementa u PSE
- iz položaja u PSE predvidjeti neka svojstva elementnih tvari i jednostavnijih spojeva
- modelima strukture molekula objasniti svojstva (polarnost, optička aktivnost) tvari
- povezati apsorpcijske spektre (UV, IR, MS, NMR) sa strukturom molekula
- uočiti trodimenzijsku (prostornu) strukturu molekula i objasniti posljedična svojstva tvari (stereoizomerija)
- opisati kiralnost i kompleksnost bioloških spojeva.

3. Prepoznavanje po svojstvima i rukovanje

Učenici će:

- opisati glavne metode kvalitativne i kvantitativne analize sastava uzoraka
- ispravno iskazivati kvantitativni sastav uzoraka

- upotrebljavati osnovno laboratorijsko posuđe za mjerenje i izvođenje pokusa
- analizirati neke tvari prema reakcijama s odabranim reagensima
- analizirati neke tvari prema fizikalnim svojstvima
- povezati svojstva tvari sa strukturnim svojstvima molekula (funkcijske skupine)
- razvrstati tvari prema strukturnim svojstvima molekula (ugljikovodici, alkeni, alkoholi...)...
- povezati strukturna svojstva molekula s mjerljivim svojstvima tvari (spektri, topivost ...)

4. Kemijske promjene i reaktivnost

Učenici će:

- opisati uvjete spontanosti fizičkih i kemijskih procesa
- opisati ravnotežno stanje kao najvjerojatnije u sustavu mnoštva čestica
- objasniti velike razlike u brzinama reakcija i čimbenike kojima možemo utjecati na brzine procesa (koncentracije reaktanata, temperatura, katalizatori)
- opisati reakcije potaknute svjetlošću ili prolazom električne struje
- objasniti pojam dinamičke ravnoteže i čimbenika koji na nju utječu (koncentracije, tlak, temperatura)
- objasniti kako reakcije mogu biti izvori termičke energije (mjerenje topline)
- objasniti kako reakcije mogu biti izvori električne energije (elektrokemijski članci)
- razlikovati svojstva i reaktivnost najčešćih anorganskih i organskih spojeva.
- razvrstati kemijske reakcije prema biti promjena u molekulama (adicija, eliminacija, supstitucija)
- objasniti reaktivnost i međudjelovanja tvari na temelju strukturnih svojstava molekula

IV. ŽIVOT

1. Bioraznolikost

Učenici će:

- procijeniti odnose koji utječu na biološku raznolikost i održivosti života u biosferi
- opisati značaj i ulogu mikroorganizama, protoktista, biljaka, životinja u biosferi i objasniti njihovu povezanost s čovjekom
- analizirati kako je velika raznolikost živoga svijeta utemeljena na jedinstvenoj molekularnoj organizaciji
- analizirati utjecaj evolucijskih procesa na bioraznolikost.

2. Čovjek i zdravlje

Učenici će:

- analizirati osnove građe i uloge čovjekova organizma
- navesti najčešće uzroke poremećaja zdravlja i obrazložiti načine prevencije i liječenja
- usporediti i obrazložiti različita stajališta o spolnosti; razlike u spolnoj orijentaciji, kontracepciji, pobačaju i spolno prenosivim bolestima.

3. Životni procesi

Učenici će:

- analizirati povezanost građe i uloge živih organizama
- usporediti razlike u razmnožavanju i razvoju različitih skupina živih bića.

4. Nasljeđivanje i evolucija

Učenici će:

- analizirati osnovna načela nasljeđivanja i zajedničko podrijetlo i razvoj živog svijeta

- objasniti molekulsku organizaciju stanice, genski zapis i sintezu proteina
- analizirati kako evolucijski procesi utječu na bioraznolikost
- objasniti mogućnosti izmijene genskoga materijala, kloniranje pojedinih biljnih i životinjskih vrsta te raspraviti različite oblike njihove primjene

5. Ekosustavi

Učenici će:

- razlikovati odnose u biosferi i analizirati posljedice čovjekova djelovanja na nju
- analizirati uzajamnu ovisnost živih bića u ekosustavima
- objasniti kako međudjelovanje ekoloških čimbenika i prirodnoga odabira utječu na gensku snagu populacije.

V. GIBANJA I SILE

1. Gibanja

Učenici će:

- primijeniti opis pravocrtnih gibanja i jednolikoga kružnoga gibanja pomoću kinematičkih veličina u rješavanju problema
- analizirati složena gibanja
- objasniti i navesti razlike između translacije (pomaka) i rotacije (vrtanje) tijela.

2. Sile i polja

Učenici će:

- primijeniti prvi, drugi i treći Newtonov zakon gibanja
- primijeniti opći zakon gravitacije
- opisati dinamički i primijeniti jednoliko kružno gibanje
- objasniti inercijske i akcelerirane sustave
- primijeniti zakon očuvanja količine gibanja
- primijeniti osnovne koncepte mehanike fluida
- prikazati i objasniti međudjelovanje električnih naboja i primijeniti Coulombov zakon
- primijeniti osnovne pojmove za magnetsko, električno i gravitacijsko polje.

3. Elektrodinamika

Učenici će:

- izmjeriti i objasniti električne veličine u strujnim krugovima
- primijeniti Ohmov zakon i zakon očuvanja električnoga naboja na strujne krugove istosmjerne i izmjenične struje
- opisati i primijeniti magnetsko polje električne struje
- primijeniti opis djelovanja sile na naboj u gibanju i na vodič kojim teče struja u magnetskomu polju te opis sile među vodičima kojima teče struja
- istražiti i primijeniti Faradayev zakon indukcije.

4. Titranje, valovi, zvuk

Učenici će:

- primijeniti osnovne pojmove vezane uz prisilno (nametnuto) i prigušeno harmonijsko titranje te pojavu rezonancije
- opisati nastajanje i rasprostiranje različitih vrsta mehaničkih valova
- primijeniti opis valnoga gibanja na pojave zvučnih valova.

VI. ENERGIJA

1. Rad i energija

Učenici će:

- primijeniti koncepte rada i energije u mehaničkim sustavima
- objasniti osnove unutarnje energije tvari na temelju gibanja sastavnih čestica (kinetička teorija unutarnje energije)
- primijeniti koncepte rada i energije u termodinamičkim sustavima
- primijeniti koncepte rada i energije u elektromagnetskim sustavima
- primijeniti zakon očuvanja energije.

2. Elektromagnetski valovi i svjetlost

Učenici će:

- objasniti elektromagnetsko titranje te postanak, rasprostiranje i spektar elektromagnetskih valova
- objasniti primjenu elektromagnetskih valova u prijenosu informacija na daljinu
- primijeniti zakone geometrijske i valne optike na svjetlost
- opisati i objasniti ogib elektrona valnom naravi čestica
- objasniti i primijeniti osnovne ideje specijalne teorije relativnosti.

3. Atomi, atomska jezgra, elementarne čestice

Učenici će:

- raspraviti osnovne ideje i pojmove kvantne teorije te pojmove i teorije koje opisuju atom, atomsku jezgru, pojavu radioaktivnosti i elementarne čestice
- objasniti fotoelektrični efekt i njegovu primjenu
- objasniti dobivanje nuklearne energije
- objasniti na primjerima osnove poluvodičke elektronike i nanotehnologije.

4. Evolucija Svemira

Učenici će:

- na temelju promatranja, opisati glavne objekte u svemiru: zvijezde, zvijezda, galaksije i nakupine galaksija te razlikovati zvijezde po veličini, temperaturi i starosti
- objasniti teoriju Velikog praska kao početak "prostor-vremena" te širenje i hlađenje svemira-nakon Velikog praska
- raspraviti prožimanje svemira gravitacijskom silom
- objasniti procese formiranja i evolucije zvijezda (supernove, neutronske zvijezde, pulsari, kvazari, crne jame) te evoluciju Sunca
- opisati starost Zemlje u odnosu na svemir te utvrditi vremensko razdoblje postojanja Homo sapiensa na Zemlji
- opisati odnos tamne i vidljive tvari u svemiru
- prikazati i objasniti jednostavne modele i simulacije planetnih i zvjezdanih sustava.

OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA: Priroda i društvo, Priroda, Geografija, Biologija, Kemija, Fizika

4. Tehničko i informatičko područje

OPIS PODRUČJA

Tehnika (grč. *tehne* – umjetnost, umijeće, spretnost, vještina) postoji od vremena kada su ljudi načinili prve kamene oštrice, zapalili vatru i naoštrenim štapom izrovali zemlju kako bi posadili sjemenke, a danas se razvila do neslučenih razmjera. Zrakoplovi, vlakovi i automobili prenose ljude i terete velikom brzinom, od mjesta do mjesta. Telefoni, televizija i računalne mreže pomažu ljudima u međusobnoj komunikaciji diljem svijeta, rakete prodiru u svemirske prostore, a različite sonde u najveće morske dubine. Lijekovi i medicinski uređaji omogućuju ljudima dulji i zdraviji život. Pod nazivom *tehnika* podrazumijeva se sveukupnost oruđa, naprava, sustava i postupaka koji je stvorio čovjek kako bi prirodno okruženje prilagodio svojim potrebama.

Kao što prirodne znanosti izučavaju prirodu otkrivajući zakonitosti u njoj i opisujući njezine fenomene, tako tehničke znanosti na temelju tih fenomena stvaraju principe po kojima se mogu stvarati proizvodi, usluge i sustavi za zadovoljenje određenih ljudskih potreba. Izumi (inovacije) i stvaralački pronalasci u temeljima su tehničkoga razvoja i napretka. Pojam izuma (inovacije) podrazumijeva raspon od svakodnevnih malih pomaka u unaprijeđenju i obnavljanju postojećih proizvoda i usluga do korjenitih promjena kojima se stvaraju novi proizvodi i usluge ili generičkih promjena, kojima se stvaraju nove industrijske grane.

Novi proizvodi i usluge često se unaprjeđuju ili izumljuju stvaralačkim slaganjem i spajanjem prethodno razrađenih principa.

Tehnika se dijeli na područja koja možemo nazvati tehnologijama. Naziv *tehnologija* ima višestruko značenje, počevši od naziva kakva postupka ili procesa (proizvodnoga, poslovnoga, obrazovnoga, medicinskoga), preko naziva koje tehničke grane (kemijska tehnologija, strojarstva tehnologija, građevinska tehnologija, medicinska tehnologija, informacijska i komunikacijska tehnologija), čak do naziva koji se rabi za pojam *tehnika*. Isto tako, pojam *tehnika* često se koristi za označavanje tehničke tvorevine (alata, uređaja, stroja), a pojam tehnologija označava procese kakve izradbe, tako da značenja tih naziva trebamo zaključiti iz konteksta.

Posebno važno mjesto danas ima informacijska i komunikacijska tehnologija pa je ona u ovom obrazovnom području dobila istaknuto mjesto u nazivu područja. Ona ima i alternativni naziv: *tehnologija informacijskoga društva*. Naziv informatika (od franc. *information* – informacija i *technique* - tehnika) obuhvaća teme iz područja informacijskih znanosti i područja računarstva. Informatika se, bez izuzetka, primjenjuje u svim područjima ljudske djelatnosti, zbog toga je u europskomu kompetencijskomu okviru ovladavanje njome svrstano u jednu od osam ključnih kompetencija, tzv. digitalne kompetencije.

Tehničko i informatičko područje učenicima omogućuje stjecanje znanja, razvoj vještina rada i umijeća uporabe tehničkih proizvoda u svakodnevnom životu, radu i učenju te razvija spoznaje o gospodarskim i etičkim vrijednostima ljudskoga rada. U tomu području učenici stječu i temeljna znanja o tehnologijama informacijskoga društva. Kako bi postali uspješni pojedinci, prilagodljivi brzim promjenama u društvu, znanosti i tehnologiji, učenici trebaju steći znanja o tehnici i informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji te razviti vještine i sposobnosti njene uporabe u različitim okolnostima te razvijati svijest o njezinim mogućnostima, ograničenjima, prednostima i nedostacima.

Zbog toga je za razvoj svakoga pojedinca nužno: poznavati i razumjeti tehniku, tehnologiju i informatiku; razviti svijest o proizvodnji kao uvjetu opstanka i održiva razvoja; posjedovati osnovna znanja, vještine rukovanja i upravljanja tehničkim napravama i sustavima te znanja potrebna za izbor odgovarajućih materijala, sredstava i metoda rada; razviti vještine uporabe različitih tehničkih naprava; posjedovati osnovna znanja i vještine uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije; usvojiti kompetenciju dizajniranja i procjene estetske vrijednosti različitih materijalnih proizvoda i usluga.

Učenici će, također, usvojiti znanja o načelima djelovanja tehničkih sustava. Bitno je da tehniku shvate kao skup znanja i procesa kojima se stvaraju nove (materijalne i nematerijalne) vrijednosti, zasnovane na poznavanju prirodoslovlja te poštivanju društvenih, ekoloških, estetskih i etičkih vidova. Pritom je važno razumjeti pojam inženjerstva kao procesa stvaranja proizvoda ili usluga te shvatiti da se određeni problem može riješiti na više načina koje treba vrjednovati u odnosu na zadane uvjete, imajući na umu da ne postoje idealna nego optimalna rješenja.

Samostalnim radom učenici će steći spoznaje o osnovama tehničkoga stvaralaštva. S obzirom da se složeniji problemi rješavaju skupnim radom te da podjelom rada, sposobnosti i vještine pojedinaca dolaze do izražaja pa se tako razvija sposobnost suradničkoga rada učenika, odnosno rada u skupinama. Dobro osmišljeni inženjerski projekti izvođenjem praktičnoga rada omogućuju stjecanje znanja, vještina i stavova potrebnih za sudjelovanje u pronalazačkomu (inovativnom) i natjecateljskomu (konkurentnomu) poduzetništvu te za razvoj kompetencije *učiti kako učiti*.

Učenje i poučavanje iz područja informacijske i komunikacijske tehnologije učenicima će omogućiti razvoj vještina djelotvorne uporabe računala i korisničkih programa, stjecanje temeljnih znanja o osnovnim načelima i idejama na kojima su sazdana računala i ostale naprave, sustavi i infrastruktura informacijskoga društva te razvijanje vještina i sposobnosti primjene informacijske i komunikacijske tehnologije pri rješavanju problema u različitim područjima primjene, što se produbljuje međupredmetnim temama.

Danas postoje mnogi računalom upravljani uređaji, postrojenja i proizvodni postupci. Interdisciplinarnom suradnjom stručnjaka različitih tehničkih i umjetničkih područja sa stručnjacima područja informatike i računarstva mogu se ostvariti novi proizvodi i usluge. Učenici će u okviru ovoga područja steći osnovna saznanja o tim mogućnostima kako bi u budućnosti mogli poboljšati kakvoću života u svojoj užoj i široj zajednici.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA

Učenici će:

- spoznati ulogu i utjecaj tehnike na promjene u suvremenom svijetu
- spoznati tehniku kao plod stoljetnih stvaralačkih čovjekovih sposobnosti te njezinu ulogu i utjecaj na promjene u suvremenom svijetu
- spoznati ulogu koju imaju prirodoslovlje i matematika pri stvaranju i uporabi tehničkih proizvoda i usluga
- usvojiti znanja i razviti motoričke vještine, umijeća, sposobnosti te samopouzdanje u rukovanju različitim priborom, alatima, uređajima i strojevima koji služe za izradbu proizvoda i usluga kod kuće, na radnom mjestu i u širem okruženju
- biti osposobljeni za uporabu računala, informacijske i komunikacijske tehnologije u učenju, radu i svakodnevnom životu
- razviti algoritamski način razmišljanja, steći vještine i sposobnosti primjene računala pri rješavanju problema u različitim područjima primjene
- razviti sposobnosti tehničkoga i informatičkoga sporazumijevanja te uporabe tehničke i informatičke dokumentacije
- usvojiti znanja, vještine i stavove potrebne za donošenje razumnih odluka koje se odnose na rad i proizvodnju, okoliš, održivi razvoj uz poštivanje sigurnosnih, etičkih, gospodarskih, ekoloških i kulturnih načela
- razviti kritičnost i kompetencije za estetsko vrjednovanje i dizajn proizvoda i usluga
- postati dobro obaviješteni potrošači koji će moći ocijeniti tehnička svojstva proizvoda i usluga
- biti osposobljeni za pravilan i sretan izbor nastavka školovanja i zanimanja.

Prvi ciklus

I. TEHNIČKO STVARALAŠTVO

1. Praktični rad – izradba proizvoda estetskim oblikovanjem materijala

Učenici će:

- oblikovati različite rukotvorine, primjerice suvenire i druge prigodničarske radove ili uporabne predmete od različitih materijala, bez primjene alata
- osmisлити i napraviti rukotvorine - kao suvenire i druge uporabne predmete - prema predlošcima i slobodnom izboru iz hrvatske narodne baštine, i to oblikovanjem različitih materijala i uporabom pribora i jednostavnih alata
- opisati i komentirati postupak izradbe rukotvorine
- razviti finu motoriku sastavljanjem konstrukcijskih elementa.

2. Planiranje i vrednovanje proizvoda i usluga

Učenici će:

- sudjelovati u osmišljavanju rješenja zadanoga problema razmatrajući više ideja
- napraviti projekt potreban za izradu proizvoda
- utvrditi vrijednost proizvoda računanjem: s obzirom na vrijednost utrošenoga materijala i rada te mu odrediti cijenu za moguće stavljanje proizvoda na tržište
- procijeniti, uz učiteljevu pomoć, likovno-uporabnu vrijednost napravljena proizvoda s obzirom na postavljene zadatke.

3. Pribor, alati i strojevi za oblikovanje materijala i proizvoda

Učenici će:

- nabrojiti alate koje su ljudi tijekom prošlosti izrađivali kako bi poboljšali i olakšali život
- eksperimentiranjem otkriti kako rade određene naprave te kako se mogu rastaviti i ponovno sastaviti
- objasniti zašto je potrebno održavati pribor, alat i uređaje ispravnima i čistima
- prepoznati i objasniti čemu služe tehnički simboli i znakovi koje učenici susreću u svakodnevnom životu.

4. Sastavljanje sustava iz elektrotehnike, elektronike i robotike

Učenici će:

- sastaviti jednostavni strujni krug služeći se niskonaponskim komponentama.

5. Sigurnost na radu i u prometu

Učenici će:

- urediti radno mjesto kako bi tijekom rada izbjegli slučajeve u kojima može doći do samoozljeđivanja i ozljeđivanja
- pridržavati se pravila potrebnih za siguran rad s materijalima, alatima i uređajima
- razlikovati pravilno i nepravilno ponašanje u prometu u slučajevima u kojima su učenici pješaci ili biciklisti
- sudjelovati u javnomu prometu poštujući prometne znakove, pravila i propise
- predvidjeti i izbjeći situacije u kojima može doći do samoozljeđivanja i ozljeđivanja zbog nepridržavanja prometnih pravila i nekorištenja propisane opreme
- rješavati prometne situacije, na zadanim predlošcima i na terenu te opisati moguće opasnosti u javnomu prometu koje nastaju zbog nepoštivanja prometnih pravila.

II. SVIJET TEHNIKE

1. Obilježja i osnovni koncepti tehnike

Učenici će:

- objasniti razliku svijeta prirode od svijeta tehnike koji je stvorio čovjek
- nabrojiti različite alate i objasniti zašto se ljudi njima služe u izradbi potrebnih i korisnih proizvoda
- opisati temeljne tehničke funkcije malih elektroničkih uređaja poznatih im iz svakodnevnoga života te kako pravilno rukovati njima
- opisati zanimanja i obrte osoba s kojima se susreću u svakodnevnomu životu.

2. Kulturni, društveni, gospodarstveni i politički učinci tehnike

Učenici će:

- objasniti kako tehnika, tj. tehnički izumi utječu na način i kakvoću življenja
- opisati kako se s razvojem tehnike razvijala poljoprivreda, graditeljstvo, promet, alati i strojevi
- obrazložiti osmišljeni projekt kao stvaralački proces kojim se ideja ostvaruje radom.

3. Energija u svakodnevnomu životu i proizvodnji

Učenici će:

- objasniti važnost energije za čovjekov život i rad: Sunčeva je energija izvor života
- utvrditi da energija može poprimati različite oblike
- objasniti zašto treba čuvati i štedjeti energiju
- nabrojiti vrste i oblike energije koje se koriste u kućanstvu
- opisati kakvim opasnostima čovjek može biti izložen zbog neispravna rukovanja uređajima
- razlikovati baterije prema vrsti, obliku i primjeni te objasniti razliku između baterije i akumulatora
- razlikovati nekoliko vrsta žaruljica i objasniti važnost uporabe štednih žarulja u kućanstvu.

4. Suvremene tehnologije

Učenici će:

- opisati kako suvremeni tehnički alati i uređaji služe ljudima u brzomu i uspješnu obavljanju djelatnosti u graditeljstvu, poljoprivredi, prometu i medicini te u svakodnevnomu životu.

5. Tehnika i okoliš

Učenici će:

- razlikovati smeće od otpada
- objasniti važnost zaštite i očuvanja okoliša te opasnosti koje prijete zagađivanjem okoline izazvane nebrigom svakoga pojedinca
- sakupljati, razvrstavati i pravilno odlagati otpad iz škole i vlastitoga doma
- djelovati na očuvanje čistoće voda
- sudjelovati u školskim eko-akcijama: sakupljanju otpada i urednu održavanju okoliša.

III. INFORMACIJSKA I KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

1. Osnove informacijske i komunikacijske tehnologije

Učenici će:

- objasniti kojim sve načinima komuniciraju s prijateljima i unutar obitelji te kako pronalaze odgovore na svoja pitanja
- opisati načine svojih zabavnih aktivnosti u kojima koriste informacijsku i komunikacijsku tehnologiju
- prepoznati razliku između podatka i informacije
- spoznati da ljudi međusobno razmjenjuju ideje razmjenom informacija u govornom, pisanom ili slikovnom obliku uporabom različitih dogovorenih simbola
- prepoznati da informacijska i komunikacijska tehnologija pomaže razmjeni informacija.

2. Strojna i programska oprema računala

Učenici će:

- nabrojiti vidljive vanjske dijelove osobnoga računala i njihovu namjenu
- savladati postupak pravilnoga uključivanja i isključivanja računala
- pokrenuti i zaustaviti program
- imenovati osnovne dijelove prozora te postupak zatvaranja programa
- razlikovati dijelove radne površine, ikona i simbola prečaca na radnoj površini te rabiti jednostruki i dvostruki klik mišem
- opisati što su datoteke i datotečne mape i gdje su one smještene
- obavljati osnovne operacije s mapama i datotekama (stvaranje mapa i podmapa, premještanje i kopiranje mapa i datoteka, obavljanje tih radnja povlačenjem miša).

3. Internet i mrežne usluge

Učenici će:

- prepoznati osnovne usluge Interneta (elektroničku poštu, pregledavanje mrežnih stranica, društvene mreže)
- razmjenjivati podatke elektroničkom poštom, s osobama koje zaista poznaju
- upotrebljavati pojedine društvene mreže uz nadzor roditelja ili učitelja.

4. Obradba zvuka, crteža i slika

Učenici će:

- pravilno upotrebljavati CD/DVD diskove
- pokrenuti i upotrebljavati obrazovne programe i snalaziti se u njima
- upotrijebiti jednostavan program za crtanje (odrediti područje crtanja, odabrati vrstu olovke, povlačiti simbol olovke po radnoj površini)
- preslušavati audiozapise i pregledavati videozapise pohranjene na CD/DVD disku (znati upotrebljavati naredbe za početak, zaustavljanje i privremeno zaustavljanje reprodukcije te snimati vlastite audiozapise)
- snimati fotozapise
- pohranjivati i pregledavati digitalne fotografije.

5. Obradba teksta

Učenici će:

- upotrebljavati jednostavan program za pisanje tekstova i savladati uporabu tipkovnice i miša u pripremi teksta
- pravilno uređivati tekst uporabom velikih i malih slova i interpunkcijskih znakova

- oblikovati orijentaciju i izgled stranice
- pohranjivati tekstove u datoteke i otvarati datoteke s prethodno pohranjenim tekstovima.

IV. RJEŠAVANJE PROBLEMA POMOĆU RAČUNALA

1. Osnove programiranja

Učenici će:

- utvrditi da uporabom prikladnih programskih pomagala mogu i sami stvarati vlastite male programe
- upotrebljavati interaktivna programska okruženja za grafičko sklapanje jednostavnih programa čiji se učinak odmah vidi na zaslonu monitora
- jednostavnim naredbama za pravocrtno kretanje i okretanje likova na zaslonu monitora crtati jednostavne geometrijske oblike tragovima koje likovi ostavljaju na svom putu
- prepoznati da nizovi naredbi čine program koji se može pohraniti u datoteku i kasnije opet pokrenuti i preoblikovati.

Drugi ciklus

I. TEHNIČKO STVARALAŠTVO

1. Praktični rad – izradba proizvoda estetskim oblikovanjem materijala

Učenici će:

- napraviti tehnički crtež za izradbu planiranoga proizvoda
u suradnji s drugim učenicima i obradom različitih materijala, napraviti uporabne predmete na način tradicijskih obrta svojstvenih kraju u kojemu škola djeluje
- napraviti i estetski oblikovati određeni proizvod po vlastitom izboru i vlastitoj zamisli za osobne potrebe, za ukrašavanje učionice ili za tržište.

2. Planiranje i vrjednovanje proizvoda i usluga

Učenici će:

- razraditi osmišljenu ideju za izradbu određenoga proizvoda
- napraviti i pisano obrazložiti gospodarsku, tehničku i estetsku raščlambu vrijednosti osmišljenoga proizvoda
- dizajnirati promidžbeni letak za ponudu određenoga proizvoda kojega će sami napraviti
- napraviti jednostavnu tehničku i gospodarsku raščlambu odnosa uloženi sredstava: materijala, rada i energije te tržišne vrijednosti proizvoda ili usluga
- vrjednovati dizajn određenoga proizvoda.

3. Pribor, alati i strojevi za oblikovanje materijala i proizvoda

Učenici će:

- obrazložiti važnost sredstava rada: materijala, alata i energije u proizvodnji i svakodnevnom životu
- objasniti kako od prostih alata nastaju jednostavni i složeni alati, elementi strojeva i strojarne konstrukcije
- mjeriti analognim i digitalnim mjernim instrumentima
- opisati uređaje i strojeve kojima se služi u kućanstvu te njihove tehničke značajke i princip rada.

4. Sastavljanje sustava iz elektrotehnike, elektronike i robotike

Učenici će:

- razlikovati sustave, podsustave i elemente i njihovu funkcionalnu povezanost
- opisati funkcije pojedinih komponenti u zbirci za sastavljanje mehatroničkih i robotskih sustava
- izrađivati vlastite modele funkcionalnih konstrukcija od konstrukcijskih elemenata
- sastavljati jednostavne modele semafora, mehatroničkih i robotičkih te njima sličnih sustava
- upravljati konstrukcijom ručno i pomoću računala poštujući načela promjene brzine i smjera okretanja
- opisati funkciju hvataljke ili prihvatnice
- koristiti se gotovim algoritmima i programima i izrađivati vlastite za upravljanje robotskim konstrukcijama pomoću računala.

5. Sigurnost na radu i u prometu

Učenici će:

- racionalno urediti radno mjesto za izvođenje praktičnoga rada
- pridržavati se pravila i koristiti se sredstvima zaštite pri izradbi svakoga proizvoda
- pravilno rukovati energetske uređajima u skladu s pravilima za siguran rad
- samostalno i uspješno sudjelovati biciklom u prometu
- navesti prometna pravila i propise koji određuju ponašanje sudionika u javnomu prometu
- sigurno sudjelovati i uljudno se ponašati u svim vrstama javnoga prometa, posebno u pješačkomu i biciklističkomu.

II. SVIJET TEHNIKE

1. Obilježja i osnovni koncepti tehnike

Učenici će:

- objasniti suvremenu tehniku i tehnologiju kao učinak ljudskoga stvaralaštva i njezinu ulogu u rješavanju životnih društvenih problema
- opisati značajke različitih područja tehnologije te objasniti njihovu ulogu i značenje u povijesnomu razvoju
- objasniti razlike obrtničke i industrijske te pojedinačne, serijske i masovne proizvodnje
- obrazložiti utjecaj tržišnoga nadmetanja u izradbi proizvoda i pružanju usluga
- objasniti značenje tehničkoga obrazovanja i osposobljavanja pojedinca za uspješno snalaženje u životnom okruženju
- opisati tipična zanimanja svojstvena pojedinim područjima proizvodnje i usluga.

2. Kulturni, društveni, gospodarski i politički učinci tehnike

Učenici će:

- izložiti primjere u kojima je, tijekom povijesti, tehnika prethodila znanstvenim otkrićima
- spoznati da je tehnika bitna odrednica i sastavnica materijalne kulture i civilizacije
- objasniti da tehnologije nisu dobre same po sebi jer one mogu biti loše ako se njima loše upravlja ili se njima služi u nečasne svrhe
- objasniti kako tehnika i tehnologija utječu na znanstveni razvoj, kakvoću i način življenja
- spoznati da su informacijsko-komunikacijske tehnologije znatno izmijenile suvremeni svijet i utjecale na razvoj globalizacije.

3. Energija u svakodnevnomu životu i proizvodnji

Učenici će:

- objasniti energiju kao jedan od osnovnih proizvodnih, gospodarskih i društvenih izvora i zaliha
- uspoređivati različite oblike energije i njihove izvore: energija Sunčeva zračenja, toplinska, kemijska električna energija te energija gibanja
- objasniti pretvorbu pojedinih vrsta energije iz jednog oblika u drugi te pretvaranje energije u mehanički rad
- opisati princip rada, značajke i namjenu motora s unutarnjim izgaranjem te razliku pogonskih i radnih strojeva
- nabrojiti kemijske izvore energije i područja njihove primjene
- objasniti moguće opasnosti ili štete koje mogu nastati neodgovarajućom upotrebom kakva proizvoda.

4. Suvremene tehnologije

Učenici će:

- spoznati da su napretkom tehnologija stvoreni mnogi tehnički sustavi koji omogućuju otkrivanje bolesti, liječenje i održavanje tjelesnoga i duševnoga zdravlja ljudi
- spoznati da je čovjek stvorio umjetne ekosustave u kojima uzgaja biljke i životinje
- obrazložiti zašto različiti postupci u poljoprivredi i stočarstvu zahtijevaju različite vremenski usklađene postupke, naprave i sustave
- spoznati da prometna sredstva zahtijevaju održavanje te da djelovanje prometnih sustava bitno ovisi o ljudima koji, na različite načine, sudjeluju u odvijanju prometa
- spoznati da su građevinski objekti složeni tehnički objekti u koje se ugrađuje više sustava i podsustava te da se moraju redovito održavati.

5. Tehnika i okoliš

Učenici će:

- spoznati da tehnologije, pored koristi za čovjeka, imaju i štetne učinke na okoliš i cijeli ekosustav
- spoznati da otpad, ako se njime dobro gospodari, može donijeti gospodarsku i ekološku korist (preradba stakla, recikliranje papira, preradba metalnoga otpada, biološki otpad služi za kompost i dobivanje energije i slično)
- usvojiti stav o potrebi ponašanja u skladu s pravilima zaštite okoliša i očuvanja prirodne ravnoteže u svakodnevnomu životu.

III. INFORMACIJSKA I KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

1. Osnove informacijske i komunikacijske tehnologije

Učenici će:

- obrazložiti razliku između pojmova: znanje, informacija i podatak
- opisati načine pohranjivanja i prenošenje podataka u bližoj i daljnjoj prošlosti
- opisati da se današnja tehnologije za pohranjivanje i prijenos podataka zasniva na prikazivanju svih oblika podataka u digitalnomu obliku nizom bitova.

2. Strojna i programska oprema računala

Učenici će:

- imenovati osnovne sklopovske dijelove računala (središnji ili radni spremnik, procesor, pomoćni spremnici, ulazno-izlazne naprave)
- protumačiti da je operacijski sustav osnovni program koji osigurava skladno djelovanje svih dijelova računala

- zaključiti da se svi programi i svi podaci, koje treba trajno pohraniti, moraju nalaziti pohranjeni u datotekama smještenima na vanjskim memorijama
- upotrebljavati grafičko sučelje za organizirano pohranjivanje i dohvat datoteka te razlikovati vrste datoteka prema sadržaju
- opisati da računala komuniciraju tako da se sadržaji spremnika jednog računala prenose u spremnik drugoga računala prijenosnim putovima, i tako nastaju računalne mreže
- zaključiti da je u svjetskim razmjerima dogovoren normirani način prijenosa zasebnih podatkovnih cjelina.

3. Internet i mrežne usluge

Učenici će:

- rabiti programska pomagala (preglednike) za pretragu sadržaja na mrežnim stranicama smještenima na kojemu od računala priključena na Internet
- pregledavati sadržaje dobavljenih stranica i kretati se poveznicama u srodnomu skupu stranica
- rabiti programska pomagala za pripremanje i slanje poruka elektroničkom poštom
- poštivati etička načela pri korištenju elektroničke i društvenih mreža.

4. Obradba zvuka, crteža i slika

Učenici će:

- koristiti se programima za crtanje i pomoću njih oblikovati vlastite crteže koristeći se programskim alatima za odabir debljine kista i izbor boja
- stvarati nove crteže sklapanjem i sastavljanjem (kombiniranjem) dijelova ranije pohranjenih crteža
- uporabom mikrofona povezana sa zvučnom karticom snimati i pohranjivati zvučne zapise
- stvoriti zbirku (album) audiozapisa i prenijeti ju na koju napravu za reprodukciju zvuka
- stvoriti zbirku videozapisa i izvoditi video zapise kojim od programa za izvođenje.

5. Obradba teksta

Učenici će:

- rabiti napredni program za obradu teksta te se koristiti različitim raspoloživim postupcima za uređivanje teksta
- oblikovati izgled stranice mijenjanjem širina rubnica te umetanjem simbola, broja stranica, zaglavlja i podnožja
- pripremati tekst raspoređen u više stupaca, s umetanjem crteža i tablica
- pisačem ispisivati pripremljeni tekst.

IV. RJEŠAVANJE PROBLEMA POMOĆU RAČUNALA

1. Osnove programiranja

Učenici će:

- upotrebljavati naprednije naredbe i programske oblike kornjačine grafike za rješavanje složenijih zadataka uz primjenu znanja iz matematike
- stvarati jednostavne programe koji će se sastojati od naredbi ulaznoga dijela kojim se unose podaci, naredbi središnjega dijela u kojemu se obavlja računanje i naredbi izlaznoga dijela u kojemu se ishod izračunavanja predodčuje čovjeku
- upotrijebiti interaktivni programski jezik za pisanje i ispitivanje jednostavnih slijednih programa
- prepoznati da se niz naredbi, koje se češće pojavljuju u programu, može pripremiti kao potprogram koji se pokreće (poziva) kada je potrebno
- utvrditi da se svaki program mora ispitati kako bi se utvrdila njegova ispravnost.

Treći ciklus

I. TEHNIČKO STVARALAŠTVO

1. Praktični rad – izradba proizvoda estetskim oblikovanjem materijala

Učenici će:

- prema zadanoj skici ili predlošku, napraviti tehnički crtež za izradbu određenoga proizvoda uporabom pribora i računala
- na osnovi tehničkoga crteža i različitim postupcima obrade, napraviti različite uporabne proizvode od drva, drvnih prerađevina, kamena, plastike, metala ili čega drugoga služeći se ručnim mehaničkim i električnim alatima, uređajima i strojevima
- napraviti ili sklopiti različite modele prema radnoj listi s uputama.

2. Planiranje i vrjednovanje proizvoda i usluga

Učenici će:

- obrazložiti važnost planiranja i racionalnoga ulaganja sredstava, vremena, energije i materijala u izradbi proizvoda
- razlučiti alternativna rješenja i odabrati prikladnije s obzirom na raspoložive mogućnosti za proizvod koji će napraviti
- napraviti projektnu dokumentaciju za izradu određenoga proizvoda, i to od ideje do ostvarenja
- raščlanjivati različite mogućnosti i predlagati najbolja rješenja izbora materijala, sredstava, metoda rada za izradu određenoga proizvoda
- napraviti elaborat o promidžbi i predstavljanju proizvoda na tržištu
- utvrditi načela i vrjednovati kakvoću i svrhovitost svojih radova i radova drugih osoba.

3. Pribor, alati i strojevi za oblikovanje materijala i proizvoda

Učenici će:

- opisati tehničke značajke alatnih strojeva i mogućnost obradbe materijala
- objasniti načela rada analognih i digitalnih mjernih instrumenata i njihovu primjenu
- odabirati odgovarajući materijal prema svojstvima potrebnih za rad i namjenu određenih proizvoda.

4. Sastavljanje sustava iz elektrotehnike, elektronike i robotike

Učenici će:

- odabirati na osnovi oznaka i simbola svojstava odgovarajuće elemente za sastavljanje jednostavnih električkih i elektroničkih sklopova
- sklopiti, prema shemama ili predlošcima, električne i elektroničke sklopove i uređaje
- spajati električke i elektroničke elemente u sklopove, prema zadanim shemama, koristeći se univerzalnom eksperimentalnom pločicom
- mjeriti napon i jakost električne struje različitim mjernim instrumentima
- sastavljati jednostavne konstrukcije robota na osnovi priložene dokumentacije ili vlastitoga dizajna
- primjenom računala, programirati vođenje modela primjerenih konstrukcija robota i robotima sličnih uređaja s povratnom vezom i bez nje
- analizirati kretanja, zahtjeve konstrukcije, stupnjeve slobode i osi rotacije, hvataljke ili prihvatnice u radnomu prostoru robota
- primjenjivati mikrokontrolere pri upravljanju robotskim konstrukcijama.

5. Sigurnost na radu i u prometu

Učenici će:

- pridržavati se pravila zaštite u radu s električnom strujom, sudovima pod pritiskom, i to tako da ne ugrožavaju vlastitu sigurnost ni sigurnost drugih
- održavati tehničke uređaje i sustave prema propisima u uputama za održavanje
- navesti pravila i obrazložiti tehnološke razloge uredna održavanja radnoga mjesta, sredstava i materijala za rad
- obrazložiti fizičke, gospodarske, ekološke i društvene štete koje mogu nastati zbog neracionalne organizacije i nepridržavanja pravila rada na siguran način.

II. SVIJET TEHNIKE

1. Obilježja i osnovni koncepti tehnike

Učenici će:

- spoznati da je razvoj pojedinih tehnologija djelatnost koja je usmjerena na ispunjavanje određenih ljudskih potreba
- spoznati da je razvitak novog proizvoda čvrsto povezan s kreativnošću i tehničkim stvaralaštvom
- istraživati i opisati najvažnije tehničke izume koristeći se informacijskom i komunikacijskom tehnologijom te tehničkom literaturom
- obrazložiti značajke koje povezuju tehničke i biološke sustave
- objasniti značenje tehnike za razvoj pojedinih proizvodnih, uslužnih i javnih djelatnosti
- objasniti funkcionalnu ovisnost tehnike, tehnologije, materijala, energije i sredstava rada za proizvodnju dobara
- obrazložiti mehanička, fizikalna i kemijska svojstva različitih materijala i mogućnostima njihove primjene u elektrotehnici, elektronici, automatici, robotici i domaćinstvu.

2. Kulturni, društveni, gospodarski i politički učinci tehnike

Učenici će:

- objasniti ulogu znanstvenih ustanova u stvaranju novih tehnoloških rješenja, materijala i uređaja
objasniti ulogu tehnike kao bitnoga čimbenika u znanstvenomu, društvenomu i gospodarskomu razvoju te u kakvoći i načinu življenja
- spoznati da tehnološki razvoj uvelike djeluje na gospodarska, politička i kulturna zbivanja
- spoznati da su etičke vrijednosti bitne za razvoj, odabir i uporabu određenih tehnologija
- spoznati da je tehnika, tijekom cijele ljudske povijesti, bila moćna snaga za preoblikovanje društvene, kulturne, političke i gospodarske stvarnosti.

3. Energija u svakodnevnomu životu i proizvodnji

Učenici će:

- obrazložiti gospodarsko i društveno značenje energije te potrebu racionalne potrošnje u svim područjima ljudske djelatnosti
- spoznati da su prirodni izvori energije tijekom povijesti bili uzrok mnogim političkim sukobima
- objasniti značajke krutih, tekućih i plinskih goriva kao izvora energije i obnovljivih izvora energije
- objasniti važnost racionalnog korištenja konvencionalnih i obnovljivih izvora energije
- opisati električne strojeve kao pogonske i radne strojeve i objasniti princip njihova rada

- opisati princip rada generatora istosmjerne i izmjenične struje
- sklapati električne instalacije, prema električnoj shemi ili predlošku, na eksperimentalnoj ploči
- opisati proces proizvodnje i prijenosa električne energije.

4. Suvremene tehnologije

Učenici će:

- obrazložiti kako je sprega prirodnih znanosti i tehnike dovela do izgradnje vrlo naprednih medicinskih uređaja i sustava
- spoznati kako napredak u poljoprivrednim tehnologijama neposredno utječe na smanjenje broja ljudi koji proizvode hranu za potrebe cjelokupnoga stanovništva
- spoznati da se poljoprivredni proizvodi, osim za prehranu, koriste i u druge svrhe
- utvrditi da su prometna vozila složeni tehnički sustavi koji se sastoje od više podsustava i elemenata-koji svi moraju skladno djelovati
- spoznati da se u prometnim sustavima koristi informacijska i komunikacijska tehnologija za svrhovito usklađivanje prometnih procesa
- spoznati da se građevinski objekti moraju graditi u skladu sa zakonskim odredbama i propisima te da se uvjeti građenja određuju planovima prostornoga uređenja.

5. Tehnika i okoliš

Učenici će:

- rukovati predmetima i sredstvima rada (uređajima, strojevima postrojenjima i opasnim materijalima) ne ugrožavajući vlastitu sigurnost, sigurnost drugih i okoliša
- zbrinjavati različite vrste otpada i raspoređivati otpad namijenjen preradbi (reciklaži)
- obrazložiti potrebu očuvanja prirode i planskoga gospodarenja prirodnim zalihama kao preduvjetom održiva razvoja
- obrazložiti zbog čega su odluke o razvoju i uporabi nekih tehničkih rješenja često nagodbe između koristi za gospodarske čimbenike i moguće štetnosti za okoliš
- spoznati da tehnologije znatno pomažu u sprječavanju ili uklanjanju šteta koje uzrokuju prirodne katastrofe
- spoznati ekološku, gospodarsku i energetska vrijednost pravilnoga odlaganja, raspoređivanja i preradbe otpada.

III. INFORMACIJSKA I KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

1. Osnove informacijske i komunikacijske tehnologije

Učenici će:

- otkriti da informacijski i komunikacijski sustavi omogućuju razmjenjivanje informacija između ljudi, između ljudi i strojeva te između samih strojeva
- protumačiti da se komunikacijski sustav sastoji od izvorišta, prijenosnoga puta i odredišta,
- prepoznati da se informacije moraju prikladno kodirati i prenositi po dogovorenim pravilima, tzv. protokolima.

2. Strojna i programska oprema računala

Učenici će:

- prepoznati da su komponente računala sastavljene od digitalnih mikroelektroničkih sklopova
- vrijednovati svojstva računala međusobno ih uspoređujući (brzina rada procesora, broj i duljina registara, veličina spremnika, kapacitet diskova, brzina prijenosa između pojedinih dijelova računala i slično)

- ocijeniti veličinu diskovnog potrebnog prostora za smještanje multimedijских sadržaja te potrebne brzine za njihov prijenos u stvarnom vremenu.

3. Internet i mrežne usluge

Učenici će:

- prepoznati strukturu Interneta te načine i brzine komuniciranja u njemu
- vrjednovati kakvoću sadržaja te obrađivati sadržaje pribavljene Internetom
- objasniti načine usluga kupovanja roba i usluga posredstvom Interneta.

4. Izradba računalnih prezentacija

Učenici će:

- programskim pomagalom za pripremanje prezentacije izrađivati slajdove s tekstom, vlastitim crtežima i crtežima i slikama iz galerija, te audio i video zapisima
- dodavati animacijske efekte na slajdove
- pripremiti prezentaciju za izvođenje i ostvariti ju.

5. Izradba mrežnih stranica

Učenici će:

- pripremati jednostavne mrežne stranice s tekstovima i grafičkim sadržajima služeći se programskim pomagalom za pripremu
- objavljivati pripremljene stranice
- povezivati stranice poveznicama.

IV. RJEŠAVANJE PROBLEMA POMOĆU RAČUNALA

1. Osnove programiranja

Učenici će:

- koristiti se programskim strukturama za donošenje odluka i ostvarenje grananja u programima
- upotrebljavati programske petlje u kojima se isti niz naredbi ponavlja do ispunjenja zadana uvjeta
- prepoznati da potprogrami mogu pozivati druge potprograme te da je za rješavanje određenih problema korisno da pozivaju i sami sebe.

2. Proračunske tablice i baze podataka

Učenici će:

- prepoznati osnovne elemente prozora koji se koristi kao radna površina programskoga pomagala za tablično računanje
- oblikovati tablice (mijenjati dimenzije redaka i stupaca, mijenjati veličine i oblike znakova, obrubljivati tablice)
- upotrebljavati prikladne formate brojeva
- obavljati tablična izračunavanja uporabom formula
- upotrebljavati tablice za različite primjene.

3. Interdisciplinarne primjene

Učenici će:

- pripremiti svoje vlastite programe u kojima će rješavati jednostavne matematičke zadatke odnosno primijeniti znanja stečena u matematici
- pripremiti programe koji pokazuju primjenu računala za rješavanje jednostavnih zadataka u nastavi fizike, kemije, biologije i ostalih predmeta.

Četvrti ciklus (strukovne škole i gimnazije)

I. TEHNIČKO STVARALAŠTVO

1. Planiranje i vrjednovanje proizvoda i usluga

Učenici će:

- spoznati da proces projektiranja započinje utvrđivanjem čovjekove potrebe
- sudjelovati u postupku stvaranja početnog rješenja i njegova poboljšavanja do zadovoljavanja zadanih kriterija za njegovo prihvatanje
- objasniti zašto zadani kriteriji ne mogu uvijek biti ispunjeni te da treba preoblikovati zahtjeve kako bi se moglo doći do zadovoljavajućega rješenja
- pripremati modele (fizičke, matematičke, računalne) koji mogu pomoći u pojedinom stupnju projektiranja i ostvarenja tehničkih objekata
- objasniti nužnost sistemskoga - interdisciplinarnoga pristupa projektiranju industrijskih proizvoda i uslužnih sustava, djelatnosti kojom se bavi inženjeri, stručnjaci za pojedine tehničke discipline
- dokumentirati procese i procedure potrebne za uporabu i održavanje sustava uporabom prikladnih grafičkih simbola i dijagrama, te ih posredovati drugima uporabom informacijske i komunikacijske tehnologije
- ispitivati ispravnost sustava propisanim procedurama te prikupljati i pohranjivati podatke o radu sustava te, na temelju toga, donositi zaključke o njegovu mogućemu poboljšanju.

2. Osnove poduzetništva

Učenici će:

- spoznati da se poduzetništvo može zasnovati na proizvodnji proizvoda ili pružanju usluga te da može postojati samo ako postoji potražnja za proizvodom ili uslugom
- spoznati osnovne temeljni tijek proizvodnje: od dizajna proizvoda, prikupljanja ulaznih sirovina za ostvarenje proizvoda do uporabe alata i strojeva za oblikovanje i sastavljanje obrađenih materijala u gotov proizvod
- obrazložiti kako se u dobro organiziranoj proizvodnji koristi različitim tehnologijama (za mehaničku termičku i kemijsku obradu)
- obrazložiti kako se u pružanju usluga može koristiti različitim tehnologijama te kako se u proizvodnji kakva proizvoda može uspostaviti proizvodni lanac i proizvodnja u suradnji kojom svaki proizvođač ostvaruje zaradu
- obrazložiti važnost promidžbe za uspješnost određene proizvodnje ili uslužne djelatnosti te podrške za održavanje proizvoda
- obrazložiti suradnički (kooperantski) odnos u proizvodnom lancu: sudjelovanje malih, srednjih i velikih proizvođača te obrtnika
- objasniti međuzavisnost valjana odvijanja proizvodnih procesa ili uslužne djelatnosti i kakvoće: osposobljenosti ljudi koji u njima sudjeluju
- prepoznati da u svjetskom tržišnom natjecanju proizvodnja ili uslužna djelatnost može opstati samo kreativnošću i trajnim prilagodbama svih sudionika novim tržišnim okolnostima.

II. SVIJET TEHNIKE

1. Obilježja i osnovni koncepti tehnike

Učenici će:

- spoznati da se znanstveno-tehnološki razvitak odvija gotovo eksponencijalnom progresijom
- spoznati da pojedine tvrtke oglašavanjem često nameću nove proizvode i time stvaraju umjetne potrebe

- spoznati da mnoge nove tehnologije, proizvodi i usluge nastaju zbog stjecanja zarade na globalnom tržištu
- objasniti da pojedine tehnologije nastaju na temelju fenomena ili skupine fenomena koje su izučile i opisale prirodne znanosti
- spoznati da neke nove tehnologije nastaju osmišljenim miješanjem i slaganjem (kombiniranjem) postojećih tehnologija
- razlučiti i spoznati da se pri razvitku novih tehnologija, proizvoda i usluga polazi od prepoznavanja određenih ljudskih potreba i da se pritom, na temelju zadanih mjerila, odabire najbolje rješenje između više mogućih
- obrazložiti procese prijenosa tehnologija kao razvojni proces.

2. Kulturni, društveni, gospodarski i politički učinci tehnike

Učenici će:

- obrazložiti zašto se odluke o razvoju i uporabi neke tehnologije donose na osnovi sustavne raščlambe njezinih dobrih i poželjnih te nepoželjnih učinaka
- spoznati da prijenos tehnologije iz jedne sredine u drugu može promijeniti kulturne, društvene i gospodarske odnose u novoj sredini
- spoznati da se tehnologije stalno usavršuju i obnavljaju tako da se, u osnovi, vrlo starim tehnologijama i danas uspješno koristi
- spoznati da razdoblje renesanse nije samo obnovilo kulturu i humanizam, nego je potaknulo i ubrzalo razvoj tehnike
- utvrditi da su u razdoblju industrijske revolucije nastali mnogi strojevi, proizvodni postupci i industrijska postrojenja te da su njihova ostvarenja posljedica suodnosa znanstvene spoznaje prirodnih fenomena s tehnološkim rješenjima,
- spoznati da je današnje informacijsko razdoblje, koje je započelo izgradnjom prvih mehaničkih naprava za računanje i razvilo se otkrićem tranzistora i mikroelektroničkih sklopova, obilježeno čvrsto vezom između znanosti i tehnologije.

3. Osnove suvremene tehnologije

Učenici će:

- spoznati da će se telemedicina, koja omogućuje hitne medicinske intervencije na nepristupačnim mjestima te daljinsko nadziranje kroničnih bolesnika, dalje razvijati uporabom informacijske i komunikacijske tehnologije
- spoznati da je poljoprivreda važna sastavnica gospodarstva svake zemlje te da mogućnosti za bavljenje poljoprivredom ovise o obilježjima svakoga širega područja
- razmotriti važnost biotehnologije za razvoj i unapređenje prehrambene i farmaceutske industrije
- uočiti važnost odabira tehničkih rješenja za uspostavu umjetno stvorenih ekosistema, uza što manju štetu za prirodni okoliš
- spoznati da prometni sustavi imaju bitnu ulogu u drugim tehnologijama (npr. proizvodnja, poljoprivreda, građevinarstvo) i imaju veliki utjecaj na druge djelatnosti (turizam, zdravstvo, sigurnost ljudi i države)
- spoznati da kakvoću životne sredine određuje postojanje različitih tehničkih sustava i njihovo usklađeno djelovanje

4. Tehnika i okoliš

Učenici će:

- objasniti zašto se ne može prihvatiti ni jedan složeniji projekt ako nema i studiju utjecaja na okoliš
- spoznati da je tehnologija važna za provođenje opažanja u prirodnomu okruženju i na temelju prikupljenih informacija donositi odluke o različitim postupcima

- obrazložiti da se tehnološkim procesima utječe na narušavanje prirodne ravnoteže, ali i da se prilagođavanjem tehnologija može smanjiti utjecaj štetnih učinaka na okoliš.

III. INFORMACIJSKA I KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

1. Osnove informacijske i komunikacijske tehnologije

Učenici će:

- vrjednovati normirane oblike i načine pohranjivanja različitih digitalnih sadržaja s obzirom na veličinu spremničkoga prostora i brzine prijenosa te pretvorbe iz jednog oblika u drugi
- usvojiti stav o potrebi zaštite podataka od neovlaštena dobavljanja te razmotriti moguće načine zaštite
- imenovati postupke zaštite podataka kojim se nesigurni komunikacijski kanal može pretvoriti u siguran kanal za komuniciranje.

2. Internet i mrežne usluge

Učenici će:

- vrjednovati kakvoću sadržaja te obrađivati sadržaje dobavljene posredstvom Interneta
- kritički razmatrati i obrazložiti mogućnost usluge kupovanja robe i usluga putem Interneta.

IV. RJEŠAVANJE PROBLEMA S POMOĆU RAČUNALA

1. Algoritmi i strukture podataka

Učenici će:

- objasniti važnost algoritama u procesu rješavanja problema
- razmotriti tipične strukture podataka i pripadnih algoritama te prepoznati važna svojstva algoritama
- odabrati i osmisliti algoritme za rješavanje jednostavnijih problema
- osmisliti podatkovne objekte prilagođene pojedinim problemima te metode za njihovu obradbu
- upotrijebiti prikladan programski jezik za programiranje i ispitivanje algoritama te rješavanje jednostavnih problema

2. Rješavanje problema računalom

Učenici će:

- utvrditi da za rješavanje kakva problema treba odabrati prikladan način njegova prikaza
- upotrebljavati prikladne načine raščlanjivanja složenoga problema na lakše savladive podzadatke (za koje su moguća poznata rješenja)
- odabirati primjerene algoritme za rješavanje podzadataka
- koristiti se prikladnim heurističkim postupcima za rješavanje zadataka koji na drugi način nisu rješivi (uključujući i pregledavanje svih mogućnosti).

3. Proračunske tablice i baze podataka

Učenici će:

- obavljati tabličnu obradbu podataka
- pripremati različite oblike grafičkoga prikazivanje tablično prikazanih podataka
- čitati i vrjednovati grafičke prikaze podataka
- upotrebljavati baze podataka za sustavno pohranjivanje složenih podataka
- koristiti upitni jezik za dobavljanje podataka iz baza.

4. Interdisciplinarne primjene

Učenici će:

- vrjednovati gotove raspoložive programe s obzirom na njihovu uporabe u izučavanju različitih predmeta
- prepoznati da se računala upotrebljavaju u svim granama gospodarstva, u svim djelatnostima, u znanosti i obrazovanju
- prepoznati da su mnoga računala ugrađena u različite tehničke, naprave i sustave u kojima mjere, nadziru i upravljaju procese koji se u njima odvijaju.

OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA: Priroda i društvo, Praktični rad i dizajniranje, Tehnika, Informatika, te moduli: Upoznajmo računalo, Multimedijske primjene računala, Programiranje igranjem, Osnove programiranja

5. Društveno-humanističko područje

OPIS PODRUČJA

Svrha je društveno-humanističkoga područja pridonijeti razvoju učenika kao samostalnih i odgovornih osoba, pojedinaca i građana koji će biti sposobni razumjeti i kritički promišljati položaj i ulogu čovjeka u suvremenom svijetu te zauzeto sudjelovati u društvenom, kulturnom, gospodarskom i političkom razvoju vlastitoga društva, s posebnom odgovornošću za njegov demokratski razvoj.

U okviru društveno-humanističkoga područja učenici se bave osobnim, društvenim, gospodarskim, političkim, kulturnim, religijskim i etičko-moralnim pitanjima čovjekova života i društva u različitim vremenima i na različitim prostorima.

U društveno-humanističkom području učenici se upoznaju sa sadržajima koji pridonose razumijevanju uvjeta života i rada u prošlosti i sadašnjosti kako bi se osposobili za život i rad u budućnosti. Uče o ljudima, odnosima među njima, odnosu ljudi prema svijetu koji ih okružuje, o kulturnom razvoju čovjeka i društva. Proučavaju i vrjednuju prošle i sadašnje događaje, razmatraju pitanja vezana za postizanje pravednih i mirotvornih međuljudskih odnosa, društvenih odnosa, međunarodnoga poretka i socijalno-gospodarske sigurnosti. Razmatraju pitanja o društvenim sustavima, društvenim strukturama, gospodarskim i političkim poredcima, europskim integracijama i globalizacijskim procesima.

Odgajaju se za vrjednovanje i čuvanje prirodne, materijalne, duhovne, povijesne i kulturne baštine Republike Hrvatske i nacionalnoga identiteta te vrjednovanje i čuvanje europske i svjetske kulturne baštine. Upoznaju etičko-moralne vrijednosti, vjerske i kulturne tradicije i vrijednosne sustave, osobito kršćanstvo, ali i druge religije te nereligijske svjetonazore – sve što tvori civilizacijski i etički temelj Europe.

Proučavaju zakonitosti u prostornim odnosima, prostorna ustrojstva i osposobljuju se za čuvanje i unaprjeđivanje okoliša. Bave se pitanjima identiteta, spolnosti, očuvanja i unaprjeđivanja vlastitoga zdravlja i zajedničkoga života u školi, obitelji i društvu. Proučavaju pitanja različitosti i jednakopravnosti pojedinaca, spolova, kultura, rasa, vjera, siromašnih i bogatih.

Znanje, sposobnosti i vrijednosti stečene unutar društveno-humanističkoga područja predstavljaju temelj za učenikov odgovoran odnos prema samome sebi, prema drugima i prema svemu što ga okružuje. Ta znanja, sposobnosti i vrijednosti pomažu u oblikovanju vlastitoga identiteta u vremenu velikih promjena i pluralizma, u razumijevanju i poštivanju drugih i drugačijih te za djelatno i odgovorno sudjelovanje u društvenom životu.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA

Učenici će:

- usvojiti znanja o društvenim odnosima i pojavama, o društvenim i prostornim strukturama i kontekstu u prošlosti i sadašnjosti te promišljati o njihovu značenju za budućnost

- upoznati i znati objasniti svoj odnos prema drugima, odnose među ljudima, odnose ljudi prema svijetu koji ih okružuje, društveni, kulturni, gospodarski i politički razvoj čovjeka i društva
- razviti sposobnost tumačenja društveno-geografskih pojava i procesa na mjesnoj, pokrajinskoj, nacionalnoj i svjetskoj razini
- steći znanja i sposobnost kritičkoga prosuđivanja o razvoju hrvatskoga društva i njegova položaja u kontekstu europskih integracija i globalizacijskih procesa
- razviti valjan odnos prema radu te usvojiti znanja, vještine, sposobnosti i vrijednosti koje omogućuju preuzimanje uloga i odgovornosti u osobnomu, obiteljskomu i javnomu djelovanju, posebice u zalaganju za demokratski razvoj društva
- razviti kritičko promišljanje vlastitoga djelovanja u društvu te steći znanja, vještine, sposobnosti i stavove koji pogoduju razvoju poduzetnosti i stvaralaštva
- razviti samopouzdanje i sigurnost u osobne sposobnosti i identitet te razviti sposobnost uravnoteženoga odnosa prema vlastitom i zajedničkomu dobru
- upoznati temeljne životne i religijsko-etičke poglede i razumjeti njihovu zavisnost o vremenu i kulturi te moći izraziti, objasniti i razvijati svoje stavove u skladu s vlastitim vjerskim, etičko-moralnim i kulturnim identitetom
- razviti komunikacijske, organizacijske i socijalne vještine, usvojiti međukulturne kompetencije koje omogućuju razumijevanje i prihvaćanje drugoga i drukčijega bez obzira na spol, kulturnu, socijalnu, rasnu, religijsku, nacionalnu i etničku pripadnost
- razviti sposobnost za prepoznavanje problema i pitanja na koja treba pronaći odgovor, za planiranje i provođenje istraživanja, oblikovanje obrazloženih zaključaka te iznošenje ishoda svojega rada na različite načine, u različite svrhe i za različitu publiku
- razviti valjan stav i umijeće učenja iz svih raspoloživih izvora, pripravnost za cjeloživotno učenje te preuzeti odgovornost za vlastito učenje i profesionalni razvoj.

OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA

Prvi ciklus

I. SOCIJALNE VJEŠTINE I METODE IZUČAVANJA POJAVA U DRUŠTVENO-HUMANISTIČKOM PODRUČJU

1. Različiti izvori podataka, sakupljanje, vrjednovanje i predstavljanje podataka

Učenici će:

- izraziti, verbalno i neverbalno, svoja razmišljanja, spoznaje i osjećaje (npr. govor, pisanje, crtanje, slikanje, glumu itd.)
- pronalaziti i predstaviti, u skladu sa svojom dobi, osnovne činjenice o prirodi, društvu, kulturi, religiji, čovjeku i njegovu djelovanju u prošlosti i sadašnjosti u zavičaju i Hrvatskoj (govor, pisanje, crtanje i slikanje, kartografsko predočavanje, gluma itd.)
- rabiti medijske sadržaje i razlikovati korisne sadržaje od onih koji to nisu.

2. Učenje, suradnja i rješavanje problema

Učenici će:

- ovladati osnovnim komunikacijskim vještinama potrebnim za učenje, suradnju, rješavanje problema u svakodnevnom životu (npr. slušanje, dijalog, dogovaranje, uzajamno pomaganje, prihvaćanje različitosti, miroljubivo rješavanje sukoba i sl.)
- prepoznati i primjenjivati, sebi samima, najučinkovitiji način učenja
- izraziti svoje potrebe i sklonosti te procijeniti vlastite sposobnosti
- objasniti zašto je prepisivanje krađa tuđega rada.

3. Zauzeto i odgovorno sudjelovanje u životu obitelji, škole, uže zajednice i društva

Učenici će:

- objasniti, prihvaćati i provoditi pravila ponašanja i poštovanja prema članovima u skupini te prema odraslima
- prepoznati i dogovoriti načine kojima mogu pridonijeti dobrobiti i ugledu obitelji, škole i drugih zajednica te se ponašati u skladu s dogovorenim.

II. POJEDINAC, IDENTITET, KULTURA I DRUŠTVO

1. Ja i osobnost pojedinca

Učenici će:

- prepoznati i opisati osnovna iskustva i spoznaje o sebi
- prepoznati i opisati osobno mjesto i ulogu u grupi, društvu
- prepoznati i opisati uloge drugih ljudi u neposrednomu okruženju.

2. Pojedinac, grupa, kultura i društvo

Učenici će:

- prepoznati i opisati vrste i načine obiteljskoga života te uloge u obitelji
- prepoznati najvažnija prirodna, kulturna i gospodarska obilježja sredine u kojoj žive i njihovu vezu s načinom života obitelji i ljudi
- usporediti život vlastitoga mjesta i sredine s ostalim dijelovima Hrvatske
- prepoznati razliku osobnoga, društvenoga i zajedničkoga
- prepoznati i opisati osnovne pojmove o obitelji, zavičaju, religiji, Hrvatskoj, društvu i kulturi
- prepoznati načine čuvanja i ulogu pojedinca u čuvanju prirodne i kulturne baštine u zavičaju, domovini i svijetu.

III. PROŠLI DOGAĐAJI, LJUDI I DRUŠTVA

1. Koncept promjene i kontinuiteta

Učenici će:

- usporediti vlastite životne uvjete sa životnim uvjetima u drugim okružjima
- opisati život i svakodnevne običaje ljudi u prošlosti te ih usporediti s današnjim životom
- razlikovati prošlost, sadašnjost i budućnost povezujući ih s nekim važnijim događajima iz vlastite prošlosti i prošlosti obitelji, zavičaja, hrvatskoga društva i domovine
- imenovati i opisati predmete, osobe i događaje prošlosti u odnosu na sadašnjost i navesti razloge zbog kojih su se dogodile promjene.

2. Povijest Hrvatske

Učenici će:

- nabrojiti i opisati osnovne događaje i okolnosti koje su oblikovale i oblikuju zavičaj i domovinu
- opisati djelovanje nekih važnih pojedinaca u prošlosti hrvatskoga naroda
- prepoznati važnost poznavanja hrvatske povijesti i sudjelovati u očuvanju zavičajne i hrvatske baštine.

IV. LJUDI, PROSTOR I OKOLIŠ

1. Društvene strukture i prostorni sustavi mjesta, zavičaja, Hrvatske, Europe i svijeta

Učenici će:

- istražiti i prepoznati osnovna društveno-geografska obilježja svoga životnoga okružja

- istražiti, opisati i objasniti razliku između žive i nežive prirode, njezinu raznolikost, povezanost i promjenjivost u zavičaju
- opisati kako reljef, klima, voda, tlo i vegetacija utječu na život ljudi
- istražiti i otkriti odakle dolazi hrana koju troše
- istražujući društvenu zajednicu i grupe u njoj, prepoznati i objasniti različite tipove naselja, uvjete stanovanja i potrebe ljudi u njima
- objasniti vezu između djelatnosti ljudi i onečišćenja okoliša te predložiti mjere zaštite
- sudjelovati u djelatnostima koje promiču odgovoran odnos prema okolišu.

2. Orijentacija u prostoru i vremenu

Učenici će:

- orijentirati se u prostoru i vremenu
- razlikovati prometne znakove te objasniti i primjenjivati propise za pravilno i sigurno kretanje u prometu.

V. LJUDI, DRUŠTVO I GOSPODARSTVO

1. Gospodarstvo i poduzetništvo

Učenici će:

- nabrojiti i opisati važne gospodarske djelatnosti zavičaja i domovine
- prepoznati da je poduzetnost neophodna za očuvanje i razvoj kakvoće vlastitoga života i blagostanja zavičaja i cijele Hrvatske.

2. Proizvodnja i potrošnja

Učenici će:

- razlikovati potrebe od želja i mogućnosti
- prepoznati i opisati potrošačka prava i odgovornosti te objasniti važnost izbora zdrave hrane, igračaka i drugih proizvoda.

3. Profesionalno usmjerenje

Učenici će:

- razlikovati zanimanja u školi, obitelji i užoj zajednici
- razlikovati zanimanja koja su uključena u ostvarivanje kakva poduzetničkoga pothvata ili u rad poduzeća
- donositi odluke o planiranju svoga slobodnoga vremena i izboru izvannastavnih aktivnosti.

VI. POLITIČKI SUSTAV, GRAĐANI I LJUDSKA PRAVA

1. Građanin i demokracija

Učenici će:

- sudjelovati u procesu donošenja zajedničkih odluka i pravila važnih za život u razredu i školi (npr. etički kodeks/pravila ponašanja)
- nabrojiti primjere kako djeluje vlast u lokalnoj zajednici
- sudjelovati u djelatnoj suradnji škole s mjesnom zajednicom.

2. Temeljna ljudska prava i odgovornosti

Učenici će:

- opisati što za njih znači pravo na ljudsko dostojanstvo te prepoznati da to pravo pripada svima u razredu i školi iako su različiti s obzirom na dob, spol, boju kože, zdravstveno stanje ili poteškoće i slično

- navesti i opisati svoja prava i dužnosti te prava i dužnosti ljudi u neposrednomu okružju te procijeniti njihovu važnost za svakodnevni život.

VII. SVJETONAZORI I FILOZOFIJA

Učenici će:

- prepoznati važnost iskazivanja poštovanja prema drugim ljudima i razumijevanja njihove vjere, svjetonazora i vrijednosti
- prepoznati da ljudi mogu imati vjerovanja i vrijednosti koja su neovisna od religije
- pokazati razumijevanje za vrijednosti kao što su briga, solidarnost, pravda, jednakost, ljubav
- prepoznati i pokazati da spoznaje i vrijednosti utječu na stvarno djelovanje ljudi.

VIII. RELIGIJA I ETIKA

1. Kršćanstvo (vjera i obredi, moral i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- prepričati osnovne biblijske događaje i predstaviti osnovne biblijske likove
- prepoznati i opisati glavna obilježja temeljnih kršćanskih sakramenata, blagdana i slavlja te razdoblja liturgijske godine
- razmatrajući biblijske i druge kršćanske tekstove, prepoznati temeljne kršćanske vrijednosti i pravila (norme) te njihovu važnost u svakodnevnomu životu
- prepoznati važnije biblijske i druge kršćanske motive i poruke prisutne u književnosti i ostalim umjetnostima te hrvatskim običajima.

2. Svjetske religije (vjerovanja i obredi, etika i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- prepoznati postojanje različitih religijskih znakova, simbola, običaja u suvremenomu hrvatskom društvu
- istražujući pripovijesti, slike, glazbu i slično opisati najvažnija vjerovanja i obrede svjetskih religija
- prepoznati važnost religijskih obreda, blagdana i običaja u životu ljudi.

Drugi ciklus

I. SOCIJALNE VJEŠTINE I METODE IZUČAVANJA POJAVA U DRUŠTVENO-HUMANISTIČKOM PODRUČJU

1. Različiti izvori podataka, sakupljanje, vrjednovanje i predstavljanje podataka

Učenici će:

- izraziti, verbalno i neverbalno, svoja razmišljanja, spoznaje, osjećaje i stavove (npr. govor, pisanje, crtanje, slikanje, gluma itd.)
- pronalaziti, na različite načine predstaviti i vrjednovati osnovne podatke o prirodi, društvu, kulturi, religiji, čovjeku i njegovu djelovanju u prošlosti i sadašnjosti u svijetu (govor, pisanje, crtanje i slikanje, kartografsko predočavanje, gluma)
- nabrojiti i opisati različite načine na koje se isti događaji i pojave mogu tumačiti/prikazati (znanost, umjetnost, mediji, muzejski postavi itd.)
- pratiti, nabrojiti i opisati događaje u društvenoj sredini iz više izvora podataka te uočiti osnovne probleme u društvenoj sredini.

2. Učenje, suradnja i rješavanje problema

Učenici će:

- postaviti, objasniti i primjenjivati strategije koje im pomažu u uspješnom učenju

- objasniti zašto je važno zalaganje, učenje, rad i suradnja
- ovladati skupnim radom, raspravljanjem o jednostavnijim problemima i vještinama suradnje, te komunikacijskim vještinama i samoizražavanjem
- opisati i primijeniti komunikacijske vještine koje vode nenasilnomu rješavanju sukoba.

3. Aktivno i odgovorno sudjelovanje u životu obitelji, škole, uže zajednice i društva

Učenici će:

- prepoznati važnost volontiranja te zauzeto sudjelovati u društvenim, humanitarnim i kulturnim događanjima u školi i užoj zajednici
- prepoznati i procijeniti čimbenike koji prijete dobrim, pravednim i mirotvornim odnosima u neposrednom životnom okružju
- prepoznati prirodne pojave, ljudske djelatnosti i stanja koja mogu uzrokovati pogibelj, ozljede, zdravstvene probleme, štetu na imovini, gubitak prihoda i prekid društvene i gospodarske djelatnosti te štetu u okolišu i neposrednomu životnomu okružju i svijetu.

II. POJEDINAC, IDENTITET, KULTURA I DRUŠTVO

1. Ja i osobnost pojedinca

Učenici će:

- opisati i objasniti osnovna iskustva i spoznaje o sebi
- objasniti vlastitu ulogu i uloge drugih ljudi u širem okružju.

2. Pojedinac, grupa, kultura i društvo

Učenici će:

- razlikovati osobni identitet od ostalih identiteta te prepoznati višestrukost identiteta pojedinca
- raspraviti o nekim važnim životnim pitanjima koja utječu na pojedinca i na međuljudske odnose (različito razmišljanje, imovinske i spolne različitosti, djeca s teškoćama i sl.)
- objasniti osnovne pojmove o naciji, Hrvatskoj, društvu, kulturi i religiji
- razlikovati i opisati društva i kulture u različitim dijelovima svijeta
- čuvati baštinu te iskazati valjan odnos prema hrvatskoj kulturnoj baštini i domovini te prema drugim kulturama, europskoj i svjetskoj kulturnoj baštini.

III. PROŠLI DOGAĐAJI, LJUDI I DRUŠTVA

1. Koncept promjene i kontinuiteta

Učenici će:

- usporediti i procijeniti vlastite životne uvjete s nekim oblicima životnih uvjeta u prošlosti te raspraviti o sličnostima i razlikama
- rabiti primarne i sekundarne izvore u istraživanju prošlosti i sadašnjosti
- ispravno rabiti povijesno nazivlje u opisivanju prošlih razdoblja, događaja i procesa
- prepoznati raznolikost događaja i društvenih pojava u prošlosti i sadašnjosti te raspraviti zašto su ljudi i događaji određenoga razdoblja bili važni
- opisati i usporediti događaje i promjene u prošlosti i sadašnjosti u zavičaju, Hrvatskoj, Europi i svijetu s povijesnoga, geografskoga, kulturološkoga i gospodarskoga stajališta.

2. Povijest Hrvatske

Učenici će:

- tumačiti povijesne događaje iz različitih razdoblja s ciljem slaganja slike baštine Republike Hrvatske i razvijanja smisla za kronologiju
- nabrojiti i opisati osnovne događaje i okolnosti koje su oblikovale i oblikuju hrvatsku domovinu i njezino okružje

- razmotriti hrvatske povijesne teme kako bi otkrili kako su povijesni događaji i pojedinci utjecali na oblikovanje hrvatskoga društva i svakodnevice
- smjestiti povijesne događaje, pojave i osoba u odgovarajuće povijesno razdoblje.

3. Povijest naroda Europe i svijeta

Učenici će:

- opisati razvoj čovjeka i ljudske zajednice
- razmotriti izabrane povijesne teme iz europske i svjetske povijesti bitne za razumijevanje suvremenoga društva
- prepoznati povezanost europske i svjetske povijesti s hrvatskom poviješću
- opisati i procijeniti određene oblike životnih uvjeta na pojedinim kontinentima u različitim povijesnim razdobljima sa životnim uvjetima u suvremenom društvu te raspraviti o sličnostima i razlikama.

IV. LJUDI, PROSTOR I OKOLIŠ

1. Društvene strukture i prostorni sustavi mjesta, zavičaja, Hrvatske, Europe i svijeta

Učenici će:

- istražujući obilježja okoline, opisati osnovna društveno-geografska obilježja i prostorni sustav svoga životnoga okoliša
- opisati najvažnija obilježja krajolikâ u Hrvatskoj i objasniti kako su oblikovani pod utjecajem gospodarskih djelatnosti
- razmotriti i procijeniti utjecaj ljudskoga djelovanja na prostor i okoliš te predložiti načine kako se na odgovorniji način odnositi prema okolišu i kako smanjiti rizike od katastrofa
- usporediti i povezati kućanske poslove sa zdravljem, gospodarstvom i očuvanjem okoliša na mjesnoj i globalnoj razini
- usporediti vlastite životne uvjete sa životnim uvjetima u drugim okružjima
- prepoznati i opisati društveno-geografska obilježja planeta Zemlje.

2. Orijentacija u prostoru i vremenu

Učenici će:

- rabiti geografske i povijesne karte svijeta i pojedinih kontinenata te jednostavna tehnička pomagala za orijentaciju u prostoru
- objasniti propise za pravilno i sigurno kretanje u prometu i ponašati se u skladu s njima.

V. LJUDI, DRUŠTVO I GOSPODARSTVO

1. Gospodarstvo i poduzetništvo

Učenici će:

- usporediti i objasniti društvene razlike i razlike u stupnju gospodarske razvijenosti između visoko, srednje i slabije razvijenih zemlja svijeta i raspraviti mogućnosti njihova smanjivanja
- koristiti se metodama raspoznavanja gospodarskih i društvenih pitanja, istraživanja i predlaganja njihova rješenja.
- prepoznati najvažnije osobine poduzetne osobe
- prepoznati i opisati čimbenike poduzetnosti i poduzetništva i njihovu važnost za zajednicu.

2. Proizvodnja i potrošnja

Učenici će:

- prepoznati utjecaj načina proizvodnje i pripremanja hrane na njezinu kakvoću
- navesti osnovna prava i odgovornosti potrošača
- usporediti cijene i prepoznati razlike između informacije i reklame.

3. Profesionalno usmjeravanje

Učenici će:

- razlikovati zanimanja koja su uključena u ostvarivanje kakva poduzetničkoga pothvata ili u rad poduzeća te prepoznati ulogu i važnost svakoga pojedinca za uspjeh cjeline
- osvijestiti samopouzdanje utemeljeno na vlastitim sposobnostima kojima mogu zadovoljiti svoje potrebe i pridonijeti razvoju sredine u kojoj učenik živi
- utemeljeno donositi odluke o planiranju svoga slobodnoga vremena i izboru izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti.

VI. POLITIČKI SUSTAV, GRAĐANI I LJUDSKA PRAVA

1. Građanin i demokracija

Učenici će:

- pripremati i sudjelovati u izbornim procesima u razredu i školi
- sudjelujući na projektima škole i lokalne zajednice, objasniti osnovne koncepte demokracije
- navesti i opisati ustanove mjesne vlasti i razlikovati mjesnu od državne vlasti
- objasniti ulogu i važnost vlasti i zakona za osiguravanje potreba društvene sredine, zavičaja i Hrvatske
- objasniti što je demokracija i zašto građani moraju i mogu u njoj sudjelovati.

2. Temeljna ljudska prava i odgovornosti

Učenici će:

- opisati što znači pravo na ljudsko dostojanstvo te objasniti da to pravo pripada svima u razredu i školi iako su različiti s obzirom na dob, spol, boju kože, zdravstveno stanje ili poteškoće i slično
- navesti i objasniti svoja prava i dužnosti te prava i dužnosti ljudi u neposrednom okruženju te procijeniti njihovu važnost u svakodnevnom životu
- osmisliti vlastita pravila koja pomažu protiv zloupotrebe interneta i drugih medija kojima se ugrožava dostojanstvo i sigurnost ljudi.

VII. SVJETONAZORI I FILOZOFIJA

Učenici će:

- imenovati i raspraviti vrijednosti koje uključuju odnos pojedinca prema samomu sebi, prema drugima, prema radu, zajednici, religiji i kulturi
- objasniti važnost iskazivanja poštovanja prema drugim ljudima i razumijevanja njihove vjere, svjetonazora i vrijednosti
- utvrditi da ljudi vjeruju i žive vrijednosti koje se temelje na religijama ili drugim nereligijskim vrijednosnim sustavima
- iskazati otvorenost za temeljne vrijednosti kao što su pravednost, jednakost, ljubav, solidarnost, ljudska prava
- prepoznati i procijeniti kako vlastita vjera i vrijednosti, te vjera i vrijednosti drugih ljudi, utječu na stvarno djelovanje.

VIII. RELIGIJA I ETIKA

1. Kršćanstvo (vjera i obredi, moral i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- predstaviti biblijske i druge kršćanske pripovijesti, protumačiti ih i objasniti njihovu poruku
- razmotriti život i učenje Isusa Krista i nekih kršćanskih velikana te opisati ključne pojmove kršćanske vjere i morala

- opisati kako su život i učenje Isusa Krista i ključnih kršćanskih osoba utjecali na opću ljudsku povijest u prošlosti i sadašnjosti
- opisati temeljna obilježja nekih kršćanskih sakramenata, blagdana i slavlja, objasniti njihovo značenje za kršćane te prepoznati njihovu prisutnost u hrvatskomu društvu u sadašnjosti i prošlosti
- prepoznati i opisati temeljne kršćanske poruke, simbole i motive u hrvatskim običajima i tradicijama
- prepoznati i opisati važnije biblijske i druge kršćanske motive prisutne u književnosti i ostalim umjetnostima.

2. Svjetske religije (vjerovanja i obredi, etika i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- predstaviti koje od osnovnih pripovijesti drugih religijskih tradicija
- istražujući povijest svjetskih religija, opisati njihova temeljna vjerovanja
- opisati ulogu svjetskih religija u hrvatskomu društvu i svijetu te predstaviti njihova ključna obilježja koja su izražena tijekom povijesti i danas
- istražiti i opisati kako sljedbenici svjetskih religija pokazuju svoju vjeru molitvom/meditacijom, obredima i posebnim slavljinama te razviti poštovanje prema različitim religijskim praksama i tradicijama.

Treći ciklus

I. SOCIJALNE VJEŠTINE I METODE IZUČAVANJA POJAVA U DRUŠTVENO-HUMANISTIČKOMU PODRUČJU

1. Različiti izvori podataka, sakupljanje, vrjednovanje i predstavljanje podataka,

Učenici će:

- raščlaniti i različitim načinima predstaviti i vrjednovati podatke o prirodi, društvu, kulturi, religiji, čovjeku i njegovim djelatnostima u Hrvatskoj i u Europi
- vrjednovati informacije koje posreduju javni mediji te objasniti različite uloge medija, posebice ulogu medija u oblikovanju stavova i ponašanja ljudi
- pratiti, nabrojiti i objasniti društvene događaje iz različitih izvora informacija
- pratiti i objasniti razvoj društvenih događaja u mjesnoj zajednici s obzirom na okoliš, kulturnu baštinu, gospodarstvo, društvenu solidarnost, humanitarno djelovanje
- povezati društveno-humanistička, matematička i prirodoslovna znanja i primijeniti ih u rješavanju praktičnih pitanja iz različitih područja društvenoga i gospodarskoga života.

2. Učenje, suradnja i rješavanje problema

Učenici će:

- provoditi strategije koje im pomažu u uspješnom i brzom učenju, donošenju odluka i zaključaka, osmišljavanju mogućnosti svrhovite primjene znanja iz društveno-humanističkoga područja
- raščlaniti i objasniti osobnu i skupnu odgovornost u radu skupine
- razlikovati suradnički od suparničkoga pristupa u rješavanju problemskih slučajeva i procijeniti posljedice jednoga i drugoga
- utvrditi i provoditi društvene komunikacijske vještine: razgovaranje, dogovaranje, skupni rad, pregovaranje, obrazlaganje, zajedničko rješavanje problemskih slučajeva, korištenje tehnikama hlađenja radi obuzdavanja ljutnje.

3. Zauzeto i odgovorno sudjelovanje u životu obitelji, škole, uže zajednice i društva

Učenici će:

- obrazložiti važnost volontiranja i zauzeto sudjelovati u društvenim, humanitarnim i kulturnim događanjima u školi i užoj zajednici

- objasniti mjere za ublažavanje i ograničavanje nepovoljnih utjecaja prirodnih prijetnja i katastrofa radi stvaranja sigurne okoline.

II. POJEDINAC, IDENTITET, KULTURA I DRUŠTVO

1. Ja i osobnost pojedinca

Učenici će:

- izraziti svoju osobnost i prepoznatljivost, tj. izraziti želje, potrebe, prednosti te objasniti razloge za svoje postupke i stavove
- osvijestiti i izraziti vlastitu spolnost te objasniti važnost razvijanja humanih odnosa među spolovima
- ocijeniti utjecaj društvenih grupa, masovne kulture na razvoj osobnoga identiteta.

2. Pojedinac, grupa, kultura i društvo

Učenici će:

- razložno raspravljati o važnim životnim pitanjima koja utječu na pojedinca i na međuljudske odnose (različito razmišljanje, imovinske i spolne različitosti, djeca s teškoćama i sl.)
- prepoznati i obrazložiti važnost vršnjačkih skupina i sklonosti članova skupine za oblikovanje osobnoga identiteta
- objasniti različitosti obiteljskoga života u suvremenom društvu te vezu između promjena u društvu i obiteljskomu životu
- prepoznati načine čuvanja te ulogu pojedinca i zajednice u čuvanju prirodne i kulturne baštine u zavičaju, Hrvatskoj i svijetu
- objasniti čimbenike nacionalnoga i prostornoga identiteta uz poštivanje različitosti u Hrvatskoj i u Europi.

III. PROŠLI DOGAĐAJI, LJUDI I DRUŠTVA

1. Koncept promjene i kontinuiteta

Učenici će:

- objasniti i usporediti društvene pojave, procese i događaje u prošlosti i sadašnjosti
- rabiti različite izvore informacija s ciljem istraživanja događaja u prošlosti i sadašnjosti na pojedinim kontinentima u različitim povijesnim razdobljima
- istraživati i objasniti događaje i promjene u prošlosti i sadašnjosti u zavičaju, Hrvatskoj i svijetu s povijesnoga, geografskoga, kulturološkoga i gospodarskoga stajališta.

2. Povijest Hrvatske

Učenici će:

- razmotriti i raščlaniti teme iz hrvatske povijesti, uočavati slijed povijesnih događanja, usporediti vremenska razdoblja i društva
- prepoznati i vrjednovati utjecaj nacionalnih manjina i europskih naroda na oblikovanje hrvatskoga društva i kulture
- razmotriti teme iz hrvatske povijesti te uočiti povezanost sa svjetskim događanjima
- vrjednovati važnost povijesnih događaja i pojedinaca za oblikovanje hrvatskoga društva.

3. Povijest naroda Europe i svijeta

Učenici će:

- uočiti i objasniti povezanost društvenih, političkih i kulturnih promjena u povijesti Hrvatske, Europe i svijeta

- objasniti i procijeniti kakve oblike životnih uvjeta na pojedinim kontinentima u različitim povijesnim razdobljima sa životnim uvjetima u suvremenom društvu te raspraviti o sličnostima i razlikama
- razmotriti i predstaviti događaje i društvene strukture europske i svjetske povijesti
- objasniti važnost poznavanja drugih naroda i drugih kultura radi međukulturne komunikacije.

IV. LJUDI, PROSTOR I OKOLIŠ

1. Društvene strukture i prostorni sustavi mjesta, zavičaja, Hrvatske, Europe i svijeta

Učenici će:

- istražujući obilježja okoline, objasniti osnovna društveno-geografska obilježja i prostorni sustav svoga životnoga okoliša
- objasniti promjene društvenih struktura i prostornih sustava u zavičaju
- objasniti društveno-geografska obilježja i organizaciju prostora u Hrvatskoj i u Europi.

2. Orijentacija u prostoru i vremenu

Učenici će:

- orijentirati se u prostoru i vremenu i koristiti se geografskim i povijesnim kartama pojedinih kontinenata i Hrvatske te uređajem za navođenje (GPS).

V. LJUDI, DRUŠTVO I GOSPODARSTVO

1. Gospodarstvo i poduzetništvo

Učenici će:

- prepoznati čimbenike i razlikovati tipove gospodarskih sustava Hrvatskoj, Europi i svijetu
- opisati poduzetničke djelatnosti u obitelji, školi, na poslu i zajednici
- osnovati i voditi vlastite poduzetničke projekte kao sredstva učenja.

2. Proizvodnja i potrošnja

Učenici će:

- razjasniti zašto je potrebno, u pripremanju i trošenju hrane, voditi računa o cijeni, zdravlju i očuvanju okoliša
- objasniti i opisati osnovna prava i odgovornosti potrošača
- napraviti proračune za upravljanje osobnim novčanim sredstvima i onima svojega kućanstva, ocjenjivati posljedice upravljanja svojim novčanim sredstvima te se učinkovito baviti mogućnostima štednje.

3. Profesionalno usmjeravanje

Učenici će:

- donositi obrazložene odluke o vlastitom obrazovanju, profesionalnomu i osobnomu razvoju
- odgovorno se odnositi prema vlastitom uspjehu u obrazovanju
- prepoznati svoje talente i sposobnosti za određena područja rada i stvaralaštva na temelju postignuta školskoga uspjeha i sudjelovanja u djelatnostima škole te suradnje s različitim ustanovama i organizacijama u mjesnoj zajednici
- navesti osnovne čimbenike potrebne za pokretanje i održavanje posla.

VI. POLITIČKI SUSTAV, GRAĐANI I LJUDSKA PRAVA

1. Građanin i demokracija

Učenici će:

- opisati ustrojstvo vlasti na nacionalnoj razini

- prepoznati osnovne razlike između modela demokracije u Republici Hrvatskoj i drugim zemljama
- opisati osnovne ciljeve i ulogu međunarodnih organizacija bitnih za razvoj demokratskih odnosa i očuvanja mira u svijetu
- sudjelujući u različitim projektima prepoznavanja, istraživanja i rješavanja malih društvenih problema u društvenoj zajednici, objasniti i djelom pokazati ulogu odgovorna građanina u društvu
- objasniti prava i obveze građana u demokraciji.

2. Temeljna ljudska prava i odgovornosti

Učenici će:

- prepoznati i opisati stereotipe i predrasude rodno-spolnoga identiteta, društvenih uloga i odnosa
- prepoznati etička načela koja pomažu protiv zloupotrebe interneta kojim se ugrožava dostojanstvo i sigurnost ljudi
- navesti i procijeniti mjere kojih se treba pridržavati u životnoj sredini, na putovanju, na internetu kako ne bi postali žrtve trgovanja ljudima i drugih zloupotreba.

VII. SVJETONAZORI I FILOZOFIJA

Učenici će:

- objasniti važnost iskazivanja poštovanja prema drugima i razumijevanja njihove vjere, svjetonazora i vrijednosti te stvarati ozračje dijaloga i snošljivosti
- prepoznati i dokazati značenje vrijednosti te objasniti temeljne vrijednosti hrvatske i europske kulture
- imenovati i objasniti osnovne pojmove o vlastitomu i općemu dobru, savjesti i etičkim vrijednostima
- sudjelujući u zajedničkim projektima i događanjima, pokazati da su razumjeli i usvojili moralne vrijednosti.

VIII. RELIGIJA I ETIKA

1. Kršćanstvo (vjera i obredi, moral i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- navesti i objasniti osnovne istine kršćanske vjere
- objasniti utjecaj kršćanstva na hrvatsko društvo, na hrvatsku kulturu, tradiciju, umjetnost i književnost
- predstaviti osnovna kršćanska moralna načela i prosuđivati načine kako stvoriti pravednije, solidarnije i snošljivije društvo u skladu s kršćanskim odgovorima na moralna pitanja
- objasniti povezanost evanđelja i temeljnih ljudskih vrijednosti kao što su dostojanstvo ljudske osobe, jednakost, sloboda, ljubav, ljudska prava i slično
- objasniti i kritički prosuditi izričaje kršćanske vjere o „posljednjim stvarima“ i raspravljati o njima.

2. Svjetske religije (vjerovanja i obredi, etika i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- objasniti vjerovanja svjetskih religija s obzirom na „posljednje stvari“ i sudjelovati u raspravi o tome
- istražujući živote i učenja važnih osoba iz svjetskih religija, objasniti temeljna vjerovanja tih religija
- objasniti vjerovanja svjetskih religija te istražiti sličnosti i razlike između njih i vlastite vjere

- objasniti različite tipove obreda i religijskih činjenica u svjetskim religijama i objasniti njihovo značenje za sljedbenike tih religija
- dati primjer i opisati kako su vrijednosti svjetskih religija pridonijele promjeni hrvatskoga i drugih društava
- objasniti različitost religijskoga stanja u hrvatskomu društvu te mjesto religije u suvremenomu društvu.
- obrazložiti značenje vrijednosti kao što su poštenje, poštovanje i solidarnost te utvrditi kako se te vrijednosti mogu primijeniti u odnosu na određena etičke pitanja i dvojbe
- razložno raspravljati o etičkim pitanjima i obrazložiti svoja stajališta.

Četvrti ciklus (strukovne škole)

I. SOCIJALNE VJEŠTINE I METODE IZUČAVANJA POJAVA U DRUŠTVENO-HUMANISTIČKOMU PODRUČJU

1. Različiti izvori podataka, sakupljanje, vrjednovanje i predstavljanje podataka

Učenici će:

- predstaviti raščlambe razmatranih pitanja na različite načine (odgovori na pitanja, osmišljeno pisano izražavanje, opisi i objašnjenja, grafičke metode i dr.)
- razlikovati različite pristupe u tumačenju istih događaja i pojava te objasniti razloge zbog kojih nastaju različita tumačenja
- sustavno pratiti i objasniti društvene događaje iz različitih izvora podataka
- povezati društveno-humanistička, matematička, prirodoslovna i tehničko-tehnološka znanja i primijeniti ih u području struke.

2. Učenje, suradnja i rješavanje problema

Učenici će:

- sustavno primjenjivati vlastiti način učinkovita učenja i pokazati spremnost za cjeloživotno učenje i usavršavanje
- valjano procijeniti svoje stvarne mogućnosti u prepoznavanju i rješavanju problema i promišljeno donositi samostalne odluke
- razlikovati načine kojima se rješavaju sukobljavanja i sporovi
- zauzeto sudjelovati u djelotvornomu sporazumijevanju u različitim društvenim okolnostima, zauzimanju stajališta, svrhovitomu raspravljanju te preuzimanju odgovornosti za ostvarivanje zajedničkih ciljeva.

3. Zauzeto i odgovorno sudjelovanje u životu obitelji, škole, uže zajednice i društva

Učenici će:

- objasniti i prosuditi vlastitu ulogu i odgovornost prema obitelji, školi i društvenoj zajednici
- surađivati u životu škole, uže zajednice i društva te preuzimati odgovornosti za ostvarivanje zajedničkih ciljeva
- pokazati odgovornost i poduzetnost za rješavanje društvenih pitanja i za sudjelovanje u društvenomu životu
- kritički procijeniti čimbenike koji prijete pravednim i mirotvornim odnosima u širem životnom okružju.

II. POJEDINAC, IDENTITET, KULTURA I DRUŠTVO

1. Ja i osobnost pojedinca

Učenici će:

- osvijestiti i izraziti svoju osobnost u odnosu prema drugim ljudima
- primijeniti znanja iz psihologije radi unaprjeđivanja osobnoga rasta i razvoja

- kritički raspravljati i tumačiti različita ljudska ponašanja i istražiti različite vrijednosti i stavove
- primjenjivati znanja o psihičkomu razvoju pojedinca za bolje razumijevanje sebe i ljudi iz svoje okoline te za unaprjeđivanje kakvoće svakodnevnoga života pojedinca
- analizirati i protumačiti mogućnost cjeloživotnoga učenja radi osobnoga rasta i razvoja.

2. Pojedinac, grupa, kultura i društvo

Učenici će:

- obrazložiti važnost poznavanja i valjana vrjednovanja nasljeđa i vlastitoga identiteta kao hrvatskih, europskih građana i građana svijeta
- objasniti osnovne pojmove te istraživačke metode sociologije i ostalih društvenih znanosti na primjerima suvremenoga društva
- objasniti osnovnu društvenu strukturu, ustanove, društvene procese i odnose u hrvatskomu društvu
- primijeniti stečena znanja u analizi hrvatskoga društva koristeći se jednostavnim istraživačkim metodama, argumentiranim raspravama, pisanjem eseja i slično
- objasniti procese europskoga integriranja i globalizacijske procese te njihov utjecaj na hrvatsko društvo i utjecaj hrvatskoga društva na te procese (npr. gospodarstvom, kulturom, mirnim suživotom).

III. PROŠLI DOGAĐAJI, LJUDI I DRUŠTVA

1. Koncept promjene i kontinuiteta

Učenici će:

- procijeniti kako su glavne društvene promjene u prošlosti utjecale na čovjekove životne uvjete i na njegovu svakodnevnicu
- razmotriti i objasniti različite povijesne događaje i procese te utvrditi uzroke i posljedice tih događaja i promjena
- objasniti razvoj društva, kulture, svijesti ljudi u prošlosti i sadašnjosti
- istraživati i usporediti događaje i procese u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti u zavičaju, Hrvatskoj i svijetu s povijesnoga, geografskoga, kulturološkoga i gospodarskoga stajališta
- objasniti kulturološko, gospodarsko i povijesno određenje zavičaja i Republike Hrvatske na pokrajinskomu, europskomu i svjetskomu planu.

2. Povijest Hrvatske

Učenici će:

- vrjednovati važnost kulturnih, gospodarskih i političkih utjecaja na razvoj hrvatskoga društva
- raščlaniti i razmotriti glavne događaje i društvene strukture, njihove uzroke i posljedice te struje i nositelje promjena u zavičajnoj i hrvatskoj povijesti
- opisati i obrazložiti kontekst i vezu hrvatske povijesti s poviješću susjednih naroda te europskom i svjetskom povijesti
- prikazati hrvatski nacionalni kulturni identitet u odnosu na kulturne identitete Europe i svijeta.

3. Povijest naroda Europe i svijeta

Učenici će:

- opisati i kritički tumačiti glavne povijesne događaje i društvene strukture, njihove uzroke i posljedice
- usporediti struje i nositelje promjena u europskoj i svjetskoj povijesti te objasniti razmatrane promjene, događaje i pojave

- nabrojiti i opisati načine rješavanja međunarodnih sukoba i ostvarivanja mira
- raščlaniti i razmotriti prošle događaje i povezati svjetsku, europsku i hrvatsku povijest
- razlikovati i opisati stupnjeve razvoja demokracije.

IV. LJUDI, PROSTOR I OKOLIŠ

1. Društvene strukture i prostorni sustavi mjesta, zavičaja, Hrvatske, Europe i svijeta

Učenici će:

- istražiti i raspraviti ekološka pitanja te prikazati posljedice različitih postupaka s obzirom na očuvanje okoliša, života i društva
- opisati i objasniti društvene strukture u svijetu
- objasniti prostorne sustave primarnih, sekundarnih i tercijarnih djelatnosti
- raščlaniti i prosuditi pitanje održiva razvoja i pravedne raspodjele prirodnih i stečenih dobara
- izraziti spremnost za djelovanje u očuvanju okoliša.

2. Orijentacija u prostoru i vremenu

Učenici će:

- rabiti informacijsku i komunikacijsku tehnologiju u raščlambi i tumačenju kartografskih i grafičkih prikaza prostornih struktura i prostornih sustava
- objasniti čimbenike položaja/smještaja i upravljanja prostorom prema konceptu održiva razvoja.

V. LJUDI, DRUŠTVO I GOSPODARSTVO

1. Gospodarstvo i poduzetništvo

Učenici će:

- opisati temeljne gospodarske pojmove, sustave i razvojne smjerove
- opisati čimbenike, ustrojstvo i načine djelovanja gospodarskoga sustava u Republici Hrvatskoj te fiskalni, bankarski, monetarni sustav Republike Hrvatske i Europske Unije te tržište kapitala
- opisati i objasniti temeljne pojmove poduzetništva
- u suradnji s razvojno-tehnološkim istraživačkim centrima, kulturnim, poslovnim, upravnim i civilnim organizacijama u društvenoj sredini, Hrvatskoj i Europi pokretati projekte i procijeniti omogućava li odabrano strukovno područje školovanja razvoj njihovih sposobnosti.

2. Proizvodnja i potrošnja

Učenici će:

- objasniti međuovisnost različitih dijelova svijeta i procijeniti utjecaj globalizacije na proizvođače, potrošače i okoliš
- razložno objasniti i, na vlastitom primjeru, opisati važnost potrošačke etike i otpornosti na manipulacije reklamama
- objasniti načine kojima se štite njihova potrošačka prava, zdravlje, novac i okoliš
- obrazložiti zašto i kako treba štedjeti
- objasniti zašto je rad temeljna društvena vrijednost
- objasniti zašto se, plaćanjem proizvoda i usluga, dio sredstava izdvaja za zajedničke društvene potrebe te protumačiti posljedice utaje poreza.

3. Profesionalno usmjerenje

Učenici će:

- istražiti i razložno objasniti mogućnosti nastavka školovanja i daljnjega usavršavanja
- prepoznati svoje talente i sposobnosti za određena područja rada i stvaralaštva na temelju postignutoga školskoga uspjeha i sudjelovanja u djelatnostima škole te suradnje s različitim ustanovama i organizacijama u mjesnoj zajednici, Hrvatskoj i Europi
- odgovorno koristiti svoje znanje, sposobnosti i vještine/umijeća u profesionalnomu napredovanju.

VI. POLITIČKI SUSTAV, GRAĐANI I LJUDSKA PRAVA

1. Građanin i demokracija

Učenici će:

- opisati temeljne pojmove politike i političke sustave
- objasniti osnovne koncepte demokracije, primjerice: vlast, privatnost, pravda i odgovornost te primijeniti znanje u projektima škole i mjesne zajednice
- opisati koncept vladavine prava, moći služiti se zakonima i odredbama Ustava Republike Hrvatske u rješavanju društvenih i gospodarskih pitanja i razvoja demokracije
- opisati djelovanje svjetskih organizacija te europskih integracija, posebice ustrojstvo Europske Unije, njezine glavne ciljeve i vrijednosti te raznolikosti i kulturne identitete u Europi
- procijeniti i iskazati osobne i grupne jakosti te osobne i grupne slabosti
- raspraviti, primjerom i ponašanjem pokazati, sastavnice demokratske građanske kulture (volonterski rad, projekti škole i mjesne zajednice, djelovanje solidarnosti, karitativni i humanitarni rad i slično)
- raspraviti i tumačiti zašto je potkupljivost (korupcija) štetna za društvo
- objasniti zašto je valjan odnos prema radu, kreativnosti i poduzetnosti bitan za suvremene demokracije.

2. Temeljna ljudska prava i odgovornosti

Učenici će:

- protumačiti ljudska prava, obveze, slobode i jednakopravnost kao osnove za solidarnost i odgovornost u suvremenim demokratskim društvima
- izraziti svijest o osobnoj i zajedničkoj odgovornosti
- objasniti koncept manjinskih prava
- navesti mogućnosti prevladavanja stereotipa i predrasuda koje se vežu za rodno-spolni identitet, društvene uloge i odnose.

VII. SVJETONAZORI I FILOZOFIJA

Učenici će:

- razložno predstaviti važnost iskazivanja poštovanja prema drugim ljudima i razumijevanja njihove vjere, svjetonazora i vrijednosti
- prepoznati i predstaviti religijske i nereligijske svjetonazore koji su civilizacijski i etički temelj Europe
- objasniti kako različiti religijski i nereligijski svjetonazori mogu utjecati na promjene u društvu
- sukladno dobi raspravljati pitanja suvremene civilizacije i predlagati njihova rješenja
- prepoznati i imenovati različite znanstvene i svakodnevne poglede na stvarnost, na znanje o toj stvarnosti i na djelovanje u njoj.

VIII. RELIGIJA I ETIKA

1. Kršćanstvo (vjera i obredi, moral i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- predstaviti i prosuđivati temelje kršćanske vjere i kršćanskoga života Crkve i njezinih vjernika
- objasniti utjecaj kršćanstva na svjetsku, europsku i hrvatsku kulturu, tradiciju, umjetnost i književnost
- objasniti kako kršćanske vrijednosti pridonose rasvjetljavanju i rješavanju nekih pitanja i izazova suvremenog društva
- oblikovati vlastite odgovore na izazove i mogućnosti koje predstavlja suvremena vjerska i kulturna različitost na hrvatskoj, europskoj i svjetskoj razini.

2. Svjetske religije (vjerovanja i obredi, etika i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- istražujući različita moralna pitanja, uočiti odgovore svjetskih religija na njih te to povezati s razvojem vlastitoga vrijednosnoga sustava
- istražujući tradicije, obrede i običaje svjetskih religija, utvrditi mjesto tih religija u suvremenom životu
- opisati i objasniti osnovne simbole, obrede, vjerovanja u svjetskim religijama.

Četvrti ciklus (gimnazije)

I. SOCIJALNE VJEŠTINE I METODE IZUČAVANJA POJAVA U DRUŠTVENO-HUMANISTIČKOMU PODRUČJU

1. Različiti izvori podataka, sakupljanje, vrjednovanje i predstavljanje podataka

Učenici će:

- odabirati, organizirati i primjenjivati raznovrsne bitne podatke te prikazati raščlambe razmatranih pitanja na različite načine izražavanja (odgovori na pitanja, osmišljeno pisano izražavanje, opisi i objašnjenja, grafičke metode i dr.)
- razlikovati različite pristupe u tumačenju istih događaja i pojava, objasniti razloge zbog kojih nastaju različita tumačenja te vrjednovati ta tumačenja
- sustavno pratiti, razlučiti i objasniti društvene događaje iz različitih izvora podataka
- primjenjivati metode hipotetičkog mišljenja propitivanjem mogućih istina i provjeravanje posljedica koje iz toga slijede
- genetičkom raščlambom upoznavati povijest različitih ideja kako bi razumjeli njihov suvremeni kontekst.

2. Učenje, suradnja i rješavanje problema

Učenici će:

- sustavno primjenjivati vlastiti način učinkovita učenja i pokazati spremnost za cjeloživotno učenje i usavršavanje
- kreativno rabiti usvojeno znanje iz društveno-humanističkoga područja, istraživati društvene pojave u prošlosti i sadašnjosti te pritom stvoriti vlastite obrazložene sudove i ocjene
- razlikovati načine kojima se rješavaju sukobljavanja i upravljati sporovima
- zauzeto sudjelovati u djelotvornomu sporazumijevanju u različitim društvenim okolnostima, zauzimanju stajališta, svrhovitomu raspravljanju te preuzimanju odgovornosti za ostvarivanje zajedničkih ciljeva.

3. Zauzeto i odgovorno sudjelovanje u životu obitelji, škole, uže zajednice i društva

Učenici će:

- objasniti i prosuditi vlastitu ulogu i odgovornost prema obitelji, školi i društvenoj zajednici
- surađivati u životu škole, uže zajednice i društva te preuzimati odgovornosti za ostvarivanje zajedničkih ciljeva
- pokazati odgovornost i poduzetnost za rješavanje društvenih pitanja i za sudjelovanje u društvenom životu
- kritički procijeniti čimbenike koji prijete pravednim i mirotvornim odnosima u širem životnomu okruženju.

II. POJEDINAC, IDENTITET, KULTURA I DRUŠTVO

1. Ja i osobnost pojedinca

Učenici će:

- opisati i razjasniti temeljne pojmove i koncepte te pristupe, teorije i istraživanja iz područja psihologije
- primjenjivati znanja o psihičkom razvoju pojedinca za bolje razumijevanje sebe i ljudi iz svoje okoline te za unaprjeđivanje kakvoće svakodnevnoga života pojedinca
- primjenom psiholoških spoznaja kritički raspravljati i razjasniti različita ljudska ponašanja i istražiti različite vrijednosti i stavove
- prepoznati i obrazložiti vlastite sposobnosti, vrijednosti i sklonosti radi izbora prikladna zanimanja
- opisati procese koji čovjeka pokreću na djelovanje, bolje razumijevanje svojega i tuđega ponašanja te obrazložiti važnost intrinzične motivacije.

2. Pojedinac, grupa, kultura i društvo

Učenici će:

- obrazložiti važnost poznavanja i valjana vrednovanja nasljeđa i vlastitoga identiteta kao hrvatskih, europskih građana i građana svijeta te obrazložiti značenje poštivanje nasljeđa i identiteta drugih
- objasniti osnovne teorijske pristupe i pojmove te istraživačke metode sociologije i društvenih znanosti na primjerima suvremenoga društva
- objasniti osnovnu društvenu strukturu, ustanove, društvene procese i odnose u hrvatskomu društvu
- primijeniti stečena znanja u analizi hrvatskog društva korištenjem jednostavnih istraživačkih metoda, argumentiranim raspravama, pisanjem eseja i sl.
- objasniti procese europskoga ujedinjenja i globalizacijske procese te njihov utjecaj na hrvatsko društvo
- usporediti i vrednovati odnose: lokalno – globalno, tradicionalno – moderno i postmoderno, većinsko – manjinsko, duhovno – materijalno, hrvatski identitet – multikulturalnost.

III. PROŠLI DOGAĐAJI, LJUDI I DRUŠTVA

1. Koncept promjene i kontinuiteta

Učenici će:

- istražiti i objasniti obilježja određenih razdoblja i društava, te uzroke i posljedice događaja i promjena; svoja objašnjenja uzroka, posljedica i promjena trebaju smjestiti u širi kontekst, u različitim državama i različitim razdobljima
- objasniti razvoj društva, kulture, svijesti ljudi u prošlosti i sadašnjosti

- usporediti i istraživati događaje i procese u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti u zavičaju, Hrvatskoj i svijetu s povijesnoga, geografskoga, kulturološkoga gospodarskoga i sociološkoga stajališta
- razlučiti i tumačiti kulturološko, gospodarsko i povijesno određenje zavičaja i Republike Hrvatske na pokrajinskomu, europskomu i svjetskomu planu.

2. Povijest Hrvatske

Učenici će:

- vrijednovati važnost kulturnih, gospodarskih i političkih utjecaja na razvoj hrvatskoga društva
- predstaviti i kritički tumačiti glavne događaje i društvene strukture, njihove uzroke i posljedice, struje i nositelje promjena u zavičajnoj i hrvatskoj povijesti te objasniti razmatrane pitanja sa stajališta više uključenih strana
- opisati i kritički obrazložiti kontekst i vezu hrvatske povijesti s poviješću susjednih naroda te europskom i svjetskom povijesti
- prikazati hrvatski nacionalni kulturni identitet u odnosu na kulturne identitete Europe i svijeta
- razlučiti, predstaviti i objasniti različita tumačenja prošlih i sadašnjih događaja i društvenih pojava i procesa u hrvatskoj povijesti
- razložno prosuditi o vrijednostima bitnima za razvoj hrvatskog društva.

3. Povijest naroda Europe i svijeta

Učenici će:

- opisati i kritički tumačiti glavne prošle događaje i društvene strukture, uzroke i posljedice njihova razvoja te struje i nositelje promjena u europskoj i svjetskoj povijesti tumačeći razmatrane promjene, događaje i pojave sa stajališta više uključenih strana
- nabrojiti i tumačiti pokušaje rješavanja međunarodnih sukoba i ostvarivanja mira te predstaviti vlastiti zaključak o učinkovitosti tih pokušaja
- razlučiti prošle događaje i povezati europsku, svjetsku i hrvatsku povijest
- opisati, raščlaniti i sučeliti različita tumačenja prošlih i sadašnjih događaja i društvenih pojava i procesa te donositi obrazložene prosudbe o njihovoj utemeljenosti
- razlikovati i opisati stupnjeve razvoja demokracije
- opisati, razlučiti i objasniti uzroke različitih stupnjeva razvoja demokracije.

IV. LJUDI, PROSTOR I OKOLIŠ

1. Društvene strukture i prostorni sustavi mjesta, zavičaja, Hrvatske, Europe i svijeta

Učenici će:

- istražiti i raspraviti ekološka pitanja te prikazati posljedice različitih postupaka s obzirom na očuvanje okoliša, života i društva
- istražiti i objasniti društvene strukture u svijetu
- objasniti prostorne sustave primarnih, sekundarnih, tercijarnih i kvartarnih djelatnosti
- raščlaniti i prosuditi pitanje održiva razvoja i pravedne raspodjele prirodnih i stečenih dobara te izraziti spremnost za djelovanje u očuvanju okoliša
- rabiti različite izvore i metode u prikupljanju i tumačenju podataka o društvenim strukturama i prostornim procesima te objasniti i grafički predočiti ishode istraživanja
- raščlaniti i protumačiti proces modernizacije hrvatskog društva u kontekstu procesa europskog integriranja i globalizacijskih procesa te njegov utjecaj na pojedinca
- razlučiti i kritički tumačiti suvremene događaje u Republici Hrvatskoj, europskom kontinentu i svijetu, položaj i ulogu Republike Hrvatske u europskim integracijama i svjetskim organizacijama

- prikazati i vrijednovati utjecaj društveno-ekonomskoga razvoja na pojedinca te njegove dobre i loše utjecaje na okoliš.

2. Orijentacija u prostoru i vremenu

Učenici će:

- rabiti informacijsku i komunikacijsku tehnologiju u izradi, raščlambi i tumačenju kartografskih i grafičkih prikaza prostornih struktura i prostornih sustava
- objasniti čimbenike položaja/smještaja i upravljanja prostorom prema konceptu održiva razvoja.

V. LJUDI, DRUŠTVO I GOSPODARSTVO

1. Gospodarstvo i poduzetništvo

Učenici će:

- opisati temeljne gospodarske pojmove, sustave i razvojne smjerove
- opisati čimbenike, ustrojstvo i načine djelovanja gospodarskoga sustava u Republici Hrvatskoj te fiskalni, bankarski, monetarni sustav Republike Hrvatske i Europske Unije i tržište kapitala
- opisati i razjasniti temeljne pojmove poduzetništva
- uspoređujući gospodarske djelatnosti u različitim područjima i regijama, objasniti kako prirodni okoliš utječe na ljudske djelatnosti
- u suradnji s razvojno-tehnološkim istraživačkim centrima, kulturnim, poslovnim, upravnim i civilnim organizacijama u društvenoj sredini, Hrvatskoj i Europi pokretati poduzetničke projekte.

2. Proizvodnja i potrošnja

Učenici će:

- istražujući globalizaciju tržišta, objasniti međuovisnost različitih dijelova svijeta i procijeniti utjecaj te globalizacije na dobavljače, potrošače i okoliš
- razložno objasniti i, na vlastitom primjeru, opisati važnost potrošačke etike i otpornosti na manipulacije
- objasniti načine kojima se štite njihova potrošačka prava, zdravlje, novac i okoliš
- obrazložiti zašto i kako treba štedjeti
- objasniti zašto je rad temeljna društvena vrijednost
- objasniti zašto se, plaćanjem proizvoda i usluga, dio sredstava izdvaja za zajedničke društvene potrebe te protumačiti posljedice utaje poreza.

3. Profesionalno usmjeravanje

Učenici će:

- istražiti i razložno objasniti mogućnosti nastavka školovanja i daljnega usavršavanja
- prepoznati svoje talente i sposobnosti za određena područja rada i stvaralaštva na temelju postignuta školskoga uspjeha i sudjelovanja u djelatnostima škole te suradnje s različitim ustanovama i organizacijama u mjesnoj zajednici, Hrvatskoj i Europi.

VI. POLITIČKI SUSTAV, GRAĐANI I LJUDSKA PRAVA

1. Građanin i demokracija

Učenici će:

- opisati i tumačiti temeljne pojmove politike i političke sustave
- objasniti osnovne koncepte demokracije, primjerice: vlast, privatnost, pravda i odgovornost te primijeniti znanje u projektima škole i mjesne zajednice
- opisati koncept vladavine prava te se moći služiti zakonima i odredbama Ustava Republike Hrvatske u rješavanju društvenih i gospodarskih pitanja i razvoja demokracije

- objasniti djelovanje svjetskih organizacija te europskih integracija, posebice ustrojstvo Europske Unije, njezine glavne ciljeve i vrijednosti te raznolikosti i kulturne identitete u Europi
- procijeniti i iskazati osobne i grupne jakosti te osobne i grupne slabosti
- raspraviti i tumačiti zašto je potkupljivost (korupcija) štetna za društvo
- objasniti zašto je valjan odnos prema radu, kreativnosti i poduzetništvu važan za suvremene demokracije
- raspraviti te primjerom i ponašanjem pokazati sastavnice demokratske građanske kulture (volonterski rad, projekti škole i lokalne zajednice, djelovanje solidarnosti, karitativni i humanitarni rad i slično).

2. Temeljna ljudska prava i odgovornosti

Učenici će:

- protumačiti ljudska prava, obveze, slobode i jednakopravnost kao osnove za solidarnost i odgovornost u suvremenim demokratskim društvima
- opisati i navesti primjere razvoja ljudskih prava s etičkoga gledišta
- objasniti važnost koncepta manjinskih prava
- opisati spoznaje o osobnoj i zajedničkoj odgovornosti za sudjelovanje u društvu
- navesti mogućnosti prevladavanja stereotipa i predrasuda koje se vežu za rodno-spolni identitet, društvene uloge i odnose.

VII. SVJETONAZORI I FILOZOFIJA

Učenici će:

- navesti i objasniti temeljnu filozofijsku terminologiju i filozofijske discipline
- navesti, opisati i usporediti razdoblja povijesti filozofije, filozofijska usmjerenja, škole i filozofe
- odrediti i raspraviti različita etička i egzistencijalna pitanja i razumjeti njihovu zavisnost o vremenu i kulturi
- prepoznati i predstaviti religijske i nereligijske svjetonazore koji su civilizacijski i etički temelj Europe
- objasniti kako se različita i religijska i nereligijska vjerovanja ljudi odnose prema nekim etičkim problemima/dilemama
- kritički objašnjavati temeljne egzistencijalne i etičke poglede na svijet i odrediti/izgrađivati osobne stavove
- razložno raspravljati o krajnjim pitanjima smisla ljudske egzistencije i povijesti svijeta
- pomoću filozofskih spoznaja razumjeti i obrazložiti posljedice ideja i teorija kao i posljedice određenoga izbora
- navesti i objasniti ključne logičke pojmove
- primijeniti osnovne logičke postupke u ispitivanju svojstava oblika misli
- primijeniti stečena znanja iz filozofije u kritičkomu promišljanju vlastitoga svakodnevnoga iskustva i djelovanja
- prepoznati i imenovati različite znanstvene i svakodnevne poglede na stvarnost, na znanje o toj stvarnosti i na djelovanje u njoj.

VIII. RELIGIJA I ETIKA

1. Kršćanstvo (vjera i obredi, moral i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- predstaviti i prosuđivati temelje kršćanske vjere i kršćanskoga života Crkve i njezinih vjernika

- poznavati i prosuđivati temeljna načela kršćanskoga morala u usporedbi sa suvremenim etičkim dvojama i objasniti kršćanske odgovore
- protumačiti i prosuditi utjecaj kršćanstva na svjetsku, europsku i hrvatsku kulturu, tradiciju, umjetnost i književnost
- objasniti kako kršćanske vrijednosti pridonose rasvjetljavanju i rješavanju nekih pitanja i izazova suvremenog društva
- oblikovati vlastite odgovore na izazove i mogućnosti koje predstavlja suvremena vjerska i kulturna različitost na hrvatskoj, europskoj i svjetskoj razini.

2. Svjetske religije (vjerovanja i obredi, etika i vrijednosti, tradicija i kultura)

Učenici će:

- istražujući različita moralna pitanja, uočiti odgovore svjetskih religija na njih te to povezati s razvojem vlastitoga vrijednosnoga sustava
- istražujući tradicije, obrede i običaje velikih religija, utvrditi mjesto tih religija u suvremenom životu
- opisati i objasniti osnovne simbole, obrede, vjerovanja u svjetskim religijama
- objasniti doprinose vjerovanja i temeljnih vrijednosti svjetskih religija na razvoj Hrvatske danas i u prošlosti
- oblikovati vlastite odgovore na izazove i mogućnost hrvatske vjerske i kulturne različitosti i proširiti to na globalni kontekst.

OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA: Priroda i društvo, Povijest, Geografija, Građanski odgoj i obrazovanje, Psihologija, Sociologija, Filozofija, Logika, Vjeronauk; Etika (alternativni predmet), te moduli: Građanski odgoj i obrazovanje (integrirano u predmete), Proizvodnja i potrošnja (integrirano u predmete), Profesionalno usmjeravanje i cjeloživotno učenje (integrirano u predmete), Građanin i poduzetništvo (integrirano u predmete), Primijenjena psihologija (integrirano u predmete)

6. Umjetničko područje

OPIS PODRUČJA

Svrha je umjetničkoga područja osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim za učenje različitih umjetničkih sadržaja i razumijevanje sebe i svijeta pomoću umjetničkih djela i medija te za izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom.

Umjetničko odgojno-obrazovno područje čine Vizualne umjetnosti i dizajn, Glazbena kultura i umjetnost, Filmska i medijska kultura i umjetnost, Dramska kultura i umjetnost te Umjetnost pokreta i plesa.

Umjetnosti doprinose osobnomu doživljaju i razumijevanju svijeta, oblikuju uvjerenja, stavove i svjetonazore, pokreću osjećajnost, pojačavaju ranija iskustva, razvijaju kritičku svijest i omogućuju viziju drugačijega svijeta.

Umjetnostima se potiče propitivanje, istraživanje, pročišćavanje, povezivanje i izražavanje ideja, osjećaja i iskustava u likovnomu djelu ili uratku, glazbi, filmskomu i medijskomu stvaralaštvu, govornomu i izričaju, gesti, pokretu i plesu.

Izražavanje putem kreativnog procesa pridonosi djetetovu cjelovitu razvoju: višestrukoj inteligenciji, kreativnomu i simboličkomu mišljenju, izražajnim i praktičnim oblikovnim sposobnostima te osobnosti. Također potiče samopouzdanje, ustrajnost, samodisciplinu, spontanost i želju za slobodnim istraživanjem, razvija pozornost, koncentraciju, osjetljivost za mjeru i cikličnost te pospješuje sposobnost samoizražavanja i kritičkoga mišljenja.

Umjetnička djela i stvaralačke aktivnosti doprinose oblikovanju identiteta učenikâ, jačanju njihova integriteta i samopoštovanja te stvaranju kulturne i ekološke svijesti. Odgoj i obrazovanje za umjetnost i pomoću umjetnosti stvara kreativne pojedince koji aktivno sudjeluju u oblikovanju kulture svoje neposredne i šire okoline.

Umjetnosti u odgoju i obrazovanju doprinose umnomu, osjetilnomu, osjećajnomu, društvenomu, tjelesnomu, duhovnomu i kreativnomu razvoju učenika, omogućuju povezivanje učeničkih individualnih znanja, spoznaja i iskustava s drugim odgojno-obrazovnim područjima te njihovo integriranje u šire društvene i kulturne vrijednosne sustave i svjetonazore.

Učenjem pomoću umjetnosti, upoznavanjem i korištenjem različitih izvora podataka, umjetničkih jezika, tehnoloških postupaka, načina izražavanja i komunikacijskih tehnologija, stvaranjem vlastitih umjetničkih ostvaraja, sudjelovanjem u umjetničkim aktivnostima, odgovorom na umjetnička djela i stvaralaštvo te na umjetničke ostvaraje drugih učenika, učenike se osposobljava za istraživanje različitih komunikacijskih putova prema drugim sadržajima, ljudima i kulturama.

Odgoj pomoću umjetnosti i za umjetnost bitno pridonosi oblikovanju osobnih te društvenih i kulturnih uvjerenja i svjetonazora, stvaranju osobnoga i društvenoga, nacionalnoga i europskoga kulturnoga identiteta te stjecanju univerzalnih humanističkih vrijednota, poštivanju razlika među ljudima i kulturama, razvijanju empatije, suradnje, solidarnosti te osobne, društvene i kulturne odgovornosti.

Umjetničko područje senzibilizira učenike za kulturu i kulturna događanja u široj društvenoj zajednici, za razumijevanje i očuvanje kulturne baštine, kako one koju čine autorska umjetnička djela tako i one koju čine oblici tradicijske kulture i umjetnosti, za odgovoran odnos prema prirodi i njezinim bogatstvima te za kreativnost u svakodnevnomu životu. Ono je u međupovezanosti s ostalim odgojno-obrazovnim područjima, a stečena znanja i vještine te ovladavanje jezicima umjetnosti osposobljavaju učenike za učinkovitu svakodnevnu javnu, poslovnu i privatnu komunikaciju, za cjeloživotno učenje i za uspješno sudjelovanje na tržištu rada.

Umjetničko odgojno-obrazovno područje podijeljeno je u šest polja. Pet polja odnose se na zasebne vrste umjetničkoga izraza i učeničkoga stvaralaštva, dok je prvo polje sjedinjujuće i odnosi se na zajedničke, sukladne i nadopunjujuće odgojno-obrazovne djelatnosti u poljima obuhvaćenima ovim odgojno-obrazovnim područjem. Sukladno općim postignućima navedenima u prvomu polju te općim ciljevima odgojno-obrazovnoga područja učenička se postignuća u svim drugim poljima dalje razrađuju prema posebnostima umjetničkoga izraza na koji se odnose.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA

Učenici će:

- razviti zanimanje, estetsko iskustvo i osjetljivost te kritičnost za vizualnu, glazbenu, filmsku, medijsku, govornu, dramsku i plesnu umjetnost i izražavanje
- usvojiti temeljna znanja i pozitivan odnos prema hrvatskoj kulturi i kulturama drugih naroda, prema kulturnoj i prirodnoj baštini te univerzalnim humanističkim vrijednostima
- upoznati i vrjednovati umjetnička djela različitih stilskih razdoblja
- uočiti zakonitost razvoja umjetničkoga izraza u međupovezanosti s razvojem povijesnoga slijeda, filozofske misli i znanosti
- steći osnove pismenosti u svim umjetničkim područjima
- razviti komunikacijske vještine putem umjetničkoga izraza
- izraziti i oblikovati ideje, osjećaje, doživljaje i iskustva u svim umjetničkim područjima i oblicima te pritom osjetiti zadovoljstvo stvaranja
- upoznati, rabiti i vrjednovati različite izvore podataka, medije, tehnološke postupke i načine izražavanja za oblikovanje i predstavljanje umjetničkih iskaza
- istraživati različite materijale, sredstva i sadržaje umjetničkoga izraza
- steći razumijevanje i osobnu odgovornost za stvaralački proces te moći kritički procijeniti vlastiti izraz i iskaz drugih
- razviti samopoštovanje, samopouzdanje i svijest o vlastitim sposobnostima te mogućnostima njihova razvoja stvaralačkim aktivnostima

- razviti opažanje pomoću više osjetila, koncentraciju, sklonosti, radoznalost, spontanost, samostalnost i društvene vještine te, na temelju toga, razvijati individualnost i samosvojnost i želju za cjeloživotnim učenjem
- razviti praktično-radne vještine i kulturu rada samostalnim i skupnim oblicima umjetničkih aktivnosti i učeničkoga stvaralaštva, što će moći primijeniti u svakodnevnomu životu
- razviti suradničke odnose i empatiju u zajedničkim aktivnostima i stvaralačkomu radu s vršnjacima, naročito onima s posebnim potrebama
- razviti pozitivan stav i skrb za estetiku i kulturu životne okoline te aktivno sudjelovati u kulturnomu životu zajednice.

OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA

Prvi ciklus

I. AKTIVNO OPAŽANJE I RAZUMIJEVANJE SVIJETA UMJETNOSTI I SUDJELOVANJE U UMJETNIČKOMU ODGOJU I STVARALAŠTVU

1. Opažanje i doživljavanje umjetničkog stvaralaštva i aktivnosti te estetskih vrijednosti (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- aktivnom pažnjom i svim osjetilima pratiti umjetničko stvaralaštvo i aktivnosti te primati njihove poruke
- uočiti, prepoznati i opisati osnovne sastavnice umjetničkoga izraza i estetske vrijednosti u djeci primjerenim umjetničkim aktivnostima i oblicima stvaralaštva te u neposrednu okružju
- jednostavnim riječima opisati svoj doživljaj umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti.

2. Sudjelovanje u umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima (stvaranju ili produkciji te izvođenju ili reprodukciji)

Učenici će:

- izraziti svoje osjećaje, doživljaje, stavove i uvjerenja primjerenim umjetničkim aktivnostima
- prepoznati jednostavne sastavnice i postupke stvaralačkoga oblikovanja (ponavljanje i kontrast)
- samostalno ili u skupini oblikovati jednostavne stvaralačke zadatke
- osjetiti zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvu.

3. Komunikacija, socijalizacija i suradnja umjetnošću, dizajnom i medijima

Učenici će:

- steći sigurnost i osjetiti odgovornost u zajedničkim umjetničkim aktivnostima i stvaralačkomu radu te u samostalnim i skupnim javnim izvedbama, nastupima i izložbama
- iskazati pozitivan odnos prema umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvu te izvedbama i ostvarenjima drugih učenika
- prihvatiti i razviti empatiju i suradnički odnos sa svim vršnjacima, naročito onima s posebnim potrebama
- povezivati osobnu umjetničku aktivnost i stvaralaštvo s vlastitim životnim iskustvima i životnim iskustvima drugih.

4. Razumijevanje i vrijednovanje umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti

Učenici će:

- vlastitim riječima izreći sviđa li im se ili ne sviđa kakvo umjetničko ostvarenje ili aktivnost te objasniti svoj odgovor
- iskazati pozitivan odnos prema umjetničkomu stvaralaštvu i aktivnostima.

II. VIZUALNE UMJETNOSTI I DIZAJN

- Opažanje, doživljavanje i imenovanje vizualnih elemenata i kompozicijskih odnosa
- Učenici će:
- aktivnom pažnjom i, po mogućnosti, svim osjetilima doživljavati i otkrivati vizualno-umjetnička djela i oblike vizualnoga stvaralaštva te primati njihove poruke
- uočiti, prepoznati i razlikovati osnovne vizualne elemente i njihovu promjenjivost u umjetničkomu izrazu u učenicima primjerenim umjetničkim djelima, oblicima svojega stvaralaštva i u prirodnomu i načinjenu okružju
- jednostavnim izrazima i riječima opisati svoj doživljaj i sadržaj umjetničkoga djela i stvaralaštva.
- Razvijanje vještina i ovladavanje likovnim tehnikama

Učenici će:

- rukama iskazati fine motoričke vještine izvođenjem složenih pokreta pri oblikovanju dvodimenzijskih i trodimenzijskih likovnih radova i dizajnerskih zadataka
- promatrati i, na temelju osobnih izražajnih iskustava, imenovati likovne tehnike
- s osjećajem sigurnosti primjenjivati temeljne vještine za samostalan rad u likovnim dvodimenzijskim i trodimenzijskim tehnikama
- individualno ili u skupini, primjenjivati jednostavne elemente znanja, vještine i postupke vizualno-stvaralačkoga oblikovanja
- osjetiti zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u vizualnim aktivnostima i stvaralaštvu.

3. Stvaranje i izražavanje vizualnim jezikom

Učenici će:

- aktivno promatrati, i s osjećajem sigurnosti sudjelovati u likovnomu stvaralaštvu te primijeniti vizualne elemente u svom izražaju
- objedinjeno rabiti različite sastavnice likovno-vizualnoga izraza (točka, crta, boja, ploha, površina, masa/volumen) i njihovu promjenjivost veličine, smještaja, smjera, broja i gustoće dvodimenzijskom i trodimenzijskom prostoru
- razlikovati osnovna područja i vrste likovnoga stvaralaštva dvodimenzijsko i trodimenzijsko oblikovanje, crtanje, slikanje, osnove grafike) te sastavnice likovnih ostvarenja (kontrast, ritam)
- prepoznati sastavnice likovno-vizualnoga stvaralaštva u različitim vizualno-umjetničkim medijima (crtež, slika, grafika, skulptura, arhitektura, video, film, fotografija)
- iskazati stvaralačke sposobnosti za rješavanje jednostavnih likovnih problema i sposobnosti donošenja odluka primjenom planiranja, razrade i vrijednovanja u ostvarenju zadataka
- osjetiti radost i zadovoljstvo vizualnoga izražavanja i sudjelovanja u likovno-vizualnim aktivnostima.

4. Promišljanje likovnih umjetnosti i dizajna i vrijednovanje učeničkih likovnih radova

Učenici će:

- jednostavnim riječima izreći zbog čega im sviđa ili ne sviđa određeno vizualno-umjetničko djelo, zbog čega im se neki način ostvarenja čini neobičnim, raduje li ih to ili ne raduje te koji bi rad izložili na velikoj izložbi

- iskazati pozitivan stav o umjetnosti i kulturnoj baštini.

5. Komunikacija i socijalizacija vizualnim umjetnostima, dizajnom i likovnim stvaralaštvom

Učenici će:

- izraziti svoje osjećaje, doživljaje, stavove i uvjerenja primjerenim vizualnim oblicima i postupcima
- steći sigurnost i osjetiti odgovornost u zajedničkim likovno-vizualnim aktivnostima i stvaralačkomu radu te u izložbama dječjih radova
- iskazati pozitivan stav o vizualnom stvaralaštvu te stvaralaštvu u ostvarenjima drugih učenika
- opisati svoj doživljaj odabranih djela vizualne umjetnosti i dizajna
- prihvatiti i razviti suosjećanje i suradnički odnos prema vršnjacima s posebnim potrebama
- povezivati vlastita vizualna ostvarenja s vlastitim životnim iskustvima i životnim iskustvima drugih.

III. GLAZBENA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- promatrati, uočiti i razlikovati umjetnički lijepo i vrijedno u prirodnom okružju i glazbenomu djelu te postupno proširivati opseg opažajnog perceptivnog iskustva
- izraziti svoje osjećaje, doživljaje, stavove na sinkretni i cjelovit način raznovrsnim umjetničkim oblicima i postupcima
- pokazati koncentraciju i pamćenje (memoriju) tijekom opažanja
- opisati vlastiti doživljaj glazbenoga djela
- usvojiti temeljne pretpostavke i mjerila za razvoj pozitivnog stava o glazbenoj umjetnosti.

2. Ovladavanje sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- razlikovati osnovne sastavnice glazbenoga izraza (glasno-tiho, brzo-sporo, duboko-visoko, vokalno-instrumentalno)
- uočiti glazbene cjeline koje se ponavljaju i koje se suprotstavljaju
- zapaziti i iskazati jednostavne metro-ritamske obrasce
- pjevanjem i sviranjem upoznati specifičnosti glazbenoga jezika i pisma
- upoznati glazbala po zvuku i izgledu.

3. Sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te izražavanje glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- izražavati se kreativno putem što više osjetila (vokalno, slušno, motorički, vizualno, digitalno)
- izraziti svoje ideje, osjećaje i doživljaje glazbenom aktivnošću
- samostalno ili u skupini izvoditi jednostavne glazbene zadatke
- upoznati osnove glazbene pismenosti
- pokazati zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u glazbenim aktivnostima i stvaralaštvu
- glazbenim aktivnostima jačati samopoštovanje i vježbati samokontrolu.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja glazbenim doživljajem i izrazom

Učenici će:

- surađivati s drugima, pogotovo s učenicima s posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju
- učiti dijeliti odgovornost i vježbati ustrajnost pri glazbenim aktivnostima
- izraziti pripadnost, zajedništvo, suživot i snošljivost glazbenim aktivnostima.

5. Razumijevanje i vrjednovanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- opisati vlastiti doživljaj glazbenoga djela i usporediti ga s drugima
- razlikovati i vrjednovati umjetnički lijepo i vrijedno glazbeno izražavanje
- iskazati samokritičnost prema vlastitomu glazbenomu stvaralaštvu, jednako u stvaranju i izvođenju
- usavršavati sposobnosti afirmativnog izražavanja i stvaralačke kritike pri vrjednovanju vlastitih ostvarenja i ostvarenja drugih.

IV. FILMSKA I MEDIJSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvatanje filmskih i medijskih elemenata i stvaralaštva

Učenici će:

- aktivnom pažnjom pratiti filmska ostvarenja i medijske aktivnosti te primati njihove poruke
- jednostavno opisati vlastiti doživljaj i sadržaj filmskih ostvarenja i medijskih aktivnosti
- prepoznati osnovne estetske i etičke vrijednosti u filmskim ostvarenjima i medijskim aktivnostima.

2. Ovladavanje elementima filmskoga jezika i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- razlikovati film od drugih medija
- imenovati osnovne filmske rodove i vrste
- razlikovati osnovne oblike filmskoga pripovijedanja i dokumentarističkih postupaka.

3. Sudjelovanje u medijskim aktivnostima i filmskomu stvaralaštvu

Učenici će:

- s osjećajem sigurnosti sudjelovati u medijskim aktivnostima i stvaralaštvu
- istraživati teme i probleme stvarnoga života medijskim aktivnostima i stvaralaštvom
- osjetiti zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u medijskim aktivnostima i stvaralaštvu.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja medijskim djelatnostima i stvaralaštvom

Učenici će:

- steći sigurnost u zajedničkomu radu te samostalnomu i skupnomu javnomu prikazivanju
- prepoznati pozitivne i negativne vidove komunikacije medijskim aktivnostima stvaralaštvom
- prihvatiti i razviti suosjećajnost i suradnički odnos s vršnjacima, naročito onima s posebnim potrebama
- povezivati vlastite medijske aktivnosti i stvaralaštvo s iskustvima svakodnevnoga života

- usvojiti osnovna pravila ponašanja neophodna za praćenje i sudjelovanje u medijskim aktivnostima i stvaralaštvu.

5. Razumijevanje i vrjednovanje filmskoga stvaralaštva i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- primjerenim riječima izreći zbog čega im se sviđa ili ne sviđa kakvo filmsko ostvarenje ili medijska aktivnost
- iskazati pozitivan odnos prema filmskomu stvaralaštvu i medijskim aktivnostima.

V. DRAMSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opazanje, doživljavanje i prihvaćanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- aktivnom pažnjom pratiti dramske i kazališne aktivnosti i ostvarenja te primati njihove poruke
- jednostavno opisati vlastiti doživljaj i sadržaj dramskih i kazališnih aktivnosti i ostvarenja
- prepoznati osnovne estetske i etičke vrijednosti u dramskim i kazališnim aktivnostima i ostvarenjima.

2. Sudjelovanje u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu

Učenici će:

- s osjećajem sigurnosti sudjelovati u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu
- izraziti svoje osjećaje, stavove i uvjerenja proigravanjem zamišljenih dramskih situacija, događaja i likova
- istraživati teme i probleme stvarnoga života na siguran način, uživljavanjem u situacije i likove zamišljenoga dramskoga svijeta
- osjetiti radost i izraziti zadovoljstvo i zajedničkom dramskom igrom.

3. Ovladavanje sastavnicama dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznati i prihvatiti fikcijsku prirodu dramske aktivnosti i stvaralaštva
- aktivno i s osjećajem sigurnosti sudjelovati u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu
- objedinjeno rabiti različite sastavnice dramskoga izraza (glas i govor, gesta i mimika, kretanje u prostoru i slično)
- razlikovati osnovne oblike dramske aktivnosti (dramski oblik nastave, pokus, izvedba, predstava) i sastavnice dramskih ostvarenja (priča, radnja, prizori, likovi)
- prepoznati osnovne sastavnice dramskoga stvaralaštva u različitim medijima (kazalištu, filmu, književnosti i slično).

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja dramskom aktivnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- steći sigurnost u zajedničkomu radu te samostalnomu i skupnomu javnomu nastupu i izvođenju
- prepoznati pozitivne i negativne vidove osjećajnosti u međuljudskim odnosima
- usvojiti pozitivan odnos prema dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu drugih učenika
- prihvatiti i razviti suosjećajnost i suradnički odnos s vršnjacima, naročito onima s posebnim potrebama
- povezivati vlastitu dramsku aktivnost i stvaralaštvo s iskustvima svakodnevnoga života
- usvojiti osnovna pravila ponašanja neophodna za praćenje i sudjelovanje u dramskim i kazališnim aktivnostima i ostvarenjima.

5. Razumijevanje i vrijednovanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- jednostavnim riječima izreći zbog čega im se sviđa ili ne sviđa kakva dramska ili kazališna aktivnost ili ostvarenje
- iskazati pozitivan odnos prema dramskim i kazališnim aktivnostima i stvaralaštvu.

VI. UMJETNOST POKRETA I PLESA

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje plesne umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- aktivno pratiti plesno ostvarenje
- zapažati ponavljanja i kontraste s obzirom na prostor, vrijeme, jačinu i tok pokreta
- znati opisati jednostavnim riječima svoj doživljaj izvedenoga plesnoga ostvarenja
- opažati različitosti u vrstama plesnoga izraza
- pokazati pozitivan stav o umjetnosti pokreta i plesa i plesnomu stvaralaštvu.

2. Ovladavanje sastavnicama i strukturom pokreta i plesa

Učenici će:

- razlikovati u kraćemu plesnomu ostvarenju osnovne sastavnice plesnoga izraza
- prepoznati i primijeniti osnovne zakonitosti kretanja prostorom u kraćim plesnim sekvencama
- prepoznati i primijeniti osnovne elemente izražajnosti pokreta
- prepoznati i iskazati pokretom jednostavne metro-ritamske obrasce
- pokazati kinestetski senzibilitet te vještinu i tehniku tijela kao sredstva umjetničkoga plesnoga izraza na razini pravilne postave tijela, jednostavnih oblika ravnoteže i prijelaza položaja
- povezati elemente u fraze pokreta.

3. Izražavanje stvaranjem i izvođenjem plesne umjetnosti

Učenici će:

- istraživati i prenositi pokretom svoje ideje, osjećaje i doživljaje
- improvizirati pokretom rabeći široki spektar poticaja
- odabrati i svrsishodno upotrijebiti osnovne elemente prostora, izražajnosti pokreta, ritma i funkcionalne tjelesne tehnike pri improviziranju i oblikovanju fraze pokreta
- upotrijebiti ponavljanje i kontrast kao osnovne elemente koreografskoga procesa u vlastitim plesnim ostvarenjima
- samostalno oblikovati određenu zamisao u pokretu
- osjetiti zadovoljstvo pri samostalnomu i skupnomu oblikovanju plesne cjeline
- biti motivirani za stvaranje, uvježbavanje i izvedbu kraće plesne cjeline.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja plesnom umjetnošću

Učenici će:

- izraziti i prenijeti svoje zamisli i osjećaje drugima tijekom stvaranja plesne cjeline
- surađivati i prilagoditi se drugima tijekom stvaranja plesne cjeline te pružiti podršku vršnjacima s posebnim potrebama
- pokretom komunicirati s partnerom
- pratiti s poštovanjem i zanimanjem plesna ostvarenja i izvedbe drugih učenika.

5. Razumijevanje i vrijednovanje plesnoga izraza

Učenici će:

- pokazati pozitivan stav za estetske i etičke vrijednosti plesnoga izraza na odabranim djelima iz plesne umjetnosti
- iskazati pozitivan stav pri vrijednovanju svojih i tuđih plesnih ostvarenja
- iskazati pozitivan stav o svojem i tuđem tijelu kao sredstvu plesnoga izraza
- prepoznati plesne umjetnike i njihovu umjetnost u svojem okružju.

Drugi ciklus

I. AKTIVNO OPAŽANJE I RAZUMIJEVANJE SVIJETA UMJETNOSTI I SUDJELOVANJE U UMJETNIČKOMU ODGOJU I STVARALAŠTVU

1. Opažanje i doživljavanje umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti te estetskih vrijednosti (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- razlikovati posebne estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u primjerenim umjetničkim djelima, u svojem stvaralaštvu, u stvaralaštvu drugih te u svojem okružju
- povezivati novo iskustvo s već stečenim znanjem i doživljenim iskustvima u umjetnosti i izvan nje
- usvojiti pozitivan odnos prema umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima, prema vlastitom stvaralaštvu i stvaralaštvu drugih učenika
- znati opisati svoj doživljaj umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti.

2. Sudjelovanje u umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima (stvaranju ili produkciji te izvođenju ili reprodukciji)

Učenici će:

- izraziti svoje osjećaje, doživljaje, stavove i uvjerenja na sinkretni i cjelovit način primjerenim umjetničkim oblicima i postupcima
- ovladati osnovnim sastavnicama umjetničkoga izraza kojim se bave
- primijeniti stečene sposobnosti, znanja i vještine kao uvjet stvaralačkoga izražavanja
- samostalno ili u skupini oblikovati jednostavne stvaralačke cjeline namijenjene javnom izlaganju ili izvođenju
- osjetiti zadovoljstvo i izraziti radost samostalnoga i zajedničkoga umjetničkoga stvaranja.

3. Komunikacija, socijalizacija i suradnja umjetnošću, dizajnom i medijima

Učenici će:

- surađivati s drugima te dijeliti i prihvaćati odgovornost za zajedničko stvaranje, izvođenje i izlaganje
- razviti suradničke odnose u skupini te s onima s kojima zajednički stvaraju ili kojima predstavljaju i izlažu svoje stvaralaštvo
- negovati suosjećajnost i suradnički odnos sa svim vršnjacima, a naročito s onima s posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju
- biti spremni pokazati drugima svoje vlastito umjetničko stvaralaštvo, doživljaj i iskustvo.

4. Razumijevanje i vrijednovanje umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti

Učenici će:

- objasniti, u usmenom ili pisanom obliku, zašto im se neko umjetničko ostvarenje sviđa ili ne sviđa

- izraziti, usmeno ili pisano, osobno mišljenje o umjetničkim ostvarenjima koje su doživjeli ili su sudjelovali u njihovu oblikovanju
- povezivati spoznaje stečene osobnim iskustvom u umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvu s drugim odgojno-obrazovnim područjima
- povezivati spoznaje stečene osobnim iskustvom sudjelovanja u umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvu sa stvarnim vlastitim životnim iskustvima i iskustvima drugih
- usvojiti pozitivan kritički odnos prema umjetničkom stvaralaštvu u različitim medijima
- njegovati pozitivan odnos prema umjetničkoj i tradicijskoj baštini
- usvojiti pozitivan kritički odnos prema umjetničkim ostvarenjima i naslijeđu hrvatske kulture i kultura drugih naroda i zajednica.

II. VIZUALNE UMJETNOSTI I DIZAJN

1. Opažanje, doživljavanje i imenovanje vizualnih elemenata i kompozicijskih odnosa

Učenici će:

- prepoznati, razlikovati, imenovati i usporediti pojedine likovne elemente i osnovne kompozicijske odnose u dvodimenzijском i trodimenzijском likovno-umjetničkomu djelu, dječjem likovnom radu i svojem okruženju
- na temelju promatranja i sjećanja, jednostavnim riječima opisati osnovna likovna svojstva likovno-umjetničkoga djela, svojega likovnoga rada i rada drugih učenika te sukladna vizualna obilježja predmeta i prirodnih oblika u svojem okruženju
- odgovoriti estetskim doživljajem na vizualni poticaj likovnoga djela i oblika iz od prirodnoga i načinjenoga okruženja
- prepoznati određene estetske vrijednosti u promatranom dijelu likovno-umjetničkoga djela, likovnoga stvaranja i okruženja
- riječima iskazati svoj estetski doživljaj određenoga djela likovno-umjetničkoga djela.

2. Razvijanje vještina i ovladavanje likovnim tehnikama

Učenici će:

- iskazati fine motoričke vještine ruku izvođenjem složenih pokreta pri oblikovanju dvodimenzijских i trodimenzijских likovnih radova i zadataka iz dizajna
- u rješavanju likovnog problema, zadatka iz dizajna te slobodnim izražavanjem na odgovarajućoj razini primijeniti vještine i tehnike za rad u planiranim dvodimenzijским i trodimenzijским likovnim tehnikama
- s osjećajem sigurnosti primjenjivati vještine za samostalan rad u pojedinim likovnim tehnikama u dvodimenzijском i trodimenzijском područja rada
- oponašati, prilagoditi i primijeniti određene temeljne vještine tradicijske umjetnosti u jednostavnim zadacima iz dizajna
- steći korisne vještine i praktična znanja za cjeloživotnu primjenu.

3. Stvaranje i izražavanje vizualnim jezikom

Učenici će:

- uporabom zadanih likovnih elemenata i primjenom odgovarajućih vještina i likovnih tehnika izraziti svoje osjećaje, iskustva, ideje/zamisli i stavove u dvodimenzijском i trodimenzijском području vizualnih umjetnosti i dizajna
- u svojem likovnom izražavanju vizualnim jezikom primijeniti, povezati i kombinirati usvojena znanja o načelima vizualnih umjetnosti i dizajna
- iskazati stvaralačke sposobnosti za rješavanje umjereno složena likovnoga problema i sposobnosti donošenja odluka te ih primijeniti u oblikovanju likovnoga rada ili realizaciji zadatka iz dizajna
- pri likovnom istraživanju i oblikovanju u dvodimenzijским i trodimenzijским tehnikama, iskusiti zadovoljstvo stvaranja i osnažiti samosvijest, samopouzdanje i samostalnost

- pri rješavanju likovnog problema vježbati i pokazati potrebnu koncentraciju, usmjereno likovno opažanje i likovno pamćenje
- u rješavanju likovnog problema i likovnom izražavanju iskazati upornost i dosljednost u radu
- uz stručno vodstvo obnoviti dio procesa stvaranja (rekonstrukcije) karakterističnog umjetničkog djela.

4. Promišljanje likovnih umjetnosti i dizajna i vrjednovanje učeničkih likovnih radova

Učenici će:

- primijeniti odgovarajući likovni, odnosno vizualni jezik (traženim rječnikom i pojmovima) u „čitanju“ umjetničkoga djela, odnosno određenoga likovnog elementa ili odnosa iz područja slikarstva, skulpture, arhitekture i dizajna
- pokazati i riječima iskazati zanimanje i poštovanje prema vrijednostima hrvatske kulture i kulture drugih naroda, uključujući muzejske ustanove i galerije
- prepoznati određene estetske vrijednosti u likovno-umjetničkomu djelu, likovnom stvaranju i okruženju
- u svojem likovnom radu izraziti brigu za radno okruženje i širu okolicu, urbanu i prirodnu
- djelomično samostalno primjenjivati kriterije vrednovanja pri vrjednovanju vlastitih likovnih radova i radova drugih učenika
- pri vrjednovanju likovnih radova iskazati samokritičnost prema vlastitom radu te afirmativno izražavanje i konstruktivnu kritiku likovnih ostvarenja drugih učenika.

5. Komunikacija i socijalizacija vizualnim umjetnošću, dizajnom i likovnim stvaralaštvom

Učenici će:

- izraziti svoje osjećaje, iskustva, ideje/zamisle i stavove te ih podijeliti s drugima, služeći se zadanim likovnim elementima
- komunicirati vizualnim elementima izraza: oblikovati svoju vizualnu poruku i razumjeti osnovnu vizualnu poruku drugih „pošiljatelja“
- u manjem opsegu, izražavati i multimedijски razvijati određenu ideju, uključujući informacijsko-komunikacijsku tehnologiju
- surađivati s drugima te dijeliti i preuzimati odgovornost tijekom samostalnoga izražavanja ili stvaranja u skupini, u skupnom radu
- predstaviti zajedničkom izložbom u učionici i prostorijama škole svoj likovni rad i objasniti ga jednostavnim izrazima i riječima
- izraziti zadovoljstvo zbog sudjelovanja u likovnim aktivnostima, svojega likovnog rada i rada drugih
- upoznavanjem djela vizualnih umjetnosti i dizajna, uključujući tradicijsku umjetnost, hrvatsku i drugih naroda, osnažiti pripadnost hrvatskoj kulturi i razvijati snošljivost prema drugim kulturama i tradicijama.

III. GLAZBENA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvatanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- izraziti i opisati svoje osjećaje, doživljaje, misli i stavove nakon susreta s glazbenim djelom
- slušati glazbena umjetnička djela te istraživati i uspoređivati različite ideje i koncepte u glazbenoj umjetnosti
- pokazati (demonstrirati) koncentraciju i pamćenje (memoriju) u opažanju i analizi glazbenoga djela
- razlikovati i prihvaćati osobni doživljaj različitih vrsta glazbe.

2. Ovladavanje sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- razlikovati i prepoznati osnovne sastavnice glazbenoga izraza i povezivati ih u cjelinu
- usporediti, razlikovati i opisati glazbene cjeline koje se ponavljaju i koje su oprečne (kontrastiraju)
- prepoznati i imenovati različite vrste glazbe (tradicijska, popularna i klasična)
- zapaziti i iskazati zadane ritamske i melodijske obrasce
- pjevanjem razviti intonativne sposobnosti
- prepoznati i imenovati glazbala po zvuku i izgledu.

3. Sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te izražavanje glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- svladati potrebne vještine kao preduvjet kreativnoga izražavanja različitim osjetilnim načinima (opažajno, slušno, motorički, digitalno)
- primjenjivati znanja o sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva integracijom tehničkih i praktičnih vještina
- izraziti svoje ideje, misli i osjećaje jednostavnim ritamskim i melodijskim improvizacijama
- samostalno ili u skupini izvoditi jednostavne glazbene zadatke te osjetiti zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u glazbenim aktivnostima i stvaralaštvu
- prepoznati, usporediti i isprobati različite tehnike i postupke rada prilikom proučavanja glazbenih djela ili tijekom njihova stvaranja i izvođenja
- jačati samopoštovanje raznovrsnim glazbenim aktivnostima.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja glazbenim doživljajem i izrazom

Učenici će:

- prepoznati različite uloge glazbe i procijeniti njihov značaj utjecaj u svakodnevnomu životnom iskustvu te u širem životnomu okružju
- multimedijски izražavati i razvijati određenu ideju, uključujući informacijsko-komunikacijsku tehnologiju
- surađivati s drugima, naročito s vršnjacima s posebnim potrebama
- učiti dijeliti odgovornost pri zajedničkom izvođenju i stvaranju
- prenijeti i podijeliti umjetnički doživljaj i iskustvo s drugima
- upoznati i poštivati vlastitu tradiciju i kulturu te ih istraživati i usporediti s tradicijama i kulturama drugih naroda.

5. Razumijevanje i vrijednovanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- opisati doživljaj i osobni stav nakon susreta s glazbenim djelima uživo ili sa snimke, iz knjiga ili uporabom (informacijsko-komunikacijske) tehnologije
- opisati, kritički analizirati i vrijednovati izražajne vrijednosti umjetničkoga djela, sukladno svojoj dobi
- usavršavati vlastiti glazbeni izraz te poštivati posebnosti individualnoga razvoja ostalih
- iskazati samokritičnost u vlastitom glazbenom stvaralaštvu – jednako u stvaranju (produkciji) izvođenju (reprodukciji)
- usavršavati sposobnosti poticajnoga izražavanja i kritičkog stava pri vrijednovanju vlastitih i drugih umjetničkih nastojanja i ostvarenja.

IV. FILMSKA I MEDIJSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje filmskih i medijskih elemenata i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznavati i uspoređivati glavna obilježja i sastavnice umjetničkih filmskih ostvarenja te osnovne načine na koje su sadržaji stvarnoga ili izmišljenoga života obrađeni u filmskomu obliku
- razlikovati opće estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim filmskim ostvarenjima, u svojem medijskom stvaralaštvu i u stvaralaštvu drugih učenika
- u oblicima učenja u kojima se rabi film i mediji povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem
- usvojiti pozitivan odnos prema filmskoj i medijskoj umjetnosti i stvaralaštvu.

2. Ovladavanje elementima filmskog jezika i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- koristiti na poseban i usmjeren način različite filmske i medijske postupke, sredstva, tehnologije i oblike izražavanja
- razlikovati osnovne sastavnice filmskoga jezika (kadar, scena, sekvenca) i tipove medijskih aktivnosti
- prepoznati sastavnice različitih umjetnosti u filmskomu i medijskomu stvaralaštvu.

3. Sudjelovanje u medijskim aktivnostima i filmskomu stvaralaštvu

Učenici će:

- sa samopouzdanjem i osjećajem sigurnosti sudjelovati u medijskim aktivnostima i filmskomu stvaralaštvu
- rabiti različite postupke i sredstva filmskoga i medijskoga izražavanja za izvođenje i oblikovanje kraćih vlastitih filmskih i medijskih uradaka
- upoznati poslove i vještine (režija, snimanje, montaža, multimedijske uporabe i sl.) u kojima se rabe postupci, sredstva, tehnologije i oblici medijske aktivnosti i filmskoga izraza
- prepoznati povezanost filmskoga i medijskoga stvaralaštva s ostalim oblicima umjetničkoga stvaralaštva te s ostalim odgojno-obrazovnim područjima.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja medijskim djelatnostima i stvaralaštvom

Učenici će:

- surađivati s drugima te učiti dijeliti i prihvaćati odgovornost za zajedničko filmsko i medijsko stvaranje i predstavljanje.

5. Razumijevanje i vrjednovanje filmskoga stvaralaštva i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- objasniti, usmeno ili pisano, zašto im se kakvo filmsko ili medijsko ostvarenje, umjetničko ili učeničko, sviđa ili ne sviđa
- prepoznati ponašanje i motivacije likova u filmskim djelima
- razlikovati osnovne filmske i medijske rodove, vrste i epohe (komedija, drama, znanstveno fantastični film, horor film, televizijska serija i sl.)
- povezivati spoznaje stečene vlastitim filmskim i medijskim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti)
- usvojiti pozitivan i neovisan kritički odnos prema filmskomu i medijskomu stvaralaštvu.

V. DRAMSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznavati i uspoređivati glavna obilježja i sastavnice umjetničkih dramskih ostvarenja te osnovne načine kojima su sadržaji stvarnoga života obrađeni u dramskomu obliku
- razlikovati opće estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim dramskim ostvarenjima, u svojem dramskom stvaralaštvu i u stvaralaštvu drugih učenika
- u dramskim oblicima učenja povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem dramskoga te drugih odgojno-obrazovnih polja i područja
- usvojiti pozitivan odnos prema dramskoj i kazališnoj umjetnosti te vlastitomu stvaralaštvu i stvaralaštvu drugih učenika.

2. Sudjelovanje u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu

Učenici će:

- sa samopouzdanjem i osjećajem sigurnosti sudjelovati u vođenim i samostalnim dramskim zadacima
- rabiti različite dramske postupke i sastavnice dramskoga izraza za izvođenje i oblikovanje kraćih vlastitih pisanih ili improviziranih dramskih cjelina
- upoznati poslove (izradba kostima, scenografije i rekvizita, oblikovanje zvuka i svjetla, režija i dramaturgija i sl.) neophodne u dramskom stvaralaštvu i aktivnostima
- prepoznati povezanost dramskoga stvaralaštva s ostalim oblicima i medijima umjetničkog stvaralaštva te s ostalim odgojno-obrazovnim područjima.

3. Ovladavanje sastavnicama dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- rabiti na poseban i usmjeren način različite sastavnice dramskoga izraza (glas i govor, gesta i mimika, kretanje u prostoru i sl.)
- razviti koncentraciju, empatiju i prepoznavanje međuljudskih odnosa i ponašanja potrebno za uživiljeno igranje uloga i oblikovanje jednostavnih tipskih dramskih likova
- razlikovati posebne sastavnice dramskih aktivnosti (osnovna tipologija postupaka) i ostvarenja (osnovna tipologija dramskih vrsta i likova)
- prepoznati sastavnice dramskoga stvaralaštva u različitim medijima (kazalištu, filmu, književnosti).

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja dramskom aktivnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- surađivati s drugima te učiti dijeliti i prihvaćati odgovornost za zajedničko dramsko stvaranje i izvođenje
- prepoznavati različite oblike međuljudskih odnosa i ponašanja, njihove uzroke te načine njihova usklađivanja i suradnje
- razumijevajući ponašanje i motivacije likova u dramskim situacijama razumjeti vlastito ponašanje i psihofizički razvoj te ovladati vlastitim ponašanjem.

5. Razumijevanje i vrjednovanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- usmeno ili pisano, objasniti zašto im se kakvo dramsko ostvarenje, umjetničko ili učeničko, sviđa ili ne sviđa
- prepoznati ponašanje i motivacije likova u dramskim situacijama
- razlikovati osnovne dramske vrste (komedija, drama i sl.) i primjene (u kazalištu, na filmu, u vizualnim medijima, u školskom kontekstu i sl.)

- povezivati spoznaje stečene vlastitim dramskim i kazališnim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti)
- usvojiti pozitivan kritički odnos prema dramskomu stvaralaštvu u različitim medijima.

VI. UMJETNOST POKRETA I PLESA

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje plesne umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- uočiti estetske i etičke vrijednosti plesnoga ostvarenja
- u kraćemu plesnomu ostvarenju utvrditi osnovne sastavnice plesnoga izraza
- prepoznati različitosti u vrstama plesnoga izraza rabeći različite izvore podataka, dostupnu tehnologiju i medije
- izraziti osobni stav i prihvatiti postojanje umjetničkoga plesnoga izraza i plesnoga stvaralaštva u svojem okružju.

2. Ovladavanje sastavnicama i strukturom pokreta i plesa

Učenici će:

- ovladati osnovnim elementima prostora u kraćim plesnim ostvarenjima
- izraziti svjestan pristup faktorima pokreta
- ovladati odnosom metrike i jednostavnijih ritmova u pokretu rabeći osnovnu strukturu
- pokazati vještinu i tehniku tijela kao sredstva umjetničkoga plesnoga izraza u jednostavnijim zadacima
- povezati elemente u smislene sekvence pokreta.

3. Izražavanje stvaranjem i izvođenjem plesne umjetnosti

Učenici će:

- istraživati i prenositi pokretom svoje ideje, doživljaje, osjećaje i stavove
- improvizirati pokretom na široki spektar poticaja radi obogaćivanja osobnoga plesnoga rječnika
- odabrati i svrsishodno upotrijebiti elemente prostora, izražajnosti pokreta, ritma i plesne tehnike pri improviziranju i oblikovanju plesne sekvence
- samostalno oblikovati kraću plesnu cjelinu u zadanoj formi
- vježbati koncentraciju i pamćenje tijekom opažanja (percepcije), stvaranja i izvođenja (reprodukcije) plesne sekvence
- pokazati zadovoljstvo i samopouzdanje pri javnoj izvedbi.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja plesnom umjetnošću

Učenici će:

- drugima objasniti svoje zamisli, osjećaje i stavove tijekom stvaranja plesne kompozicije
- aktivnom suradnjom moći podijeliti odgovornost s drugima tijekom stvaranja i izvođenja plesne kompozicije
- poticati vršnjake s posebnim potrebama na vlastiti plesni izričaj
- komunicirati pokretom s partnerom i unutar skupine
- pokazati spremnost za promatranje i analizu svojih i tuđih plesnih ostvarenja.

5. Razumijevanje i vrjednovanje plesnoga izraza

Učenici će:

- steći pozitivan stav i razumijevanje za estetske i etičke vrijednosti plesnoga izraza na odabranim djelima iz plesne umjetnosti

- steći pozitivan stav o svojem i tuđem tijelu kao sredstvu plesnoga izraza
- steći pozitivan stav o ostvarenjima drugih, konstruktivnom kritikom usporediti svoja i tuđa plesna ostvarenja te razgovarati o izvedenim plesnim primjerima
- upoznati hrvatsku plesnu tradiciju i kulturu
- poštivati plesne umjetnike i plesnu umjetnost.

Treći ciklus

I. AKTIVNO OPAŽANJE I RAZUMIJEVANJE SVIJETA UMJETNOSTI I SUDJELOVANJE U UMJETNIČKOM ODGOJU I STVARALAŠTVU

1. Opažanje i doživljavanje umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti te estetskih vrijednosti (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- razlikovati posebne estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja te prepoznavati i uspoređivati posebna obilježja i elemente izraza u primjerenim umjetničkim djelima, u svojem stvaralaštvu, u stvaralaštvu drugih te u svojem okruženju
- objediniti novo iskustvo s već stečenim znanjem i doživljenim iskustvima u umjetnosti i izvan nje
- iskazati pozitivan odnos prema umjetnosti kao bitnomu dijelu kulture društva.

2. Sudjelovanje u umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima (stvaranju ili produkciji te izvođenju ili reprodukciji)

Učenici će:

- upoznati različite izvore podataka, medije i načine izražavanja u umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima
- moći stvaralački izraziti svoju osobnost, osjećaje, stavove i ideje
- rabiti umjetničke postupke i sastavnice različitih umjetnosti za izvođenje i oblikovanje osobnih umjetničkih iskaza.

3. Komunikacija, socijalizacija i suradnja umjetnošću, dizajnom i medijima

Učenici će:

- prepoznavati značajke vlastite ličnosti kao i značajke ličnosti drugih tijekom zajedničkoga stvaralaštva i aktivnosti
- naučiti poštovati i njegovati različitosti među ljudima te upoznavati načine pozitivnoga međuljudskoga odnošenja i rješavanja problema
- ovladati osnovnim organizacijskim vještinama i načinima javnoga predstavljanja vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugih
- propitivati i istraživati za njih važne životne situacije i probleme te ih oblikovati u javne umjetničke iskaze
- osvijestiti važnost jezika simbola i znakova u umjetničkoj i svakodnevnoj komunikaciji.

4. Razumijevanje i vrjednovanje umjetničkog stvaralaštva i aktivnosti

Učenici će:

- moći analizirati i ocijeniti sadržaje umjetničkih iskaza te načine kako su predstavljeni, izvedeni i prihvaćeni
- izraziti, usmeno ili pisano, svoje mišljenje o umjetničkim ostvarenjima i aktivnostima koje su doživjeli ili su sudjelovali u njihovu oblikovanju
- prepoznavati osnovne strukturne, žanrovske i stilske značajke umjetničkih ostvarenja
- iznijeti osobne stvaralačke razloge, doprinose i rješenja u umjetničkim aktivnostima ili stvaralaštvu

- povezivati spoznaje stečene umjetničkim iskustvom s osobnim životnim iskustvom i znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja
- upoznati i prihvatiti umjetnička postignuća i nasljeđe te tradicijsku baštinu hrvatske kulture i kultura drugih naroda i zajednica.

II. VIZUALNE UMJETNOSTI I DIZAJN

1. Opažanje, doživljavanje i imenovanje vizualnih elemenata i kompozicijskih odnosa

Učenici će:

- na primjeru likovno-umjetničkog djela i životnoga okružja razlikovati i imenovati vrste likovne kompozicije
- u vođenoj analizi uočiti i objasniti kompozicijske odnose u likovno-umjetničkom djelu te u svojem okružju
- na temelju promatranja likovno-umjetničkih djela, uočiti razlike u načinu izražavanja pojedinih umjetnika i povijesnih razdoblja
- na temelju analize i primjene u nastavi, u skladu sa svojim mogućnostima, uočiti i objasniti obilježja suvremenoga dizajna i novih medija
- na osnovi promatranja likovno-umjetničkih djela i osobnih oblikovnih iskustava razlikovati, imenovati i objasniti određene likovne tehnike i razlike u njihovoj primjeni.

2. Razvijanje vještina i ovladavanje likovnim tehnikama

Učenici će:

- usavršiti primjenu otprije upoznatih likovnih tehnika te steći osnovna iskustva u izražavanju novim tehnikama i novim medijima, u skladu s mogućnostima nastavne opremljenosti škole
- na osnovi promatranja likovno-umjetničkih djela i osobnih oblikovnih iskustava, istraživati likovne tehnike kojima najbolje mogu izraziti svoje vizualne poruke
- u rješavanju umjereno složenoga likovnoga problema, u zadatku iz dizajna ili u slobodnom izražavanju na odgovarajućoj razini primijeniti vještine i tehnike za rad u planiranim dvodimenzijskim i trodimenzijskim likovnim tehnikama
- steći vještinu objedinjavanja različitih izvora podataka u vizualni oblik ili poruku
- steći trajno uporabljive vještine rješavanja likovnih problema, uključujući vještine oblikovanja i praktičnoga rada.

3. Stvaranje i izražavanje vizualnim jezikom

Učenici će:

- ideje, iskustava i osjećaje vizualno izraziti u dvodimenzijskomu i trodimenzijskomu području vizualnih umjetnosti i dizajna, uz pojačanu primjenu novih tehnika i novih medija
- iskazati stvaralačke sposobnosti za rješavanje složena likovnoga problema te sposobnosti donošenja odluka primjenjujući ih u oblikovanju likovnoga rada ili realizaciji zadatka iz dizajna
- u procesu rješavanja likovnoga problema iskazati, potrebno likovno pamćenje, koncentraciju i dosljednost u likovnomu oblikovnomu radu
- pri likovnom istraživanju i oblikovanju u dvodimenzijskim i trodimenzijskim tehnikama, iskusiti zadovoljstvo stvaranja i preoblikovanja različitih podataka, iskustava i ideja u vizualnu poruku
- u likovnomu istraživanju i likovnomu radu pojačano izraziti različitost interesa i osjećajnosti (senzibiliteta) te tako ojačati samosvijest i samopouzdanje
- uza stručno vodstvo, obnoviti dio procesa rekonstrukcije karakterističnoga likovno-umjetničkoga djela, i to njegovom analizom.

4. Promišljanje likovnih umjetnosti i dizajna i vrjednovanje učeničkih likovnih radova

Učenici će:

- uz primjenu odgovarajućega likovnog, odnosno vizualnog rječnika analizirati i vrjednovati likovno-umjetnička djela i učeničke likovne radove te načine kojima su izvedeni, predstavljeni i prihvaćeni
- izraziti, usmeno ili kratkim pisanim tekstom, dojmove i vlastito mišljenje o ostvarenjima likovnih umjetnosti i dizajna koje su doživjeli u galeriji, muzeju ili u svojem okružju
- sadržaje i spoznaje stečene umjetničkim iskustvom povezati sa sadržajima iz drugih odgojno-obrazovnih područja te tako stečena znanja proširiti i objediniti (integrirati)
- sadržaje i spoznaje stečene umjetničkim iskustvom povezati s osobnim životnim iskustvom te tako obogatiti svoja iskustva
- pri vrjednovanju vlastitih likovnih radova i radova drugih učenika samostalno primjenjivati načela vrjednovanju
- osnove estetske prosudbe proširivati u svakodnevnom životu i rabiti ih kao temelj za cjeloživotno učenje.

5. Komunikacija i socijalizacija vizualnim umjetnošću, dizajnom i likovnim stvaralaštvom

Učenici će:

- oblikovati složenu vizualnu poruku i djelomično samostalno razumjeti vizualne poruke drugih „pošiljatelja“
- pokazati osnovne organizacijske vještine i načine predstavljanja vlastitoga likovnog rada i radova drugih učenika
- propitivati i istraživati za njih važne životne situacije i probleme te ih oblikovati u likovno-umjetničke iskaze koje će predstaviti drugima
- iskazati poštovati i njegovati različitosti među ljudima te upoznavati načine pozitivna međuljudskoga odnošenja i rješavanja problema
- primjenjivati jezik simbola i znakova u vizualnoj i svakodnevnoj komunikaciji
- multimedijски izražavati i razvijati određenu ideju, uključujući informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.

III. GLAZBENA KULTURA I UMJETNOST

1. Opazanje, doživljavanje i prihvaćanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- izražavati i opisivati svoje osjećaje, doživljaje, misli i stavove nakon susreta s raznovrsnim umjetničkim djelima
- pokazati samopoštovanje i samopouzdanje te izraziti autentičnost doživljaja
- istraživati ideje i koncepte o glazbenoj umjetnosti
- opisati i procijeniti višestruku ulogu i utjecaj glazbe u svakodnevnom životu te u širem životnom okružju
- izraziti i znati obraniti osobni stav o glazbenoj umjetnosti i stvaralaštva.

2. Ovladavanje sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- zamišljati i izražavati nove ideje u glazbenoj umjetnosti rabeći individualno dosegnuta postignuća
- usporediti i suprotstaviti umjetničke vrste i oblike različitih prošlih i sadašnjih kultura i tradicija
- razvijati interpretativne sposobnosti aktivnim muziciranjem

- prepoznati i imenovati glazbala različite vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne sastave i ansamble po zvuku i izgledu
- usporediti, razlikovati i izdvojiti ista i različita stilska razdoblja, njihove predstavnike i najznačajnija djela te iznositi svoje osjećaje o njihovu poimanju.

3. Sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te izražavanje glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- kreativno se izražavati pomoću što više osjetila
- primjenjivati znanja o sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva integracijom znanja i praktičnih vještina
- izraziti svoje ideje, misli i osjećaje složenijim ritamskim i melodijskim improvizacijama
- samostalno ili u skupini izvoditi jednostavne glazbene zadatke te osjetiti zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u glazbenim aktivnostima i stvaralaštvu
- prepoznati, koristiti i isprobati različite metode i tehnike rada pri proučavanju glazbenih djela ili tijekom njihova stvaranja i izvođenja te tijekom stvaranja ili izvođenja vlastitih glazbenih ostvarenja
- steći i razvijati samopoštovanje glazbenim aktivnostima.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja glazbenim doživljajem i izrazom

Učenici će:

- istražiti raznolikost glazbenoga izraza s povijesnoga, geografskoga, ekonomskoga stajališta rabeći znanja i vještine ostalih odgojno-obrazovnih područja
- surađivati s drugima, naročito onima s posebnim potrebama, učiti dijeliti odgovornost pri zajedničkomu izvođenju i stvaranju
- prenijeti i podijeliti umjetnički doživljaj i iskustvo s drugima te istražiti povezanost između stvaranja (produkcije) glazbenih djela i njihova utjecaja na svijet u kojemu živimo
- jačati iskustvo pripadnosti, zajedništva i suživota te istraživati mogućnosti komunikacije glazbom između različitih kultura i umjetničkih područja
- sudjelujući u stvaralačkom procesu doživljavanja glazbenoga djela te u njegovoj izvedbi ili stvaranju, spoznati vrijednost ustrajna rada koji vodi uspjehu kako u glazbenoj umjetnosti, tako i u ostalim umjetnostima i drugim poljima ljudskoga djelovanja.

5. Razumijevanje i vrjednovanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- analizirati i procijeniti izražajne vrijednosti umjetničkoga djela, sukladno svojoj dobi
- kritički opisati doživljaj i stav nakon susreta s glazbenim djelima uživo ili sa snimke, iz knjiga ili uporabom novih (informacijsko-komunikacijskih) tehnologija
- usavršavati vlastiti glazbeni izraz te poštivati posebnosti individualnoga razvoja ostalih
- izraziti mišljenje i svoj stav pri vrjednovanju vlastitih umjetničkih nastojanja i ostvarenja drugih.

IV. FILMSKA I MEDIJSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje filmskih i medijskih elemenata i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznavati i uspoređivati posebna obilježja i sastavnice umjetničkih filmskih ostvarenja te osnovne načine na koje su sadržaji stvarnoga i izmišljenoga života obrađeni u filmskomu obliku
- razlikovati posebne estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim filmskim ostvarenjima, u svojem medijskom stvaralaštvu i u stvaralaštvu drugih učenika

- u oblicima učenja u kojima se rabi film i mediji, povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem
- iskazati pozitivan i neovisan odnos prema filmskoj i medijskoj umjetnosti i stvaralaštvu.

2. Ovladavanje elementima filmskoga jezika i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- usavršiti primjenu ranije upoznatih filmskih i medijskih postupaka, sredstava, tehnologija i oblika u skladu s mogućnostima nastavne opremljenosti škole
- na temelju promatranja filmskih i medijskih umjetničkih djela i osobnih iskustava istraživati tehnike i oblike kojima najbolje mogu izraziti svoje audiovizualne poruke
- steći vještinu objedinjavanja različitih izvora podataka u filmski ili medijski oblik ili poruku
- steći trajno uporabljive vještine uporabe filmskih i medijskih postupaka, sredstava, tehnologija i oblika.

3. Sudjelovanje u medijskim aktivnostima i filmskom stvaralaštvu

Učenici će:

- ideje, iskustava i osjećaje izraziti audiovizualno i oblikovati u medijske i filmske poruke i djela
- iskazati stvaralačke sposobnosti u filmskom i medijskom stvaralaštvu.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja medijskim aktivnostima i filmskim stvaralaštvom

Učenici će:

- oblikovati složenu audiovizualnu poruku i razumjeti audiovizualne poruke drugih
- pokazati osnovne vještine oblikovanja i predstavljanja vlastitih filmskih i medijskih uradaka i uradaka drugih učenika
- propitivati i istraživati za njih važne životne situacije i probleme te ih oblikovati u filmske i medijske iskaze koje će predstaviti drugima
- iskazati, poštovati i njegovati različitosti među ljudima te upoznavati načine pozitivnog međuljudskog odnošenja i rješavanja problema
- primjenjivati jezik simbola i znakova u audiovizualnoj komunikaciji
- izražavati i razvijati određenu ideju multimedijском informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.

5. Razumijevanje i vrjednovanje filmskoga stvaralaštva i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- moći analizirati i ocijeniti sadržaje filmskih i medijskih ostvarenja te načine kako su predstavljani, izvedeni i prihvaćeni od strane publike
- usmeno ili pisano, izraziti vlastito mišljenje o filmskom ili medijskomu ostvarenju koje su gledali ili stvarali, o prikazanim likovima, njihovim odnosima i postupcima, o uzrocima i ishodima prikazanih događaja, situacija i problema
- prepoznavati osnovne strukturne, žanrovske i stilske značajke umjetničkih filmskih ostvarenja
- obrazložiti osobne stvaralačke razloge, doprinose i rješenja u zajedničkim filmskim i medijskim aktivnostima i ostvarenjima
- povezivati spoznaje stečene vlastitim filmskim i medijskim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti, povijesti, drugih umjetničkih područja i slično)
- usvojiti pozitivan kritički odnos prema filmskoj i medijskoj kulturi i stvaralaštvu na odabranim primjerima hrvatske i svjetske filmske umjetnosti primjerenih dobi učenika te razviti svijest o hrvatskoj i svjetskoj filmskoj i medijskoj baštini.

V. DRAMSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznavati i uspoređivati posebna obilježja i sastavnice umjetničkih dramskih ostvarenja te osnovne načine kojima su sadržaji stvarnoga života obrađeni u dramskomu obliku
- razlikovati posebne estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim dramskim ostvarenjima, u svojem dramskom stvaralaštvu te u stvaralaštvu drugih učenika
- u dramskim oblicima učenja povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem dramskoga i drugih odgojno-obrazovnih područja
- iskazati pozitivan odnos prema dramskom stvaralaštvu i umjetnosti.

2. Sudjelovanje u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu

Učenici će:

- rabiti različite dramske postupke i sastavnice dramskoga izraza za izvođenje i oblikovanje vlastitih pisanih ili improviziranih dramskih cjelina
- prema vlastitim sklonostima sudjelovati u poslovima (izradba kostima, scenografije i rekvizita, oblikovanje zvuka i svjetla, režija i dramaturgija i sl.) neophodnima u dramskom stvaralaštvu i aktivnostima.

3. Ovladavanje sastavnicama dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- steći koncentraciju, empatiju i razumijevanje međuljudskih odnosa potrebno za uživiljeno igranje uloga i oblikovanje jednostavnih karaktera prepoznatljiva govora, kretanja, ponašanja i osobina
- samostalno oblikovati dramske cjeline prema zadanim poticajima
- rabiti na poseban i usmjeren način različite sastavnice dramskog izraza (glas i govor, gesta i mimika, kretanje u prostoru i slično).

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja dramskom aktivnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- prepoznavati značajke vlastite osobnosti kao i značajke osobnosti drugih u zajedničkom stvaralaštvu i aktivnosti
- moći stvaralački izraziti svoju osobnost, osjećaje, stavove i ideje
- na siguran način istraživati teme i probleme života oko njih, međuljudskih odnosa i vlastita odrastanja te ih oblikovati u javne dramske iskaze
- naučiti poštovati i negovati različitosti među ljudima te putem dramskih postupaka (forum-kazalište i sl.) upoznavati načine pozitivnog međuljudskog odnošenja i nenasilnoga rješavanja sukoba, naročito među vršnjacima.

5. Razumijevanje i vrjednovanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- moći analizirati i ocijeniti sadržaje dramskih i kazališnih aktivnosti i ostvarenja te načine kojima su predstavljeni, izvedeni i prihvaćeni od strane publike
- usmeno ili pisano izraziti vlastito mišljenje o dramskom ili kazališnom ostvarenju koje su gledali ili u njemu sudjelovali, o likovima, njihovim odnosima i postupcima, o uzrocima i ishodima događaja, situacija i problema prikazanih u drami
- prepoznavati osnovne strukturne, žanrovske i stilske značajke umjetničkih dramskih ostvarenja
- iznijeti osobne stvaralačke razloge, doprinose i rješenja u zajedničkoj dramskoj aktivnosti ili stvaralaštvu

- povezivati spoznaje stečene vlastitim dramskim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti, povijesti, drugih umjetničkih područja i sl.)
- usvojiti pozitivan kritički odnos prema dramskoj i kazališnoj kulturi i stvaralaštvu na odabranim primjerima hrvatske i svjetske dramske umjetnosti primjerenih dobi učenika te razviti svijest o hrvatskoj i svjetskoj dramskoj i kazališnoj baštini.

VI. UMJETNOST POKRETA I PLESA

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje plesne umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- objasniti svoj doživljaj izvedene plesne kompozicije primijenivši prethodno usvojena znanja o sastavnicama i strukturi plesnoga ostvarenja
- prepoznati sukladnost izražajnih kvaliteta pokreta i prostora
- imenovati, usvojiti i prihvatiti različitosti u vrstama plesnoga izraza
- povezati stečeno iskustvo s prirodnim okruženjem.

2. Ovladavanje sastavnicama i strukturom pokreta i plesa

Učenici će:

- kinestetički osjetiti, prepoznati i ispravno ostvariti načela oblikovanja pokreta
- ovladati kretanjem prostorom i osnovnim kombinacijama izražajnih kvaliteta pokreta
- prepoznati karakteristične ritamske figure i kombinacije te ih povezati s obrascima različitih stilova
- iskazati znanje o strukturi plesnoga ostvarenja
- pokazati vještinu u određenom plesnomu stilu
- kretati se sigurno i svrhovito.

3. Izražavanje stvaranjem i izvođenjem plesne umjetnosti

Učenici će:

- pokazati sposobnost svjesnoga objedinjavanja izražajnih kvaliteta pokreta
- usavršiti vlastiti plesni rječnik istraživanjem i odabirom plesnoga materijala te konačnim oblikovanjem kraće plesne kompozicije
- zapamtiti i precizno izvesti sekvencu pokreta služeći se prethodno usvojenim znanjima
- rabiti umjetničke postupke i sastavnice ostalih umjetnosti pri oblikovanju i izvedbi vlastitih plesnih ostvarenja.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja plesnom umjetnošću

Učenici će:

- razložno raspravljati s partnerom i skupinom radi unaprjeđivanja zajedničkog plesnoga ostvarenja
- pokazati ustrajnost u istraživanju i uvježbavanju odabranoga plesnog materijala
- prihvatiti odgovornost tijekom stvaranja i izvedbe zajedničkog plesnoga ostvarenja
- pružiti podršku vršnjacima s posebnim potrebama u njihovu vlastitom plesnomu izričaju.

5. Razumijevanje i vrjednovanje plesnoga izraza

Učenici će:

- analizirati strukturu, plesni rječnik, izvedbu, poruku i značenje odgledane plesne kompozicije
- usavršiti sposobnost razložne prosudbe svojih i tuđih postignuća u plesnomu izrazu

- iskazati svijest o mogućnostima povezivanja plesne umjetnosti s ostalim odgojno-obrazovnim područjima
- iskazati svijest o inkluzivnom obilježju plesne umjetnosti i stvaralaštva
- usporediti hrvatsku plesnu tradiciju i kulturu s plesnim tradicijama i kulturama drugih naroda
- promicati plesnu umjetnost u svojem okružju.

Četvrti ciklus (strukovne škole)

I. AKTIVNO OPAŽANJE I RAZUMIJEVANJE SVIJETA UMJETNOSTI I SUDJELOVANJE U UMJETNIČKOM ODGOJU I STVARALAŠTVU

1. Opažanje i doživljavanje umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti te estetskih vrijednosti (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- prepoznavati opća obilježja umjetničkih ostvarenja u raznim medijima i životnom okružju
- razlikovati opće estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim ostvarenjima, u vlastitim ostvarenjima te u ostvarenjima drugih
- oblikovati vlastiti ukus i sklonosti prema umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima.

2. Sudjelovanje u umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima (stvaranju ili produkciji te izvođenju ili reprodukciji)

Učenici će:

- upoznati različite izvore podataka, medije, tehnološke postupke i načine umjetničkoga izražavanja
- iskazati samopouzdanje, osobne stavove i ideje sudjelujući u vođenim i samostalnim umjetničkim zadacima
- moći izraziti svoju osobnost, osjećaje, stavove i ideje u primjerenim oblicima umjetničke aktivnosti i stvaralaštva
- propitivati teme iz života, međuljudskih odnosa, društvenih sukoba te osobnoga sazrijevanja i oblikovanja identiteta.

3. Komunikacija, socijalizacija i suradnja umjetnošću, dizajnom i medijima

Učenici će:

- propitivati životne okolnosti i bitna pitanja o sebi i društvu u kojemu žive te ih oblikovati u javne umjetničke iskaze
- moći stvaralački izraziti vlastitu osobnost i svjetonazor
- usvojiti načine javnoga komuniciranja, nastupanja i izlaganja
- poštovati i promicati različitosti među ljudima i načinima izražavanja te prihvatiti umjetnost kao način pozitivne komunikacije i odnošenja među ljudima
- istraživati odabrane nastavne teme kroz oblike projektne ili međupredmetne nastave.

4. Razumijevanje i vrednovanje vrjednovanje umjetničkog stvaralaštva i aktivnosti

Učenici će:

- izraziti, usmeno ili pisano, svoje mišljenje o umjetničkim ostvarenjima i aktivnostima koje su doživjeli ili sudjelovali u njihov oblikovanju
- moći obrazložiti vlastito sudjelovanje u umjetničkoj aktivnosti ili stvaralaštvu
- povezivati spoznaje stečene umjetničkim iskustvom s osobnim životnim iskustvom i znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja

- upoznati važnost jezika simbola i znakova u komunikaciji i oblikovanju suvremene kulture
- steći osnovne kriterije vrednovanja umjetničkih ostvarenja
- upoznati povezanost umjetničkih oblika i ostvarenja s povijesnim i društvenim kontekstom u kojem su nastali
- prepoznati vrijednosti hrvatske umjetnosti i umjetničke baštine kao dijela svjetske kulture i univerzalnih vrijednosti.

II. VIZUALNE UMJETNOSTI I DIZAJN

1. Opažanje, doživljavanje i imenovanje vizualnih elemenata i kompozicijskih odnosa te osobina umjetničkoga stila

Učenici će:

- uočiti i opisati osnovne likovne elemente i jednostavne kompozicijske odnose na karakterističnim primjerima poznatih umjetničkih djela iz područja slikarstva, skulpture i arhitekture
- uočiti i opisati osnovne osobine najznačajnijih umjetničkih razdoblja i stilova, osobito onih u hrvatskoj umjetnosti
- u imenovanju i opisivanju osnovnih likovnih elemenata i kompozicijskih odnosa te osobina najznačajnijih razdoblja i stilova, na primjerima najpoznatijih likovno-umjetničkih djela, primijeniti odgovarajući likovni rječnik i pojmove
- opisati svoj doživljaj odabranih djela vizualnih umjetnosti i dizajna
- usvojiti pozitivan stav o vizualnim umjetnostima, osobito onima u hrvatskoj baštini.

2. Razvijanje vještina i ovladavanje likovnim tehnikama

Učenici će:

- jednostavnim crtežom naznačiti osnovne likovne elemente i kompozicijske odnose unutar karakterističnih dvodimenzijskih i trodimenzijskih likovno-umjetničkih djela
- razviti i primijeniti nove vještine i likovne tehnike za prikazivanje svojih ideja/zamisli u dvodimenzijskim likovnim tehnikama, uključujući računalnu grafiku
- razviti i primijeniti nove vještine i likovne tehnike za izražavanje svojih ideja, stavova i osobnosti u dvodimenzijskim likovnim tehnikama, uključujući računalnu grafiku.

3. Stvaranje i izražavanje vizualnim jezikom

Učenici će:

- uza stručno vodstvo, obnoviti dio procesa stvaranja (rekonstrukcije) karakterističnoga likovno-umjetničkoga djela, njegovom analizom i interaktivnim vježbama, pretežito u skupini
- izraziti svoje ideje/zamisli, stavove i osobnost u dvodimenzijskim i trodimenzijskim području vizualnih umjetnosti i dizajna, uključujući računalnu grafiku.

4. Promišljanje likovnih umjetnosti i dizajna i vrjednovanje likovnih učeničkih radova

Učenici će:

- vođenom analizom/interpretacijom umjetničkoga djela iz područja slikarstva, skulpture i arhitekture, primijeniti temeljni likovni rječnik i pojmove
- prepoznati i usporediti osnovne značajke najpoznatijih likovno-umjetničkih djela nastalih u najznačajnijim umjetničkim razdobljima i stilovima, osobito onih u hrvatskoj umjetnosti
- uza stručno vođenje, razlikovati osnovne načine oblikovanja likovno-umjetničkih djela, odnosno likovne tehnike na primjerima poznatih djela nastalih u najznačajnijim umjetničkim razdobljima i stilovima
- prepoznati i jednostavnim riječima obrazložiti estetske vrijednosti na primjerima poznatih likovnih djela te u životnom okruženju učenika.

5. Komunikacija i socijalizacija vizualnom umjetnošću, dizajnom i likovnim stvaralaštvom

Učenici će:

- zastupati pozitivan stav o likovnoj umjetnosti, odnosno vizualnim umjetnostima i dizajnu, osobito onih u zavičajnoj i hrvatskoj kulturnoj baštini, uključujući tradicijsku umjetnost
- primjenjivati informacijsko-komunikacijsku tehnologiju u pretraživanju i istraživanju izvora podataka o likovno-umjetničkim djelima ili razdobljima
- znanje o najpoznatijim umjetničkim djelima iz područja slikarstva, skulpture i arhitekture, različitih povijesnih razdoblja, stilova i naroda, primijeniti u drugim nastavnim predmetima, odnosno bolje će razumjeti nastavne sadržaje drugih predmeta
- izraziti zadovoljstvo zbog upoznavanja i komunikacije s umjetničkim djelom.

III. GLAZBENA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvatanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- opisati individualni doživljaj glazbenoga djela
- uočiti i imenovati sastavnice glazbenoga djela
- prepoznati i razlikovati glazbene značajke pojedinih stilskih razdoblja
- prepoznati estetske i etičke vrijednosti glazbenoga djela
- raznovrsnim glazbenim aktivnostima usvojiti i zastupati odgojne vrijednosti kao preduvjet za cjeloživotno učenje
- glazbenim aktivnostima jačati koncentraciju i glazbeno pamćenje.

2. Ovladavanje sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznati, imenovati i razlikovati sastavnice glazbenoga djela
- usporediti i razlikovati glazbene značajke pojedinih stilskih razdoblja
- istražiti i usporediti različite glazbene pravce i skladateljske tehnike.

3. Sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te izražavanje glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- prepoznati i razlikovati različita izražajna sredstva prilikom analize i izvedbe glazbenoga djela
- kreativno se izraziti i protumačiti vlastite ideje, misli i stavove glazbenim aktivnostima
- vježbati motoriku i jačati samokontrolu različitim glazbenim aktivnostima.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- pokazati zadovoljstvo i radost sudjelovanja u glazbenim aktivnostima u samostalnom ili skupnom radu
- vježbati komunikacijske vještine glazbenom umjetnošću
- glazbenim aktivnostima jačati suosjećajnost i suradnju, pogotovo s vršnjacima s posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju te dijeliti odgovornost za kakvoću zajedničkoga ostvaraja
- slušanjem i izvođenjem glazbenih djela različitih vrsta, stilova i tradicija jačati pripadnost hrvatskoj kulturi i razviti toleranciju prema drugim kulturama i tradicijama.

5. Razumijevanje i vrijednovanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- izdvojiti karakteristične sastavnice glazbenoga djela i uočiti njihov značaj za njegovo razumijevanje i estetsko vrednovanje
- uočiti i opisati glazbene stilske značajke
- izraziti vlastite dojmove i usporediti svoj umjetnički doživljaj s drugima te jačati kritičnost i samokritičnost
- zastupati i jačati osjetljivost za umjetničku glazbu.

IV. FILMSKA I MEDIJSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvatanje filmskih i medijskih elemenata i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznati opća i stilska obilježja filmskih i medijskih ostvarenja
- razlikovati opće estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim filmskim i medijskim ostvarenjima, u svojem stvaralaštvu te u stvaralaštvu drugih
- u oblicima učenja u kojima se koriste filmski i medijski postupci, sredstva, tehnologije i oblici povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta
- oblikovati vlastiti ukus i sklonosti prema filmskom i medijskom stvaralaštvu i umjetnosti.

2. Ovladavanje elementima filmskoga jezika i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- primjenjivati naučene filmske i medijske postupke, sredstva, tehnologije i oblike u skladu s mogućnostima nastave opremljenosti škole i potrebama nastave
- na osnovi promatranja filmskih i medijskih umjetničkih djela i osobnih iskustava istraživati tehnike i oblike kojima mogu najbolje izraziti svoje audiovizualne poruke
- steći vještinu objedinjavanja različitih izvora podataka u filmski ili medijski oblik ili poruku
- steći trajno uporabljive vještine tumačenja i uporabe filmskih i medijskih postupaka, sredstava, tehnologija i oblika.

3. Sudjelovanje u medijskim aktivnostima i filmskom stvaralaštvu

Učenici će:

- ideje, iskustva i osjećaje izraziti audiovizualno te oblikovati u medijske i filmske poruke
- iskazati stvaralačke sposobnosti u filmskom i medijskom stvaralaštvu.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja medijskim djelatnostima i filmskim stvaralaštvom

Učenici će:

- oblikovati stilske i tehnički složenu audiovizualnu poruku i razumjeti audiovizualne poruke drugih
- pokazati osnovne vještine oblikovanja i predstavljanja vlastitih filmskih i medijskih uradaka i uradaka drugih učenika
- propitivati i istraživati za njih i za druge općenito važne životne situacije i probleme te ih oblikovati u filmske i medijske iskaze koje će predstaviti drugima
- poštovati i njegovati različitosti među ljudima te upoznavati načine pozitivnog međuljudskog odnošenja i rješavanja problema
- primjenjivati također i mogući jezik simbola, znakova i metafora u audiovizualnoj komunikaciji
- izražavati i razvijati određenu ideju multimedijском informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.

5. Razumijevanje i vrijednovanje filmskoga stvaralaštva i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- moći analizirati i ocijeniti sadržaje filmskih i medijskih ostvarenja te načine kojima su predstavljeni, izvedeni i prihvaćeni od strane publike, kritike i struke
- usmeno ili pisano izraziti vlastito mišljenje o filmskomu ili medijskomu ostvarenju koje su gledali ili stvarali
- prepoznavati osnovne značajke i suznačja umjetničkih filmskih ostvarenja
- iznijeti i argumentirati osobne stvaralačke razloge, doprinose i rješenja u zajedničkim filmskim i medijskim aktivnostima i ostvarenjima
- povezivati spoznaje stečene vlastitim filmskim i medijskim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti, povijesti, drugih umjetničkih područja i sl.)
- usvojiti pozitivan kritički odnos prema filmskoj i medijskoj kulturi i stvaralaštvu na odabranim primjerima hrvatske i svjetske filmske umjetnosti primjerenih dobi učenika te razviti svijest o hrvatskoj i svjetskoj filmskoj i medijskoj baštini.

V. DRAMSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opazanje, doživljavanje i prihvaćanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznavati opća obilježja dramskih ostvarenja u različitim medijima (kazalištu, filmu, televiziji i sl.)
- razlikovati opće estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim dramskim ostvarenjima, u svojem dramskom stvaralaštvu te u stvaralaštvu drugih
- u dramskim oblicima učenja povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem dramskoga te drugih odgojno-obrazovnih područja
- oblikovati vlastiti ukus i sklonosti prema dramskom stvaralaštvu i umjetnosti.

2. Sudjelovanje u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu

Učenici će:

- moći izraziti svoju osobnost, osjećaje, stavove i ideje u primjerenim oblicima dramske aktivnosti i stvaralaštva
- prema vlastitim sposobnostima i sklonostima sudjelovati u ostalim umjetničkim poslovima (izradba kostima, scenografije, maska i rekvizita, oblikovanje zvuka i svjetla, koreografija, mima i scenski pokret, dramsko pisanje i režija i sl.) u dramskom stvaralaštvu i aktivnostima.

3. Ovladavanje sastavnicama dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- sa samopouzdanjem te s osobnim stavovima i idejama sudjelovati u vođenim i samostalnim dramskim zadacima
- rabiti različite sastavnice dramskoga izraza (glas i govor, gesta i mimika, kretanje u prostoru, pisani i improvizirani tekst i sl.) za oblikovanje vlastitih ostvarenja
- moći uživljeno oblikovati dramske uloge prema vlastitim sposobnostima i sklonostima.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja dramskom djelatnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- istraživati teme i probleme života oko njih, međuljudskih odnosa, osobnih i društvenih sukoba te ih oblikovati u javne dramske iskaze
- razvijati i oblikovati vlastitu osobnost i svjetonazor
- upoznati načine javnoga komuniciranja i nastupanja

- pridonositi poštovanju i njegovanju različitosti među ljudima te utvrđivati načine pozitivnoga međuljudskoga odnošenja i nenasilnoga rješavanja sukoba među suprotstavljenim pojedincima i društvenim skupinama.

5. Razumijevanje i vrjednovanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- usmeno ili pisano izraziti vlastito mišljenje o dramskomu ostvarenju koje su gledali ili u njemu sudjelovali, o likovima, njihovim odnosima i aktivnostima, o događajima, situacijama i problemima te njihovim uzrocima i ishodima prikazanim u drami
- moći obrazložiti vlastito sudjelovanje u zajedničkoj dramskoj aktivnosti ili stvaralaštvu
- povezivati spoznaje stečene vlastitim dramskim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti, povijesti, etike i sl.)
- steći osnovne kriterije vrjednovanja dramske kulture i umjetnosti
- upoznati povezanost ostvarenja dramske književnosti i umjetnosti s povijesnim i društvenim kontekstom u kojem su nastala kao i s univerzalnim vrijednostima
- prepoznati osnovne vrijednosti hrvatske dramske baštine kao dijela svjetske dramske kulture.

VI. UMJETNOST POKRETA I PLESA

1. Opažanje, doživljavanje i prihvatanje plesne umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznati, razlikovati i imenovati sastavnice plesne umjetnosti
- doživjeti ples kao izvedbenu umjetnost u suodnosu (korelaciji) s ostalim umjetničkim područjima
- moći odabrati i opisati kraće plesno ostvarenje po vlastitom izboru, a u skladu s estetskim i etičkim vrijednostima.

2. Ovladavanje sastavnicama i strukturom pokreta i plesa

Učenici će:

- rabiti sastavnice pokreta i plesa u određenoj strukturi
- iskazati znanje pri svrhovitoj uporabi osnovnih elemenata koreografskoga postupka
- objediniti osnovnu razinu plesne tehnike s elementima izražajnosti pokreta pri oblikovanju kraćih plesnih ostvarenja.

3. Izražavanje stvaranjem i izvođenjem plesne umjetnosti

Učenici će:

- predstaviti osobni plesni rječnik, osjećaje i stavove istraživanjem i odabirom plesnoga materijala te konačnim oblikovanjem kraćega plesnoga ostvarenja
- pokazati znanje i razvijen ukus pri odabiru zvučne pratnje za svoje plesne kompozicije
- pokazati sposobnost krajnje sabranosti pri javnom nastupu.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja plesnom umjetnošću

Učenici će:

- istraživati i pokretom oblikovati te izraziti i prenijeti svoje zamisli, osjećaje i stavove publici
- pokazati sposobnost krajnje sabranosti, samokontrole, snalažljivosti i odgovornosti pri javnom nastupu
- pokazati usvojeno suradničko ponašanje pri stvaranju, oblikovanju i izvedbi plesnoga ostvarenja
- uključiti vršnjake s posebnim potrebama u koreografsko oblikovanje plesnih zamisli.

5. Razumijevanje i vrijednovanje plesnoga izraza

Učenici će:

- predstaviti promišljen osvrt na plesnu izvedbu koju su gledali
- pokazati osnovno znanje o plesnoj umjetnosti u kulturološkomu i povijesnomu kontekstu
- iskazati znanje i pozitivan stav o umjetničkoj i tradicijskoj plesnoj baštini
- promicati inkluzivno obilježje plesne umjetnosti i stvaralaštva
- promicati multikulturalnost u poimanju svakodnevnice i življenju s drugima.

Četvrti ciklus (gimnazije)

I. AKTIVNO OPAŽANJE I RAZUMIJEVANJE SVIJETA UMJETNOSTI I SUDJELOVANJE U UMJETNIČKOMU ODGOJU I STVARALAŠTVU

1. Opažanje i doživljavanje umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti te estetskih vrijednosti (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- prepoznavati posebna strukturna, žanrovska i stilska obilježja te sastavnice umjetničkih ostvarenja
- uspoređivati načine na koje su sadržaji i iskustva svakodnevnoga života obrađeni u različitim umjetničkim izrazima i medijima
- razlikovati posebne estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u svojim umjetničkim ostvarenjima i ostvarenjima drugih te u svakodnevnomu okruženju
- upoznati značajke glavnih umjetničkih tradicija i epoha
- oblikovati osobni ukus i sklonosti prema umjetničkomu stvaralaštvu i aktivnostima.

2. Sudjelovanje u umjetničkom stvaralaštvu i aktivnostima (stvaranju ili produkciji te izvođenju ili reprodukciji)

Učenici će:

- rabiti različite izvore podataka te medije, tehnološke postupke i načine izražavanja u oblikovanju i predstavljanju vlastitih umjetničkih iskaza i iskaza drugih
- sudjelovati, prema vlastitim sposobnostima i sklonostima, u umjetničkomu stvaralaštvu i aktivnostima
- moći izraziti svoju osobnost, osjećaje, stavove i ideje u odgovarajućemu umjetničkomu obliku
- umjetničkim jezicima i sredstvima propitivati i istraživati teme međuljudskih odnosa, životnih opredjeljenja, društvenih sukoba te osobnoga sazrijevanja i oblikovanja identiteta.

3. Komunikacija, socijalizacija i suradnja umjetnošću, dizajnom i medijima

Učenici će:

- propitivati životne situacije i probleme važne za njih i za društvo u kojemu žive te ih oblikovati u javne umjetničke iskaze
- stvaralački izraziti vlastitu osobnost i svjetonazor
- usvojiti načine javnoga komuniciranja, nastupanja i izlaganja
- poštivati i promicati različitosti među ljudima i oblicima izražavanja te prihvatiti umjetnost kao način pozitivne komunikacije među ljudima
- istraživati odabrane teme i fenomene iz područja umjetnosti, kulture ili društvenoga života kroz oblike projektne ili međupredmetne nastave.
- iskazati poznavanje jezika simbola i znakova u komunikaciji te u oblikovanju suvremene kulture.

4. Razumijevanje i vrijednovanje umjetničkoga stvaralaštva i aktivnosti

Učenici će:

- moći analizirati i kritički prosuđivati umjetnička ostvarenja te vlastitu umjetničku aktivnost i stvaralaštvo te stvaralaštvo drugih
- usmeno ili pisano izraziti vlastito argumentirano mišljenje o umjetničkim ostvarenjima i aktivnostima koje su doživjeli ili sudjelovali u njihovu oblikovanju
- analizirati posebne strukturne, žanrovske i stilske značajke umjetničkih ostvarenja i aktivnosti u pripadajućemu kulturnom kontekstu
- razložiti vlastite stvaralačke razloge, doprinose i rješenja u umjetničkomu stvaralaštvu ili aktivnosti
- primijeniti spoznaje stečene osobnim umjetničkim iskustvom u drugim odgojno-obrazovnim područjima
- povezati umjetničke oblike i ostvarenja s povijesnim i društvenim kontekstom u kojemu su nastali
- pokazati znanje o vrijednosti hrvatske umjetnosti i umjetničke baštine kao dijela svjetske kulture i univerzalnih vrijednosti.

II. VIZUALNE UMJETNOSTI I DIZAJN

1. Opažanje, doživljavanje i imenovanje vizualnih elemenata i kompozicijskih odnosa te osobina umjetničkoga stila

Učenici će:

- uočiti, opisati i usporediti pojedine likovne elemente i kompozicijske odnose na poznatim i novim primjerima umjetničkih djela iz područja slikarstva, skulpture, arhitekture i urbanizma, dizajna i video umjetnosti
- uočiti i opisati elemente likovne forme i njihove odnose na primjerima načinjenih i prirodnih oblika u okružju
- prepoznati i jednostavnim crtežom označiti pojedine kompozicijske odnose na primjerima poznatih i, njima sličnih, novih primjera likovno-umjetničkih djela
- uočiti, opisati i usporediti osobine različitih umjetničkih razdoblja i stilova, odnosno umjetničkih pravaca
- u imenovanju i opisu elemenata forme i kompozicijskih odnosa te osobina likovno-umjetničkih djela različitih stilova i pravaca primijeniti odgovarajući likovni, odnosno vizualni jezik (traženim rječnikom i pojmovima)
- opisati svoj doživljaj odabranih djela vizualnih umjetnosti i dizajna
- usvojiti trajan pozitivan stav o likovnoj umjetnosti, odnosno vizualnim umjetnostima i dizajnu.

2. Razvijanje vještina i ovladavanje likovnim tehnikama

Učenici će:

- jednostavnim crtežom naznačiti određene elemente i njihove kompozicijske odnose unutar dvodimenzijskoga i trodimenzijskoga likovno-umjetničkoga djela
- razviti i primijeniti nove vještine za rad u dvodimenzijskim i trodimenzijskim likovnim tehnikama i zadacima suvremenoga dizajna.

3. Stvaranje i izražavanje vizualnim jezikom

Učenici će:

- uza stručno vodstvo, ali djelomice samostalno, obnoviti proces stvaranja (rekonstrukcije) likovno-umjetničkoga djela, njegovom analizom i interaktivnim vježbama u samostalnomu i suradničkom radu
- izraziti svoje ideje/zamisli i stavove u dvodimenzijskomu i trodimenzijskomu području vizualnih umjetnosti i dizajna, uključujući računalnu grafiku.

4. Promišljanje likovnih umjetnosti i dizajna i vrjednovanje likovnih učeničkih radova

Učenici će:

- primijeniti odgovarajući likovni, odnosno vizualni jezik (traženim rječnikom i pojmovima) za samostalnu analizu/interpretaciju umjetničkoga djela iz područja slikarstva, skulpture, arhitekture i urbanizma, dizajna i video umjetnosti
- prepoznati, usporediti i povezati osobine likovno-umjetničkih djela nastalih u različitim umjetničkim razdobljima, stilovima i pravcima te u odnosu sa suvremenom umjetnošću
- samostalno razlikovati i objasniti načine oblikovanja likovno-umjetničkih djela na primjerima poznatih djela nastalih u različitim umjetničkim razdobljima, stilovima i pravcima
- samostalno uočiti i obrazložiti povezanost različitih medija u konceptualnoj umjetnosti, hepeningu i performansu te u vođenim aktivnostima u suvremenom umjetničkomu izrazu
- prepoznati, usporediti i procijeniti te obrazložiti estetske vrijednosti na primjerima poznatih (i sličnih novih) primjera likovnih djela te različitih tvorevina u suvremenom životnomu učenikovu okružju
- samostalno primjenjivati kriterije za estetsko i etičko prosuđivanje djela vizualnih umjetnosti i vizualne pojavnosti životnoga okružja
- samostalno prosuditi vrijednost te izraziti i obrazložiti kritički stav o vizualnoj pojavnosti u neposrednomu ili širem okružju.

5. Komunikacija i socijalizacija vizualnom umjetnošću, dizajnom i likovnim stvaralaštvom

Učenici će:

- zastupati pozitivan stav o likovnoj umjetnosti, odnosno vizualnim umjetnostima i dizajnu te kulturnoj baštini na zavičajnoj, hrvatskoj i svjetskoj razini
- prepoznati, usporediti i opisati oblike komunikacije u likovnoj umjetnosti, uključujući tradicijsku umjetnost u hrvatskim i svjetskim okvirima
- ostvariti složenu komunikaciju i suradnju u izvedbi složenih zadataka u samostalnomu i skupnomu radu
- preuzeti odgovornost za izvršavanje složenih zadataka u samostalnomu i skupnomu radu
- primjenjivati informacijsko-komunikacijsku tehnologiju u pretraživanju i istraživanju izvora podataka o likovno-umjetničkomu području te u prikazu istraživanja likovnoga djela, umjetničkoga stila ili pravca
- ishod (samostalne) analize, interaktivne vježbe ili istraživanja pretraživanjem različitih izvora podataka, predstaviti u učionici kratkim usmenim izlaganjem plakatom ili računalnim slikovnim prikazom (Power Point-prezentacija), samostalno ili skupno
- znanje o djelima likovnih umjetnosti različitih povijesnih razdoblja, stilova, pravaca i naroda, bolje će primijeniti u drugim nastavnim predmetima, odnosno jasnije će razumjeti njihove nastavne sadržaje.

III. GLAZBENA KULTURA I UMJETNOST

1. Opazanje, doživljavanje i prihvatanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva (percepcija i recepcija)

Učenici će:

- opisati individualni doživljaj glazbenog djela i uočiti razliku u doživljaju s obzirom na vrstu glazbe i stilska obilježja
- prepoznati i imenovati sve sastavnice slušanoga glazbenoga djela
- prepoznati i razlikovati obilježja glazbenoga djela s obzirom na stil, vrstu i oblik
- izdvojiti estetski vrijednu i etički prihvatljivu glazbenu aktivnost i glazbeno djelo

- raznovrsnim glazbenim aktivnostima razviti odgojne vrijednosti usmjerene na razvoj odgovorne, samostalne, sposobne i zadovoljne osobe
- glazbenim aktivnostima vježbati koncentraciju, pamćenje (memoriju) i ustrajnost potrebnu za nastanak ili izvedbu glazbenoga djela.

2. Ovladavanje sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznati, imenovati i razlikovati glazbene sastavnice različitim glazbenim aktivnostima
- usporediti i razlikovati specifičnosti građe glazbenih vrsta i oblika pojedinih stilskih razdoblja
- istražiti pojedinu vrstu glazbe ili stil te ih usporediti s iskustvom vlastitoga kreativnoga izraza
- istražiti različite skladateljske tehnike i pravce suvremene glazbe te ih primijeniti i povezati s osobnim kreativnim izrazom.

3. Sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te izražavanje glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- izraziti svoje osjećaje, doživljaje, stavove na sinkretni i cjelovit način raznovrsnim umjetničkim oblicima i postupcima
- glazbenim aktivnostima vježbati motoriku i samokontrolu kao preduvjet uspješne izvedbe
- izraziti svoje ideje, osjećaje i misli ritamskim ili melodijskim improvizacijama
- pri proučavanju glazbenih djela, prepoznati i razlikovati različita sredstva i tehnike izražavanja te primijeniti stečena znanja i iskustva u stvaranju i izvedbi glazbenih djela.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- individualno ili u skupini izvoditi jednostavne glazbene zadatke te osjetiti zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u glazbenim aktivnostima i stvaralaštvu
- istražiti načine komunikacije i suradnje glazbenom umjetnošću i usporediti ih s drugim umjetničkim i znanstvenim područjima
- vježbati organizacijske vještine i umijeća te načine predstavljanja glazbenog djela u javnosti
- surađivati s drugima pogotovo s vršnjacima s posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju te dijeliti odgovornost pri zajedničkom izvođenju i stvaranju
- slušanjem i izvođenjem glazbenih djela različitih vrsta, stilova i tradicija jačati pripadnost hrvatskoj kulturi i razviti toleranciju prema drugim kulturama i tradicijama.

5. Razumijevanje i vrjednovanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- uočiti i opisati značajke glazbenih djela i stilskih razdoblja unutar društveno-povijesnog konteksta
- izraziti dojmove i podijeliti umjetnički doživljaj i iskustvo s drugima te usavršiti sposobnost afirmativnog izražavanja
- analizirati sastavnice glazbenoga djela s obzirom na stil, vrstu i oblik i te obrazložiti njihov značaj za estetsko vrjednovanje
- jačati samokritičnost prema vlastitom radu ili glazbenomu stvaralaštvu kao i sposobnost konstruktivne kritike u vrjednovanju tuđih umjetničkih ostvarenja

- prepoznati umjetnički i estetski vrijedno glazbeno djelo te razlikovati vrsnu izvedbu od loše.

IV. FILMSKA I MEDIJSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvatanje filmskih i medijskih elemenata i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznavati posebna obilježja i sastavnice filmskih i medijskih ostvarenja te uspoređivati načine kojima su sadržaji stvarnoga života prikazani u filmskomu i medijskomu obliku
- razlikovati posebne estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim filmskim i medijskim ostvarenjima, u svojem stvaralaštvu te u stvaralaštvu drugih
- upoznati značajke glavnih tradicija i razdoblja svjetske i hrvatske filmske i medijske umjetnosti
- u oblicima učenja u kojima se rabe filmski i medijski postupci, sredstva, tehnologije i oblici povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem drugih odgojno-obrazovnih područja
- oblikovati i braniti vlastiti ukus i sklonosti prema filmskomu i medijskomu stvaralaštvu i umjetnosti.

2. Ovladavanje elementima filmskoga jezika i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- usavršavati i razvijati filmske i medijske postupke, sredstva, tehnologije i oblike u skladu s mogućnostima nastavne opremljenosti škole, potrebama nastave i sklonostima učenika
- na temelju promatranja filmskih i medijskih umjetničkih djela i osobnih iskustava istraživati tehnike i oblike kojima najbolje mogu izraziti svoje svjetonazore i audiovizualne poruke
- steći vještinu objedinjavanja različitih izvora podataka u filmski ili medijski oblik ili poruku
- steći trajno uporabljive vještine uporabe filmskih i medijskih postupaka, sredstava, tehnologija i oblika.

3. Sudjelovanje u medijskim aktivnostima i filmskomu stvaralaštvu

Učenici će:

- ideje, iskustava i osjećaje audiovizualno izraziti i oblikovati u medijska i filmska ostvarenja i poruke
- rabiti različite postupke i sastavnice filmskoga i medijskoga izraza za izvođenje i oblikovanje vlastitih filmskih ili medijskih ostvarenja namijenjenih publici izvan vlastite skupine
- filmskim i medijskim umjetničkim sredstvima istraživati teme i probleme života oko njih, međuljudskih odnosa, društvenih sukoba te vlastita sazrijevanja i oblikovanja identiteta
- prema vlastitim sposobnostima i sklonostima, sudjelovati u ostalim umjetničkim poslovima povezanim s filmskim i medijskim stvaralaštvom.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja medijskim djelatnostima i filmskim stvaralaštvom

Učenici će:

- moći izraziti svoju osobnost, osjećaje, stavove i ideje u filmskomu ili medijskomu uratku koji će sami oblikovati
- zajednički istraživati životne situacije i probleme važne za njih i za društvo u kojemu žive te ih oblikovati u audiovizualne iskaze

- razvijati i oblikovati vlastitu osobnost i svjetonazor u odnosu na svekoliko audiovizualno okruženje
- usvojiti načine javnoga komuniciranja i nastupanja
- steći sigurnost i samopouzdanje u komunikaciji i predstavljanju svojih filmskih i medijskih uradaka
- pridonositi poštovanju i njegovanju različitosti među ljudima te iskazivati načine pozitivnog međuljudskog odnošenja i nenasilnoga rješavanja sukoba među suprotstavljenim pojedincima i društvenim skupinama.

5. Razumijevanje i vrjednovanje filmskoga stvaralaštva i medijskih aktivnosti

Učenici će:

- steći kriterije kritičke prosudbe i vrjednovanja filmskih i medijskih umjetničkih ostvarenja, vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugih
- usmeno ili pisano, izraziti vlastito argumentirano mišljenje o filmskomu ili medijskomu ostvarenju koje su gledali ili u njemu sudjelovali, o sudionicima, njihovim odnosima i aktivnostima, o prikazanim događajima, situacijama i problemima te njihovim uzrocima i ishodima
- analizirati posebne strukturne, žanrovske (rod i vrsta), stilske i kulturne značajke umjetničkih filmskih i medijskih ostvarenja
- obrazložiti vlastite stvaralačke razloge, doprinose i rješenja u zajedničkim filmskim i medijskim projektima
- povezivati spoznaje stečene vlastitim filmskim i medijskim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti, povijesti, etike, sociologije te drugih umjetničkih područja)
- povezati ostvarenja i oblike filmske i medijske umjetnosti s povijesnim i društvenim kontekstom u kojemu su nastali
- pokazati znanje o vrijednosti i povezanosti hrvatske filmske baštine kao dijela svjetske filmske kulture i univerzalnih vrijednosti.

V. DRAMSKA KULTURA I UMJETNOST

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznavati posebna obilježja i sastavnice dramskih ostvarenja te uspoređivati načine kojima su sadržaji stvarnoga života obrađeni u dramskomu obliku u različitim medijima
- razlikovati posebne estetske i etičke vrijednosti i opredjeljenja u umjetničkim dramskim ostvarenjima, u svojem dramskom stvaralaštvu te u stvaralaštvu drugih
- upoznati značajke glavnih kazališnih tradicija i razdoblja
- u dramskim oblicima učenja povezati novo znanje s doživljenim iskustvom i već stečenim znanjem dramskoga i drugih odgojno-obrazovnih područja
- oblikovati vlastiti ukus i sklonosti prema dramskomu stvaralaštvu i umjetnosti.

2. Sudjelovanje u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu

Učenici će:

- rabiti različite dramske postupke i sastavnice dramskoga izraza za izvođenje i oblikovanje vlastitih pisanih ili improviziranih dramskih cjelina namijenjenih publici izvan vlastite skupine
- dramskim umjetničkim sredstvima istraživati teme i probleme života oko njih, međuljudskih odnosa, društvenih sukoba te vlastita sazrijevanja i oblikovanja identiteta
- prema vlastitim sposobnostima i sklonostima sudjelovati u ostalim umjetničkim poslovima (izrada kostima, scenografije, maska i rekvizita, oblikovanje zvuka i svjetla,

koreografija, mima i scenski pokret, dramsko pisanje i režija i sl.) u dramskomu stvaralaštvu i umjetnosti

- prema vlastitim sposobnostima i sklonostima, moći izvoditi i tumačiti djela dramskih pisaca.

3. Ovladavanje sastavnicama dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- sa samopouzdanjem te s osobnim stavovima i idejama sudjelovati u vođenim i samostalnim dramskim zadacima
- samostalno oblikovati dramske cjeline prema zadanim poticajima
- rabiti različite sastavnice dramskoga izraza (glas i govor, gesta i mimika, kretanje u prostoru, pisani i improvizirani tekst, žanr i stil i sl.) za oblikovanje vlastitih ostvaraja
- prema vlastitim sposobnostima i sklonostima, moći uživljeno oblikovati uloge u rasponu od jednostavnih do složenijih karaktera.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja dramskom aktivnošću i stvaralaštvom

Učenici će:

- moći izraziti svoju osobnost, osjećaje, stavove i ideje u dramskoj formi koju će sami oblikovati
- zajednički istraživati životne situacije i probleme važne za njih i za društvo u kojem žive te ih oblikovati u javne dramske iskaze
- razvijati i oblikovati vlastitu osobnost i svjetonazor
- usvojiti načine javnoga komuniciranja i nastupanja
- razviti svoje govorne sposobnosti i steći sigurnost i samopouzdanje u javnoj govornoj komunikaciji
- pridonositi poštovanju i njegovanju različitosti među ljudima te iskazivati načine pozitivnoga međuljudskoga odnošenja i nenasilnoga rješavanja sukoba među suprotstavljenim pojedincima i društvenim skupinama.

5. Razumijevanje i vrjednovanje dramske aktivnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- steći kriterije kritičke prosudbe i vrjednovanja dramskih umjetničkih ostvarenja, vlastitoga dramskoga stvaralaštva i stvaralaštva drugih
- usmeno ili pisano, izraziti vlastito argumentirano mišljenje o dramskomu ostvarenju koje su gledali ili u njemu sudjelovali, o likovima, njihovim odnosima i aktivnostima, o događajima, situacijama i problemima te njihovim uzrocima i ishodima prikazanim u drami
- analizirati posebne strukturne, žanrovske, stilske i kulturne značajke umjetničkih dramskih ostvarenja
- obrazložiti vlastite stvaralačke razloge, doprinose i rješenja u zajedničkoj dramskoj aktivnosti ili stvaralaštvu
- povezivati spoznaje stečene vlastitim dramskim iskustvom sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta (npr. književnosti, povijesti, etike, sociologije te drugih umjetničkih područja)
- povezati ostvarenja i oblike dramske književnosti i umjetnosti s povijesnim i društvenim kontekstom u kojem su nastali
- pokazati znanje o vrijednosti i povezanosti hrvatske dramske baštine kao dijela svjetske dramske kulture i univerzalnih vrijednosti.

VI. UMJETNOST POKRETA I PLESA

1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje plesne umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- prepoznati, razlikovati i imenovati sastavnice plesne umjetnosti
- doživjeti ples kao izvedbenu umjetnost povezanu s ostalim umjetničkim područjima
- pratiti najnovija postignuća u plesnoj umjetnosti rabeći različite izvore podataka, dostupnu tehnologiju i medije
- moći odabrati, analizirati i opisati stručnim rječnikom kraće plesno ostvarenje po vlastitom izboru, a u skladu s estetskim i etičkim vrijednostima.

2. Ovladavanje sastavnicama i strukturom pokreta i plesa

Učenici će:

- pokazati višu razinu znanja i razumijevanja rabeći sposobnost povezivanja (sintetiziranja) sastavnica pokreta i plesa u određenoj strukturi
- iskazati znanje pri svrhovitoj uporabi osnovnih elemenata koreografskoga postupka
- objediniti višu razinu plesne tehnike s elementima izražajnosti pokreta pri oblikovanju vlastitih plesnih ostvarenja.

3. Izražavanje stvaranjem i izvođenjem plesne umjetnosti

Učenici će:

- predstaviti razvijen plesni rječnik, osjećaje i stavove istraživanjem i odabirom plesnoga materijala te konačnim oblikovanjem kraćega plesnoga ostvarenja
- iskazati svijest o sinkretizmu umjetničkih izraza objedinjenjem umjetničkih postupaka i sastavnica ostalih umjetnosti pri oblikovanju i izvedbi vlastitih plesnih ostvarenja
- pokazati znanje i razvijen ukus pri odabiru zvučne pratnje za svoje plesne kompozicije
- pokazati sposobnost uključivanja ostalih odgojno-obrazovnih područja pri oblikovanju i izvedbi vlastitih plesnih ostvarenja
- izraziti osobnost, ideje, osjećaje i stavove odabirom i koreografskim oblikovanjem plesne kompozicije
- pokazati sposobnost krajnje sabranosti pri javnom nastupu.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja plesnom umjetnošću

Učenici će:

- aktivno istraživati, oblikovati pokretom, izraziti i prenijeti svoje zamisli, osjećaje i stavove publici
- pokazati sposobnost krajnje sabranosti, samokontrole, snalažljivosti i odgovornosti pri javnom nastupu
- pokazati usvojeno suradničko ponašanje pri stvaranju, oblikovanju i izvedbi plesnoga ostvarenja
- uključiti vršnjake s posebnim potrebama u koreografsko oblikovanje plesnih zamisli.

5. Razumijevanje i vrjednovanje plesnoga izraza

Učenici će:

- pokazati višu razinu znanja i razumijevanja primjenjujući sposobnost analiziranja, sintetiziranja i interpretiranja sastavnica i strukture pokreta i plesa pri vrjednovanju vlastitoga i tuđega plesnoga izraza
- promicati integrativno obilježje plesne umjetnosti u vlastitom plesnom izrazu
- promicati inkluzivno obilježje plesne umjetnosti i stvaralaštva
- predstaviti promišljen kritički osvrt na plesnu izvedbu koju su gledali
- iskazati znanje o plesnoj umjetnosti u kulturološkomu i povijesnomu kontekstu

- iskazati znanje i pozitivan stav o umjetničkoj i tradicijskoj plesnoj baštini u povijesnomu i kulturološkomu kontekstu
- promicati multikulturalnost u poimanju svakodnevnice i življenju s drugima.

OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA: Vizualne umjetnosti i dizajn, Glazbena kultura i umjetnost, Dramska kultura i umjetnost, Filmska umjetnost, Plesna umjetnost, te moduli: Dramska kultura i umjetnost (integrirano u predmete jezično-komunikacijskoga područja), Filmska i medijska kultura i umjetnost (integrirano u predmete jezično-komunikacijskoga područja), Tradicijska i zavičajna kultura (integrirani umjetnički modul)

7. Tjelesno i zdravstveno područje

OPIS PODRUČJA

Svrha tjelesnoga i zdravstvenoga područja jest usvajanje znanja, stjecanje vještina i navika te razvijanje pozitivnog stava prema tjelesnoj aktivnosti i zdravom načinu življenja kako bi se omogućilo dosizanje najboljih tjelesnih i duševnih potencijala pojedinca.

Tjelesno i zdravstveno područje od temeljnoga je značaja za skladan razvoj psihosomatskih osobina učenika, za razvoj njihovih psihičkih osobina i motoričkih sposobnosti, za usavršavanje biotičkih motoričkih i socijalnih motoričkih znanja te za razvoj temeljnih kompetencija, a poglavito onih koje proizlaze iz potrebe primjerenoga i stalnoga prilagođavanja novim radnim i životnim okolnostima. Ono omogućava da učenici tijekom školovanja upoznaju svoje tijelo, njegovo funkcioniranje, mogućnosti i ograničenja, da razumiju važnost i nauče kako da tijekom cijeloga života održavaju i unaprijeđuju tjelesnu spremnost i zdravlje, razumiju povezanost tjelesnoga, duševnoga i emocionalnog zdravlja, upoznaju načine usvajanja zdravih navika i izbjegavanja onih pogubnih po zdravlje te mogućnosti traženja pomoći u slučaju bolesti, poteškoća u učenju, poteškoća u osobnim i društvenim odnosima.

Ovakav pristup omogućit će da učenici tijekom svoga školovanja te u kasnijem životu, lakše uče, lakše ostvaruju ravnopravne osobne i društvene veze i da, poštujući tuđe posebnosti, lakše razvijaju aktivan stav prema životu i vlastitu poduzetnost.

Znanja, sposobnosti, postignuća i vrijednosti stečene ovim područjem izravno utemeljuju i unaprijeđuju zdravlje učenika, omogućuju stvaranje pozitivne osobnosti, jačaju samopoštovanje i samopouzdanje te djeluju na kakvoću života u školi, obitelji i društvu. Spoznaje i iskustva iz ovog područja omogućavaju učenicima oblikovanje odgovorna odnosa prema sebi, drugima i okruženju, pomažući prilagođavanju i savladavanju poteškoća tijekom razvoja i sazrijevanja.

Temeljni sadržaji odgajaju djecu i učenike promicanjem korektnog ponašanja i usvajanjem općeljudskih i športskih vrijednosti. Upućuju na nenasilno rješavanje sukoba, razvijaju sposobnosti emocionalne samoregulacije - kontrolu agresivnosti. Značajni su za poticanje ustrajnosti i savladavanje straha, potiču razvoj pozitivnih osobina ličnosti i afirmacije učenika. Razvijaju suradničko ponašanje, potiču pomaganje drugima i poštivanje dogovora te osposobljavaju za timsko djelovanje i potiču pravilnu komunikaciju.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI PODRUČJA

Učenici će:

- razumjeti razvoj i funkcioniranje vlastitoga tijela
- usavršiti kineziološka znanja i vještine, i znati ih primijeniti u športskim i športsko-rekreativnim aktivnostima
- razviti svijest o važnosti tjelesnoga vježbanja za očuvanje i unaprijeđenje zdravlja
- znati pravilno procijeniti te odabrati tjelesnu aktivnost i prehranu, najbolje za očuvanje zdravlja i održavanje dobre tjelesne spremnosti te razumjeti utjecaj nepravilne prehrane na razvoj bolesti i poremećaja

- razumjeti pojmove i značajke nezdravih navika, rizičnih ponašanja i ovisnosti te znati kako one narušavaju zdravlje
- razumjeti tjelesne, duševne i emocionalne značajke razvoja kroz djetinjstvo i adolescenciju
- razumjeti značajke dobre komunikacije i njezina značenja u obiteljskomu, vršnjačkomu i društvenomu okruženju
- razviti samopoštovanje i samopouzdanje te razumjeti njihovo značenje za razvoj i odrastanje
- razumjeti pojmove spola i spolnosti te značaj odgovorna spolnoga ponašanja i jednakopravnosti spolova
- razumjeti značenje i osobitosti pojmova sprječavanja bolesti i promicanja zdravlja
- moći prepoznati različite oblike tjelesnoga i duševnoga nasilja i zlostavljanja te načine njihova sprječavanja.

OČEKIVANA UČENIČKA POSTIGNUĆA PO OBRAZOVNIM CIKLUSIMA

Prvi ciklus

I. TJELESNO VJEŽBANJE I ZDRAVLJE

Učenici će:

- usvojiti osnovna znanja o čuvanju i unaprjeđivanju zdravlja
- prepoznati i razumjeti temeljne zakonitosti utjecaja tjelesnoga vježbanja na organizam
- steći spoznaju o značaju osobnoga zdravlja
- prepoznati i osvijestiti vrijednost redovita i pravilna održavanja osobne higijene
- razviti svijest o potrebi provođenja tjelesnoga vježbanja u primjerenim zdravstveno-higijenskim uvjetima
- steći spoznaju o značaju pravilne prehrane za rast i razvoj
- usvojiti osnovna znanja o čuvanju okoliša za vrijeme tjelesnoga vježbanja
- prepoznati i osvijestiti značaj upornosti tijekom tjelesnoga vježbanja.

II. ANTROPOLOŠKA OBILJEŽJA

Učenici će:

- prepoznati i osvijestiti značaj praćenja tjelesne visine i tjelesne težine
- biti osposobljeni za samopraćenje osnovnih antropometrijskih karakteristika
- prepoznati i osvijestiti potrebe o održavanju antropometrijskih karakteristika na najboljoj razini
- razviti svijest o suradničkomu ponašanju radi osposobljavanja za timski rad.

III. KINEZILOŠKA TEORIJSKA I MOTORIČKA ZNANJA

Učenici će:

- usvojiti opća kineziološka znanja o pravilnomu provođenju tjelesnog vježbanja
- biti osposobljeni za primjenu općih kinezioloških znanja u svakodnevnomu životu i radu
- usvojiti opća kineziološka znanja iz područja športa
- prepoznati i osvijestiti vrijednosti dobivenih rezultata inicijalnim i finalnim provjeravanjem
- biti osposobljeni za primjenu osnovnih mjera sigurnosti pri tjelesnomu vježbanju
- prepoznati i primijeniti osnovnu opremu i

Učenici će:

- biti osposobljeni za provođenje jutarnjeg tjelesnoga vježbanja
- prepoznati i osvijestiti korisnosti mikropauza
- biti osposobljeni za primjenu prirodnih oblika kretanja u svakodnevnom životu i radu
- biti osposobljeni za primjenu naučenoga pri vježbanju u otežanim uvjetima.

V. SPRJEČAVANJE BOLESTI I PROMICANJE ZDRAVLJA

1. Mentalno, socijalno i emocionalno zdravlje

Učenici će:

- opisati svoje osjećaje i o njima razgovarati
- postavljati pitanja o svome zdravlju i razvoju
- opisati sebe u odnosu na druge (razred, učitelja/učiteljicu, obitelj, prijatelje, vršnjake, starije i mlađe učenike u školi)
- istražiti i podijeliti ideje o odnosima s drugim ljudima
- pokazati poštovanje prema drugima dijeleći aktivnosti i odgovornosti u skupini
- prepoznati sličnosti i razlike među ljudima i jedinstvenost svake osobe.

2. Rizična ponašanja

Učenici će:

- prepoznati tvari koje imaju štetno djelovanje na ljudski mozak i tijelo
- osvijestiti neposredne i dugoročne posljedice uzimanja tvari štetnih po zdravlje
- zapamtiti da je pušenje, zbog očuvanja zdravlja, zabranjeno ili ograničeno u javnim prostorima
- povezati pijenje alkoholnih pića s nesrećama i ozljedama te štetnim posljedicama za ljudski organizam
- zapamtiti da je zabranjeno maloljetnicima prodavati i posluživati alkoholna pića

3. Međuljudski odnosi, spolno zdravlje i roditeljstvo

Učenici će:

- raspravljati o značajkama prijateljstva i osobinama koje mogu utjecati na prijateljstvo
- objasniti pojmove sigurnosti i brige o samima sebi te prepoznati osobe kojima se mogu obratiti za pomoć
- objasniti zašto se treba prema vlastitomu tijelu odnositi s poštovanjem
- osvijestiti kako se brinuti o vlastitomu tijelu i tko im u tome može pomoći
- raspravljati o pojmovima rođenja i brige o novorođenomu djetetu u obitelji
- osvijestiti dužnosti i odgovornosti u obitelji i skupini.

4. Prehrana i zdravlje

Učenici će:

- prepoznati namjenu namirnica te njihovu primjenu i vrijednost u očuvanju i unaprjeđenju zdravlja i razvoja
- opisati dostupnost namirnica i njihovu pravilnu zastupljenost u obrocima
- nabrojiti načine pravilnoga čuvanja namirnica
- opisati utjecaj oglašavanja i promidžbe namirnica na način prehrane.

5. Sprječavanje bolesti i unaprjeđenje zdravlja

Učenici će:

- raspravljati o temeljnim činjenicama razvoja svoga tijela
- dati primjere očuvanja vlastitoga zdravlja primjenom higijenskih mjera
- prepoznati da u očuvanju zdravlja mogu pomoći lijekovi i druge tvari
- opisati kako svojim ponašanjem mogu djelovati na vlastito zdravlje.

Drugi ciklus

I. TJELESNO VJEŽBANJE I ZDRAVLJE

Učenici će:

- razviti svijest o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih
- prepoznati i razumjeti temeljne zakonitosti o utjecaju tjelesnoga vježbanja na organizam
- prepoznati i osvijestiti vrijednost redovita i pravilna održavanja higijene obuće i odjeće
- usvojiti osnovna znanja o pravilnoj prehrani za vrijeme bavljenja tjelesnim vježbanjem
- prepoznati i osvijestiti važnosti vježbanja u prirodnim uvjetima
- razviti osobnu odgovornost za vlastito zdravlje
- prepoznati i razumjeti potrebu čuvanja okoliša za vrijeme tjelesnoga vježbanja
- prepoznati i osvijestiti važnosti ustrajnosti tijekom tjelesnoga vježbanja.

II. ANTROPOLOŠKA OBILJEŽJA

Učenici će:

- razumjeti značaj pravilnoga tjelesnoga držanja i uloge tjelesnoga vježbanja u tome
- biti osposobljen za samopraćenje motoričkih sposobnosti
- prepoznati i osvijestiti potrebe o održavanju motoričkih sposobnosti na najboljoj razini
- razviti pozitivne crte ličnosti.

III. KINEZILOŠKA TEORIJSKA I MOTORIČKA ZNANJA

Učenici će:

- usvojiti temeljna kineziološka znanja o pravilnomu provođenju tjelesnoga vježbanja
- biti osposobljeni za primjenu temeljnih kinezioloških znanja u svakodnevnomu životu i radu
- usvojiti temeljna kineziološka znanja iz područja športa
- prepoznati i osvijestiti vrijednosti dobivenih rezultata tranzitivnim provjeravanjem
- biti osposobljeni za samopraćenje obrazovnih učinaka tjelesnoga vježbanja
- biti osposobljeni za primjenu mjera sigurnosti na igralištu i dvorani
- prepoznati i primijeniti opremu i sredstva za vježbanje u sportskoj dvorani.

IV. MOTORIČKA DOSTIGNUĆA

Učenici će:

- biti osposobljeni za uporabu sredstava za tjelesno vježbanje u igri i zabavi
- prepoznati i biti svjesni osvijestiti korisnosti makropauza
- biti osposobljeni za primjenu naučenoga u izabranom športu
- biti osposobljeni za primjenu naučenoga u izvanrednim situacijama.

V. SPRJEČAVANJE BOLESTI I PROMICANJE ZDRAVLJA

1. Mentalno, socijalno i emocionalno zdravlje

Učenici će:

- prepoznati značajke koje doprinose osjećaju vlastite vrijednosti
- osvijestiti osobne prednosti i nedostatke i te njihov utjecaj na samopoštovanje
- objasniti kako osjećaji, vjerovanja i aktivnosti utječu na samopoštovanje
- istražiti svoja i tuđa prava prihvaćajući odgovornosti i poštivanje tuđih prava
- prepoznati po čemu se ljudi razlikuju i prihvatiti odgovornost za potporu sebe i drugih
- razlikovati značaj privatnosti i istodobnu potrebu povezanosti s drugima.

2. Rizična ponašanja

Učenici će:

- opisati utjecaj vršnjaka, medija i društvenoga okruženja na osobne stavove o uporabi sredstava ovisnosti
- povezati uporabu alkohola i droga sa smanjenom sposobnošću odlučivanja
- djelovati u rizičnim situacijama povezanim sa sredstvima ovisnosti (stanje opijenosti, dostupnost sredstava ovisnosti)
- povezati zlouporabu sredstava ovisnosti s štetnim učincima na pojedince, obitelj i prijatelje
- razlučiti utjecaj i rizike interneta i virtualne stvarnosti na tjelesno, socijalno i mentalno zdravlje.

3. Međuljudski odnosi, spolno zdravlje i roditeljstvo

Učenici će:

- opisati utjecaj fizičkih i emocionalnih promjena na ponašanje u pubertetu
- prepoznati kako tjelesne promjene utječu na doživljaj samoga sebe
- prihvatiti tjelesne i emocionalne promjene u pubertetu
- objasniti značaj i povoljan utjecaj prijateljstva i međuljudskih odnosa na osobno zdravlje i zdravlje drugih.

4. Prehrana i zdravlje

Učenici će:

- primijeniti temeljna znanja o pravilnoj prehrani i prehrambenim navikama
- objasniti prehrambene potrebe u različitim razdobljima i okolnostima života
- objasniti kako oglašavanje i mediji djeluju na prehrambene navike
- prihvatiti nužnost redovite tjelesne aktivnosti i uravnotežene prehrane u očuvanju zdravlja
- doprinijeti odabiru namirnica i planiranju obiteljske prehrane.

5. Sprječavanje bolesti i unaprjeđenje zdravlja

Učenici će:

- definirati načine traženja savjeta i pomoći o zdravstvenim pitanjima
- utvrditi čimbenike zdravstvenog rizika u okruženju
- opisati načine izbjegavanja nezgoda i njihovih posljedica
- iskazati osjećaj odgovornosti prema vlastitom zdravlju usvajanjem redovite tjelesne aktivnosti.

Treći ciklus

I. TJELESNO VJEŽBANJE I ZDRAVLJE

Učenici će:

- prepoznati i osvijestiti vrijednosti zdravlja kao nezamjenjiva čimbenika svih ljudskih aktivnosti
- prepoznati i razumjeti opće zakonitosti o utjecaju tjelesnoga vježbanja na organizam
- prepoznati i osvijestiti vrijednost redovita i pravilna održavanja higijene opreme i sredstava
- usvojiti temeljna znanja o ulozi pravilne prehrane za vrijeme baljenja športom
- prepoznati i osvijestiti potrebe za redovitom kontrolom zdravlja
- razviti ekološku svijest o potrebi očuvanja prirode i zaštiti okoliša
- usvojiti osnovna znanja o činiteljima koji uvjetuju nastanak bolesti.

II. ANTROPOLOŠKA OBILJEŽJA

Učenici će:

- prepoznati potrebu uspostavljanja povoljna odnosa između mišićne mase i potkožnoga masnoga tkiva
- biti osposobljeni za samopraćenje funkcionalnih sposobnosti
- prepoznati i osvijestiti potrebe o održavanju funkcionalnih sposobnosti na najboljoj razini
- razviti sposobnost emocionalne samoregulacije u odnosu prema drugima.

III. KINEZILOŠKA TEORIJSKA I MOTORIČKA ZNANJA

Učenici će:

- usvojiti specifična kineziološka znanja o pravilnom provođenju tjelesnoga vježbanja
- biti osposobljeni za primjenu specifičnih kinezioloških znanja u svakodnevnomu životu i radu
- usvojiti temeljna kineziološka znanja iz područja športske rekreacije
- prepoznati i osvijestiti rezultat dobiven inicijalnim, tranzitivnim i finalnim provjeravanjem
- biti osposobljeni za samopraćenje antropoloških obilježja
- biti osposobljeni za primjenu mjera sigurnosti na plivalištu
- prepoznati i primijeniti opremu i sredstva na plivalištu.

IV. MOTORIČKA DOSTIGNUĆA

Učenici će:

- biti osposobljeni za uporabu sredstava tjelesnoga vježbanja u stankama učenja
- prepoznati i osvijestiti potrebu o pravilne izmjene rada u odnosu na vrijeme vježbanja
- biti osposobljeni za primjenu naučenoga u športsko-rekreativnim aktivnostima
- biti osposobljeni za snalaženje u urgentnim situacijama

V. SPRJEČAVANJE BOLESTI I PROMICANJE ZDRAVLJA

1. Mentalno, socijalno i emocionalno zdravlje

Učenici će:

- analizirati povezanost osobnih vještina i kompetencija sa životnim mogućnostima
- argumentirati važnost učenja za buduće obrazovanje i rad
- razlučiti čimbenike koji određuju osobnost, cijeniti osobnosti i poštovati različitosti.

2. Rizična ponašanja

Učenici će:

- argumentirati negativna djelovanja sredstava ovisnosti i moguće tjelesne, mentalne, emocionalne, socijalne i pravne posljedice njihove zlouporabe
- analizirati djelovanja pojedinih sredstava ovisnosti na buduće životne izbore i ishode
- razvijati i steći društvene vještine za odupiranje pritisku vršnjaka i donošenje pravilnih odluka u rizičnim situacijama.

3. Međuljudski odnosi, spolno zdravlje i roditeljstvo

Učenici će:

- usvojiti vještine donošenja odluka o odnosima s drugim ljudima i spolnom ponašanju
- razmotriti razvoj osobne i tuđe spolnosti
- obrazložiti odluke i postupke koji štite osobno i tuđe spolno zdravlje
- navesti raspoložive službe koje daju informacije i potporu u slučaju rizičnih stanja povezanih sa spolnim zdravljem, uključujući spolno zlostavljanje
- razlikovati prava i odgovornosti glede povjerljivosti i pravnih propisa iz područja spolnoga i reproduktivnoga zdravlja.

4. Prehrana i zdravlje

Učenici će:

- analizirati povezanost ključnih sastavnica hrane, utroška energije i utjecaja na zdravlje
- opisati poremećaje prehrane, moguće uzroke i načine suočavanja
- primijeniti znanja o pravilnoj prehrani u planiranju svakodnevne prehrane
- analizirati utjecaj medija na doživljavanje vlastitoga tijela i izgleda.

5. Sprječavanje bolesti i promicanje zdravlja

Učenici će:

- opisati utjecaj nezdravih navika i ponašanja na razvoj kroničnih bolesti i stanja
- definirati i analizirati preventivne aktivnosti za sprječavanja akutnih i kroničnih bolesti
- obrazložiti vrijednost promicanja zdravlja za pojedinca i zajednicu.

Četvrti ciklus (strukovne škole)

I. TJELESNO VJEŽBANJE I ZDRAVLJE

Učenici će:

- biti osposobljeni za vođenje brige o vlastitom zdravlju i zdravlju okoline
- prepoznati i razumjeti zakonitosti o utjecaju tjelesnoga vježbanja na pojedine dimenzije antropološkoga statusa
- prepoznati i biti svjesni osvijestiti važnosti redovitog i pravilnog redovita i pravilna održavanja higijene sportskih objekata građevina i prostora
- steći zdrave prehrambene navike o uzimanju hrane i tekućine u vrijeme povećanih tjelesnih napora
- promicati preventivnu ulogu tjelesnoga vježbanja u sprječavanju bolesti te čuvanju, unapređivanju i zaštiti zdravlja kao opće ljudske općeljudske vrijednosti
- usvojiti osnovna znanja o sprečavanju povreda sprječavanja povreda pri tjelesnom vježbanju
- steći naviku pravilnoga odijevanja radi zaštite od nepovoljnih izvanjskih utjecaja u različitim uvjetima vježbanja.

II. ANTROPOLOŠKA OBILJEŽJA

Učenici će:

- samostalno izračunati svoj indeks tjelesne mase (ITM) ITM (indeks tjelesne mase)
- biti osposobljeni za samopraćenje antropoloških obilježja
- prepoznati i biti svjestan osvijestiti potrebe o održavanju antropoloških obilježja na optimalnoj najboljoj razini
- razviti svijest o vlastitim sposobnostima, a kroz to time i jačanje samopouzdanja i samopoštovanja.

III. KINEZIOLOŠKA TEORIJSKA I MOTORIČKA ZNANJA

Učenici će:

- steći opće i temeljne kineziološke kompetencije o pravilnoj uporabi kinezioloških operatora
- steći specifične posebne kineziološke kompetencije o korištenju kinezioloških operatora primjerenih budućemu zanimanju
- usporediti vrijednosti između dobivenih rezultata inicijalnim, tranzitivnim i finalnim provjeravanjem
- biti osposobljeni za samoocjenjivanje antropoloških obilježja
- biti osposobljeni za primjenu mjera sigurnosti na skijalištu i klizalištu
- prepoznati i osvijestiti temeljne zakonitosti glede opterećenja pri tjelesnom vježbanju
- prepoznati i primijeniti opremu i sredstva na skijalištu i klizalištu.

IV. MOTORIČKA DOSTIGNUĆA

Učenici će:

- biti osposobljeni za djelotvorno služenje naučenim u svakodnevnom životu i radu
- prepoznati i osvijestiti prednosti aktivnoga odmora
- biti osposobljeni za provođenje samostalnoga vježbanja
- biti osposobljeni za rješavanje problema u urgentnim situacijama.

V. SPRJEČAVANJE BOLESTI I PROMICANJE ZDRAVLJA

1. Mentalno, socijalno i emocionalno zdravlje

Učenici će:

- prepoznati poruke verbalne i neverbalne komunikacije
- kritički vrjednovati vlastite postupke i planove u odnosu na željene životne i profesionalne ciljeve
- steći socijalne vještine za djelotvorno rješavanje sukoba, suočavanja s konkurencijom i promjenama u odnosima.

2. Rizična ponašanja

Učenici će:

- argumentirati utjecaj alkohola i psihoaktivnih tvari na ponašanje i odluke glede međuljudskih i spolnih odnosa
- pravilno postupiti u slučaju nezgode i hitnih stanja zbog zlouporabe alkohola ili psihoaktivnih tvari
- razlikovati specifične situacije zlouporabe alkohola i droga u različitim kulturama, zemljama i područjima
- usvojiti vještine vršnjačke pomoći i podrške pri rizičnom ponašanju u grupi ili razredu.

3. Međuljudski odnosi, spolno zdravlje i roditeljstvo

Učenici će:

- analizirati i prepoznati moć u odnosima koja može biti dobro ili loše upotrijebljena
- argumentirati važnost i potrebu privrženosti, povjerenja i poštovanja u emocionalnim i spolnim odnosima
- razlikovati posebnosti pojedinih međuljudskih i partnerskih odnosa, uključujući i brak
- objasniti i usvojiti pojmove odgovorna spolnoga ponašanja i odnosa
- analizirati važnost, trajnost i odgovornost roditeljstva te njegov utjecaj na životne mogućnosti i odabire.

4. Prehrana i zdravlje

Učenici će:

- razmotriti utjecaj društva i medija na prehrambene navike
- opisati temeljna prava potrošača na obaviještenost i poštivanje zakonskih propisa o namirnicama i prehrani
- pružiti vršnjačku pomoć i potporu kod problema u problemima poremećaja prehrane u grupi ili razredu.

5. Sprječavanje bolesti i unaprjeđenje zdravlja

Učenici će:

- nepristrano procijeniti osobne zdravstvene potrebe
- analizirati načine očuvanja i unaprjeđenja zdravlja tijekom života
- usvojiti odgovarajuću tjelesnu aktivnost kao načelo ponašanja u svim životnim uvjetima
- aktivno sudjelovati u programima promicanja zdravlja i sprječavanja bolesti
- analizirati i procijeniti utjecaj okoliša i radnoga mjesta na zdravlje i na mogući razvoj bolesti.

Četvrti ciklus (gimnazije)

I. TJELESNO VJEŽBANJE I ZDRAVLJE

Učenici će:

- biti osposobljeni za vođenje brige o vlastitom zdravlju i zdravlju okoline
- prepoznati i razumjeti zakonitosti o utjecaju tjelesnoga vježbanja na pojedine dimenzije antropološkog statusa
- prepoznati i osvijestiti značaj redovita i pravilna održavanja higijene športskih građevina i prostora
- steći zdrave prehrambene navike o uzimanju hrane i tekućine u vrijeme povećanih tjelesnih napora
- promicati ulogu tjelesnoga vježbanja u sprječavanju bolesti te čuvanju, unaprjeđivanju i zaštiti zdravlja kao općeljudske vrijednosti
- usvojiti osnovna znanja o sprječavanju povrjeda pri tjelesnomu vježbanju
- steći naviku pravilnoga odijevanja radi zaštite od nepovoljnih izvanjskih utjecaja u različitim uvjetima vježbanja.

II. ANTROPOLOŠKA OBILJEŽJA

Učenici će:

- samostalno izračunati svoj indeks tjelesne mase (ITM)
- biti osposobljeni za samopraćenje antropoloških obilježja

- prepoznati i osvijestiti potrebu o održavanja antropoloških obilježja na najboljoj razini
- razviti svijest o vlastitim sposobnostima, a time i jačanje samopouzdanja i samopoštovanja.

III. KINEZILOŠKA TEORIJSKA I MOTORIČKA ZNANJA

Učenici će:

- steći opće i temeljne kineziološke kompetencije o pravilnoj uporabi kinezioloških operatora
- steći specifične kineziološke kompetencije o uporabi kinezioloških operatora koji su primjereni budućemu zanimanju
- usporediti vrijednosti između dobivenih rezultata inicijalnim, tranzitivnim i finalnim provjeravanjem
- biti osposobljeni za samoocjenjivanje antropoloških obilježja
- biti osposobljeni za primjenu mjera sigurnosti na skijalištu i klizalištu
- prepoznati i osvijestiti temeljne zakonitosti glede opterećenja pri tjelesnom vježbanju
- prepoznati i primijeniti opremu i sredstva na skijalištu i klizalištu.

IV. MOTORIČKA DOSTIGNUĆA

Učenici će:

- biti osposobljeni za djelotvorno služenje naučenim u svakodnevnom životu i radu
- prepoznati i osvijestiti prednosti aktivnoga odmora
- biti osposobljeni za provođenje samostalnoga vježbanja
- biti osposobljeni za rješavanje problema u urgentnim situacijama.

V. SPRJEČAVANJE BOLESTI I PROMICANJE ZDRAVLJA

1. Mentalno, socijalno i emocionalno zdravlje

Učenici će:

- prepoznati poruke verbalne i neverbalne komunikacije
- kritički vrjednovati vlastite postupke i planove u odnosu na željene životne i profesionalne ciljeve
- steći socijalne vještine za djelotvorno rješavanje sukoba, suočavanja s konkurencijom promjenama u odnosima
- analizirati i vrjednovati kako stavovi i vještine u međuljudskim odnosima utječu na angažirano i djelotvorno sudjelovanje u aktivnostima zajednice.

2. Rizična ponašanja

Učenici će:

- argumentirati utjecaj alkohola i psihoaktivnih tvari na ponašanje i odluke glede međuljudskih i spolnih odnosa
- pravilno postupiti u slučaju nezgode i hitnih stanja zbog zlorabe alkohola ili psihoaktivnih tvari
- razlikovati specifične situacije zlorabe alkohola i droga u različitim kulturama, zemljama i područjima
- usvojiti vještine vršnjačke pomoći i podrške pri rizičnom ponašanju u grupi ili razredu.

3. Međuljudski odnosi, spolno zdravlje i roditeljstvo

Učenici će:

- analizirati i prepoznati moć u odnosima koja može biti i dobro ili loše upotrijebljena

- argumentirati važnost i potrebu privrženosti, povjerenja i poštovanja u emocionalnim i spolnim odnosima
- razlikovati posebnosti pojedinih međuljudskih i partnerskih odnosa, uključujući i brak
- objasniti i usvojiti pojmove odgovorna spolnoga ponašanja i odnosa
- analizirati važnost, trajnost i odgovornost roditeljstva te njegov utjecaj na životne mogućnosti i odabire.

4. Prehrana i zdravlje

Učenici će:

- razmotriti utjecaj društva i medija na prehrambene navike
- opisati temeljna prava potrošača na obaviještenost i poštivanje zakonskih propisa o namirnicama i prehrani
- pružiti vršnjačku pomoć i potporu u problemima poremećaja prehrane u grupi ili razredu.

5. Sprječavanje bolesti i unapređenje zdravlja

Učenici će:

- nepristrano procijeniti osobne zdravstvene potrebe
- analizirati načine očuvanja i unapređenja zdravlja tijekom života
- usvojiti odgovarajuću tjelesnu aktivnost kao načelo ponašanja u svim životnim uvjetima
- aktivno djelatno sudjelovati u programima promicanja zdravlja i sprječavanja bolesti
- analizirati i procijeniti utjecaj okoliša i radnoga mjesta na zdravlje i na mogući razvoj bolesti.
- analizirati i kritički procijeniti prioritete za pravičnu raspodjelu raspoloživih zdravstvenih i rekreativnih resursa sredstava i zagovarati potrebne promjene.

OKVIRNA PREDMETNA STRUKTURA PODRUČJA: Tjelesna i zdravstvena kultura, te modul: Zdravstveni odgoj

IX. OČEKIVANA POSTIGNUĆA UČENIKA U STRUKOVNOMU I UMJETNIČKOMU ODGOJU I OBRAZOVANJU

Očekivana odgojno-obrazovna postignuća učenika nakon završetka strukovnog obrazovanja jesu steći temeljne i strukovne kompetencije određene razine, opsega, profila i kvalitete potrebne za dobivanje kvalifikacija potrebnih tržištu rada, za daljnje obrazovanje te cjeloživotno učenje, odnosno u svrhu osobnoga razvoja učenika.

Cilj je strukovnih kurikuluma stjecanje strukovnih kompetencija propisanih standardom strukovne kvalifikacije. Standard strukovne kvalifikacije povećava se složenošću kompetencija, a složenost kompetencija utječe na duljinu odgojno-obrazovnog ciklusa potrebna za završavanje obrazovanja.

S obzirom na mogućnost stjecanja najniže razine strukovne kvalifikacije u dobi od šesnaest godina, izrađivat će se strukovni kurikulumi za stjecanje strukovnih kvalifikacija u trajanju od najmanje dvije godine, poštujući utvrđene odnose općeobrazovnoga i posebnoga strukovnoga dijela.

Očekivana odgojno-obrazovna postignuća učenika nakon završetka umjetničkoga obrazovanja jesu steći temeljne i umjetničke kompetencije određene razine, opsega, profila i kvalitete potrebne za dobivanje umjetničkih kvalifikacija.

Zajednički općeobrazovni dio sadrži općeobrazovne predmete koji su obvezni za svaku razinu kvalifikacije. Općeobrazovni dio strukovnoga i umjetničkoga kurikuluma za stjecanje najniže razine strukovne i umjetničke kvalifikacije obuhvaća u prvoj godini najmanje 60%, a u drugoj najmanje 40% strukovnoga, odnosno umjetničkoga kurikuluma.

Stjecanje temeljnih kompetencija trebalo bi obuhvaćati područja hrvatskoga jezika i književnosti, matematike, stranih jezika, informatike i tehnologije, područja biologije, kemije, fizike, povijesti, vjeronauka/etike, geografije, tjelesnoga i zdravstvenoga područja te umjetničkih područja kao što su likovna umjetnost, glazbena umjetnost i druge.

Strukovni dio strukovnoga kurikuluma sadrži obvezni i izborni dio te dio određen školskim kurikulumom. Strukovni dio strukovnoga kurikuluma u jezgrovnomu dijelu donosi se na nacionalnoj razini s obzirom na složenost kvalifikacije.

Kurikulumi umjetničkih škola mogu biti posebni kurikulumi s tim da je učeniku osiguran jezgrovni i diferencirani kurikulum u sustavu odgoja i obrazovanja.

Cilj srednjoškolskoga strukovnoga odgoja i obrazovanja jest radno osposobljena osoba, odgovorna i samostalna prema očekivanjima razine kvalifikacije.

Očekivana odgojno-obrazovna postignuća učenika nakon završetka strukovnoga obrazovanja, a sukladno razini stečene kvalifikacije jesu:

- razvijene komunikacijske kompetencije
- razvijene matematičke kompetencije
- razvijene prirodosnanstvene i društveno-humanističke kompetencije
- razvijene informatičko-komunikacijske kompetencije
- razvijena tehničko-tehnologijska kompetencija
- razvijene stvaralačke sposobnosti i kritičko mišljenje
- razvijena svijest prema osobnomu zdravlju i zdravlju svoje okoline
- razvijene socijalne kompetencije
- razvijena ekološka svijest
- poznavanje, poštivanje i provođenje ljudskih prava
- razvijene poduzetničke kompetencije
- osposobljenost za samoorganizirano učenje.

Zahtjevi glede ostvarivanja pojedinih razina kompetencija ovisit će o razvojnemu stanju učenika te razini strukovnoga odgoja i obrazovanja. Na višim razinama pozornost bi trebala biti usmjerena više na razvoj kompetencija istraživačkoga rada i kritičkoga mišljenja, samoorganiziranoga učenja, socijalnih kompetencija usmjerenih na profesionalni etos i zahtjeve radne kulture, na razvijanje i jačanje svijesti o sebi, osjetljivosti za druge, razumijevanju drugih i razvijanju društveno poželjna ponašanja.

Odgojno-obrazovni ciljevi strukovnoga kurikuluma kao i kurikulumu umjetničkih škola odredit će se očekivanim postignućima učenika.

O razini srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno o složenosti kvalifikacije ovisit će i kurikulumski opseg pojedinih odgojno-obrazovnih područja i nastavnih predmeta. Strukovni, odnosno umjetnički kurikulum ovisi o opsegu kvalifikacije, što je mjerilo opterećenja učenika u strukovnomu, odnosno umjetničkomu obrazovanju.

Sadržaji nastave u strukovnim školama ustrojiti će se kao nastavni predmeti (matematika, povijest, fizika itd.) ili kao moduli, ovisno o naravi predmeta i/ili usmjerenju strukovne kvalifikacije (primjerice, integracija kemije i fizike ili biologije i kemije i tako dalje).

Strukovni kurikulum određuje odnos *teorijske* i *praktične* nastave. Ovaj odnos ovisi o vrsti i složenosti poslova unutar određenoga zanimanja, odnosno o kompetencijama koje učenik treba steći da bi odgovorno i djelotvorno obavljao poslove za koje je stekao strukovnu kvalifikaciju.

Nacionalni okviri kurikulum pretpostavlja međupredmetne teme koje su dio jezgrovnoga, diferenciranoga ili razlikovnoga i školskoga kurikulumu. Škola ih može programski oblikovati prema vlastitim potrebama i mogućnostima u module ili integrirane nastavne predmete, poštujući sposobnosti i sklonosti učenika. Potrebno je odrediti međupredmetne sadržaje koji će biti integrirani u sve nastavne predmete (primjerice, odgoj i obrazovanje za zdravlje, odgoj i obrazovanje za ljudska prava, odgoj i obrazovanje za međukulturno razumijevanje, odgoj i obrazovanje za poduzetništvo, preventivne programe i drugo). U tom smislu veoma je važno vrijednosno određenje školskoga kurikulumu i oživotvorenje odgojne uloge škole.

S obzirom na individualni pristup učeniku s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, važno je izraditi razlikovne programe prilagođavajući ih sposobnostima i sklonostima učenika.

Radi učinkovitijega osiguravanja horizontalne, ali i vertikalne prohodnosti potrebno je i općeobrazovnomu i strukovnomu dijelu strukovnoga kurikulumu pridružiti tzv. kreditne bodove (ECVET – *European Credits for Vocational Education and Training*) kojima se izražava opseg stečenih kompetencija, odnosno opterećenje učenika. Kreditni bodovi pridružuju se nastavnomu predmetu, modulu i kvalifikaciji, a u odgojno-obrazovnom procesu učenika uključuju, među ostalima, i učenikov samostalni i domaći rad.

Strukovno obrazovanje završava izradbom i obranom završnoga rada i dobivanjem svjedodžbe za stečenu razinu, profil i opseg kvalifikacije.

Umjetničko obrazovanje regulira se posebnim propisima.

X. DJECA I UČENICI S POSEBNIM ODGOJNO-OBRAZOVNIM POTREBAMA

Nacionalnim okvirnim kurikulumom osiguravaju se djeci i učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama uvjeti za učenje u skladu s njihovim mogućnostima i potrebama.

Prema strategijskomu razvojnomu dokumentu o odgoju i obrazovanju (*Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010.*) i *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2008.), među učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, ubrajamo učenike s teškoćama različite pojavnosti i stupnja oštećenja te darovite. Radi se o raznorodnoj skupini djece i učenika za koje su nužne razlike u ciljevima, odnosno očekivanim postignućima, sadržajima i metodama učenja i poučavanja sukladno njihovim individualnim sposobnostima i posebnostima. Nacionalnim okvirnim kurikulumom osiguravaju se uvjeti za praćenje odgojno-obrazovnoga procesa i učenicima koji zbog bolesti ne mogu duže vrijeme pratiti nastavu.

Sve skupine zahtijevaju prilagodbe odgojno-obrazovnoga procesa, odnosno odgojno-obrazovnu potporu različite vrste i razine. Nužna pretpostavka u planiranju kurikula za rad s djecom s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama trajno je i kvalitetno profesionalno usavršavanje kadrova te suradnja među svim nositeljima odgojno-obrazovnoga procesa u radu s djecom i učenicima: od nositelja odgojno obrazovne politike do osoblja u odgojno-obrazovnoj ustanovi, vanjskih stručnjaka i suradnika, međuresornih ustanova, obitelji, lokalne zajednice i udruga.

U tu svrhu odgojno-obrazovna ustanova ima mnogostruke zadaće, osiguravajući učenicima potrebnu potporu koja se ostvaruje u ustanovi ili/i izvan nje. U suradnji s lokalnom zajednicom razvija se mreža služba i programa za izravnu potporu djeci i učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, obiteljima te odgojno-obrazovnim ustanovama koje pohađaju.

Sustavnim dodiplomskim i poslijediplomskim studijima te trajnim stručnim razvojem odgojitelja, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika osigurava se potrebna osposobljenost za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama i njihovim roditeljima.

Ovo uključuje prepoznavanje potreba i poznavanje osobina djece i učenika s teškoćama i darovite djece i učenika, poznavanje odgojno-obrazovnih metoda i oblika rada i njihovu stvarnu primjenu, pogotovo poznavanje izvedbe individualizirane i diferencirane (razlikovne) nastave i vrjednovanja uspješnosti, vodeći računa o mogućnostima svakog učenika, njegovim talentima i potrebi za uspjehom.

1. Djeca i učenici s teškoćama

Cilj je Nacionalnoga okvirnoga kurikula omogućiti polaznicima odgojno-obrazovnih ustanova na razini predškolskoga, osnovnoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja stjecanje najviše razine znanja, sposobnosti i vještina u skladu s njihovim mogućnostima za samostalan i uspješan život, ispunjen učenjem, radom, samopoštovanjem i općim zadovoljstvom.

Uključujuće (inkluzivno) obrazovanje temelji se na osiguranju uvjeta, koji u redovitomu školskomu sustavu, zajedno s vršnjacima, omogućuju djeci i učenicima s teškoćama stjecanje što više očekivanih postignuća. Odgojno obrazovna ustanova postaje interaktivna zajednica koja uči i koja teži učenicima osigurati iskustvo uspješnosti i pripremu za svijet rada i život u odrasloj dobi.

Nacionalni okvirni kurikulum uređuje i odgojno-obrazovnu ponudu djeci i učenicima čije mogućnosti dopuštaju praćenje posebnih programa koji se odnose na stjecanje znanja, razvijanje sposobnosti i vještina potrebnih za što neovisnije svakodnevno življenje i aktivno uključivanje u radnu okolinu i neposredno društveno okruženje.

Uključivanje u odgojno-obrazovni sustav

Djeca i učenici s teškoćama uključuju se u odgojno-obrazovni sustav uz odgovarajuće mjere potpore u različitom opsegu, a prema osobnim potrebama, što se uređuje pratećim

podzakonskim aktima. Posebno je važno osigurati dostupnost do prilagođenih oblika odgojno-obrazovnog rada te drugih stručnih i potpornih služba i programa.

Uključivanje u sustav

Predškolske ustanove	kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje, individualizirani kurikulum uz dodatnu stručnu potporu posebni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje za djecu s većim teškoćama u posebnoj odgojno-obrazovnoj skupini
Osnovna i srednja škola	jezgrovni i razlikovni kurikulum uz dodatnu stručnu potporu jezgrovni i razlikovni kurikulum s individualiziranim planom i programom posebni kurikulum unutar posebnoga odjela u školskoj ustanovi
Odgojno-obrazovna ustanova pod posebnim uvjetima	posebni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje za djecu s većim teškoćama posebni kurikulum za učenike s većim teškoćama jezgrovni i razlikovni kurikulum uz dodatnu stručnu potporu
Nastava u kući, nastava u bolnici	jezgrovni i posebni skraćeni kurikulum

Djeca s teškoćama uključuju se u predškolske odgojno-obrazovne ustanove uz potrebnu stručnu, didaktičko-metodičku i rehabilitacijsku potporu. Za djecu koja trebaju veći opseg potpore organizira se posebna odgojno-obrazovna skupina. Kada se uz primjeren program potpore u redovitim uvjetima ne postižu ciljevi u skladu s mogućnostima i potrebama djeteta, mogu se uključiti u odgojno-obrazovne ustanove pod posebnim uvjetima.

Bitno je rano prepoznavanje i pružanje potpore djeci s teškoćama u redovnoj predškolskoj odgojno-obrazovnoj ustanovi te suradnja s roditeljima kojima se pružaju potrebni savjeti i potpora.

Učenici s teškoćama koji su uključeni u razredne odjele osnovnih i srednjih škola dobivaju cjelovitu i pojedincu primjerenu potporu koju izvodi sama odgojno-obrazovna ustanova ili/i u suradnji sa službama potpore na razini lokalne i područne zajednice. Stručna služba matične odgojno-obrazovne ustanove uz odgajatelja/učitelja te drugih stručnjaka, prema potrebi, izrađuje individualizirani program i prati i usklađuje provođenje.

Individualizirani kurikulum utemeljen je na jezgrovnom i razlikovnom kurikulumu, a izrađuje se prema stručnoj procjeni potreba učenika, kako bi se pratio uspjeh u postizanju odgojno-obrazovnih ciljeva. Planiranje individualiziranoga kurikuluma počiva na realno postavljenim ciljevima, polazi od učenikovih sklonosti, od njegovih prepoznatih mogućnosti, a sadržava i podatke o potrebnim oblicima potpore, tijekom provođenja potpore te postignutim ishodima.

Kada se procjenjuju mogućnosti pripreme učenika za svijet rada i uključenje u strukovno obrazovanje, u planiranje individualiziranoga kurikuluma uključuje se i učenik, roditelj, te predstavnik ustanove za zapošljavanje i mogući poslodavac.

Napredovanje učenika s teškoćama u višim razredima osnovne škole, podržava se uvođenjem zamjenske nastave koja omogućuje učeniku izbor predmeta i/ili modula u kojima je najuspješniji, a oslobađa ga onih predmeta i sadržaja koji ne odgovaraju njegovim sposobnostima. Zamjenska nastava ima za cilj usmjeriti učenika prema stjecanju znanja i vještina koje će ga pripremiti za strukovno obrazovanje, te uvoditi u svijet rada.

U odgojno-obrazovne ustanove pod posebnim uvjetima uključuju se djeca i učenici kojima praćenje odgojno-obrazovnog procesa u redovitim ustanovama, i uz pomoć ponuda potpore ne odgovara njihovim sposobnostima. Cilj je redovitih i posebnih kurikuluma u ovim ustanovama osposobiti učenike za uključenje u svakodnevni život u što redovitijim uvjetima, u skladu s dobi učenika. Odgojno-obrazovna područja posebnog programa jesu:

- **Praktično-osobno područje:** briga o sebi, život u kući i domu: usvojiti kulturno-higijenske i zdrave prehrambene navike, prepoznati opasne situacije, samostalno ili uz podršku izvršavati jednostavne domaćinske poslove i sudjelovati u poslovima koji pridonose kvaliteti života.
- **Društveno-spoznajno područje:** snalaženje u okolini, komunikacijska i numeričko/matematička pismenost: snalaziti se pri kretanju, znati se služiti javnim prijevozom, hitnim, zabavnim, kulturnim i javnim uslugama, razlikovati osnovne vremenske odrednice, steći osnovnu pismenost na materinskomu jeziku i numeričko/matematičku pismenost; izražavati se verbalno, neverbalno i pisano; izražavati se uporabom smislenih simbola, riječi, rečenica, brojka, boja i znakova.
- **Slobodno vrijeme i stvaralačko područje:** društveno-zabavne i izražajno-stvaralačke aktivnosti: sudjelovati u društveno-zabavnim aktivnostima i događanjima u užoj i široj društvenoj sredini; izabrati načine i sadržaje za provođenje slobodnog vremena; estetsko oblikovanje različitih materijala različitim tehnikama;
- **Društveno-emocionalno područje:** odnos prema sebi, drugima i okolini: ovladati sobom, oponašati prikladna ponašanja u odnosu prema sebi i drugima, razlikovati poželjno od nepoželjna ponašanja, oponašati i izabrati nenasilne oblike sporazumijevanja te one kojima izražava i štiti svoja temeljna prava, osjećaje i samosvijest (asertivnost)
- **Tjelesno-zdravstveno područje:** motoričke vještine i poticaji: prepoznavati i upravljati motoričkim i osjetilnim podražajima, stanjima i djelovanjima; razvijati mišićnu snagu i usklađenost pokreta, promatrati, slušati, glasati se, mirisati, dodirivati, razlikovati podražaje te ih smisleno i stvaralački povezivati, sudjelovati u športsko-rekreativnim aktivnostima.
- **Radno-proizvodno područje:** radno-stvaralačka izradba: oponašati i izvoditi samostalno, ili uz pomoć, jednostavne radne i proizvodne postupke, pravilno rukovati radnim sredstvima i čuvati se mogućih opasnosti pri radu.

Za učenike koji, zbog bolesti, duže vrijeme ne mogu pohađati nastavu ustrojava se nastava u kući, izvode ju učitelji i suradnici škole koju učenik pohađa. Također se organizira predškola i nastava u bolnici za djecu i učenike koji se nalaze na dužemu bolničkomu liječenju, a provode ju stručni djelatnici najbliže odgojno-obrazovne ustanove. Ovi se oblici odgojno-obrazovnog rada provode u skraćenom sadržajnomu i vremenskomu opsegu, a odnose se na redovite i posebne programe.

2. Talentirana i darovita djeca i učenici

Nacionalni okvirni kurikulum osigurava talentiranoj i darovitoj djeci i učenicima prepoznavanje i razvoj njihovih mogućnosti. Odgojno-obrazovna ustanova dužna je otkrivati talentirane i darovite učenike te osigurati razvoj njihovih sposobnosti, usmjeriti se na zadovoljavanje posebnih spoznajnih, socijalnih, emocionalnih i tjelesnih potreba talentirane i darovite djece i učenika, uz stalno praćenje i vrjednovanje njihovih postignuća.

Iako među talentiranom i darovitom djecom i učenicima postoje znatne razlike, opisuje ih se kao one koji imaju veće spoznajne mogućnosti, razvijenu sposobnost bržega razumijevanja složenih ideja i pojmova, uče brže i s dubljim razumijevanjem od svojih vršnjaka, pokazuju veliku znatiželju za određeno područje, stvaralačke mogućnosti, domišljatost i sposobnost stvaranja velikoga broja ideja te sposobnost sagledavanja s različitih motrišta. Talentirana i darovita djeca učenici mogu imati teškoće koje ometaju prepoznavanje postojanja talenta ili darovitosti i razvoj mogućnosti. Teškoće mogu biti na motoričkom, osjetilnom, emocionalnom planu, odnosno u učenju i ponašanju. Nestalna su u radu, ne završavaju zadatke, u neprestanu su nemiru i slično. Doimaju se prosječnima i ispodprosječnima, postižu ishode ispod svojih mogućnosti. Ova djeca i učenici zahtijevaju posebno dijagnostičko ispitivanje i pažljivo osmišljenu potporu.

Za darovite učenike sačinjava se individualizirani kurikulum koji sadržajem i količinom odgovora potrebama pojedinca ili skupine. Kurikulum treba odražavati naprednu razinu mišljenja i rješavanja problema, što i jest svojstvo ovih učenika, dubinu i složenost sadržaja koji im pružaju odgovarajući izazov i težinu te priliku za stvaralačko izražavanje. Individualizirani kurikulum učeniku omogućuje i uključuje oblike potpore kojima se otklanjaju ili smanjuju prepreke za postizanje postavljenih ciljeva.

Način organizacije odgojno-obrazovnog rada i programa za darovite učenike

Škola osigurava učenicima uključenost u odgojno-obrazovni program u skladu s razinom i vrstom njihove darovitosti, dodatnu nastavu i druge oblike rada koji potiču njihove sposobnosti i stvaralaštvo. Oblikovanje individualiziranoga kurikuluma zahtijeva odgovarajuću prilagodbu, odnosno razlikovnost (diferencijaciju) sadržaja ili tema i vrijeme savladavanja sadržaja te tijeka poučavanja i oblika rada.

Razlikovnost	
Programi u redovitoj nastavi	Programi izvan redovite nastave
▪ obogaćenje ▪ proširenje ▪ ubrzanje (akceleracija) ▪ mentorstvo ▪ natjecanje	▪ izvannastavne aktivnosti ▪ radionice ▪ ljetne i zimske škole ▪ klubovi, kampovi

Razlikovnost (diferencijacija) se odnosi na prilagodbu *sadržaja učenja* (ubrzanje, sažimanje, mijenjanje, reorganiziranje, prilagodljiv tempo rada, korištenje naprednijim i složenijim materijalima, konceptima i sl.); *procesa učenja* (intelektualno zahtjevniji problemski zadatci, pitanja otvorenoga tipa koja pokreću višu misaonu razinu – istraživanje, otkrivanje novoga, preispitivanje poznatoga, samostalno učenje te upute koje potiču ostvarenje viših razina mišljenja), *proizvode učenja* (npr. plakat, seminarski rad, predavanje drugim učenicima, problemski zadatci za druge učenike, mentorstvo darovitih učenika drugim učenicima) te *okruže učenja* (koje omogućuje slobodnu komunikaciju, potiče neovisnost, stvaralaštvo, inovativnost i slično).

Programi u redovitoj nastavi

Obogaćenje

Obogaćenje označava horizontalnu prilagodljivost unutar cijeloga kurikuluma. Ono označava vrstu učenja koje je izvan osnovnoga programa koji djeca uče, odnosno predstavlja dodatak općemu kurikulumu, ali ga ne mijenja. Može se ostvarivati sa skupinom djece i učenika koji rade zajedno na kakvu dodatnomu sadržaju unutar kurikuluma. Obogaćenje ne mora biti namijenjeno samo darovitima nego i ostalim učenicima u razredu.

Proširenje

Proširenje predstavlja vertikalnu prilagodljivost koja učeniku omogućuje brže napredovanje kurikulumom. Može sadržavati *ubrzanje* (akceleracija), kada učenici "preskaču" dijelove gradiva kako bi se brže kretali prema cilju. Također, sadržaje se općega kurikuluma može obogatiti tako da postanu složeniji, čime se učenika uvodi u dublje upoznavanje pojedinih sadržaja, uz napredovanje njemu svojstvenom brzinom.

Ubrzanje (akceleracija)

Ubrzanje znači ranije uključivanje učenika u redovito osnovnoškolsko obrazovanje ili mogućnost prelaska u više razrede, i to tijekom iste školske godine. Ubrzanje može biti unutar samo jednog predmeta. Odluka o ranijem uključivanju i prelasku u više razrede donosi se nakon pomne procjene o njegovu utjecaju na pojedinoga učenika, a kad je jednom provedeno, zahtijeva pažljivo praćenje kako ono utječe na učenika. Pri donošenju ove

odluke osobito treba uzeti u obzir učenikovu dob, emocionalni i tjelesni razvoj, potporu roditelja, obrazovnu potporu i učenikovo zanimanje i motiviranost.

Mentorstvo

Mentori za pojedina područja stručnjaci su koji, osim prenošenja znanja i razvijanja vještina i sposobnosti, imaju ulogu voditelja, učitelja, uzora i prijatelja darovitog učenika. Daroviti mogu biti podložni teškoćama koje proizlaze iz nesklada intelektualnoga, društvenoga i emocionalnoga stupnja zrelosti pa im mentor, uz akademsku, pruža društvenu i emocionalnu podršku. Dakle, mentorstvo ima dvojaku ulogu: pomoć pri razvijanju talenta ili darovitosti i podupiranje suradnjom i suosjećanjem. Mentori mogu biti učitelji/nastavnici, stručni suradnici, stariji učenici, volonteri te gostujući stručnjaci.

Natjecanja

Učenici se upućuju na različita natjecanja s područja koja ih zanimaju, čime im se pruža prilika za iskazivanje sposobnosti i talenata te njihovo vrjednovanje i samovrjednovanje. Smatra se da natjecanja mogu poslužiti za prepoznavanje talentirane i darovite djece i učenika te kao odgojno-obrazovna ponuda. Natjecanja mogu biti gradska i općinska, županijska, državna i međunarodna te pojedinačna i skupna.

Programi izvan redovite nastave

Programi izvan redovite nastave odnose se na različite izvannastavne aktivnosti, radionice, ljetne i zimske škole i klubove, u kojima djeca i učenici pohađaju programe prema svojim posebnim područjima talentiranosti, darovitosti i sklonosti.

Programi izvrsnosti

Programi izvrsnosti jesu odgojno-obrazovna podrška darovitima u razvijanju njihovih naglašenih sklonosti i mogućnosti. Ostvaruju se u suradnji škole sa znanstveno-istraživačkim ustanovama, s gospodarstvom, s istaknutim stručnjacima za pojedino područje te s različitim udrugama. Mogu se provoditi na lokalnoj, područnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Programe izvrsnosti prijavljuje škola sama ili u suradnji s drugim ustanovama ili stručnim osobama, a odobrava ih nadležno ministarstvo za obrazovanje, nakon postupka vrjednovanja. Programi se izvrsnosti ostvaruju seminarima, ljetnim i zimskim školama, kampovima za darovite, učeničke skupine, učenje putem interneta.

Kako bi se učinkovitije odgovaralo na potrebe darovitih, osim rada s djecom i učenicima, na trajnomu stručnomu razvoju u programima izvrsnosti radi se i s roditeljima, odgojiteljima i učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima.

XI. OCJENJIVANJE I VRJEDNOVANJE UČENIČKIH POSTIGNUĆA

Što se vrijednuje i ocjenjuje

Vrjednovanje se temelji na cjelovitu (holističkom) pristupu praćenja i poticanja individualnoga razvoja svakoga djeteta i učenika, a odgojno-obrazovna ustanova, predškolska i školska, dužna je osigurati sustavno poučavanje učenika, poticanje i unaprjeđivanje njihova razvoja u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima, te sustavno praćenje njihova napredovanja. Pritom se očekuje pozitivna usmjerenost na djetetovu, odnosno učenikovu osobnost i postignuća. To znači da se nastoji uočiti i poticati ono u čemu dijete ili učenik ima mogućnost uspjeti, a izbjegavaju se one aktivnosti za koje je jasno da učenik u njima ne može postići kakav zadovoljavajući uspjeh. Ovo posebno vrijedi za opće obvezno obrazovanje koje treba temeljiti na pedagogiji uspjeha za sve te didaktičkomu ugovoru kao sredstvu za ostvarivanje takva pedagoškoga polazišta.

Školsko ocjenjivanje treba sadržavati kvalitativnu i kvantitativnu procjenu svih učenikovih postignuća i zalaganja: prosudbu vrijednosti učenikova usmenoga i pisanoga odgovora; procjenu učenikovih sposobnosti i mogućnosti za ulaganje napora; procjenu o učenikovu korištenju vlastitih mogućnosti i procjenu učenikova zalaganja i rada na satu. U vrjednovanju se posebno treba posvetiti pozornost praćenju razvoja motoričkih sposobnosti i sazrijevanju u emocionalnomu području.

Ocjenjivanje obuhvaća odgovornost i suradnju. Ocjenjivanje ponašanja usmjereno je procjenjivanju učenikova odnosa prema drugim osobama, prema okolišu i prema njegovu pridržavanju pravila. Predmetom praćenja i ocjenjivanja bit će i međupredmetne teme: poduzetništvo, učiti kako učiti, osobni i socijalni razvoj, primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije, zaštita okoliša, sigurnost i zdravlje, odgoj i obrazovanje za građanstvo te kompetencije koje se stječu sudjelovanjem u različitim samostalnim, razrednim i školskim projektima. Važna je varijabla praćenja i ocjenjivanja i osposobljenost te učenikova motiviranost za cjeloživotno učenje.

Stalno praćenje učenikova rada i ocjenjivanje potiču učenika i pridonose razvoju radnih navika. Javnošću ocjene učenik ostvaruje svoja prava i razvija sposobnost samoocjenjivanja, a uspjeh pojedinca postaje potreba razreda.

Samovrjednovanje

Vrjednovanje učenikovih aktivnosti i uspjeha treba služiti osposobljavanju za samovrjednovanje radi razvijanja svijesti o vlastitim znanjima i stečenim kompetencijama te o važnosti stalnoga učenja. Istodobno, vrjednovanje učenikovih aktivnosti i rezultata treba pridonijeti stjecanju pozitivne slike o sebi te poticati učenike na planiranje svoga rada i samostalno donošenje odluka, što se postiže upućivanjem učenika na analizu i promišljanje o svomu učenju i učenju drugih radi osposobljenosti za vrjednovanje i samovrjednovanje.

Da bi razvili vještine samoocjenjivanja i samovrjednovanja, učenici moraju biti vođeni u provjeravanju procesa učenja te prilikom ocjenjivanja svojih znanja, vještina i sposobnosti u učenju i radu. To nalaže stalno učiteljevo obavješćavanje učenika o radu. Učenici moraju biti vođeni i poticani kako bi ocjenjivali svoje učenje i uspjeh na različite načine i tako razvijali sposobnosti samoocjenjivanja i samovrjednovanja.

Školske ocjene

Školske ocjene, bez obzira kako su iskazane, služe raspoznavanju (dijagnozi), predviđanju (prognozi) i poticanju (motivaciji). Formativnim ispitivanjem valja osigurati dodatni poticaj učenju i odrediti kakvoću i količinu znanja i drugih ishoda učenja, nadzirati i usmjeravati učenikovo napredovanje, završno ocijeniti i vrjednovati učinkovitost samog procesa i strategija učenja.

Praćenje i ocjenjivanje razlikovat će se u skladu sa shvaćanjem uloge ocjene u odnosu na učenikov razvoj. Razlikovanje razvojnih posebnosti u obrazovnim ciklusima zahtijeva i razlike u ulozi ocjene. Tako će u prvomu odgojno-obrazovnomu ciklusu (I., II., III. i IV. razred) važno mjesto zauzimati brojčano ocjenjivanje, ali s jasnim opisom i obrazloženjem ocjene i značenja svake ocjene. Učenicima te dobi je lakše shvatiti opisivanje njihove uspješnosti ili neuspješnosti, a teže razumjeti apstrakciju brojčane ocjene. Ovo vrijedi napose za prvi

razred obveznoga školovanja. U drugomu odgojno-obrazovnomu ciklusu (V. i VI. razred), a kasnije i u trećemu (VII. i VIII. razred) i četvrtomu (prva dva razreda srednje škole) bit će sve naglašenije brojčano ocjenjivanje, premda će usmeno praćenje i ocjenjivanje, kao svojevrsno tumačenje ocjene, i dalje imati važnost u razumijevanju ocjene, odnosno, vrjednovanju učenika.

Ljestvica školskih ocjena izriče se brojkama i riječima. Svakoj brojci pridružuje se jedna ili dvije riječi koje pobliže opisuju značenje brojke. Smisao pridruživanja pojedine ocjene kakvu rezultatu ili učenikovoj aktivnosti jest usklađenost s opisima pridruženima brojci (dovoljno – 2, dobro – 3, vrlo dobro – 4, izvrsno – 5).

Ono čime je ocjenjivač zadovoljan opisuje se riječju/ocjenom *dobro*. To znači da je ocjenjivač zadovoljan učenikovim postignućem, tj. da je učenik napravio ono što se očekivalo, odnosno uglavnom sve što je opisano u obrazovnomu standardu za nastavni predmet, modul ili određenu kompetenciju (socijalnu, učiti kako učiti i/ili drugu).

Tek ako kakav učenikov rad, odnosno ispitni rezultat nadmašuje očekivanja to se opisuje riječima/ocjenom *vrlo dobro*, što bi trebalo značiti da je ispitivač zadovoljan iznad svojih očekivanja, odnosno da učenikovo postignuće zahtijeva isticanje kvalitete rada i uložena napora. Takvi učenici na kraju polugodišta ili školske godine mogu dobiti i posebna pismena priznanja od razrednika ili školskih ravnatelja.

Ako se koji učenici posebno istaknu originalnošću i kvalitetom svojega rada, uložnim naporom i čime sličnim što se ističe u odnosu na ostale, to označavamo riječima/ocjenom *izvrsno* ili *odlično*. Takvih obično nema mnogo pa, prema tome, ni tu riječ/ocjenu ne bi trebalo odveć često dodjeljivati za postignute rezultate, odnosno ne bi ju se trebalo dijeliti velikom broju učenika jer se uz takvo pretjerivanje gubi smisao istinskoga značenja te ocjene.

Riječ *dovoljan* dodjeljuje se uz ocjenu 2, a to znači da se procjenjuje da učenik može i treba postići više, odnosno da se od njega očekuje bolji uspjeh i, k tomu, dodatni napor. To također znači da je učenik dostigao postignuće toliko da zadovoljava minimum što je svim učenicima poznat kao polazište za ocjenjivanje ili je to, pak, nekim učenicima najviše (maksimum) što mogu dosegnuti. U strukovnim školama taj minimum treba biti opisan kompetencijama koje učenik treba postići odnosno kvalitetom radova (proizvoda) koje učenik treba napraviti.

Zbog novih uloga koje će školske ocjene imati u pedagoškomu vođenju nastavnoga procesa tijekom obveznoga školovanja, treba izbjegavati prečesto dodjeljivanje najviših ocjena jer se gubi pedagoški i dokimološki smisao i uloga školskih ocjena.

Školske ocjene ne bi trebale biti jedini i glavni čimbenik pri određivanju učenikove budućnosti. To napose vrijedi za prijelaz iz osnovne u srednju školu jer je i srednjoškolsko obrazovanje dio obveznoga školovanja. To znači da svaki učenik ima pravo i obvezu prijeći iz osnovne u srednju školu. Zato stalno treba tražiti bolje i pedagoški osmišljenije načine stručnoga pripremanja i usmjeravanja učenika u donošenju odluka važnih za izbor zanimanja i osobnu budućnost (npr. vođenje učenikova portfolija, izbor nastavnih predmeta u kojima učenik postiže bolji uspjeh, različiti pojedinačni istraživački, umjetnički ili drugi radovi i slično).

Pri izradi predmetnih kurikuluma, modula ili definiranja određenih kompetencija važno je iskazati očekivana postignuća učenika s jasnim odrednicama na ljestvici školskih ocjena. Primjena takve metodologije izrade predmetnih kurikuluma bit će od pomoći učenicima i roditeljima/skrbnicima. Na taj će način učenici moći imati jasan uvid u svoja postignuća, moći će planirati svoj učnički angažman stalnom provjerom osobnoga napredovanja. Roditelji/skrbnici će također imati stalna saznanja o očekivanjima škole i vrijednostima svake ocjene.

Kako vrjednovati učenikov rad

Učitelj/nastavnik u vrjednovanju učenikova rada i rezultata osmišljava vrijednosna načela (kriterije) i načine (strategiju) ocjenjivanja, uključuje sve učenike u procjenjivanje ako je to moguće te učenicima objašnjava vrijednosna načela (kriterije) ocjenjivanja. Učenici uvijek trebaju znati što se od njih očekuje.

Kao protutežu tradicionalnim ispitima, treba primjenjivati izvorne i vjerodostojne tehnike procjene i samoprocjene (primjerice: različite popise znanja, vještina, sposobnosti, upitnike,

predstavljanja radova). Nakon rada na dugotrajnim istraživanjima ili skupnim projektima primjereno je skupno vrjednovanje.

U osnovnoj školi treba izbjegavati unaprijed zadana mjerila i norme. Prednost valja davati uspoređivanju pojedinačnoga postignuća s početnim (inicijalnim) rezultatima svakoga učenika. U strukovnim školama ishodi se učenja uglavnom mogu opisati ili standardizirati u obliku norma ili opisa zadovoljavajućih usluga.

S dokimološkoga i pedagoškoga stajališta potrebno je, i korisno, učiteljima i učenicima prirediti popise kompetencija za osobnu samoprocjenu i praćenje.

Kriteriji za prosudbu razine i dubine učeničkih postignuća razradit će se nakon određenja učeničkih postignuća po pojedinim odgojno-obrazovnim područjima, nastavnim predmetima i međupredmetnim temama.

Učenici s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

U suvremenoj školi polazi se od pretpostavke da svako dijete ima kakve posebne osobne razvojne potrebe. Također se, s velikom vjerojatnošću, može pretpostaviti da je svaki učenik talentiran ili darovit za što, odnosno da ima predispozicije za kakva područja ljudskog rada (stvaralačko pisanje, govorenje, pjevanje, oblikovanje, motoričke aktivnosti, praktični rad, ručni rad, gluma, upornost, istraživanje, socijalne vještine i slično).

Svaka uočena talentiranost ili darovitost zahtijeva pažljivo učiteljevo praćenje i stvaranje poticajnoga okruženja za razvoj onih osobina u kojima je dijete izrazito sposobno ili darovito te stvaranje pedagoških situacija u kojima će doći do izražaja puna potvrda tih osobina pojedinih učenika.

Pri organizaciji školskih natjecanja potrebno je paziti da razlike u znanju natjecatelja ne budu prevelike, tj. treba izbjegavati natjecanje u kojemu se unaprijed može pretpostaviti tko će biti najbolji, a tko nikako ne će dosegnuti zadovoljavajući uspjeh jer natjecanja pojedinaca neravnopravnih u znanju i mogućnostima mogu učenicima više štetiti negoli koristiti.

Ocjenjivanje se mora temeljiti na učenikovu razvoju i procesu učenja te s obzirom na polazišne točke i ciljeve. Prilikom ocjenjivanja mora postojati razumijevanje za prepreke u učenju nastale zbog učenikovih teškoća u učenju ili njegovih poremećaja.

Stoga, oni učenici koje su stručna povjerenstva prepoznala kao učenike s teškoćama i teškoćama u učenju, ne mogu biti ocijenjeni negativnom ocjenom, neovisno u kojoj su godini obveznoga školovanja. Njima se trebaju prilagođavati nastavni zadatci i aktivnosti kako bi se što više poticao njihov razvoj i napredak, odnosno kako bi se potpuno uklonio bilo kakav loš utjecaj na njihov razvoj (stigmatiziranje, isticanje poteškoća, a zanemarivanje napretka i tomu slično).

Učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama vrjednuje se u procesu praćenja koji se odnosi na utvrđivanje stvarnoga psihofizičkoga stanja (s težištem na sposobnostima i mogućnostima), na uočavanje mogućnosti za razvoj kompenzacijskih vještina i sposobnosti u dijelu funkcija koje su potpuno ili djelomično izgubljene te na utvrđivanje teškoća i problema koji su trajni. To, nadalje, znači da se valja usmjeriti na spoznavanje i utvrđivanje sposobnosti i mogućnosti za učenje, usvajanje, svladavanje i stjecanje novih znanja, vještina i njihove primjenjivosti u svagdašnjem životu (razina intelektualnoga razvoja, glasovno-govorni razvoj i komunikacija, kvaliteta pozornosti i koncentracije, motivacija, volja, sklonosti, želje, širi vidovi socio-emocionalnoga razvoja).

Način praćenja i ocjenjivanja učeničkih postignuća uredit će se po nastavnim predmetima i/ili modulima, te određenim temeljnim kompetencijama.

XII. PRAĆENJE I VRJEDNOVANJE OSTVARENJA NACIONALNOGA KURIKULUMA

Unaprjeđivanje i osiguravanje kvalitete obrazovanja prvenstveni je razvojni cilj Republike Hrvatske. Razvoj sustava vanjskoga vrjednovanja i samovrjednovanje škola osigurava stalno praćenje učinkovitosti odgojno-obrazovnoga rada i rada škola.

1. Vanjsko vrjednovanje – državna matura i nacionalni ispiti

Vanjsko vrjednovanje podrazumijeva uključenost svih nositelja odgojno-obrazovnoga rada, te svih sudionika i korisnika odgoja i obrazovanja.

Kvalitetno provođenje *Nacionalnoga okvirnoga kurikulum*a ovisi o ujednačenoj i standardiziranoj osposobljenosti i obrazovanosti nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u predškolskim ustanovama te osnovnim i srednjim školama, a koju osigurava kvalitetnije inicijalno obrazovanje na visokoškolskim ustanovama. Ovaj preduvjet osigurat će se uvođenjem licenciranja (mjerodavnosti) što podrazumijeva sustavan, redovit i stalan stručni razvoj odgojitelja, učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja.

Državna matura znači standardizirano mjerenje i vrjednovanje znanja i sposobnosti učenika nakon završetka četverogodišnjega srednjoškolskoga obrazovanja. Za učenike gimnazijskih programa ona je i završni ispit na kraju obrazovanja, a učenici četverogodišnjih strukovnih škola polažu ispite državne mature ako nastavljaju obrazovanje na visokim učilištima ili veleučilištima.

Uvođenje državne mature kao oblika vanjskoga vrjednovanja obrazovanja jest stalni sustav vanjskoga praćenja ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja. Cilj državne mature jest da znanja, vještine, sposobnosti, stavove i vrijednosti koje je učenik stekao tijekom školovanja, budu mjerljive i usporedive. Državna matura, kao oblik vanjskoga vrjednovanja, predstavlja ispit jednak za sve učenike, provodi se u isto vrijeme i na isti način sa svim učenicima, a omogućuje dobivanje usporedivih pokazatelja znanja učenika na nacionalnoj razini. Provodi ju Nacionalni centar za vanjsko vrjednovanje obrazovanja prema *Pravilniku o polaganju državne mature*.

Učenici s teškoćama koji imaju sačuvane intelektualne sposobnosti i koji su usvojili programom predviđene sadržaje, imaju pravo na prilagodbu ispitne tehnologije kojom će im se omogućiti da na razini spoznajnih sposobnosti iskažu usporedive rezultate bez obzira na teškoće.

Uspješnost na državnoj maturi najobjektivniji je način prikazivanja učeničkih postignuća i učenicima i roditeljima, osnivaču škola te obrazovnoj politici.

Kao oblik praćenja učinkovitosti odgojno-obrazovnoga sustava u osnovnoj i srednjoj školi, primjenjivat će se sustavna provedba nacionalnih ispita iz svih odgojno-obrazovnih područja, odnosno svih predmeta u svim razredima.

Osim provođenja državne mature na kraju srednjoškolskoga obrazovanja, i nacionalnih ispita kao oblika vanjskoga vrjednovanja tijekom osnovnoškolskoga i srednjoškolskog obrazovanja, provodit će se i drugi oblici vrjednovanja kao što su eksperimentalni programi, praćenje i vrjednovanje novih sadržaja, praćenje i vrjednovanje udžbenika i drugih nastavnih sredstava, praćenje i vrjednovanje primjene obrazovnih tehnologija, načina poučavanja i ocjenjivanja te vrjednovanje metoda rada koje se primjenjuju tijekom odgoja i obrazovanja u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama (javnim i privatnim). Zadaća je vanjskoga vrjednovanja uspostava sustava vrjednovanja svih sastavnica Nacionalnoga okvirnoga kurikulum a te stvaranje osnovane podloge za njihov razvoj.

Vanjsko vrjednovanje odnosi se i na same odgojno-obrazovne ustanove. Praćenje, nadzor i vrjednovanje rada predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola također je pretpostavka unaprjeđenja kvalitete sustava odgoja i obrazovanja.

Nacionalni okvirni kurikulum podrazumijeva vrjednovanje svih kurikulumskih sastavnica, kao i nositelja odgojno-obrazovnoga rada u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Način provedbe vanjskoga vrjednovanja i korištenje rezultatima vrjednovanja odgojno-obrazovnih ustanova određuje se posebnim pravilnikom.

2. Samovrjednovanje odgojno-obrazovnoga rada

Samovrjednovanje je proces trajnoga praćenja, analiziranja i procjenjivanja rada odgojno-obrazovne ustanove i svih čimbenika koji ju takvom sačinjavaju, a provode ga škole. Samovrjednovanje polazi od zamisli da svi koji sudjeluju u odgojno-obrazovnomu radu u predškolskim ustanovama i školama najbolje poznaju prilike u njima, da su najpozvaniji za pronalaženje jakih strana svojih ustanova i mogućih nedostataka, ali također pretpostavlja da zajedničkim djelovanjem mogu utvrditi, a potom i ostvariti, ciljeve bitne za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovnoga rada. U proces samovrjednovanja potrebno je, osim djelatnika predškolskih i školskih ustanova, uključiti i učenike, roditelje, predstavnike lokalne zajednice, stručne službe i druge jer će njihovo mišljenje pridonijeti stvaranju potpune slike o tim ustanovama i omogućiti njihov bolji razvoj.

Samovrjednovanje je mehanizam za razvoj obrazovanja i unaprjeđenje kvalitete obrazovnoga sustava.

U početku uvođenja vanjskoga vrjednovanja u hrvatski obrazovni sustav, uspjesi na ispitima bili su jedan od stvarnih pokazatelja rada škole. Nadalje, uz ishode vanjskoga vrjednovanja, nositelji obrazovnoga sustava sagledavaju sve ostale sastavnice koji sačinjavaju pojedinu školu (od kakvoće nastave, školskoga ozračja i svih odnosa u školi preko materijalnih uvjeta i upravljanja do pedagoških standarda) te zajedničkim promišljanjem pronalaze najbolje smjernice za povećanje vrijednosti škole.

U svomu se radu služe svim podacima koje pruža sama škola, a po potrebi služe se i drugima (primjerice upitnicima) koji mogu pružiti dodatne obavijesti o različitim vidovima stanja škole.

Uloga je samovrjednovanja potaknuti otvorenu raspravu o kvaliteti odgoja i obrazovanja u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama sa svim njihovim nositeljima i korisnicima. Stručne i javne rasprave potrebne su zbog planiranja i osmišljavanja strategije za unaprjeđenje kvalitete rada predškolskih i školskih ustanova.

I predškolske i školske ustanove dužne su, za svoj rad i razvoj, koristiti se svim raspoloživim informacijama te snositi odgovornost za vlastiti rast i napredovanje.

Samovrjednovanje pomaže snažnu povoljnu razvoju odgojno-obrazovnoga plana i time nužno pridonosi razvoju odgojno-obrazovnih ustanova i unaprjeđenju kvalitete odgojno-obrazovnoga sustava. Također pridonosi podizanju standarda učenja i poučavanja, pomaže učenicima u stjecanju potrebnih znanja i kompetencija, a time i boljšega uspjeha na ispitima. *Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja* provodi ispite i rezultate dostavlja školama te potiče škole na samovrjednovanje pružajući im pomoć i podršku u obliku popratnih materijala, savjetodavnoga rada i potrebnih osposobljavanja u području vanjskoga vrjednovanja i samovrjednovanja.

Vanjsko vrjednovanje i samovrjednovanje omogućit će bolji uvid u postojeće stanje te postaviti temelje za osmišljavanje obrazovne politike i uvođenje promjena u pojedine sastavnice nacionalnoga kurikulumu.

